

КОМИСИЯ ЗА ФИНАНСОВ НАДЗОР

ГОДИШЕН ОТЧЕТ ЗА ДЕЙНОСТТА ПРЕЗ 2019 ГОДИНА

Списък на използваните съкращения

АБЗ - Асоциация на българските застрахователи
АДВИБ - Асоциация на директорите за връзки с инвеститорите в България
АДСИЦ - акционерно дружество със специална инвестиционна цел
АИКБ - Асоциация на индустриалния капитал в България
АИФ - алтернативен инвестиционен фонд
АПК - Административнопроцесуален кодекс
АУАН - акт за установяване на административни нарушения
АУПДВ - акт за установени публични държавни вземания
БАДДПО - Българска асоциация на дружествата за допълнително пенсионно осигуряване
БАЛИП - Българска асоциация на лицензираните инвестиционни посредници
БАУД - Българска асоциация на управляващите дружества
БВП - брутен вътрешен продукт
БНБ - Българска народна банка
БСК - Българска стопанска камара
БФБ - Българска фондова борса
ГФ - Гаранционен фонд
ДАНС - Държавна агенция „Национална сигурност“
ДПФ - доброволен пенсионен фонд
ДПФПС - доброволен пенсионен фонд по професионални схеми
ДФ - договорен фонд
ДЦК - държавни ценни книжа
ЕИП - Европейско икономическо пространство
ЕК - Европейска комисия
ЕО - Европейска общност
ЕС - Европейски съюз
ЗБ - застрахователен брокер
ЗВО - звено за вътрешен одит
ЗВПКИИП - Закон за възстановяване и реструктуриране на кредитни институции и инвестиционни посредници
ЗД - застрахователно дружество
ЗДКИСДПКИ - Закон за дейността на колективните инвестиционни схеми и други предприятия за колективно инвестиране
ЗДСИЦ - Закон за дружествата със специална инвестиционна цел
ЗКИ - Закон за кредитните институции
ЗКФН - Закон за Комисията за финансов надзор
ЗМИП - Закон за мерките срещу изпирането на пари
ЗМФТ - Закон за мерките срещу финансиране на тероризма
ЗПЗФИ - Закон срещу пазарните злоупотреби с финансови инструменти
ЗПМПЗФИ - Закон за прилагане на мерките срещу пазарните злоупотреби с финансови инструменти
ЗППЦК - Закон за публичното предлагане на ценни книжа
ЗПФИ - Закон за пазарите на финансови инструменти
ИД - инвестиционно дружество
ИП - инвестиционен посредник
КЗ - Кодекс за застраховането
КИС - колективни инвестиционни схеми
КРИБ - Конфедерацията на работодателите и индустриалците в България
КСО - Кодекс за социално осигуряване
КФН - Комисия за финансов надзор
ЛУАИФ - лица, управляващи алтернативни инвестиционни фондове
МВР - Министерство на вътрешните работи
МВФ - Международен валутен фонд
МСП – малки и средни предприятия
НАП - Национална агенция по приходите
НИФ - национален инвестиционен фонд
НББАЗ - Национално бюро на българските автомобилни застрахователи
НККУ - Националната комисия по корпоративно управление
НП - наказателно постановление
ОИД - основен информационен документ
ОСА - Общо събрание на акционерите
ПАМ - принудителна административна мярка
ПД - публично дружество
ПКИПЦК - предприятие за колективно инвестиране в прехвърлими ценни книжа
ПОД - пенсионноосигурително дружество
ППФ - професионален пенсионен фонд
УД - управляващо дружество
УПФ - универсален пенсионен фонд
ФДДПО - фонд за допълнително доброволно пенсионно осигуряване
ФДЗПО - фонд за допълнително задължително пенсионно осигуряване

ФДПО - фонд за допълнително пенсионно осигуряване
ФКИ - фонд за компенсирание на инвеститорите
ЦД - Централен депозитар
ЦК –централни контрагенти
ESMA - Европейски орган за ценни книжа и пазари
ЕИОРА - Европейски орган за застраховане и професионално пенсионно осигуряване
ЕВА - Европейски банков орган
ESFS - Европейска система за финансов надзор
ESRB - Европейски съвет за системен риск
ННИ - Херфиндал-Хиршман индекс

Полезни връзки

Българска фондова борса АД	www.bse-sofia.bg
Централен депозитар АД	www.cdad.bg
Българска народна банка	www.bnb.bg
Министерство на финансите	www.minfin.bg
Министерски съвет	www.government.bg
Асоциация на българските застрахователи	www.abz.bg
Национален осигурителен институт	www.noi.bg
Национален статистически институт	www.nsi.bg
Агенция за приватизация	www.priv.government.bg
Фонд за компенсирание на инвеститорите	www.sfund-bg.com
Гаранционен фонд	www.guaranteefund.bg
Асоциация на директорите за връзки с инвеститорите	www.abird.info
Българска асоциация по връзки с инвеститорите	www.birsg.org
Българска асоциация на дружествата за допълнително пенсионно осигуряване	www.assoc.pension.bg
Българска асоциация на управляващите дружества	www.baud.bg
Национално бюро на българските автомобилни застрахователи	www.nbbaz.bg
Министерство на труда и социалната политика	www.mlsp.government.bg
Комисия за защита на конкуренцията	www.cpc.bg
Европейска комисия, Главна дирекция „Вътрешен пазар”	http://ec.europa.eu/internal_market/index.htm
Европейски парламент	www.europarl.europa.eu
Съвет на Европейския съюз	www.consilium.europa.eu
Европейски съвет за системен риск (ESRB)	www.esrb.europa.eu
Европейски орган за ценни книжа и пазари (ESMA)	www.esma.europa.eu
Европейски орган за застраховане и професионално пенсионно осигуряване (ЕИОРА)	www.eiopa.europa.eu
Европейски банков надзорен орган (ЕВА)	www.eba.europa.eu
Международна организация на надзорните органи на ценни книжа (IOSCO)	www.iosco.org
Международна асоциация на застрахователните надзорни институции (IAIS)	www.iaisweb.org
Международна организация на пенсионните надзори (IOPS)	www.iopswb.org
Европейска централна банка	www.ecb.int
Международен валутен фонд	www.imf.org

СЪДЪРЖАНИЕ

ОБРЪЩЕНИЕ НА ПРЕДСЕДАТЕЛЯ.....	7
I. ДЕЙНОСТ НА КФН ПРЕЗ 2019 ГОДИНА.....	15
1. Регулаторна дейност.....	15
1.1. Промени в нормативната уредба.....	15
1.2. Нови моменти в политиката на ЕС.....	23
2. Лицензионна дейност, разрешителни режими, нотификации и сертифициране.....	31
2.1. Лицензионна дейност и разрешителни режими.....	31
2.2. Нотификации.....	46
2.3. Сертифициране.....	50
3. Надзорна дейност.....	53
3.1. Дистанционен контрол.....	53
3.2. Проверки на място.....	68
3.3. Правоприлагане.....	73
3.4. Пазарни злоупотреби.....	79
4. Дейност на КФН по реструктуриране на инвестиционни посредници.....	81
5. Защита на потребителите на небанковите финансови услуги.....	83
5.1. Достъп до финансова информация.....	83
5.2. Жалби и запитвания на потребители на небанкови финансови услуги.....	88
5.3. Политика на финансова грамотност.....	101
6. Стратегия за наблюдение на финансовите иновации.....	103
7. Международна дейност и сътрудничество.....	105
7.1. Европейско измерение.....	105
7.1.1. <i>ФОКУС ТЕМА: Европейските надзорни органи ESMA и EIOPA с нови правомощия от 1 януари 2020 г.</i>	105
7.2. Международно сътрудничество, проекти и инициативи.....	117
7.3. Сътрудничество с институции в страната.....	120
8. Институционално развитие на КФН.....	123
8.1. Нови моменти в управлението и структурата на КФН.....	123
8.2. Управление на човешките ресурси.....	123
8.3. Развитие на информационните технологии за нуждите на надзора.....	126
8.4. Отчет за изпълнение на бюджета на КФН за 2019 г.....	127
8.5. Доклад за дейността на вътрешния одит в КФН за 2019 г.....	129
8.6. Отчет на Инспектората.....	131
II. ПАЗАРЕН АНАЛИЗ НА НЕБАНКОВИЯ ФИНАНСОВ СЕКТОР.....	133
1. Външна среда и икономическа активност.....	133
1.1. Външна среда.....	133
1.2. Обзор на икономическата активност в България.....	139
2. Обзор на небанковия финансов сектор в България.....	147
2.1. Преглед на рисковете и основни тенденции на пазара.....	153
2.2. Анализ на участниците на капиталовия пазар ³⁵	155
2.2.1. Инвестиционни посредници.....	155
2.2.2. Предприятия за колективно инвестиране.....	157
2.2.3. Дружества със специална инвестиционна цел.....	159
2.2.4. Публични дружества и емитенти.....	162
2.2.5. Места за търговия.....	165
2.3. Застрахователен пазар.....	169
2.3.1. Общо застраховане.....	169
2.3.2. Животозастраховане.....	173
2.3.3. Презастраховане.....	175

2.3.4. Гаранционен и обезпечителен фонд.....	176
2.4. Осигурителен пазар.....	177
2.4.1. Пенсионноосигурителни дружества.....	177
2.4.2. Фондове за допълнително пенсионно осигуряване.....	181
III. Организационна структура на КФН.....	187

ОБРЪЩЕНИЕ НА ПРЕДСЕДАТЕЛЯ

Уважаеми дами и господа,

Представям на Вашето внимание Годишния отчет за дейността на Комисията за финансов надзор (КФН) за 2019 г.

Комисията за финансов надзор реализира дейността си през 2019 г. в условия на стабилност, устойчивост на постигнатите вече резултати и спрямо представената пред Народното събрание на Република България стратегия през март 2019 г. През отчетния период фокусът на екипа на Комисията беше постигане на напредък в развитието на капиталовите пазари, овладяване на предизвикателствата в сектора на застраховането от предходната година, стабилност в сферата на пенсионното осигуряване, както и промени в правната рамка по отношение на небанковия финансов сектор. В динамична среда ние успяхме да изпълним голяма част от амбициозните и същевременно реалистични цели за развитието на сферата на капиталовите пазари, застрахователния сектор и пенсионно-осигурителния сектор в България. Също така важен акцент в дейността ни беше и позиционирането на Комисията в международен план, както и сериозното подобряване на комуникацията с обществото и медиите.

През 2019 г. бяха избрани председател, зам.-председател на КФН, ръководещ управление „Надзор на инвестиционната дейност“ и зам.-председател на КФН, ръководещ управление „Застрахователен надзор“. Лидерският екип работи с ясна стратегия и визия за развитието на надзорния орган с фокус към непрекъснато подобряване на административните услуги, повишаване защитата на интересите на инвеститорите, застрахованите и осигурените лица, осигуряване на стабилна инфраструктура на финансовите пазари. Вярвам, че постигнатите от екипа на Комисията резултати през изминалата година са много добра база за работата ѝ в период на икономически трусове на световните пазари.

По отношение на регулаторната дейност КФН участва активно в междуинституционалната подготовка на системно значими промени в нормативната уредба, а именно: Закон за изменение и допълнение на Кодекса за социално осигуряване (Обн. ДВ, бр. 12 от 08.02.2019 г.), Закон за изменение и допълнение на Закон за пазарите на финансови инструменти (Обн. ДВ, бр. 83 от 22.10.2019 г.) и Закон за изменение и допълнение на Закона за дейността на колективните инвестиционни схеми и на други предприятия за колективно инвестиране (Обн. ДВ, бр. 102 от 31.12.2019 г.). Също така бяха направени и изменения и допълнения в Кодекса за застраховането.

Резултатите от промените в нормативната уредба са в няколко насоки. С цел осъществяване на ключовите функции по управление на риска, вътрешен одит и актюерска дейност със Закона за изменение и допълнение на Кодекса за социално осигуряване бяха доразвити изискванията към системата за управление на пенсионноосигурителните дружества. Извършени бяха промени и в режима на инвестиране на средствата на фондовете за допълнително доброволно пенсионно осигуряване по професионални схеми и уеднаквяване на режима на предлагане на услуги за

професионално пенсионно осигуряване в страната и в другите държави-членки на ЕС с оглед на прилагането на Принципа на свободното предоставяне на услуги в ЕС, на основание на така наречения „Единен паспорт“.

Ключовите цели на КФН – защита на инвеститорите и стабилност на финансовите пазари – бяха постигнати с приемането на:

Закона за изменение и допълнение на Закона за дейността на колективните инвестиционни схеми и на други предприятия за колективно инвестиране, с който се въвежда изискване за извършване на стрес тестове от страна на фондовете на паричния пазар. Прецизират се и разпоредбите, свързани с капиталовата адекватност и ликвидността на управляващите дружества, и се ограничава възможността управляващо дружество да придобива акции с право на глас, които биха му позволили да упражнява значително влияние върху управлението на емитент или публично дружество. Регламентира се и осигуряването и прилагането на адекватни и ефективни вътрешни канали и процедури за подаване на сигнали от служителите на инвестиционното дружество и депозитаря за действителни или възможни нарушения на този закон и актовете по прилагането му.

Със Закона за изменение и допълнение на Закона за пазарите на финансови инструменти се урежда и нормативното отделяне на функцията по водене на централен регистър на безналичните ценни книжа от дейността на централен депозитар на ценни книжа, извършвани от „Централен депозитар“ АД.

В изпълнение на стратегията си на действие КФН отдели сериозно внимание и инвестира усилията на екипа съвместно с компетентните държавни органи в подготовката за транспониране на важни за Европейския съюз директиви и регламенти, отнасящи се до регулирането на небанковия финансов сектор в България. Част от мерките касаят: повишаване на устойчивостта на институциите на ЕС и укрепване на финансовата стабилност; подсилване на потенциала на инвестиционните фондове като важен инструмент за насочване на частните спестявания в икономиката и за увеличаване на възможностите за финансиране на предприятията; по-високо равнище на защита на инвеститорите; хармонизиране на националните режими в областта на покритите облигации; пруденциалния надзор върху инвестиционните посредници; намаляване на риска за договорите за извънборсови деривати, които не са преминали клиринг чрез централен контрагент, регистрацията и надзора на регистрите на транзакции, както и изискванията за регистрите на транзакции; отношението на нетното стабилно финансиране, капиталовите изисквания и изискванията за приемливи задължения, кредитния риск от контрагента, пазарния риск, експозициите към централни контрагенти, експозициите към предприятия за колективно инвестиране, големите експозиции, изискванията за отчетност и оповестяване; оповестяването на информация във връзка с устойчивостта в сектора на финансовите услуги и др.

Част от резултатите от внедрените мерки са пряко свързани с областите на: освободените субекти, финансовите холдинги, финансовите холдинги със смесена дейност, възнагражденията, надзорните мерки и правомощия и мерките за запазване на капитала; капацитета за поемане на загуби и рекапитализация на кредитните институции и инвестиционните посредници; трансграничната дистрибуция на предприятия за колективно инвестиране; емитирането на покрити облигации и публичния надзор върху тях; публичния надзор върху покритите облигации и изискванията за публично оповестяване на информация за покритите облигации; капацитета за

поемане на загуби и рекапитализация на кредитните институции и инвестиционните посредници; единни правила на ниво ЕС относно разработването; лицензирането на ценни книжа, както и на изискванията за признаване на ценни книжа от трети държави; насърчаването на използването на пазарите за растеж на малки и средни предприятия.

В сферата на застраховането се извършиха изменения и допълнения в Кодекса за застраховането, които касаят договорите за застраховка „Помощ при пътуване“ и застраховка „Гражданска отговорност“, които предвиждат предоставяне на подробна и точна информация пред застрахователя относно възрастта, пола, здравословното и финансовото състояние на застрахования. Измененията са направени с цел необходимостта от законосъобразното обработване на лични данни на застрахованите лица.

Промените в подзаконовата нормативна уредба целят нейното адаптиране към приетите законови изменения и въвеждане на най-добри международни практики. Комисията прие изменения на десетки наредби, които да подпомогнат регулацията по отношение на капиталовата адекватност и ликвидността на инвестиционните посредници; за определяне на регулираните пазари от трети държави, които са еквивалентни на регулираните пазари или многостранни системи за търговия в държава-членка на Европейския съюз, или в друга държава – страна по Споразумението за Европейското икономическо пространство; за изискванията към отчетността, оценката на активите и пасивите и образуването на техническите резерви на застрахователите, презастрахователите и Гаранционния фонд; за минималното съдържание на инвестиционните политики на фондовете за допълнително пенсионно осигуряване; за функциите и задълженията на звената, службите и лицата, осъществяващи управление на риска, вътрешен контрол и вътрешен одит в пенсионноосигурителните дружества; за минималното ниво на кредитните рейтинги на банките и за определяне на държавите, международните финансови организации, пазарите и индексите на тези пазари съгласно Кодекса за социално осигуряване и други.

През годината екипът на Комисията насочи усилия в частта на промени в подзаконовата нормативна уредба като спазва ангажимента си и разработи в хипотеза на обвързана компетентност с други държавни институции и два изключително важни проекта на наредби в областта на застраховането. През август 2019 г. Гаранционният фонд предложи проект на Методика за определяне размера на обезщетенията за имуществени и неимуществени вреди вследствие на телесно увреждане на пострадало лице и за определяне размера на обезщетенията за имуществени и неимуществени вреди на увредено лице вследствие смъртта на пострадало лице за изготвяне на Наредба за утвърждаването ѝ. Той беше предоставен на отговорните институции – КФН, Министерството на здравеопазването и Министерството на труда и социалната политика. Трите институции работят в обвързана компетентност, разглеждат постъпилите становища и предложения на заинтересованите лица, като очакванията са Наредбата да бъде финализирана и предложена за обществено обсъждане в рамките на 2020 г. Също така съвместно с Министерство на вътрешните работи и Министерство на транспорта и информационните технологии е разработен нов вариант за системата „Бонус-малус“. След множество обсъждания с всички заинтересовани страни и реализиране на предложените релевантни промени по него, проектът на Наредба за система „Бонус-малус“ заедно с мотивите и предложенията за изменение на Наредба № 49 от 16.10.2014 г. за задължителното застраховане по застраховки „Гражданска отговорност“ на автомобилистите и

„Злополука“ на пътниците в средствата за обществен превоз (Наредба № 49) е съгласуван и одобрен и от трите отговорни институции. Предстои качването на проекта и съпътстващите го документи в Портала за обществено обсъждане и на страницата на КФН, за да стартира и предвиденото по закон едномесечно обществено обсъждане. Решението за това ще бъде взето, когато цялостната обстановка в България позволява реално провеждане на обществен дебат и срещи със заинтересованите страни.

В сферата на капиталовите пазари през изминалата година и в рамките на поставените цели за стабилен капиталов пазар в България, КФН не е отнемала лиценз на поднадзорни лица. През 2019 г. са издадени два нови лиценза на дружества със специална инвестиционна цел. През отчетната 2019 г. са спрени няколко производства за потвърждаване на проспекти – 2 производства за потвърждаване на проспект за първично публично предлагане на акции и 1 производство за потвърждаване на проспект за допускане до търговия на регулиран пазар на облигации поради наличие на други производства, които имат преюдициално значение по отношение на заявленията за потвърждаване на проспектите. От 2019 г. в посока 2020 г. КФН има за цел приключването на още 9 започнали производства по потвърждаване на проспекти – както производство за допускане до търговия на емисия облигации, така и производства за първично публично предлагане на емисии акции.

През 2019 г. в регистъра на КФН са вписани общо 36 емисии ценни книжа, както емисии на нови дружества, които за първи път се допускат до търговия на регулиран пазар, така и емисии от последващо увеличение на капитала на публични дружества. Тук се включват и емисии облигации в резултат на потвърждаване на проспект за допускане до търговия на регулиран пазар на облигациите, емитирани при условията на първично частно предлагане по смисъла на Търговския закон.

В сферата на Застраховане и презастраховане през отчетната година и в рамките на поставените цели за стабилен застрахователен пазар в България КФН отне лиценз на един от застрахователите по общо застраховане – „ЗК Юроамерикан“ АД, като му наложи забрана за свободното разпореждане с активи до започване на производство по ликвидация или несъстоятелност, забрани сключване на нови застрахователни договори по всички класове застраховки за срок от 6 месеца, считано от датата на издаване на решението и назначи квестор до назначаването от съда на синдик или до вписването на ликвидатор на дружеството. През годината комисията не е издавала лицензи на нови дружества със седалище в Република България или на клонове на застрахователи от трети държави за извършване на застрахователна дейност в страната.

Поставена цел пред Комисията с високо обществено значение беше и подпомагането на процеса по решаване на казуса „Олимпик“, за който лично се ангажирах пред народните представители на Република България. Решение за откриване на производство по ликвидация на „Застрахователна компания Олимпик“ АД като застраховател с отнет лиценз излезе на 30.07.2019 г. на Окръжния съд в гр. Никозия, Република Кипър. Комисията беше в непрекъснат контакт с назначените ликвидатори, отговорните власти в Кипър, както и с Гаранционния фонд на Република България и публично оповестяваше всяка налична информация относно производството по ликвидация на „Застрахователна компания Олимпик“ АД.

В областта на допълнителното пенсионно осигуряване се отчита стабилност и предвидимост, като през отчетната 2019 г. не са постъпвали искания за издаване на лицензии, както и за преобразуване на пенсионноосигурителни дружества и/или фондове за допълнително пенсионно осигуряване, за доброволно прекратяване на действащи дружества, както и не са констатирани основания за отнемане на издадени пенсионни лицензии от КФН.

В сферата на надзорната дейност акцент продължи да бъде дистанционният надзор. За инвестиционните посредници, Централния депозитар и регулираните пазари, целта е регулярен мониторинг за спазване на нормативната уредба от страна на инвестиционните посредници (ИП) и по-специално оценяване на финансовото състояние на всеки от тях, както и законосъобразността на извършваната от тях дейност. Въведен е риск базиран подход при извършване на оценка на риска от изпиране на пари и финансиране на тероризма спрямо инвестиционните посредници и кредитните институции, предлагащи инвестиционни услуги. Обект на осъществявания дистанционен надзор по отношение на колективните инвестиционни схеми (КИС) и управляващите дружества (УД) са регулярно представяните в КФН техни годишни финансови отчети.

Надзорната дейност, която управление „Застрахователен надзор“ в КФН осъществи през 2019 г. върху дейността на поднадзорните лица, се изрази в контрол за спазване изискванията на Кодекса на застраховането (КЗ), актовете по неговото прилагане, както и актовете на Европейската комисия по прилагане на Директива 2009/138/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 25 ноември 2009 г. относно започването и упражняването на застрахователна и презастрахователна дейност (Платежоспособност II). В хода на текущия дистанционен надзор беше проверявано изпълнението на законовите разпоредби на КЗ относно минималното капиталово изискване и капиталовото изискване за платежоспособност. Беше извършен преглед и проверка на представените от застрахователите и презастрахователите отчети за платежоспособност и финансово състояние, на редовните надзорни отчети и на надзорните доклади относно резултатите от оценка на съвкупните нужди по отношение на платежоспособността. През годината бяха извършени дистанционни проверки на използваните методи и направените допускания за определяне на справедливата стойност на притежавани от застрахователите акции, които не са търгувани на регулирани пазари; наличностите по депозитни и разплащателни сметки на част от застрахователите; наличието на тежести върху притежаваните от застрахователите банкови сметки през същия период, включително запори (наложени, действащи и вдигнати).

Един от най-значимите резултати, постигнат от Комисията за финансов надзор през 2019 г. беше този от действията във връзка с намерението на България за присъединяване към ERM II. В тази връзка и с оглед изпълнението на мерките, заложи в Националната програма за реформи в отговор на специфичните препоръки на Съвета на ЕС от 2018 г., от изключително значение за подобряване на надзорната дейност на КФН беше въвеждането на риск базиран надзор в областта на застраховането и пенсионното осигуряване.

Беше извършен количествен и качествен анализ на всеки застраховател и презастраховател с цел изготвянето на оценката на въздействието и оценка на риска съгласно Наръчника за риск базиран надзор, приет през 2018 г. Резултатите от анализите са отразени в Годишния надзорен план за 2020 г., който съдържа всички мерки, планирани спрямо всеки застраховател и презастраховател въз

основа на прегледа, основан на риска. Бяха проведени редица срещи с представители на Европейския орган за застраховане и професионално пенсионно осигуряване (ЕЮРА), на които беше обсъждано финансовото състояние и платежоспособността на някои застрахователи, както и предприетите от страна на КФН надзорни действия. Екипът на Комисията съгласува План за действие между КФН и ЕЮРА в началото на август 2019 г., който обхваща няколко области, а именно: технически резерви, „Clean Cut“ презастрахователни договори, принцип на разумния инвеститор, оценка на облигации и акции, класификация на свързани дружества, включително участия и обхват на груповия надзор, ефективност на системата на управление и платежоспособност. След съгласуване на Плана за действие, продължи да се осъществява активна кореспонденция с ЕЮРА относно неговото изпълнение, включваща застрахователите и областите, по които е постигнато изпълнение. В резултат от положените усилия, през ноември 2019 г. ЕЮРА даде положителна оценка на Европейската комисия във връзка с намерението на България за присъединяване към ERM II при условие, че се прилагат допълнителни надзорни мерки, които да бъдат наблюдавани от ЕЮРА.

Допълнителното пенсионно осигуряване е дейност с изключително висока обществена значимост. Ето защо на база утвърдения в края на 2018 г. Наръчник за прилагане на надзор, основан на риска спрямо пенсионноосигурителните дружества (ПОД) и управляваните от тях фондове за допълнително пенсионно осигуряване (ФДПО), през 2019 г. се извърши първата комплексна оценка на рисковия профил на всяко дружество. Резултатите от извършените оценки и техния анализ са отразени в Годишния надзорен план за 2020 г. Също така е извършен надзорен преглед относно съобразяването на дейността на пенсионноосигурителните дружества и управляваните от тях фондове за допълнително пенсионно осигуряване с новите регулации, в сила от 18.11.2018 г., в рамките на срока за привеждане в съответствие с нормативни изисквания, който налага високи стандарти в работата на осъществяващите контрола по изпълнение на изискванията на регулаторната рамка лица.

В отчета е отразена и дейността на КФН в сферата на международно сътрудничество. Комисията за финансов надзор, в качеството си на участник в Европейската система за финансов надзор (ESFS), е активно ангажирана в дейностите на Европейските регулаторни органи (ESMA и ЕЮРА) с цел асоциирането на българския небанков сектор към единния европейски финансов пазар.

При осъществяването на разследвания на физически и юридически лица, лицензионни и други процедури КФН продължи ефективно да обменя информация с чуждестранни надзорни органи както от ЕС, така и от трети държави. Допълнително бяха подписани меморандуми с Европейската централна банка и с китайската Комисия за регулиране на банкирането и застраховането.

През 2019 г. КФН взе активно участие в процеса по присъединяване на Република България към Организацията за икономическо сътрудничество и развитие (ОЕСД). Към настоящия момент присъединяването е определено като важна цел на външната политика на Република България. Ключов етап по пътя към присъединяването на държавата към международната организация е присъединяването към Кодекса за либерализиране на движението на капитали и Кодекса за либерализиране на текущите невидими операции на ОЕСД. Представителите от страна на българския надзорен орган участваха и в редица срещи както на национално, така и на международно ниво за обсъждане на детайлите и процесите в двата основополагащи кодекса на ОЕСД.

В Годишния отчет е представена дейността на КФН по отношение на защита на потребителите на небанкови финансови услуги, както и ролята ѝ за информираността на пазарните участници и на обществото.

През 2019 г. беше поставен акцент върху външните комуникации на Комисията за финансов надзор. Основната цел беше информираност на потребителите на финансови услуги и повишаване на общественото доверие към дейността на Комисията. В тази връзка бяха осъществени информационни кампании чрез публикации и интервюта в електронни и печатни медии, в т.ч. – по казуса със ЗК „Олимпик“, „Разпознай лицензирания инвестиционен посредник“, съвместно с Българската асоциация на лицензираните инвестиционни посредници (БАЛИП), и разяснителна кампания във връзка със системата „Бонус-малус“.

Повишаване на финансовата грамотност в обществото е един от приоритетите на КФН и голяма част от дейността през 2019 г. беше насочена в тази посока. Представители на Комисията взеха участие в редица конференции, семинари, работни срещи и образователни инициативи не само на национално ниво, но и в международен план. Екпертите и ръководният екип имаха активно включване в традиционните инициативи като едноседмичната образователна програма за ученици, участие в инициативата „Мениджър за един ден“, участие на лектори от КФН и сътрудничество в академии и събития на университети, както и в реализация на общи инициативи. Продължи и проектът в областта на финансовото образование, който се изпълнява от Международна мрежа за финансово образование към Организацията за икономическо сътрудничество и развитие (OECD) и от Министерство на финансите на Нидерландия.

През 2019 г. Председателят на Комисия за финансов надзор и Заместник-председателите взеха участие в повечето значими икономически и финансови форуми на национално ниво. Служители на КФН взеха участие в редица семинари и дискуссионни срещи, проведени в чужбина и в България с цел обмяна на опит и добри практики, и позициониране на Комисията в международен план на високо експертно ниво.

Комисията се фокусира върху ефективното изпълнение на своите регулаторни и надзорни функции с акцент осигуряване на стабилност, прозрачност и доверие, повишаване на защитата на правата и интересите на потребителите на небанкови финансови услуги, изграждане на стабилна и адекватна инфраструктура чрез непрекъснато синхронизиране на българското законодателство и надзорни практики с европейските и чрез въвеждане на правила и системи за управление на рисковете. В дух на диалогичност и активна комуникация с национални и международни органи и организации Комисията активно работи по проследяване и своевременно предприемане на мерки за усъвършенстване на съществуващата регулация, за коригиране на констатирани законови празноти и несъответствия и за развитието ѝ съобразно промените в икономическата и правната система, в т.ч. и своевременното изпълнение на мерките, адресиращи специфичните препоръки на Съвета относно предотвратяването и коригирането на макроикономическите дисбаланси, и за изпълнение на намеренията на Република България за присъединяване към Валутния механизъм II (ERM II) и към Банковия съюз.

Структурно представеният отчет е съставен от две части. В първата част е очертана дейността на КФН в изпълнение на компетентностите ѝ на регулаторен и надзорен орган на небанковия финансов сектор, а втората част на отчета представлява обстоен пазарен анализ на небанковия финансов сектор в България в условията на световната и европейска икономическа среда през 2019 г.

Използвам възможността да отбележа, че през 2019 г. екипът на Комисията за финансов надзор работи за устойчивото усъвършенстване на регулаторната и надзорна дейност, така че те да отговарят на предизвикателствата в инвестиционния, застрахователния и пенсионносигурителния сектор. В качеството на независим регулаторен орган Комисията и през 2020 г. продължава да действа в рамките на законността, безпристрастието и справедливостта. Дълбоко вярвам, че това е правилният път към постигане на ефективни пазари и високо обществено доверие. Благодаря на целия екип за постигнатите резултати. Благодаря и на обществото, и на институциите в Република България за доверието!

Бойко Атанасов

I. ДЕЙНОСТ НА КФН ПРЕЗ 2019 ГОДИНА

1. Регулаторна дейност

1.1. Промени в нормативната уредба

Промени в законовата нормативна уредба

През 2019 г. са приети следните законопроекта, изготвени от Комисията за финансов надзор:

Закон за изменение и допълнение на Кодекса за социално осигуряване¹

С Директива (ЕС) 2016/2341 на Европейския парламент и на Съвета от 14 декември 2016 г. относно дейностите и надзора на институциите за професионално пенсионно осигуряване, наричана по-нататък „Директива (ЕС) 2016/2341”, в значителна степен е развита регламентацията на осигуряването по професионални схеми и на надзора върху тази дейност. Във връзка с това с проекта на Закон за изменение и допълнение на Кодекса за социално осигуряване (КСО) са извършени промени в националната уредба с цел нейното съобразяване със законодателството на Европейския съюз (ЕС).

Доразвити са изискванията към системата за управление на пенсионноосигурителните дружества и осъществяването на ключовите функции по управление на риска, вътрешен одит и актюерска дейност и по-конкретно актюерската функция и собствената оценка на риска, която обхваща всички основни рискове в дейността на дружеството и управляваните от него фондове.

Със законопроекта е създадена и цялостна регламентация на изискванията към възлагането на дейности на външни изпълнители, като не се допуска това по отношение на управлението на инвестициите на пенсионните фондове и осъществяване на ключови функции предвид принципното им значение за дейността на дружеството и фондовете, и високите изисквания към тях. Приложен е последователен подход да не се позволява делегирането на основни за дружеството дейности, поради това, че пенсионноосигурителните дружества са дружества с изключителен предмет на дейност.

Също така в съответствие с изискванията на Директива (ЕС) 2016/2341 са извършени промени и в режима на инвестиране на средствата на фондовете за допълнително доброволно пенсионно осигуряване по професионални схеми. Дадена е възможност за инвестиране на средствата в акции и облигации, които се търгуват на многостранна система за търговия и на организирана система за търговия, като във връзка с това е въведено и количествено ограничение за експозицията към инструменти, които са приети само на посочените места за търговия, с оглед на управление на ликвидния риск.

Също така е дадена възможност за отчитане на екологичните, социалните и управленските фактори при инвестирането, когато са заложили в инвестиционната политика на фонда. Предвид обстоятелството, че с Директива (ЕС) 2016/2341 е премахната възможността за изисквания към инвестиционната дейност на чуждестранните институции за професионално пенсионно осигуряване, управляващи професионални схеми на български предприятия осигурители, са отменени и правилата в тази насока в чл. 251, ал. 12 от КСО.

Със законопроекта са регламентирани прехвърлянето на професионална схема или на част от нея от един в друг фонд за допълнително доброволно пенсионно осигуряване по професионални

¹ Обн. ДВ, бр. 12 от 08.02.2019 г.

схеми, както и от и към чуждестранни институции за професионално пенсионно осигуряване. Прехвърлянето на професионална схема, съответно на част от нея, се извършва след издаване на предварително одобрение за това от компетентния надзорен орган в съответствие с разпоредбите на Директива (ЕС) 2016/2341 и с цел защита на правата и интересите на осигурените лица и пенсионерите.

Направени са изменения във връзка с уеднаквяване на режима на предлагане на услуги от страна на институциите за професионално пенсионно осигуряване в страната и в другите държави-членки на ЕС с оглед на прилагането на Принципа на свободното предоставяне на услуги в ЕС, на основание т. нар. „Единен паспорт“.

Единният паспорт се основава на принципа на всеобщо признаване в държавите-членки на ЕС, на получения лиценз в една държава членка въз основа на хармонизирани пруденциални изисквания към институциите. По същество този принцип позволява финансова институция от ЕС, каквато е и професионалната схема, веднъж получила лиценз от националния орган от изпращащата го държава членка, например България (за получаването на който лиценз институцията следва да отговаря на определени изисквания, произтичащи от хармонизираното право на ЕС, прилагано еднакво във всички държави членки), да предлага услугите си в която и да е друга държава - членка на ЕС, без да е необходимо да получава лиценз от компетентния орган на приемащата го друга държава членка.

В съответствие с изискванията на Директива (ЕС) 2016/2341 е регламентиран процесът на надзорен преглед. Урежда се принципното изискване за осъществяване на надзор, основан на риска, което способства за оптималното разпределение на надзорните ресурси и навременното установяване на потенциални проблеми в сектора на допълнителното пенсионно осигуряване. Въведено е извършването на стрес-тестове от Комисията за финансов надзор и от Заместник-председателя на Комисията за финансов надзор, ръководещ управление „Осигурителен надзор“.

Закон за изменение и допълнение на Закона за пазарите на финансови инструменти²

С проекта на Закон за изменение и допълнение на Закона за пазарите на финансови инструменти (ЗПИИ) в българското законодателство се въвеждат мерки по прилагането на Регламент (ЕС) № 909/2014 на Европейския парламент и на Съвета от 23 юли 2014 г. за подобряване на сетълмента на ценни книжа в ЕС и за централните депозитари на ценни книжа, както и за изменение на директиви 98/26/ЕО и 2014/65/ЕС и Регламент (ЕС) № 236/2012 (Регламент (ЕС) № 909/2014), с който европейското законодателство регламентира сетълмента на безналични ценни книжа и дейността на централните депозитари на ценни книжа.

С оглед на значимостта на дейността на централните депозитари на ценни книжа и с цел гарантиране на защитата на финансовите пазари и създаване на увереност у пазарните участници, че сделките с финансови инструменти се извършват надлежно и навременно, дори в ситуации на извънредно натоварване, със законопроекта се въвеждат мерки, чрез които да бъде осигурена непрекъснатост на дейността на централните депозитари на ценни книжа в съответствие с изискванията на Регламент (ЕС) № 909/2014.

Въвежда се изискване централните депозитари на ценни книжа да изготвят и поддържат план за възстановяване със съдържание съгласно чл. 8, параграф 3 от Делегиран регламент (ЕС) № 2017/392 на Комисията от 11 ноември 2016 г. за допълване на Регламент (ЕС) № 909/2014 на

² Обн. ДВ, бр. 83 от 22.10.2019 г.

Европейския парламент и на Съвета по отношение на регулаторните технически стандарти относно лицензирането, надзора и оперативните изисквания за централни депозитари на ценни книжа, чрез който се осигурява непрекъснатост на дейността на централния депозитар на ценни книжа.

В националното законодателство се въвеждат конкретни административнонаказателни разпоредби и други мерки, приложими при посочените в член 63 от Регламент (ЕС) № 909/2014 обстоятелства, по отношение на лица, отговорни за нарушения на разпоредбите на регламента, както и се предприемат всички необходими мерки за осигуряване на тяхното прилагане.

Чрез промяна в чл. 1, ал. 2, т. 3 от Закона за кредитните институции Българската народна банка (БНБ) се определя като компетентен орган за лицензиране и за надзор на централните депозитари на ценни книжа при предоставяне на допълнителни услуги от банков тип и на определените за предоставяне на спомагателни услуги от банков тип банки съгласно чл. 54, параграф 2 от Регламент (ЕС) № 909/2014, както и за осъществяване на надзор на дейността по предоставяне на спомагателни услуги от банков тип и за изпълнение на пруденциалните изисквания по чл. 59 от Регламент (ЕС) № 909/2014 от централните депозитари на ценни книжа по чл. 54, параграф 2, буква „а“ и от определените за предоставяне на спомагателни услуги от банков тип банки по чл. 54, параграф 2, буква „б“ от Регламент (ЕС) № 909/2014.

Със законопроекта се правят следните изменения в Закона за публичното предлагане на ценни книжа:

- Урежда се нормативното отделяне на функцията по водене на централен регистър на ценни книжа от дейността на централен депозитар на ценни книжа, извършвани от „Централен депозитар“ АД, с което се постига правна сигурност на тези обществени отношения. По този начин се гарантира защитата на финансовите пазари и се създава увереност у пазарните участници, че сделките с финансови инструменти се извършват надлежно и навременно, дори в ситуации на извънредно натоварване;

- Създава се централен регистър на ценни книжа, воден от „Централен депозитар“ АД, в който се вписват безналични ценни книжа, издадени от дружества със седалище в Република България, както и от емитенти, чиито ценни книжа са емитирани съгласно законодателството на Република България. По този начин тази дейност на „Централен депозитар“ АД се отделя от останалите дейности на централните депозитари на ценни книжа. В централния регистър на ценни книжа се вписва информация от централните депозитари на ценни книжа, при които са регистрирани за сетълмент съответните емисии безналични ценни книжа, с оглед на въвежданата от Регламент (ЕС) № 909/2014 свобода на избор на емитентите. В правилата на централния регистър на ценни книжа се уреждат регистрацията, воденето, съхраняването и достъпът до регистъра.

Със законопроекта са предложени мерки, насочени към съобразяване с изискванията на Делегиран регламент (ЕС) № 2017/575 на Комисията от 8 юни 2016 г. по отношение на регулаторните технически стандарти за данните, публикувани от местата за изпълнение, относно качеството на изпълнение на сделките по отношение на периодичността на оповестяване на информация, изисквана на основание чл. 11 от същия регламент.

Със законопроекта се отстраняват констатирани непълноти в правната уредба на института на обвързания агент в случаите, когато обвързаният агент е юридическо лице, въвеждат се изисквания към лицата с квалифицирано участие в обвързания агент, както и последващо одобрение на членовете на неговия управителен орган. На следващо място се въвеждат разпоредби, прецизиращи закона в съответствие с Директива 2014/65/ЕС на Европейския парламент и на Съвета

от 15 май 2014 г. относно пазарите на финансови инструменти и за изменение на Директива 2002/92/ЕО и на Директива 2011/61/ЕС при регламентирането на предлагането на структурирани депозити от страна на инвестиционните посредници и банките, както и се въвеждат съответни надзорни и мониторингови правомощия на КФН и БНБ.

Със законопроекта се предвиждат изменения в Търговския закон (ТЗ), Гражданския процесуален кодекс (ГПК), Закона за ограничаване на административното регулиране и административния контрол върху стопанската дейност, Закона за съдебната власт, Закона за особените залози, КСО, Кодекса за застраховането (КЗ), Закона за Комисията за финансов надзор (ЗКФН), Закона за дейността на колективните инвестиционни схеми и на други предприятия за колективно инвестиране (ЗДКИСДПКИ) и други закони.

Закон за изменение и допълнение на Закона за дейността на колективните инвестиционни схеми и на други предприятия за колективно инвестиране³

Законопроектът за изменение и допълнение на Закона за дейността на колективните инвестиционни схеми и на други предприятия за колективно инвестиране въвежда мерки в националното законодателство, чрез които се осигуряват условия за прилагането на Регламент (ЕС) № 2017/1131 на Европейския парламент и на Съвета от 14 юни 2017 г. относно фондовете на паричния пазар (Регламент (ЕС) № 2017/1131). Регламентът цели подобряване на нормативната регулация и по-високо ниво на защита на инвеститорите и ограничаване на проблемите на пазара на краткосрочно финансиране.

С цел защита на инвеститорите се въвежда изискване за извършване на стрес тестове от страна на фондовете на паричния пазар в съответствие с чл. 28 от Регламент (ЕС) № 2017/1131.

Също така се въвежда изискване документите, необходими за организиране и управление на фондове на паричния пазар, да бъдат съобразени с изискванията на Регламент (ЕС) № 2017/1131, а управляващите дружества, както и лицата, управляващи алтернативни инвестиционни фондове, които управляват фондове на паричния пазар, да прилагат изискванията на Регламент (ЕС) № 2017/1131.

С оглед на осигуряване на правна рамка, обезпечаваща развитието на българския финансов пазар в съответствие с европейските тенденции, се въвежда изискването проспектът на колективна инвестиционна схема, която има различни класове дялове, да съдържа описание на характеристиките, които са специфични за всеки клас, с ясно посочване на разликите между отделните класове, във връзка със Становище от 31 януари 2017 г. на Европейския орган за ценни книжа и пазари – ESMA 34-43-296.

Във връзка с изискване на Директива 2009/65/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 13 юли 2009 г. относно координирането на законовите, подзаконовите и административните разпоредби относно предприятията за колективно инвестиране в прехвърлими ценни книжа (Директива 2009/65/ЕО) се ограничава възможността управляващо дружество, действащо за сметка на всички управлявани от него колективни инвестиционни схеми или други предприятия за колективно инвестиране, да придобива акции с право на глас, които биха му позволили да упражнява значително влияние върху управлението на емитент или публично дружество. Със законопроекта се въвежда дефиницията за понятието „значително влияние“, като се предвижда и преходен период, в рамките на който лицата да приведат дейността си в съответствие с предложените промени.

³ Обн. ДВ, бр. 102 от 31.12.2019 г.

Прецизират се разпоредбите, свързани с капиталовата адекватност и ликвидността на управляващите дружества, като се въвежда диференциран подход по отношение на действията и мерките, които следва да се предприемат при нарушение на нормативните изисквания, с което се осигурява пълно съответствие с изискването на чл. 10 от Директива 2009/65/ЕО.

Въвежда се ред за издаване на разрешение по чл. 26 от Регламент (ЕС) № 575/2013 на Европейския парламент и на Съвета от 26 юни 2013 г. относно пруденциалните изисквания за кредитните институции и инвестиционните посредници и за изменение на Регламент (ЕС) № 648/2012 по отношение на управляващо дружество.

Предвид необходимостта от съобразяване с направено от ЕК изследване на въвеждането на Директива 2009/65/ЕО се регламентира осигуряването и прилагането на адекватни и ефективни вътрешни канали и процедури за подаване на сигнали от служители на инвестиционните дружества и депозитарите, за действителни или възможни нарушения на закона и актовете по прилагането му.

Изискванията към управлението и представителството на управляващо дружество са уеднаквени с тези при инвестиционните посредници, доколкото няма основание за по-облекчено третиране на лицата, управляващи колективни инвестиции. Изрично е регламентирано, че управляващо дружество се управлява и представлява най-малко от две лица, което при прилагане и на изискванията на Търговския закон ще доведе до необходимост от промяна в състава на част от управителните органи на управляващите дружества или до избиране на прокурист. Допълнително са доразвити изискванията за професионален опит на членовете на управителния и контролния орган на управляващо дружество, като същите са разширени и уеднаквени с тези при инвестиционните посредници, доколкото дейностите и услугите им са съотносими. Последното ще улесни управляващите дружества при избора на лица, които да ги управляват и/или представляват.

Изменения и допълнения в действащата нормативна уредба по отношение на предприятията за колективно инвестиране се правят и във връзка с изискванията на Директива (ЕС) 2015/849 на Европейския парламент и на Съвета от 20 май 2015 г. за предотвратяване използването на финансовата система за целите на изпирането на пари и финансирането на тероризма.

Със законопроекта се правят промени в тарифата, определена в приложение към чл. 27, ал. 1 от ЗКФН, във връзка с конкретизиране и диференциране на таксите за общ финансов надзор, които се дължат от лицата, управляващи алтернативни инвестиционни фондове.

Въведени са изменения и в административнонаказателните разпоредби, като са прецизирани и текстовете, регламентиращи оповестяването на наложените наказания и приложените принудителни административни мерки, с които се постига пълно съответствие с Директива 2009/65/ЕО.

Изменения и допълнения в Кодекса за застраховането

Със Закона за изменение и допълнение на Закона за защита на личните данни⁴ са направени изменения и допълнения в Кодекса за застраховането (КЗ), които касаят договорите за застраховка „Помощ при пътуване“ и застраховка „Гражданска отговорност“, като и за двата вида застраховки е предвидена препращаща алинея към чл. 454 от КЗ, предвиждаща предоставянето на подробна и точна информация пред застрахователя относно възрастта, пола, здравословното и финансовото състояние на застрахования. Изменения са направени в чл. 514, ал. 7 и чл. 571, ал. 8 от КЗ с цел прецизиране на нормативната уредба и поради необходимостта от законосъобразното обработване

⁴ Обн. ДВ, бр. 17 от 26.02.2019 г.

на лични данни за здравословното състояние по смисъла на чл. 9, т. 4 от Регламент (ЕС) № 2016/679 на Европейския парламент и на Съвета от 27 април 2016 г. относно защитата на физическите лица във връзка с обработването на лични данни и относно свободното движение на такива данни и за отмяна на Директива 95/46/ЕО (Общ регламент относно защитата на данните).

Със Закона за изменение и допълнение на Закона за отбраната и въоръжените сили на Република България⁵, в сила от 28.05.2019 г., е допълнен чл. 489 от КЗ, като е създадена нова ал. 8, която се отнася до граничната задължителна застраховка „Гражданска отговорност“ на автомобилистите по отношение на личните моторни превозни средства на военнослужещите и членовете на цивилния компонент от съюзнически или чужди въоръжени сили, както и на придружаващите ги зависими лица. С разпоредбата се дава възможност на лицата да подновяват гранична застраховка „Гражданска отговорност“ на автомобилистите неограничен брой пъти, като по този начин се дерогира разпоредбата на чл. 489, ал. 6 от КЗ. Допълнението се налага с оглед на измененията в чл. 43, ал. 1 от Закона за преминаването през и пребиваването на територията на Република България на съюзнически и на чужди въоръжени сили, с които табелите с регистрационен номер на служебните моторни превозни средства на структурата на НАТО и/или на изпращащата държава и на личните моторни превозни средства на военнослужещите и членовете на цивилния компонент от съюзнически или чужди въоръжени сили, които са част от структура на НАТО, разположена на територията на Република България, както и придружаващите ги зависими лица, се признават от Република България.

Промени в подзаконовата нормативна уредба

През 2019 г. Комисията за финансов надзор е приела следните подзаконови нормативни актове, които са обнародвани в „Държавен вестник“:

- Наредби за изменение и допълнение на Наредба № 50 от 19.06.2015 г. за капиталовата адекватност, ликвидността на инвестиционните посредници и осъществяването на надзор за спазването им⁶;
- Наредба № 65 от 22.03.2019 г. за лицата, получаващи пазарни проучвания⁷;
- Наредби за изменение и допълнение на Наредба № 46 от 11.04.2012 г. за реда и начина за изплащане на компенсации от Фонда за компенсиране на инвеститорите⁸. С Наредбата за изменение и допълнение на Наредба № 46, обн. ДВ., бр. 66 от 2019 г., са извършени изменения и допълнения в Наредба № 48 от 20.03.2013 г. за изискванията към възнаграденията;
- Наредба за изменение и допълнение на Наредба № 55 от 11.07.2017 г. за определяне на регулираните пазари от трети държави, които са еквивалентни на регулираните пазари или многостранни системи за търговия в държава – членка на Европейския съюз, или в друга държава - страна по Споразумението за Европейското икономическо пространство⁹;

⁵ Обн. ДВ, бр. 42 от 28.05.2019 г.

⁶ Обн. ДВ, бр. 11 от 05.02.2019 г. и бр. 66 от 20.08.2019 г.

⁷ Обн. ДВ, бр. 27 от 02.04.2019 г.

⁸ Обн. ДВ, бр. 34 от 23.04.2019 и бр. 66 от 20.08.2019 г.

⁹ Обн. ДВ, бр. 66 от 20.08.2019 г.

- Наредба за изменение и допълнение на Наредба № 28 от 10.05.2006 г. за условията и реда за провеждане на изпит за професионална квалификация на застрахователните брокери и за признаване на квалификация, придобита в държава членка¹⁰;
- Наредба № 66 от 16.05.2019 г. относно допълнителните изисквания във връзка с класифицирането на инвестиционни застрахователни продукти като несложни по смисъла на чл. 342, ал. 5 от КЗ¹¹;
- Наредба № 67 от 4.07.2019 г. за реда за регистрация на застрахователните посредници по електронен път¹². С посочената наредба е изменена и допълнена Наредба № 15 от 05.05.2004 г. за воденето и съхраняването на регистрите от Комисията за финансов надзор и за подлежащите на вписване обстоятелства;
- Наредба за изменение и допълнение на Наредба № 61 от 27.09.2018 г. за изискванията към рекламните и писмените информационни материали и страниците в интернет на пенсионноосигурителните дружества¹³. С посочената наредба са извършени изменения и допълнения в Наредба № 15 от 05.05.2004 г. за воденето и съхраняването на регистрите от Комисията за финансов надзор и за подлежащите на вписване обстоятелства, Наредба № 17 от 07.07.2004 г. за документите, които са необходими за издаване на разрешение за преобразуване на пенсионноосигурително дружество и на фонд за допълнително пенсионно осигуряване и за изискванията към плановете по чл. 327, ал. 1, т. 3 и чл. 336, ал. 1 от Кодекса за социално осигуряване, Наредба № 34 от 04.10.2006 г. за условията за сключване на сделки за намаляване на инвестиционния риск, свързан с активите на фонд за допълнително пенсионно осигуряване и за изискванията и ограниченията към тези сделки, и в Наредба № 56 от 04.01.2018 г. за минималното съдържание на инвестиционните политики на фондовете за допълнително пенсионно осигуряване;
- Наредба за изменение и допълнение на Наредба № 48 от 20.03.2013 г. за изискванията към възнагражденията¹⁴. С посочената наредба са извършени изменения и допълнения в Наредба № 10 от 26.11.2003 г. за изискванията към състава и структурата на собствения капитал (капиталовата база) на пенсионноосигурителното дружество, към неговата оздравителна програма и към минималните ликвидни средства на дружеството и на управляваните от него фондове за допълнително пенсионно осигуряване, Наредба № 31 от 02.08.2006 г. за условията и реда за провеждане на изпит и за признаване на правоспособност на отговорен актюер, за признаване на правоспособност, придобита извън Република България, за формата на актюерската заверка, формата и съдържанието на актюерския доклад и на справките по Кодекса за застраховането, които отговорният актюер заверява, както и за формата и задължителното съдържание на годишния актюерски доклад по Кодекса за социално осигуряване, Наредба № 33 от 19.09.2006 г. за индивидуалните заявления за участие във фонд за допълнително задължително пенсионно осигуряване и за възобновяване на осигуряването в универсален пенсионен фонд, Наредба № 57 от 16.01.2018 г. за изискванията към годишния доклад за професионалната схема и за реда и начина за предоставяне на данни за управлението на професионална схема на чуждестранно предприятие

¹⁰ Обн. ДВ, бр. 42 от 28.05.2019 г.

¹¹ Обн. ДВ, бр. 42 от 28.05.2019 г.

¹² Обн. ДВ, бр. 55 от 12.07.2019 г.

¹³ Обн. ДВ, бр. 41 от 21.05.2019 г.

¹⁴ Обн. ДВ, бр. 41 от 21.05.2019 г.

осигурител и в Наредба № 59 от 04.04.2018 г. за функциите и задълженията на звената, службите и лицата, осъществяващи управление на риска, вътрешен контрол и вътрешен одит в пенсионноосигурителните дружества, както и е отменена Наредба № 36 от 15.11.2006 г. за техническите резерви към фонд за допълнително доброволно пенсионно осигуряване по професионални схеми.

В края на отчетния период във връзка с оттеглянето на Обединеното кралство от ЕС е изготвен проект на Наредба за изменение и допълнение на Наредба № 29 от 12.07.2006 г. за минималното ниво на кредитните рейтинги на банките и за определяне на държавите, международните финансови организации, пазарите и индексите на тези пазари съгласно чл. 176, ал. 2 от Кодекса за социално осигуряване¹⁵, с която се извършват промени и в Наредба № 34 от 04.10.2006 г. за условията за сключване на сделки за намаляване на инвестиционния риск, свързан с активите на фонд за допълнително пенсионно осигуряване и за изискванията и ограниченията към тези сделки. Проектът е публикуван за обществено обсъждане на 04.12.2019 г. и е приет от КФН на 16.01.2020 г. (Обн. ДВ, бр. 8 от 28.01.2020 г.).

Проект на Наредба за система „бонус-малус“ по задължителна застраховка „Гражданска отговорност“ на автомобилистите

КФН, заедно с Министерство на вътрешните работи и Министерство на транспорта и информационните технологии, разработиха нов вариант за системата „бонус-малус“.

Поради високия обществен интерес, КФН, като основен водещ в съставянето на системата „бонус-малус“, публикува на интернет страницата си проекта на наредба за системата „бонус-малус“ по задължителна застраховка „Гражданска отговорност“ на автомобилистите, заедно с мотивите към нея, както и проект за последващи промени в Наредба № 49, които представят цялостно модела на функциониране на бъдещата система. КФН използва механизма за обществено обсъждане, за да бъде извършено задълбочено проучване на обществената реакция и за да даде възможност на всички заинтересовани страни да вземат отношение по предложената система „бонус-малус“.

След множество обсъждания с всички заинтересовани страни и реализиране на предложените релевантни промени по него, проектът на Наредба за система „бонус-малус“ заедно с мотивите и предложенията за изменение на Наредба № 49 от 16.10.2014 г. за задължителното застраховане по застраховки „Гражданска отговорност“ на автомобилистите и „Злополука“ на пътниците в средствата за обществен превоз (Наредба №49) е съгласуван и одобрен и от трите отговорни институции. Предстои качването на проекта и съпътстващите го документи в Портала за обществено обсъждане и на страницата на КФН, за да стартира и предвиденото по закон едномесечно обществено обсъждане. Решението за това ще бъде взето, когато цялостната обстановка в България позволява реално провеждане на обществен дебат и срещи със заинтересованите страни.

Проект на Наредба за утвърждаване на Методика за определяне размера на обезщетенията за имуществени и неимуществени вреди вследствие на телесно увреждане на пострадало лице и за определяне размера на обезщетенията за имуществени и неимуществени вреди на увредено лице вследствие смъртта на пострадало лице

¹⁵ Обн. ДВ, бр. 8 от 28.01.2020 г.

През август 2019 г. Гаранционният фонд представи на КФН проект на Методика за изготвяне на Наредба за утвърждаването ѝ. Той беше предоставен на отговорните институции – КФН, Министерството на здравеопазването и Министерството на труда и социалната политика. Трите институции работят в обвързана компетентност, като очакванията са Наредбата да бъде финализирана и предложена за обществено обсъждане в рамките на 2020 г.

1.2. Нови моменти в политиката на ЕС

Директиви и Регламенти на Европейския съюз

В Официален вестник на ЕС бяха публикувани следните директиви и регламенти:

Директива (ЕС) 2019/878 на Европейския парламент и на Съвета от 20 май 2019 г. за изменение на Директива 2013/36/ЕС по отношение на освободените субекти, финансовите холдинги, финансовите холдинги със смесена дейност, възнагражденията, надзорните мерки и правомощия и мерките за запазване на капитала

Директивата въвежда изменения в Директива 2013/36, която е транспонирана в Закона за пазарите на финансови инструменти и в Наредба № 50 на КФН. Срокът за транспониране на директивата е 28 декември 2020 г., а срокът за прилагане е 29 декември 2020 г. По отношение на някои разпоредби, описани в чл. 2 се предвижда отложено прилагане от 01.01.2022 г.

Директива (ЕС) 2019/879 на Европейския парламент и на Съвета от 20 май 2019 г. за изменение на Директива 2014/59/ЕС по отношение на капацитета за поемане на загуби и рекапитализация на кредитните институции и инвестиционните посредници и на Директива 98/26/ЕО

Директивата въвежда изменения в Директива 2014/59, която е транспонирана основно в Закона за възстановяване и реструктуриране на КИ и ИП (ЗВКИИП). Срокът за транспониране и прилагане на директивата е 28 декември 2020 г.

Двете директиви (2019/878 и 2019/879), както и Регламент (ЕС) № 2019/877 имат за цел въвеждането на следните мерки:

Мерки за повишаване на устойчивостта на институциите на ЕС и за укрепване на финансовата стабилност. Предложенията обхващат останалите елементи от законодателната база, приета неотдавна в рамките на Базелския комитет по банков надзор (БКБН) и на Съвета за финансова стабилност (СФС). Те включват:

- по-чувствителни към риска капиталови изисквания, по-специално в областта на пазарния риск и риска от неизпълнение от страна на контрагента, както и във връзка с експозиции към централни контрагенти (ЦК);
- прилагане на методики, които по-точно отразяват реалните рискове, на които са изложени банките;
- задължителен коефициент на ливъридж (КЛ) за предпазване на институциите от прекомерен ливъридж;

- задължителен коефициент на стабилност на нетното финансиране (NSFR) за справяне с прекомерното използване на краткосрочно финансиране на едро и за намаляване на риска при дългосрочното финансиране;

- изискване глобалните системно значими институции (Г-СЗИ) да поддържат минимални равнища на капитал и други инструменти, които да поемат загуби в режим на реструктуриране. Това изискване, наречено „Общ капацитет за поемане на загуби” (TLAC), ще бъде включено в съществуващата система за минимални изисквания за собствени средства и приемливи пасиви (МИССПП), която се прилага за всички банки, и ще засили способността на ЕС да реструктурира проблемните Г-СЗИ, като същевременно защитава финансовата стабилност и свежда до минимум рисковете за данъкоплатците. Предлага се хармонизирано класиране на необезпечени дългови инструменти на национално равнище при производства по несъстоятелност, което да улесни банките при емитирането на такива дългови инструменти за покриване на загубите.

Също така законодателният пакет въвежда мерки за подобряване на капацитета за кредитиране на банките в подкрепа на икономиката на ЕС и по-нататъшно улесняване на ролята на банките за постигане на по-дълбоки и по-ликвидни капиталови пазари в ЕС в подкрепа на създаването на съюз на капиталовите пазари.

Директива (ЕС) 2019/1160 на Европейския парламент и на Съвета от 20 юни 2019 г. за изменение на Директива 2009/65/ЕО и Директива 2011/61/ЕС по отношение на трансграничната дистрибуция на предприятия за колективно инвестиране

Директивата внася изменения в Директива 2009/65/ЕО и Директива 2011/61/ЕС, които са транспонирани в Закона за дейността на колективните инвестиционни схеми и на други предприятия за колективно инвестиране (ЗДКИСДПКИ). Нормативният акт, заедно с Регламент (ЕС) № 2019/1156, са част от инициативата за изграждане на Съюз на капиталовите пазари и имат за цел да подсилат потенциала на инвестиционните фондове като важен инструмент за насочване на частните спестявания в икономиката и за увеличаване на възможностите за финансиране на предприятията. Премахват се пречките по отношение на всички видове инвестиционни фондове и трансграничното им предлагане ще стане по-опростено, бързо и евтино. Засилената конкуренция ще доведе до по-голям избор и по-изгодни предложения, без това да бъде за сметка на високото равнище на защита на инвеститорите. Срокът за транспониране и прилагане на директивата е 2 август 2021 г.

Директива (ЕС) 2019/2162 на Европейския парламент и на Съвета от 27 ноември 2019 г. относно емитирането на покрити облигации и публичния надзор върху тях и за изменение на директиви 2009/65/ЕО и 2014/59/ЕС

Директивата въвежда детайлна уредба в областта на покритите облигации, която да хармонизира националните режими. До момента бяха установени общи изисквания за структурните елементи на покритите облигации в Директива 2009/65/ЕО. По-конкретно настоящата директива хармонизира следните аспекти: изискванията за емитиране на покрити облигации, структурните характеристики на покритите облигации, публичния надзор върху покритите облигации и изискванията за публично оповестяване на информация за покритите облигации. Срокът за транспониране на директивата е 8 юли 2021 г., а срокът за прилагане на разпоредбите ѝ е 8 юли 2022 г.

Директива (ЕС) 2019/2034 на Европейския парламент и на Съвета от 27 ноември 2019 г. относно пруденциалния надзор върху инвестиционните посредници и за изменение на директиви 2002/87/ЕО, 2009/65/ЕО, 2011/61/ЕС, 2013/36/ЕС, 2014/59/ЕС и 2014/65/ЕС

Директивата въвежда изисквания за пруденциален надзор на инвестиционните посредници (ИП), който до сега се уреждаше от общата правна рамка, която се прилага както за банки, така и за ИП. Отделянето на пруденциалните изисквания за ИП в отделна директива допринася за по-адаптирано и адекватно третиране на специфичната уязвимост и рискове, присъщи на инвестиционните посредници чрез ефективни, подходящи и пропорционални пруденциални норми на равнището на Съюза, като същевременно разходите за привеждане в съответствие се запазват в разумни граници и осигуряват наличието на достатъчен капитал за рисковете, свързани с инвестиционните посредници.

Директивата урежда началния капитал на инвестиционните посредници, надзорните правомощия и инструментите за упражняване на пруденциален надзор върху инвестиционните посредници от страна на компетентните органи по начин, който е съвместим с разпоредбите на Регламент (ЕС) № 2019/2033 и изискванията за оповестяване на информация от страна на компетентните органи.

Директивата урежда и процеса на надзорен преглед (глава втора) чрез:

- процедура за оценка на вътрешната капиталова адекватност и на вътрешния риск, Вътрешно управление, прозрачност, третиране на рисковете и възнаграждение;

- процес на надзорен преглед и оценка;
- надзорни мерки и правомощия;
- надзор на консолидирана основа на групи инвестиционни посредници;
- инвестиционни холдинги, смесени финансови холдинги и холдинги със смесена дейност.

Срокът за транспониране и прилагане на директивата е 26 юни 2021 г.

Регламент (ЕС) № 2019/834 на Европейския парламент и на Съвета от 20 май 2019 г. за изменение на Регламент (ЕС) № 648/2012 по отношение на задължението за клиринг, прекратяването на задължението за клиринг, изискванията за отчитане, техниките за намаляване на риска за договорите за извънборсови деривати, които не са преминали клиринг чрез централен контрагент, регистрацията и надзора на регистрите на транзакции, както и изискванията за регистрите на транзакции.

Настоящите изменения имат за цел да опростят някои области, обхванати от Регламент (ЕС) № 648/2012, като се намали регулаторната и административната тежест в съответствие с Програмата на Европейската комисия за пригодност и резултатност на регулаторната рамка (REFIT), в която се подчертава необходимостта от намаляване на разходите и опростяване, за да могат политиките на Съюза да постигнат целите си по възможно най-ефективен начин.

Регламентът влиза в сила на двадесетия ден след публикуването му в Официален вестник на Европейския съюз. Той се прилага от датата на влизане в сила с изключение на разпоредбите, изброени в чл. 2.

Регламент (ЕС) № 2019/876 на Европейския парламент и на Съвета от 20 май 2019 г. за изменение на Регламент (ЕС) № 575/2013 по отношение на отношението на ливъридж, отношението на нетното стабилно финансиране, капиталовите изисквания и изискванията за

приемливи задължения, кредитния риск от контрагента, пазарния риск, експозициите към централни контрагенти, експозициите към предприятия за колективно инвестиране, големите експозиции, изискванията за отчетност и оповестяване и на Регламент (ЕС) № 648/2012

Редица текстове на изменителния регламент предвиждат опции за държавите членки да въведат национално законодателство, адаптирано към условията на пазара. Регламентът се прилага от 28 юни 2021, с изключение на разпоредбите, посочени в чл. 3, пар. 3, които се прилагат от 27 юни 2019 г. и чл. 3, пар. 4, които се прилагат от 28 декември 2020 г.

Регламент (ЕС) № 2019/877 на Европейския парламент и на Съвета от 20 май 2019 г. за изменение на Регламент (ЕС) № 806/2014 по отношение на капацитета за поемане на загуби и рекапитализация на кредитните институции и инвестиционните посредници

Регламентът започва да се прилага от 28 декември 2020 г. За повече информация виж Директиви 2019/878 и 2019/879 по-горе.

Регламент (ЕС) № 2019/1156 на Европейския парламент и на Съвета от 20 юни 2019 г. за улесняване на трансграничната дистрибуция на предприятия за колективно инвестиране и за изменение на регламенти (ЕС) № 345/2013, (ЕС) № 346/2013 и (ЕС) № 1286/2014

Регламентът заедно с Директива (ЕС) 2019/1160 са част от инициативата за изграждане на Съюз на капиталовите пазари и имат за цел да подсилят потенциала на инвестиционните фондове като важен инструмент за насочване на частните спестявания в икономиката и за увеличаване на възможностите за финансиране на предприятията. Премахват се пречките по отношение на всички видове инвестиционни фондове и трансграничното им предлагане ще стане по-опростено, бързо и евтино. Засилената конкуренция ще доведе до по-голям избор и по-изгодни предложения, без това да бъде за сметка на високото равнище на защита на инвеститорите. Регламентът внася изменения в регламенти 345/2013 (EUVECA), 346/2013 (EUSEF) и 1286/2014 (PRIIPS). Прилага се от 1 август 2019 г. член 4, параграфи 1 - 5, член 5, параграфи 1 и 2, член 15 и член 16 се прилагат от 2 август 2021 г.

Регламент (ЕС) № 2019/1238 на Европейския парламент и на Съвета от 20 юни 2019 г. относно Паневропейски персонален пенсионен продукт (ПЕПП)

С регламента се създават единни правила на ниво ЕС относно разработването, разпространението и надзора над лични пенсионни продукти, разпространявани в ЕС под обозначението „Паневропейски пенсионен продукт“ (ПЕПП). ПЕПП представлява личен пенсионен продукт, който отговаря на изискванията на регламента и се предоставя на доброволна договорна основа между осигуреното лице и регулирана финансова институция. Продуктът има за цел осигуряване на доход на старини, поради което са ограничени възможностите натрупаните средства да бъдат изтегляни преди пенсиониране.

За разработване и предлагане на ПЕПП е необходима регистрация от Европейския орган за застраховане и професионално пенсионно осигуряване (ЕЮРА) в централен публичен регистър, като такава може да бъде получена само от определени категории финансови институции, регулирани от законодателството на ЕС (кредитни институции, животозастрахователи, институции за професионално пенсионно осигуряване (ИППО), инвестиционни посредници, инвестиционни и управляващи дружества и лица, управляващи алтернативни инвестиционни фондове).

Дата на прилагане на регламента е 12 месеца след публикуването в Официален вестник на Европейския съюз на делегираните актове, посочени в него.

Регламент (ЕС) № 2019/2033 на Европейския парламент и на Съвета от 27 ноември 2019 г. относно пруденциалните изисквания за инвестиционните посредници и за изменение на регламенти (ЕС) № 1093/2010, (ЕС) № 575/2013, (ЕС) № 600/2014 и (ЕС) № 806/2014

Регламентът въвежда пруденциални изисквания за ИП, които отговарят на естеството и мащаба на дейността им и са съобразени с рисковете, които те поемат. Досега действащата рамка беше уредена в Регламент (ЕС) № 575/2013 и Директива 2013/36/ЕС, но тя е насочена към преодоляването на общите рискове, пред които са изправени кредитните институции и се съобразява със спецификите на банките. Инвестиционните посредници нямат големи портфейли от потребителски и корпоративни заеми и не приемат депозити, и вероятността изпадането им в несъстоятелност да окаже неблагоприятно въздействие върху цялостната финансова стабилност е по-малка, отколкото при кредитните институции. Следователно рисковете, пред които са изправени и които пораждаат повечето инвестиционни посредници, се различават значително от рисковете, пред които са изправени и които пораждаат кредитните институции, като настоящият регламент създава адаптирана към ИП пруденциална рамка на Съюза. По-конкретно регламентът урежда:

- а) капиталовите изисквания, свързани с количествено измерими, единни и стандартизирани параметри на риска за самото дружество, риска към клиентите и риска към пазара;
- б) изискванията за ограничаване на риска от концентрация;
- в) изискванията за ликвидност, свързани с количествено измерими, единни и стандартизирани елементи на ликвидния риск;
- г) изискванията за докладване във връзка с точки а), б) и в);
- д) изисквания за публично оповестяване.

Регламентът не възпрепятства инвестиционните посредници да държат собствен капитал и негови компоненти, както и ликвидни активи, надхвърлящи изискванията по настоящия регламент, или да прилагат мерки, по-строги от предвидените в него. Регламентът започва да се прилага от 26 юни 2021 г.

Регламент (ЕС) № 2019/2088 на Европейския парламент и на Съвета от 27 ноември 2019 г. относно оповестяването на информация във връзка с устойчивостта в сектора на финансовите услуги

Регламентът има за цел да създаде хармонизиран режим в ЕС по отношение на оповестяването пред крайните инвеститори на информацията относно интегрирането на рисковете за устойчивостта, отчитането на неблагоприятните въздействия върху устойчивостта, целите за устойчиви инвестиции или стимулите за екологичните и социалните характеристики в процеса на вземане на инвестиционни решения и в процеса по предоставяне на съвети. Въвеждат се задължения за участниците на финансовите пазари и финансовите съветници да оповестяват конкретна информация относно подходите си към интегриране на рисковете за устойчивостта и към отчитане на неблагоприятните въздействия върху устойчивостта.

С настоящия регламент се допълват изискванията за оповестяване на информация, предвидени в Директиви 2009/65/ЕО, 2009/138/ЕО, 2011/61/ЕС, 2014/65/ЕС, (ЕС) 2016/97, (ЕС) 2016/2341 и Регламенти (ЕС) № 345/2013, (ЕС) № 346/2013, (ЕС) № 2015/760 и (ЕС) № 2019/1238, както и в националното право, уреждащо персоналните и индивидуалните пенсионни продукти.

За да изпълнят своите задължения съгласно посочените правила, участниците на финансовите пазари и финансовите съветници следва да интегрират в своите процеси, включително в процесите

си за надлежна проверка, не само всички съответни финансови рискове, но и всички съответни рискове за устойчивостта, които може да имат съществено отрицателно въздействие върху финансовата възвръщаемост на дадена инвестиция или съвет, както и да извършват непрекъсната оценка на тези рискове. Следователно участниците на финансовите пазари и финансовите съветници следва да посочват в своите политики начина, по който интегрират тези рискове, и да публикуват тези политики.

Регламент (ЕС) № 2019/2099 на Европейския парламент и на Съвета от 23 октомври 2019 г. за изменение на Регламент (ЕС) № 648/2012 по отношение на процедурите и участващите органи при лицензирането на ЦК, както и на изискванията за признаване на ЦК от трети държави

Регламентът изменя основния Регламент (ЕС) № 648/2012 в частта за централните контрагенти (ЦК), като въвежда следната уредба:

- пруденциални и организационни изисквания към дейността на ЦК;
- засилени механизми за надзор на ЦК от Съюза и от трети държави;
- по-детайлни правила относно колегиумите на компетентните органи, отговорни за надзора на клиринговите членове на ЦК;
- подсилва ролята на ESMA по отношение на координацията между компетентните органи и между колегиите с оглед изграждането на обща надзорна култура и последователни надзорни практики;
- създава се Надзорен комитет за ЦК – постоянен вътрешен комитет към ESMA – неговият състав и функции са определени в нова глава 3А (чл. 24а и следващите);
- ESMA ще може да определя дали даден ЦК от трета държава има или е вероятно да придобие системно значение за финансовата стабилност на Съюза или на една или повече от неговите държави членки, след като проведе консултация с ЕССР и емитиращите централни банки;
- нови правомощия на ESMA по отношение на признаването на ЦК, установени в трета държава, да предоставят клирингови услуги в ЕС и съответно за спазване на условията за признаването им;
- ESMA ще може да създава колегия за ЦК от трети държави с цел улесняване на обмена на информация;
- ESMA ще начислява такси на ЦК, установени в трети държави, в съответствие с настоящия регламент и в съответствие с делегиран акт;
- допълнителни надзорни правомощия за ESMA – за да изпълни задълженията си съгласно настоящия регламент, ESMA може да извършва необходимите разследвания на ЦК от ниво 2 и свързаните трети страни, на които тези ЦК са възложили в качеството им на външни подизпълнители оперативни функции, услуги или дейности и да налага съответните мерки и санкции. Обжалването на актовете на ESMA се извършва пред Съда на Европейския съюз.

Регламентът влиза в сила на двадесетия ден след публикуването му в Официален вестник на Европейския съюз.

Регламент (ЕС) № 2019/2115 на Европейския парламент и на Съвета от 27 ноември 2019 г. за изменение на Директива 2014/65/ЕС и на Регламенти (ЕС) № 596/2014 и (ЕС) № 2017/1129 във връзка с насърчаването на използването на пазарите за растеж на МСП

Регламентът въвежда изменения в посочените в заглавието си актове с цел да повиши привлекателността на пазарите за растеж на МСП чрез допълнително намаляване на разходите за спазване на нормативната уредба и облекчаване на административната тежест за емитентите на финансови инструменти, допуснати до търговия на пазарите за растеж на МСП. Мерките в настоящия Регламент се прилагат само за дружества, допуснати до търговия на пазари за растеж на МСП. Изменителният Регламент се прилага от 31 декември 2019 г. Измененията на Регламент № 596/2014 обаче се прилагат от 1 януари 2021 г.

Регламент (ЕС) № 2019/2160 на Европейския парламент и на Съвета от 27 ноември 2019 г. за изменение на Регламент (ЕС) № 575/2013 по отношение на експозициите под формата на покрити облигации

С оглед разпоредбите на Директива 2019/2162 се налага допълване на Регламент (ЕС) № 575/2013 (CRD IV) относно изискванията за приемливост за преференциалното третиране чрез рискови тегла, за да бъдат обхванати поне областите на редуцирането на ликвидния риск, свръхобезпечеността, ролята на компетентните органи, както и доразвиването на съществуващите изисквания за оповестяване на информация пред инвеститорите. Настоящият регламент влиза в сила на двадесетия ден след публикуването му в Официален вестник на Европейския съюз. Прилага се от 8 юли 2022 г.

Регламент (ЕС) № 2019/2175 на Европейския парламент и на Съвета от 18 декември 2019 г. за изменение на Регламент (ЕС) № 1093/2010 за създаване на Европейски надзорен орган (Европейски банков орган (ЕВА)), Регламент (ЕС) № 1094/2010 за създаване на Европейски надзорен орган (Европейски орган за застраховане и професионално пенсионно осигуряване (ЕЮРА)), Регламент (ЕС) № 1095/2010 за създаване на Европейски надзорен орган (Европейски орган за ценни книжа и пазари (ESMA)), Регламент (ЕС) № 600/2014 относно пазарите на финансови инструменти, Регламент (ЕС) № 2016/1011 относно индекси, използвани като бенчмаркове за целите на финансови инструменти и финансови договори или за измерване на резултатите на инвестиционни фондове и Регламент (ЕС) № 2015/847 относно информацията, придружаваща преводите на средства

Регламентът изменя устройствените регламенти на европейските надзорни органи ESMA, ЕЮРА и ЕВА, като подсилва техните правомощия с оглед постигане на по-голяма хармонизация и надзорно сближаване във финансовия сектор в ЕС. Регламентът също така внася изменения и в два секторни регламента – за пазарите за финансови инструменти и за бенчмарковете, за да уреди материално и процесуално новите правомощия на ESMA в тази област.

Делегирани актове

През годината бяха публикувани и редица делегирани регламенти на ЕК по прилагане на основните законодателни актове. Беше публикуван и пакетът от делегирани регламенти по прилагането на Регламент (ЕС) № 2015/2365 на Европейския парламент и на Съвета от 25 ноември 2015 г. относно прозрачността при сделките за финансиране с ценни книжа и при повторното използване, и за изменение на Регламент (ЕС) № 648/2012.

2. Лицензионна дейност, разрешителни режими, нотификации и сертифициране

2.1. Лицензионна дейност и разрешителни режими

Инвестиционни посредници, Централен депозитар, Фонд за компенсирание на инвеститорите и регулирани пазари

През 2019 г. няма издадени и отнети лицензи за извършване на дейност като инвестиционен посредник (ИП). През отчетната година е постановен един отказ за издаване на лиценз за извършване на дейност като ИП („Глобъл Стратеджи“ АД). Издадено е едно решение за разширяване на предмета на дейност на ИП „АБВ инвестиции“ АД със сделки за собствена сметка по чл. 6, ал. 2, т. 3 и 6 от ЗПФИ и са прекратени по искане на заявителя две производства за разширяване на лиценз. През 2019 г. един ИП се е отказал от част от осъществяваните инвестиционни дейности и услуги, в резултат на което лицензът му от пълен става частичен, но едновременно от ИП е заявено и разширяване на лиценза с дейността по чл. 6, ал. 3, т. 7 от ЗПФИ.

С оглед изложеното в края на 2019 г. общият брой на инвестиционните посредници е 59, в т.ч. 21 банки¹⁶ и 38 небанкови инвестиционни посредници. Броят на инвестиционните посредници (банки и небанкови институции) с пълен лиценз (с право да извършват сделки и услуги във връзка с финансови инструменти за собствена сметка) е 38, а общият брой на инвестиционните посредници с частичен лиценз е 21 (20 от тях с възможност за държане на клиентски активи и 1, който няма това право). Доколкото през 2019 г. един ИП разширява лиценза си от частичен до пълен и един ИП намалява лиценза си от пълен на частичен не се наблюдава разлика в общия брой на небанковите ИП и разпределението по видове лицензи в сравнение с 2018 г.

На 12.11.2019 г. е приключило придобиването на „Банка Пиреос България“ АД от страна на „Юробанк България“ АД, в резултат на което броят на банките, които предоставят инвестиционни дейности и услуги, намалява с една и към 31.12.2019 г. е 21.

Таблица 1. Лицензионна дейност по отношение на ИП, ЦД и регулирани пазари

	Брой към 31.12.2018 г.	Издадени лицензи	Отнети лицензи	Брой към 31.12.2019 г.
Инвестиционни посредници, в т.ч.:	60	0	0	59*
Небанкови институции*	38	0	0	38
Регулиран пазар	1	0	0	1
Многостранна система за търговия	2	0	0	2
Централен депозитар	1	0	0	1

Бележки: * Общият брой на ИП намалява в резултат на придобиването на „Банка Пиреос България“ АД от „Юробанк България“ АД **ИП, които извършват дейност в България чрез клон при условията на свобода на установяване не са включени в общия брой небанкови инвестиционни посредници.

¹⁶ Броят на банките инвестиционни посредници включва и такива, които осъществяват дейност на територията на страната чрез клон.

През 2019 г. са разгледани **14** заявления за одобрение на избор на член на управителен или контролен орган на инвестиционен посредник, като е постановен един отказ и 13 одобрения. С Решение № 506-Н от 11.05.2018 г. КФН прие да спазва Насоките за оценка на пригодността на членовете на ръководния орган и лицата, заемащи ключови позиции, издадени съвместно от Европейския банков орган и Европейския орган за ценни книжа и пазари, в сила от 30.06.2018 г. С тях се конкретизират въведените с MiFID II изисквания за оценка на пригодността, включително и на колективната компетентност на управителните и контролни органи на ИП, което доведе до значително усложняване на производствата за одобрение на избор на член на управителен или контролен орган на инвестиционен посредник. Независимо от изложеното след утвърждаване в практиката на КФН на новите изисквания през втората половина на 2018 г. намаляване на броя на този тип производства през 2019 г. не се наблюдава.

През 2019 г. са разгледани **3** уведомления за придобиване на квалифицирани участия от капитала или от гласовете в общото събрание на инвестиционен посредник, като е постановена една забрана за придобиване. В този тип производства са приложими Съвместните насоки за пруденциална оценка на придобивания и увеличения на квалифицирани участия във финансовия сектор, които КФН прие да спазва на свое заседание от 11.07.2017 г. **Разгледани са и 6** уведомления за прехвърляне на квалифицирани участия.

През 2019 г. са разгледани 5 заявления за прилагане на **изключение по чл. 5, ал. 1, т. 10 от ЗПФИ.**

От общия брой приключили през 2019 г. административни процедури по отношение на инвестиционни посредници 5 са във връзка с производства по издаване или разширяване/намаляване на лиценз за извършване на дейност като инвестиционен посредник. От подадените през 2019 г. заявления за разширяване на лиценз на ИП едно е приключило в началото на 2020 г. Освен това са подадени четири уведомления за придобиване на квалифицирано участие в инвестиционен посредник, чието разглеждане е преустановено в началото на 2020 г. поради отпадане на заявеното намерение. През разглежданата година са постановени 13 одобрения и 1 отказ за одобрение на избор на член на управителен или контролен орган на инвестиционен посредник.

В рамките на 2019 г. са разгледани пет заявления за вписване на обвързан агент във водения от КФН регистър, като едно от тях е приключило с отказ.

Относно дейността на „Българска фондова борса“ АД през 2019 г. са разгледани 3 производства за одобрение на промени в Правилника за дейността на регулирания пазар и 1 заявление за одобрение на член на СД на „Българска фондова борса“ АД.

През 2019 г. са разгледани две заявления за одобрение на нов член на управителния съвет на Фонда за компенсиране на инвеститорите, едно заявление за одобрение на промени в Правилника и едно за промени в щатното разписание на Фонда.

След лицензирането на „Централен депозитар“ АД в съответствие с Регламент (ЕС) № 909/2014 на Европейския парламент и на Съвета от 23 юли 2014 г. за подобряване на сетълмента на ценни книжа в ЕС и за централните депозитари на ценни книжа в края на 2018 г., през 2019 г. е разгледано едно заявление за промени в Правилника на българския централен депозитар на ценни книжа.

Таблица 2. Административни процедури по отношение на ИП, обвързани агенти, места за търговия, доставчици на услуги за докладване на данни, централни депозитари и Фонда за компенсиране на инвеститорите

	Незавършени към 31.12.2018 г.	Новооткрити през 2019 г.	Приключили през 2019 г.	Незавършени към 31.12.2019 г.
Инвестиционни посредници	5	34	34	5
Обвързани агенти	0	5	5	0
Регулиран пазар	0	4	4	0
Многостранни системи за търговия	0	0	0	0
Организиранни системи за търговия	0	0	0	0
Централен депозитар	0	1	1	0
Доставчици на услуги за докладване на данни	0	0	0	0
Фонд за компенсиране на инвеститорите	1	3	4	0
Други производства*	3	35	36	2

Бележка: *Отговори на отправени запитвания и изискани становища във връзка с дейността на инвестиционните посредници, обвързаните агенти, местата за търговия, доставчиците на услуги за докладване на данни и ЦД.

Управляващи дружества, предприятия за колективно инвестиране и лица, управляващи алтернативни инвестиционни фондове

През 2019 г. не са разглеждани заявления за издаване на лиценз за извършване на дейност като управляващо дружество и заявления за издаване на разрешение за организиране и управление на колективна инвестиционна схема.

В рамките на отчетния период са издадени **две разрешения за преобразуване** на договорни фондове: на УД „Аларик Кепитъл ” АД за преобразуване чрез вливане на ДФ „Аларик Глобални суровини“ в ДФ „Аларик Хибриден депозит” и на УД „Ди Ви Асет Мениджмънт” ЕАД за преобразуване чрез вливане на ДФ „Ди Ви Съкровище” в ДФ „Ди Ви Баланс”. В резултат на описаните преобразувания броят на договорните фондове намалява с 2 ДФ. В края на 2019 г. УД „Ди Ви Асет Мениджмънт” ЕАД е иницирало и производство за издаване на разрешение за преобразуване на ДФ „Ди Ви Евробонд” чрез вливане в ДФ „Ди Ви Баланс”, което е приключило в началото на 2020 г. Специфично за производствата, иницирани от УД „Ди Ви Асет Мениджмънт” ЕАД е, че два ДФ, управлявани от УД се вливат в един и същ ДФ, като формират два класа дялове на ДФ „Ди Ви Баланс”, съответно дялове от Клас А („Хармония”) и дялове от Клас Б („Съкровище”). Този тип преобразуване се осъществява за първи път в България и е със срок на приключване април 2020 г.

Допълнително през 2019 г. са издадени **две разрешения за прекратяване** на ДФ – на УД „Астра Асет Мениджмънт” АД за ДФ „Астра Динамик“ и на УД „Карол Капитал Мениджмънт” ЕАД за ДФ „Аванс Консервативен Фонд”. През 2018 г. е издадено разрешение на УД „Алфа Асет Мениджмънт” ЕАД за прекратяване на ДФ „Дигитална трансформация“, като процедурата е приключена през 2019 г. и ДФ е отписан от водените от КФН регистри по чл. 30, ал. 1 от ЗКФН. До

края на годината е приключила и процедурата по прекратяване на ДФ „Астра Динамик“ и ДФ „Аванс Консервативен Фонд“, които също са отписани от водените от КФН регистри. В резултат на процедурите по прекратяване през 2019 г. са заличени общо 3 ДФ. През 2019 г. не са разглеждани производства за схеми от типа главна-захранваща схема.

В разглеждания отчетен период е издадено **едно разрешение за организиране и управление на национален инвестиционен фонд** - на управляващо дружество „Експат Асет Мениджмънт“ ЕАД за организиране и управление на национален инвестиционен фонд „Expat Bulgaria Short SOFIX“ („Експат България Шорт Софикс“) под формата на национален договорен фонд (НДФ) от отворен тип, който е и борсово търгуван фонд. Това е първото издадено от КФН разрешение за организиране на национален инвестиционен фонд от отворен тип, както и първото разрешение за борсово търгуван фонд, който не е колективна инвестиционна схема.

В началото на 2019 г. е проявен силен интерес към регистрацията на **лица, управляващи алтернативни инвестиционни фондове (ЛУАИФ)** по чл. 214 и сл. от ЗДКИСДПКИ, като през годината са регистрирани 6 нови ЛУАИФ, различни от управляващи дружества. Организираните от тях алтернативни инвестиционни фондове не са предмет на лицензионно производство пред КФН и подлежат единствено на вписване във водения от КФН регистър. Допълнително като ЛУАИФ е регистрирано УД „Експат Асет Мениджмънт“ ЕАД в резултат на издаденото разрешение за организиране и управление на национален инвестиционен фонд „Expat Bulgaria Short SOFIX“.

През 2019 г. е подадено едно заявление за издаване на лиценз за извършване на дейност като ЛУАИФ, което след първото разглеждане на документите по същество е оттеглено. С оглед изложеното до настоящия момент КФН не е издавала лиценз на ЛУАИФ.

Таблица 3. Лицензионна дейност по отношение на УД, ЛУАИФ и предприятията за колективно инвестиране

	Брой към 31.12.2018 г.	Издадени лицензи/ разрешения/ регистрации	Отнети лицензи/ разрешения	Брой към 31.12.2019 г.
Управляващи дружества	31	0	0	31
Договорни фондове	132	0	5*	127
Алтернативни инвестиционни фондове (АИФ)	3	1	0	4
Лица, управляващи алтернативни инвестиционни фондове (ЛУАИФ)	4**	7	0	11

Бележки: *Отнетите разрешения са резултат от преобразуване и/или прекратяване на ДФ. ** Три от регистрираните ЛУАИФ са УД, които управляват национални инвестиционни фондове и един ЛУАИФ е самоуправляващ се национален инвестиционен фонд.

През 2019 г. са разгледани 11 производства за одобрение на нов член на управителен орган на **управляващо дружество**. В отчетния период са разгледани 3 уведомления относно намерение за прехвърляне на квалифицирано участие в управляващо дружество и 2 уведомления относно намерение за придобиване на такова участие, като е постановена една забрана за придобиване на участие в УД. Едно от уведомленията за придобиване и едно от уведомленията за прехвърляне са подадени през 2018 г. и са разгледани през отчетния период. През 2019 г. са внесени още 4 уведомления относно намерение за придобиване на квалифицирано участие в УД, като едно от

производства е приключило в началото на 2020 г., а разглеждането на останалите 3 е преустановено през 2020 г. поради декларирана промяна в намеренията. През декември 2019 г. е подадено 1 уведомление за прехвърляне на квалифицирано участие, което е разгледано в началото на 2020 г.

Освен горепосочените 8 административни процедури по преобразуване, прекратяване и отписване на **договорни фондове** през 2019 г. са разгледани множество производства, свързани с одобрения на промяна на правилата на колективните инвестиционни схеми по чл. 18 от ЗДКИСДПКИ. През отчетния период са приключили процедурите по издаване на 60 одобрения на промени в правила по чл. 13, ал. 2 от ЗДКИСДПКИ на договорни фондове, 42 одобрения за промяна в правилата за оценка на портфейла и определяне на нетната стойност на активите, 19 одобрения за промяна на правилата за оценка и управление на риска, 3 одобрения на промени в договорите за депозитарни услуги и 5 одобрения на замяна на банка депозитар.

През 2019 г. не са разглеждани заявления за одобрение на промени по чл. 179 от ЗДКИСДПКИ за **национални инвестиционни фондове**. Разгледано е едно производство за издаване на одобрение на член на съвета на директорите на национално инвестиционно дружество от затворен тип съгласно 176, ал. 2, във вр. с чл. 93, ал. 7 от Закона за дейността на колективните инвестиционни схеми и на други предприятия за колективно инвестиране.

През отчетния период са разглеждани 7 производства за регистрация по чл. 214 от ЗДКИСДПКИ на **лице, управляващо алтернативен инвестиционен фонд** и едно заявление за издаване на лиценз за извършване на дейност като ЛУАИФ, което е оттеглено.

Таблица 4. Административни процедури по отношение на УД, ЛУАИФ и предприятията за колективно инвестиране

	Незавършени към 31.12.2018 г.	Новооткрити през 2019 г.	Приключили през 2019 г.	Незавършени към 31.12.2019 г.
Управляващи дружества	2	19	16	5
Договорни фондове	14	126	137	3
Национални инвестиционни фондове	0	1	1	0
Лица, управляващи алтернативни инвестиционни фондове	0	8	8	0
Други производства*	4	21	22	3

Бележки: *Отговори на отправени запитвания и изискани становища във връзка с дейността на управляващи дружества, колективни инвестиционни схеми, национални инвестиционни фондове и ЛУАИФ.

Публични дружества, дружества със специална инвестиционна цел и други емитенти на ценни книжа

През 2019 г. са издадени два нови лиценза на дружества със специална инвестиционна цел – „Финанс Асистанс Мениджмънт“ АДСИЦ и „Компас Фонд за вземания“ АДСИЦ, които ще секюритизират вземания. Основната причина за това е, че през последните няколко години се наблюдава раздвижване в сектора на вземания – след проведените стрес тестове на търговските банки, същите намаляват рисковите си експозиции и се освобождават от портфейлите си от

лоши/проблемни кредити, което подобрява възможностите за бизнес на АДСИЦ за секюритизиране на вземания.

През 2019 г. няма отнети лицензи на дружества със специална инвестиционна цел.

Лиценз за извършване на дейност като дружество със специална инвестиционна цел са получили общо 72 дружества, от които към 31.12.2019 г. 13 са с отнет лиценз и съответно в края на 2019 г. 59 дружества имат лиценз за извършване на дейност като ДСИЦ.

Таблица 5. Лицензионна дейност по отношение на АДСИЦ

	Брой към 31.12.2018 г.	Издадени лицензи през 2019 г.	Отнети лицензи през 2019 г.	Брой към 31.12.2019 г.
АДСИЦ, в т.ч.	57	2	0	59
АДСИЦ, секюритизиращи вземания	7	2	0	9
АДСИЦ, секюритизиращи недвижими имоти, в т.ч.:	50	-	0	50
АДСИЦ (земеделска земя)	7	-	-	7

Независимо от публичния статут на дружествата със специална инвестиционна цел, предвид изключителния характер на предмета им на дейност, целящ да запази характера им на инструмент за секюритизация, по отношение на дружествата със специална инвестиционна цел са налице по-строги регулаторни изисквания, които изискват предварително одобрение от КФН при промени в устава и в другите устройствени актове на дружествата със специална инвестиционна цел, свързани със замяна на банката-депозитар и на обслужващото дружество. В този смисъл, основна част от административните процедури по отношение на АДСИЦ, освен производствата за издаване и отнемане на лицензи, са свързани със заявени одобрения за изменение на устава и за замяна на банка-депозитар и на обслужващо дружество на дружества със специална инвестиционна цел.

Във връзка с дейността на дружествата със специална инвестиционна цел и регулаторните изисквания към нея, през 2019 г. КФН е разгледала и се е произнесла общо по 27 производства, разпределени по следния начин:

- **23 заявления за издаване** на одобрение за изменение на устава на дружества със специална инвестиционна цел, по които КФН е издала 23 решения за одобрение на предвидените промени в устава;
- **3 заявления за издаване** на одобрение за замяна на обслужващо дружество, по които КФН е издала 3 одобрения на предвидената замяна и
- **1 заявление за одобрение** за замяна на банка-депозитар на дружество със специална инвестиционна цел, по което съответно е издадено 1 положително решение.

През отчетната година няма постановени откази за издаване на одобрение на устав, на замяна на обслужващо дружество или на замяна на банка-депозитар на дружество със специална инвестиционна цел, както и няма прекратени производства по такива заявления.

Останалите публични дружества (извън дружествата със специална инвестиционна цел) и емитентите на ценни книжа не подлежат на лицензиране, а на вписване или отписване от специалния

регистър на публичните дружества и други емитенти на ценни книжа, воден от КФН. През 2019 г. в посочения регистър са вписани 4 публични дружества (без АДСИЦ) – „ФАР“ АД; „Грийн Таун Проджектс“ АД, „Порт флот - Бургас“ АД и „Телелинк Бизнес Сървисис Груп“ АД, и 5 емитента на ценни книжа – „Дивелъпмънт Асетс“ ЕАД, „ВФ Алтърнатив“ АД, „Солар Логистик“ ЕАД, „Бългериън Еървейз Груп“ ЕАД и „Устрем Холдинг“ АД, съответно през периода отписаните дружества от регистъра на публичните дружества и други емитенти на ценни книжа, воден от КФН, са общо 4¹⁷, от които 3 публични дружества и 1 емитент на ценни книжа.

Следва да се има предвид, че през отчетната година от водения от КФН регистър са отписани още четири дружества – като публични дружества са отписани две дружества със специална инвестиционна цел, на които в предходния отчетен период са отнети лицензите за извършване на дейност като дружество със специална инвестиционна цел и чиито производства по ликвидация са приключили и съответно дружествата са заличени като търговци от търговския регистър към Агенцията по вписванията. Като публични дружества са отписани и още две дружества със специална инвестиционна цел, на които в предходен отчетен период са отнети лицензите за извършване на дейност като дружество със специална инвестиционна цел и които дружества са обявени в несъстоятелност от Софийски градски съд.

През отчетната 2019 г. няма постановени откази, както и няма прекратени такива производства, за вписване или отписване на публично дружество или на емитент на ценни книжа от регистъра на публичните дружества и други емитенти на ценни книжа, воден от КФН.

Общият брой на публичните дружества (без АДСИЦ) и другите емитенти на ценни книжа към края на 2019 г. е 249.

Таблица 6. Публични дружества и други емитенти на ценни книжа

	Брой към 31.12.2018 г.	Вписани дружества	Отписани дружества	Брой към 31.12.2019 г.
Публични дружества и други емитенти*	244	9	4***	249**

Бележки: *В броя на публичните дружества и други емитенти не са включени колективните инвестиционни схеми. Публичните дружества и други емитенти не се лицензират като такива, а подлежат на вписване и отписване.** В броя на публичните дружества и други емитенти не са включени 13 дружества със специална инвестиционна цел, които са с отнети лицензи за ДСИЦ, но все още имат статут на публични дружества.*** В общия брой от 4 отписани дружества (публични дружества и емитенти на ценни книжа) не са включени – четири АДСИЦ, отписани като публични дружества, от които 2 АДСИЦ поради това, че са заличени като търговци от търговския регистър към Агенцията по вписванията, и 2 АДСИЦ поради това, че с решения на СГС същите са обявени в несъстоятелност. Поради тези обстоятелства тези четири АДСИЦ не са включени в началния брой от 244 към 31.12.2018 г. и съответно същите не са отразени и в общия брой от 249 към 31.12.2019 г.

По отношение на дейността на публичните дружества и емитентите на ценни книжа, през 2019 г. освен производствата за вписване (9) и отписване (4) на публични дружества и емитенти, са разгледани и приключени общо 48 производства за потвърждаване на проспекти и допълнения към тях, като през отчетната година се запазва тенденцията от предходния период на устойчиво нарастване на подадените заявления за издаване на потвърждение на проспекти.

¹⁷ В общия брой от 4 отписани дружества (публични дружества и емитенти на ценни книжа) не са включени четири ДСИЦ, които през периода са отписани като публични дружества служебно.

Подадените през 2019 г. заявления за потвърждаване на проспект за първично публично предлагане на ценни книжа, съответно за допускане на ценни книжа до търговия на регулиран пазар, са общо 47, а през 2018 г. те са били 41 броя.

През 2019 г. са потвърдени общо 33 проспекта - с едно повече спрямо предходната година, когато потвърдените проспекти са били общо 32 броя. През отчетния период са одобрени и 2 допълнения към потвърдени проспекти – един проспект за първично публично предлагане на емисия акции и един проспект за допускане до търговия на регулиран пазар на емисия акции.

Структурата на потвърдените 33 проспекта през 2019 г. е, както следва:

- **общо 22 проспекта за първично публично предлагане на акции**, от които 4 на нови дружества и

- **общо 11 проспекта за допускане до търговия на регулиран пазар**, от които 8 проспекта за допускане до търговия на регулиран пазар на емисии облигации и 3 проспекта за допускане до търговия на регулиран пазар на емисии акции.

Също така, през разглежданата година, КФН е постановила и общо 4 отказа за потвърждаване на проспекти, от които 2 отказа за потвърждаване на проспект за първично публично предлагане на акции и 2 отказа за потвърждаване на проспекти за допускане до търговия на регулиран пазар на облигации.

Допълнително, през 2019 г. е прекратено 1 производство за потвърждаване на проспект за първично публично предлагане на привилегировани акции.

През отчетната 2019 г. са спрени 3 производства за потвърждаване на проспекти – 2 производства за потвърждаване на проспект за първично публично предлагане на акции и 1 производство за потвърждаване на проспект за допускане до търговия на регулиран пазар на облигации поради наличие на други производства, които имат преюдициално значение по отношение на заявленията за потвърждаване на проспектите.

Към края на годината има неприключени 9 производства по потвърждаване на проспекти – 1 производство за допускане до търговия на емисия облигации и 5 производства за първично публично предлагане на емисии акции.

Отделно от потвърдените проспекти за първично публично предлагане на ценни книжа (съответно след успешно приключване на подписката и вписване на увеличението на капитала в търговския регистър) или допускане до търговия на регулиран пазар на ценни книжа, през 2019 г. в регистъра на КФН са вписани общо 36 емисии ценни книжа, чието разпределение е, както следва:

- **вписани са 28 емисии акции**, от които 6 емисии акции са на нови дружества, които за първи път се допускат до търговия на регулиран пазар, и останалите 22 емисии са от последващо увеличение на капитала на публични дружества;

- **вписани са 8 емисии облигации** в резултат на потвърждаване на проспект за допускане до търговия на регулиран пазар на облигациите, емитирани при условията на първично частно предлагане по смисъла на Търговския закон.

През отчетната година от регистъра на публичните дружества и другите емитенти на ценни книжа, воден от КФН, са отписани 11 емисии ценни книжа (7 емисии акции и 4 емисии облигации).

През 2019 г. няма постановен отказ за отписване на емисии ценни книжа от регистъра, воден от КФН, поради отказ от отписване на публичното дружество или емитент на ценните книжа, както и няма прекратени такива производства.

През 2019 г. са разгледани и приключени общо 11 производства по регистрирани търгови предложения и предложения за изкупуване на акции. По отношение на разгледаните през 2019 г. търгови предложения и предложения за изкупуване, са постановени следните решения:

- по 9 предложения КФН е издала решения за временна забрана за публикуване на предложенията, за които след внасяне на коригирани документи, е взела решения да не издава окончателна забрана за публикуването им;
- издадена е 1 окончателна забрана за публикуване на търгово предложение и
- 1 производство е прекратено, поради обстоятелството, че след налагане на временната забрана за публикуване на търговото предложение, търговият предложител не е отстранил констатираните непълноти, съответно не е внесъл изискваните документи, поради което административният орган е прекратил производството.

Общият брой на регистрираните предложения през 2019 г. е 11, от които 10 търгови предложения и 1 предложение за изкупуване на акции. Към 31.12.2019 г. няма образувани производства по разглеждане на търгови предложения и такива за изкупуване на акции, които да не са приключили към края на годината.

През отчетната година няма инициирани производства за одобрение на документи по преобразуване с участието на публични дружества. Към края на 2019 г. няма производства по преобразуване с участието на публични дружества, които не са приключили. През 2019 г. няма постановени решения за включване на проверител в списъка на независимите проверители, утвърден от Заместник-председателя на КФН, ръководещ управление „Надзор на инвестиционната дейност”, както и няма постановени откази или прекратени производства за одобрение на документи по преобразуване с участието на публични дружества.

Таблица 7. Административни процедури по отношение на АДСИЦ, ПД и други емитенти

	Незавършени към 31.12.2018 г.	Новооткрити през 2019 г.	Приключили през 2019 г.	Незавършени към 31.12.2019 г.
АДСИЦ	0	2	2	0
ПД и емитенти	17	123	131	9
Други производства*	5	20	25	0

Бележки: *Като други производства са отчетени изготвените през 2019 г. отговори на запитвания, становища по жалби и други, свързани с дейността на публични дружества и емитенти.

Застраховане и презастраховане

През 2019 г. лицензираните застрахователни дружества със седалище в Република България, са **36 (тридесет и шест)**, като застрахователите по общо застраховане са **25 (двадесет и пет)**, животозастрахователите са **11 (единадесет)**, а **1 (едно) дружество** е презастраховател по общо застраховане и животозастраховане.

В края на отчетния период КФН е отнела лиценза на един от застрахователите по общо застраховане - „ЗК Юроамерикан“ АД, като му налага забрана за свободното разпореждане с активи до започване на производство по ликвидация или несъстоятелност; забрана за сключване на нови застрахователни договори по всички класове застраховки за срок от 6 месеца, считано от датата на издаване на настоящото решение и назначава квестор на „ЗК Юроамерикан“ АД до назначаването от съда на синдик или до вписването на ликвидатор на дружеството.

През 2019 г. **КФН** не е издавала лицензи на нови дружества със седалище в Република България или на клонове на застрахователи от трети държави за извършване на застрахователна дейност в страната. В края на отчетния период в КФН са получени **4 (четири)** заявления от вече лицензирани застрахователни дружества за **разширяване на обхвата на издадените им лицензи** за застрахователна дейност, както следва:

- издаване на допълнителен лиценз на „БАЕЗ” ЕАД по клас застраховка „Гаранции“, съгласно Приложение № 1, Раздел II, буква „А“ от КЗ;
- допълване на издадения лиценз на „Групама застраховане“ ЕАД по клас застраховка „Сухопътни превозни средства (без релсови превозни средства)“ с нов риск „Всяка щета или загуба, нанесена на сухопътни превозни средства, различни от моторни превозни средства“;
- издаване на допълнителен лиценз на ЗК „Юроамерикан“ АД по следните класове застраховки: застраховка „Злополука“, допълване на лиценза по клас застраховка „Заболяване“ с допълнителен риск – фиксирани парични суми, застраховка „Товари по време на превоз“, застраховка „Пожар и природни бедствия“, застраховка „Щети на имущество“, застраховка „Разни финансови загуби“ и застраховка „Правни разноски“;
- издаване на допълнителен лиценз на „ЕИГ Ре“ ЕАД по следните класове застраховки: застраховка „Плавателни съдове (морски, езерни, речни и плавателни по канали съдове)“ – всяка вреда или загуба, нанесена на речни и плавателни по канали съдове, езерни плавателни съдове и морски плавателни съдове, застраховка „Гаранции“ – преки гаранции и косвени гаранции.

През 2019 г. застрахователите със седалище в държава-членка на ЕС, извършващи дейност по общо застраховане на територията на Република България при условията на правото на установяване (чрез клон), са общо **10 дружества**, в т.ч. „Застрахователна компания Олимпик - клон България“ КЧТ. Застрахователите със седалище в държава членка, извършващи дейност по животозастраховане на територията на Република България при правото на установяване (чрез клон), са **3 дружества**.

По отношение на „Застрахователна компания Олимпик” АД, на 23.08.2019 г., в официалния вестник на Република Кипър е публикувано извлечение от Решение от 30.07.2019 г. на Окръжния съд в гр. Никозия, Република Кипър за **откриване на производство по ликвидация** на „Застрахователна компания Олимпик” АД като застраховател с отнет лиценз. С това решение са назначени двама съвместни ликвидатори на застрахователното дружество – г-н Павлос Накузи (Mr. Pavlos Nacouzi) и официалният синдик и ликвидатор (The Official Receiver) на Република Кипър. Производството по ликвидация на „Застрахователна компания Олимпик” АД, правните му последици, както и правомощията и функциите на съвместните ликвидатори се уреждат съгласно националното право на Република Кипър, което следва да бъде тълкувано и прилагано от компетентните кипърски органи и съдилища в съответствие с Директива Платежоспособност II. Наличната в КФН информация относно производството за ликвидация на „Застрахователна компания Олимпик” АД е публикувана на интернет страницата на КФН в съответствие с уведомленията, получени от Надзорния орган на застраховането в Република Кипър. Информация за откритото производство е публикувана и на интернет страницата на българския клон на „Застрахователна компания Олимпик” АД.

Таблица 8. Лицензионна дейност по отношение на застраховането и презастраховането

	Брой към 31.12.2018г.	Издадени лицензи	Отнети лицензи	Брой към 31.12.2019 г.
Застрахователи, в т.ч.:	36		1*	35
Общо застраховане	25	-	1*	24
Животозастраховане	11	-	-	11
Клон на чуждестранен застраховател	13	-	-	12**
Презастрахователи по общо застраховане	1	-	-	1***
Презастрахователи по животозастраховане	1	-	-	1***
Застрахователни брокери	350	10	25	335

Бележки: *С Решение на КФН № 1309-ОЗ от 17.12.2019 г. е отнет лицензът на „ЗК Юроамерикан“ АД. **С Решение от 30.07.2019 г. на Окръжния съд в гр. Никозия, Кипър, публикувано на 23.08.2019 г. в официалния вестник на Република Кипър, е открито производство по ликвидация на „Застрахователна компания Олимпик“ АД. ***„Джи Пи Презастраховане“ ЕАД.

През 2019 г. КФН е издала едно решение за одобрение на придобиване на квалифицирано участие в капитала на лицензирано от КФН застрахователно дружество, с което е одобрено извършването на пряко придобиване от „Групама Животозастраховане“ ЕАД на 100% квалифицирано участие в капитала на „ЗАД Експрес Животозастраховане“ АД. В края на 2019 г. е постъпило и заявление относно преобразуване чрез вливане на „Групама Животозастраховане Експрес“ ЕАД в „Групама Животозастраховане“ ЕАД.

В края на отчетния период е постъпило заявление от „Уника Интернешънъл“ АГ, Австрия, относно увеличаване на квалифицираното участие в капитала на ЗК „Уника“ АД.

През 2019 г. са издадени 2 одобрения на реорганизация на капиталовата структура на застрахователни дружества съгласно Регламент (ЕС) № 2015/35, както следва:

- одобрение на исканата реорганизация на капиталовата структура на „Застрахователно дружество ЕИГ Ре“ ЕАД, чрез изплащане по смисъла на чл. 71, ал. 2 от Регламент (ЕС) № 2015/35 на позиция от основните собствени средства на дружеството, представляваща внесени подчинени пасиви по смисъла на чл. 69, буква Б) от Регламент (ЕС) № 2015/35, класифицирана като ограничени средства от първи ред, съгласно чл. 9, ал. 1 от Наредба № 51, в размер на 600 000 лв. в позиция от основните собствени средства на дружеството, представляваща внесен обикновен акционерен капитал по смисъла на чл. 69, буква А), подточка I) от Регламент (ЕС) № 2015/35, която се класифицира като неограничени средства от първи ред;

- одобрение на исканата реорганизация на капиталовата структура на „Застрахователно дружество Евроинс Живот“ ЕАД, чрез изплащане по смисъла на чл. 71, ал. 2 от Регламент (ЕС) № 2015/35 на позиция от основните собствени средства на дружеството, представляваща внесени подчинени пасиви по смисъла на чл. 69, буква Б) от Регламент (ЕС) № 2015/35, класифицирана като ограничени средства от първи ред, съгласно чл. 9, ал. 1 от Наредба № 51, в размер на 1 250 000 лв. в позиция от основните собствени средства на дружеството, представляваща внесен обикновен акционерен капитал по смисъла на чл. 69, буква А), подточка I) от Регламент (ЕС) № 2015/35, която се класифицира като неограничени средства от първи ред.

През 2019 г. с решение на КФН са **вписани 10 застрахователни брокери** в регистъра, воден от КФН на основание чл. 30, ал. 1, т. 12 от ЗКФН. През същия период са **заличени 25 застрахователни брокери** или по тяхно искане, или поради това, че са престанали да отговарят на условията за извършване на дейност по застрахователно посредничество, или не са изпълнявали задължението си да плащат паричните си задължения във връзка с дейността си като застрахователни брокери. Към 31.12.2019 г. са вписани **общо 335 застрахователни брокери** в регистъра, воден от КФН на основание чл. 30, ал. 1, т. 12 от ЗКФН.

През отчетния период продължава тенденцията на намаляване на броя на застрахователните агенти. В края на годината в регистъра на КФН са **вписани общо 7 759 застрахователни агенти**, в т.ч. **2 612** застрахователни агенти юридически лица, **251** застрахователни агенти еднолични търговци и **4 865** застрахователни агенти физически лица, **30** застрахователни посредници с допълнителна дейност – юридически лица и един застрахователен посредник с допълнителна дейност – физическо лице. В сравнение с 2018 г. броят на застрахователните агенти в края на 2019 г. е намалял, като най-висок спад се наблюдава при вписаните физически лица.

Таблица 9. Дейност по вписване в регистъра на застрахователните агенти

	Брой към 31.12.2018 г.	Брой към 31.12.2019 г.
Застрахователни агенти*, в т.ч.:	8427	7759
Юридически лица	2782	2612
Еднолични търговци	344	251
Физически лица	5301	4865

Бележки: *Застрахователните агенти не се лицензират, а подлежат единствено на вписване в регистъра за застрахователните агенти.

През 2019 г. във връзка с иницирираните административни производства пред КФН, по КЗ и подзаконовите нормативни актове по прилагането му, са издадени **общо 175 решения** при прилагане на лицензионни, разрешителни, регистрационни и одобрителни режими:

- **1** решение за одобряване извършването на пряко придобиване на квалифицирано участие в капитала на застраховател;
- **1** решение за отнемане на лиценз на застрахователно дружество;
- **3** решения за прилагане на регулаторни режими спрямо застрахователи с отнет лиценз;
- **2** решения за одобрение на реорганизация на капиталовата структура на застрахователни дружества;
 - **34** решения за одобрение на членове на управителни или контролни органи, изпълнителни директори или прокуристи на застрахователи и презастрахователи;
 - **10** решения за одобрение на лица, осъществяващи ключови функции в застраховател или презастраховател;
 - **3** решения за отказ за одобрение на членове на управителни или контролни органи или на лица, осъществяващи ключови функции в застраховател или презастраховател;
 - **3** решения по прилагане на регулаторни режими спрямо Гаранционния фонд;
 - **37** решения за утвърждаване на одитори за извършване на проверка и заверка на финансовите отчети на застрахователи, презастрахователи или застрахователни холдинги;

- 1 решение за отказ за предоставяне на административна услуга във връзка с утвърждаване на одитори;
- 10 решения за вписване на застрахователни брокери;
- 1 решение за вписване на застрахователен агент на застраховател от друга държава членка;
- 25 решения за заличаване на застрахователни брокери;
- 31 решения за заличаване на застрахователни агенти;
- 1 решение за признаване на професионална квалификация на застрахователен брокер;
- 12 решения на КФН за регистрация на организации, провеждащи професионално обучение на застрахователни брокери, и на програми за обучение.

Таблица 10. Административни процедури по отношение на застраховането и презастраховането

	Незавършени към 31.12.2018 г.	Новооткрит и през 2019 г.	Приключили през 2019 г.	Незавършени към 31.12.2019 г.
Застрахователни дружества	14	104	100	18
Застрахователни посредници	9	64	68	5
Други производства	0	21	15	6
Общо	23	189	183	29

Бележка: Брой административни процедури по КЗ, приключили с издаване на индивидуален административен акт на компетентния орган.

Допълнително пенсионно осигуряване

През отчетната 2019 г. не са постъпвали искания за издаване на лицензии, както и за преобразуване на пенсионноосигурителни дружества и/или фондове за допълнително пенсионно осигуряване, за доброволно прекратяване на действащи дружества, както и не са констатирани основания за отнемане на издадени пенсионни лицензии от КФН.

Предвид изложеното към края на 2019 г. броят на лицензираните пенсионноосигурителни дружества (ПОД) е 9, а броят на фондовете за допълнително пенсионно осигуряване (ФДПО) – 29, в т.ч. 9 универсални, 9 професионални, 9 доброволни и 2 доброволни пенсионни фонда по професионални схеми, като към 31.12.2019 г. единият от тях не осъществява дейност.

Таблица 11. Лицензионна дейност по отношение на допълнителното пенсионно осигуряване

	Брой към 31.12.2018 г.	Издадени лицензи	Отнети лицензи	Брой към 31.12.2019 г.
Пенсионноосигурителни дружества (ПОД)	9	-	-	9
Фондове за допълнително пенсионно осигуряване (ФДПО)	29	-	-	29

Осъществяването на предварителен надзор обхваща осъществяването на отделни действия, в т.ч. одобрението или утвърждаването на различни документи с основно значение за дейността на ПОД и управляваните от тях пенсионни фондове. Някои от производствата, свързани с разрешителните и одобрителните режими от компетентността на административния орган, се инициират по искане на лицата, задължени съгласно нормативната уредба, докато други производства се осъществяват служебно от надзорния орган.

Във връзка с това и с оглед приети изменения и допълнения в КСО и актовете по прилагането му, както и задължението за пенсионноосигурителните дружества да приведат дейността си в съответствие с тях, **през отчетната година са постановени 47 решения за одобрения на правилници и изменения и допълнения в правилниците за организацията и дейността на ФДПО.**

През 2019 г. са образувани общо **9 производства за предварително съгласуване на избора на одиторите**, които да извършат проверка и заверка на годишните финансови отчети за 2019 г. на ПОД и управляваните от тях пенсионни фондове, в резултат на което административният орган постанови 9 решения за съгласуване избора на предложените одитори.

На основание чл. 121д, ал. 10 от КСО и във връзка с § 156, ал. 1 от ПЗР на ЗИД на КСО през 2019 г. са **разгледани общо 112 административни производства**, от които 13 (тринадесет) са образувани в края на 2018 г., **по които КФН е издала 84 решения за одобряване на членове на управителни и контролни органи на ПОД.**

През отчетната година са образувани 177 административни производства за включване на независими външни експерти, които за целите на осъществявания надзор извършват финансов одит, актюерска проверка, оценка на активи, оценка на система за управление или на отделни нейни функции в списъците по чл. 7, ал. 1 от Наредба № 64 от 29.11.2018 г. за изискванията към лицата по чл. 344, ал. 2, т. 2 от КСО и реда и начина за назначаването им, по които административния орган е постановил 177 решения.

През 2019 г. са образувани 8 производства за одобряване на биометрични таблици за определяне на размера на допълнителната пожизнена пенсия за старост от универсален пенсионен фонд във връзка с промени в КСО. В резултат на това са постановени 8 решения на компетентния орган за одобрение на биометрични таблици на универсални пенсионни фондове, внесени от управляващите ги пенсионноосигурителни дружества.

През отчетната година са образувани и 5 производства за одобряване на технически лихвен процент за определяне на размера на пенсиите от ФДПО, заявени от ПОД, които ги управляват. В следствие на това са постановени 5 решения на компетентния орган за одобрение на технически лихвен процент на 4 универсални и 1 професионален пенсионни фондове.

През 2019 г. са образувани 8 служебни производства за определяне на минималната доходност при управлението на активите на фондовете за допълнително задължително пенсионно осигуряване, в резултат на което са постановени 4 решения на компетентния орган за определяне на минималната доходност на универсалните пенсионни фондове и 4 решения на компетентния орган за определяне на минималната доходност на професионалните пенсионни фондове.

Съгласно правомощията на Заместник-председателя на КФН, ръководещ управление „Осигурителен надзор“, през 2019 г. е издадено 1 решение за утвърждаване на технически лихвен процент и биометрични таблици за смъртност, които да се прилагат при изчисляване на пенсионните

резерви към 31.12.2019 г. от ПОД, които управляват универсален пенсионен фонд и/или фонд за допълнително доброволно пенсионно осигуряване.

През 2019 г. е извършен преглед на представените във връзка с § 155 от ПЗР на ЗИД на КСО от дружествата и от банките-попечители документи, удостоверяващи съответствието с влезлите в сила промени в КСО и актовете по прилагането му, и на други внесени от ПОД документи, които макар и да не подлежат на одобряване, се проверяват от гледна точка на тяхната законосъобразност. В случай на констатирани несъответствия в съдържанието им е изискано тяхното отстраняване.

Таблица 12. Административни процедури по отношение на допълнителното пенсионно осигуряване

Предмет на процедурата	Незавършени към 31.12.2018 г.	Новооткрити през 2019 г.	Приключили през 2019 г.	Незавършени към 31.12.2019 г.
Одобрение на правилници/изменения и допълнения в правилници за организацията и дейността на ФДПО	10	37	47	-
Одобряване на членове на управителни и контролни органи на ПОД	13	99	112	-
Списъци с независими външни експерти, които за целите на осъществявания надзор извършват финансов одит, актюерска проверка, оценка на активи, оценка на система за управление или на отделни нейни функции	-	177	177	-
Съгласуване на избор на одитори за извършване на проверка и заверка на годишните финансови отчети	-	9	9	-
Одобряване на биометрични таблици за определяне на размера на пенсията	-	8	8	-
Одобряване на технически лихвен процент за определяне на размера на пенсията	-	5	5	-
Служебно образувани производства	-	9	9	-
Общо за ПОД	23	344	367	-

2.2. Нотификации

През 2019 г. са постъпили **133** уведомления от ИП от държави-членки на ЕС, които възнамеряват да извършват дейност на територията на Република България при условията на **свободно предоставяне на услуги**, включително чрез обвързан агент, установен в друга държава членка (Великобритания – 51, Кипър – 14, Ирландия – 16, Нидерландия – 11, Франция – 6, Малта – 4, Испания – 2, Люксембург – 8, Германия – 15, Италия – 1, Финландия – 1, Португалия – 1, Румъния – 1, Швеция – 1, Унгария – 1). Във връзка с Брекзит се наблюдава намаляване на броя на нотификациите от Великобритания, както и множество отправени запитвания относно статута на ИП, които вече са нотифицирани от компетентните органи на тази държава членка. От друга страна, **77 ИП са прекратили паспортизацията си** за предоставяне на инвестиционни дейности и услуги на територията на Република България при условията на свободно предоставяне.

През разглежданата година е постъпило **1** уведомление от ИП от Германия, относно намерение за извършване на дейност на територията на Република България **чрез установяване на клон**, производството по което е прекратено в отчетния период. Постъпили са още **3** уведомления за прекратяване на открити производства за установяване на клон и **1** за използване на **обвързан агент** на територията на Република България от ИП от държава членка (Кипър). През периода е получено **1** уведомление за **закриване на клон**, установен на територията на Република България от ИП от Кипър, като клонът е заличен от водения от КФН регистър.

Получени са **14** нотификации за установяване на мерки за улесняване на достъп до **многостранните системи за търговия (МСТ) или организирана система за търговия (ОСТ)** (Нидерландия – 3, Франция – 6, Италия – 1, Ирландия – 4). През периода са получени **2** нотификации от Кипър за установяване на **представителен офис (representative office)** на територията на Република България.

С оглед изложеното общият брой ИП от държави членки, които могат да извършват дейност у нас **към края на 2019 г. е 1 953** (без представителните офиси).

През отчетната година са **постъпили 21** уведомления от **управляващи дружества** от държави-членки на ЕС във връзка с намерението им да **предлагат дялове на 146** класа ценни книжа от **55** фонда/подфонда на **8** колективни инвестиционни схеми от държави членки на територията на Република България. За същия период са постъпили **3** уведомления за прекратяване на предлагането на **общо 7** класа ценни книжа на **3** подфонда на **3** колективни инвестиционни схеми от държави членки, с което към края на 2019 г. **общият брой** на предлаганите класове ценни книжа на колективни инвестиционни схеми от държави членки, които извършват дейност у нас, е **1106** класа ценни книжа на **317** фонда/подфонда на **45** колективни инвестиционни схеми от държави членки.

През 2019 г. са постъпили **5** уведомления от управляващи дружества от държава членка, които възнамеряват да извършват дейност на територията на Република България при условията на свободно предоставяне на услуги, с което **общият брой управляващи дружества** от държави членки, които възнамеряват да извършват дейност у нас към края на 2019 г., е **25**.

През 2019 г. не са постъпвали уведомления от управляващо дружество от държава членка за извършване на дейност на територията на Република България чрез установяване на клон.

През 2019 г. са постъпили 15 уведомления от **ЛУАИФ** от държави-членки на ЕС, които възнамеряват да извършват дейност на територията на Република България и няма такива

прекратили паспорта си, с което общият брой ЛУАИФ от държави членки, които възнамеряват да извършват дейност у нас към края на 2019 г., е 72.

През 2019 г. са постъпили 17 уведомления във връзка с предлагането на **21 алтернативни инвестиционни фонда (АИФ)** от държави-членки на ЕС на територията на Република България. Същевременно 11 алтернативни инвестиционни фонда са прекратили паспортизацията си, с което общият брой АИФ от държави членки, които се предлагат у нас към края на 2019 г., е 100.

През 2019 г. са постъпили 17 уведомления във връзка с предлагането на **17 европейски фонда за рисков капитал (EuVECA)** от държава-членка на ЕС на територията на Република България, с което общият брой EuVECA фондове от държави членки, които се предлагат у нас към края на 2019 г., е 31.

През 2019 г. е постъпило и е разгледано 1 уведомление от Националната банка на Белгия относно свободно предоставяне на услуги на територията на Република България от **централен депозитар на ценни книжа Euroclear Bank SA, Belgium**, с което общият брой на централни депозитари от държави членки, които възнамеряват да извършват дейност у нас към края на 2019 г., е 3.

В КФН през отчетната 2019 г. са получени **общо 30 нотификации** по чл. 18 от отменената Директива за проспектите, **от които 10 броя** нотификации за **нови проспекти и 20 броя нотификации за допълнения** към базови проспекти.

През 2019 г. в Комисията са получени уведомления за **36 застрахователни дружества от държави-членки на ЕС и ЕИП** относно намерението им да извършват дейност на територията на Република България при условията на свободата на предоставяне на услуги.

През отчетния период в КФН са постъпили уведомления за **27 застрахователни дружества от държави-членки на ЕС и ЕИП** относно намерението им да преустановят извършването на дейност на територията на Република България.

Към края на 2019 г. **общо 640 застрахователни дружества от държави-членки на ЕС и ЕИП** са заявили намерение да извършват дейност на територията на Република България.

През отчетния период в Комисията са получени уведомления за **187 застрахователни посредници от държави-членки на ЕС и ЕИП** относно намерението им за извършване на дейност по застрахователно посредничество на територията на Република България при условията на правото на установяване и при условията на свободата на предоставяне на услуги.

През 2019 г. в КФН са постъпили уведомления за **64 застрахователни посредници от държави-членки на ЕС и ЕИП**, които са заявили намерение да преустановят извършването на дейност по застрахователно посредничество на територията на Република България.

Към края на 2019 г. **общо 2603 застрахователни посредници от държави-членки на ЕС и ЕИП** са заявили намерение да извършват дейност по застрахователно посредничество на територията на Република България при условията на свободата на предоставяне на услуги или правото на установяване.

Таблица 13. Нотификации за чуждестранни дружества, възнамеряващи да извършват дейност на територията на Република България

	Брой към 31.12.2018 г.	Новопостъпили и приключили през 2019 г.	Прекратени през 2019 г.	Брой към 31.12.2019 г.
Инвестиционни посредници	1884	147	78	1953
Управляващи дружества	20	5	0	25
Колективни инвестиционни схеми (класове)	967	146	7	1106
Лица, управляващи алтернативни инвестиционни схеми	57	15	0	72
Алтернативни инвестиционни фондове	90	21	11	100
Европейски фондове за рисков капитал (EuVECA)	14	17	0	31
Централни депозитари на ценни книжа	2	1	0	3
Застрахователни дружества	631	36	27	640
Застрахователни посредници	2480	187	64	2603
Институции за осигуряване по професионални схеми	-	-	-	-

През 2019 г. са разгледани **66** уведомления от **6** лицензирани от **КФН ИП** относно намерението на дружествата да извършват дейност при условията на свободно предоставяне на услуги, без да откриват клон, на територията на други държави членки (Австрия – 3, Белгия – 2, Хърватия – 2, Кипър – 3, Чехия – 2, Дания – 3, Естония – 2, Финландия – 3, Франция – 2, Германия – 2, Гърция – 2, Унгария – 2, Ирландия – 3, Италия – 3, Латвия – 2, Литва – 2, Люксембург – 3, Малта – 3, Нидерландия – 2, Полша – 2, Португалия – 2, Румъния – 2, Словакия – 2, Словения – 2, Испания – 3, Швеция – 2, Великобритания – 3, Лихтенщайн и Исландия). В периода са спрени образувани производства по уведомления за 29 държави до приключване на открита проверка на дейността на ИП и в зависимост от резултатите от нея, като в отчетния период производствата са възобновени и нотификациите са изпратени. През периода са приключили иницираните през предходната година нотификационни производства.

През 2019 г. не са постъпвали уведомления от български инвестиционни посредници за създаване на клон на територията на друга държава членка или за закриване на клон на български ИП на територията на друга държава членка.

В периода в КФН е получено **1** уведомление от ИП за извършване на дейност на територията на Великобритания, чрез обвързан агент, установен на територията на Великобритания.

През 2019 г. са постъпили **2 уведомления** от управляващи дружества от Република България за извършване на дейност на територията на други държави членки при условията на свободно предоставяне на услуги, за предлагане на **3 КИС от Република България** на територията на Германия, които са приключили в началото на 2020 г.

КФН не е лицензирала ЛУАИФ до настоящия момент, с оглед на което няма български ЛУАИФ, който може да изпраща нотификации, приложими за АИФ в това им качество, управлявани от него.

„Централен депозитар“ АД до настоящия момент не е иницирал нотификация за предоставяне на услуги в други държави членки в качеството му на лицензиран от КФН централен депозитар на ценни книжа.

През отчетния период в Комисията за финансов надзор е регистриран за потвърждение проспект за ценни книжа, издадени в Република България, за допускането им до търговия на чуждестранни пазари – проспект за допускане до търговия на регулиран пазар в Европейския съюз (Ирландска фондова борса) на емисия облигации, издадени от „Холдинг Нов Век“ АД, гр. София като по производството КФН е постановила отказ за потвърждаване на проспекта.

През 2019 г. са изпратени уведомления относно намерението на **застрахователни дружества със седалище в Република България** да извършват дейност или да преустановяват извършването на дейност на територията на други държави-членки на ЕС, както следва:

- През януари е изпратено уведомление относно намерението на „Животозастрахователен институт“ АД да разшири дейността си при свобода на извършване на услуги на територията на Полша.

- През февруари са изпратени уведомления относно намерението на ЗК „ЛЕВ ИНС“ АД да разшири дейността си при свобода на извършване на услуги на териториите на Гърция, Норвегия, Полша, Румъния и Франция.

- През юни е изпратено уведомление до компетентните органи на държавите-членки на ЕС за оттеглянето на нотификацията на ЗАД „Армеец“ за извършване на дейност на територията на всички държави-членки на ЕС при условията на свободата на предоставяне на услуги или правото на установяване.

- През юли е изпратено уведомление относно намерението ЗАД „ОЗК-Застраховане“ АД да извършва дейност на територията на Република Италия при условията на свободата на предоставяне на услуги.

- През август е изпратено уведомление относно намерението на ЗД „Евроинс“ АД да разшири обхвата на дейността си в Република Малта.

- През август е изпратено уведомление относно намерението на „Застрахователно дружество ЕИГ Ре“ ЕАД да извършва застрахователна дейност на територията на Република Гърция.

- През октомври е изпратено уведомление до компетентния надзорен орган относно намерението на „Групама Застраховане“ ЕАД да извършва дейност при условията на свободата на предоставяне на услуги на територията на Република Румъния.

- През октомври е изпратено уведомление до компетентните органи на Франция, Германия и Белгия относно намерението на ЗАД „ДаллБогг: Живот и Здраве“ АД да осъществява дейност при условията на свободата на предоставяне на услуги на територията на посочените държави членки.

- През декември е изпратено уведомление относно намерението на ЗАД „ДаллБогг: Живот и Здраве“ АД да разшири дейността си територията на Кралство Испания при условията на свободата на предоставяне на услуги.

През 2019 г. са изпратени уведомления за **6 застрахователни посредници със седалище в Република България** относно намерението им да извършват дейност на територията на други държави-членки на ЕС. По отношение на **един застрахователен посредник** Комисията отказва да изпрати уведомление: с Решение № 709-ЗА от 23.05.2019 г. КФН отказва да изпрати на съответния компетентен орган уведомление относно намерението на застрахователния агент „РЕКРЕКС КОНСУЛТИНГ“ ЕООД да извършва дейност по застрахователно посредничество на територията на Република Румъния. През отчетния период в КФН не са постъпили уведомления за **застрахователни посредници със седалище в Република България** относно намерението им да преустановят извършването на дейност на територията на други държави-членки на ЕС.

Таблица 14. Нотификации на български дружества, възнамеряващи да извършват дейност на територията на други държави членки

	Брой към 31.12.2018 г.	Новопостъпили през 2019 г.	Прекратени през 2019 г.	Брой към 31.12.2019 г.
Инвестиционни посредници	210	67*	0	277
Управляващи дружества	3	2**	0	3
Колективни инвестиционни схеми	12	3**	0	12
Проспекти	4	1	1	4
Застрахователни дружества	16	3	1	18
Застрахователни брокери	41	6	1	46
Институции за осигуряване по професионални схеми	-	-	-	-

Бележка: * В броя са включени уведомления за 29 държави, производството по които е спряно, както и 1 уведомление за използване на обвързан агент, установен в друга държава членка. ** Две производства от 2 УД за 3 КИС са инициирани, но не са приключили през 2019 г.

През 2019 г. няма постъпили уведомления от институции за осигуряване по професионални схеми от държави-членки на ЕС, които да възнамеряват да извършват дейност на територията на Република България, както и уведомления на местни пенсионноосигурителни дружества, които да възнамеряват да извършват дейност на територията на ЕС.

2.3. Сертифициране

През 2019 г. е проведена една изпитна сесия за придобиване на право за извършване на дейност като брокер на финансови инструменти и като инвестиционен консултант: на 23.11.2019 г. е проведен изпит за брокери на финансови инструменти и на 24.11.2019 г. – за инвестиционни консултанти. До изпит са допуснати общо 78 лица, от които за придобиване на право за извършване на дейност като брокер на финансови инструменти са допуснати 35 кандидати, а за инвестиционен консултант – 43 кандидати. Изпитите са издържани общо от 30 лица (17 за брокер, при явили се на

изпита 30 кандидат и 13 за инвестиционен консултант, при явили се в действителност на изпита 32 кандидати). На издържалите изпита 30 лица са издадени сертификати.

Допълнително, през 2019 г., са издадени и 10 сертификата в резултат на призната правоспособност за извършване на дейност като инвестиционен консултант. През отчетната 2019 г. няма постановени откази за признаване на придобита квалификация за извършване на дейност като инвестиционен консултант.

През 2019 г. няма производства за отнемане на правото на лица за извършване на дейност като брокер на финансови инструменти или инвестиционен консултант нито след доброволен отказ от тяхна страна, нито по инициатива на надзорния орган.

През 2019 г. е прието едно решение на КФН за признаване на професионална квалификация на застрахователен брокер, придобита в държава-членка на ЕС.

Във връзка с образувано административно производство за признаване на правоспособност на отговорен актюер през отчетната година, в управление „Осигурителен надзор“ е постановено решение за прекратяване на образуваното производство.

Таблица 15. Динамика на сертифицираните лица

	2015	2016	2017	2018	2019
Инвестиционни консултанти	19 (11)	14 (5)	31 (21)	14 (9)	23 (13)
Брокери на ЦК	(7)	5 (6)	(14)	(45)	(17)
Застрахователни брокери	8 (13)	-	1	-	1
Актюери	1	1	2	-	-

Бележка: В таблицата е показан общият брой на лицата, придобили право през съответната година да извършват определената според закона дейност, като в скоби са отбелязани лицата, получили въпросната правоспособност след издържан изпит в КФН. В промяната на броя на лицата, които притежават съответната квалификация, се включват както издадените, така и отнетите през отчетния период разрешения за извършване на дейност.

3. Надзорна дейност

3.1. Дистанционен контрол

Инвестиционни посредници, Централен депозитар и регулирани пазари

Дистанционният надзор е самостоятелна част от надзорната дейност, при която се извършва анализ на постъпващата в КФН информация. Чрез него се осъществява постоянно наблюдение и периодична оценка на състоянието на поднадзорните лица и резултатите от тяхната дейност. Целта е регулярен мониторинг за спазване на нормативната уредба от страна на инвестиционните посредници (ИП) и по-специално оценяване на финансовото състояние на всеки инвестиционен посредник, както и законосъобразността на извършваната от тях дейност. Получаваната информация позволява на надзорния орган да реагира своевременно на възникващи проблеми и на несъответствия с нормативните изисквания, с оглед постигане на законово определените цели на регулатора – защита интересите на инвеститорите и потребителите на предлаганите услуги и осигуряване на прозрачност и информираност за участниците на пазара. През отчетния период са извършени 15 402 проверки, в това число 152 проверки относно финансовото състояние на инвестиционните посредници съгласно одобрени на основание чл. 70, ал. 2 от Наредба № 50 от 19.06.2015 г. за капиталовата адекватност, ликвидността на инвестиционните посредници и осъществяването на надзор за спазването им (Наредба № 50) форми, 672 проверки на притежаваните клиентски активи, разпределени на подлежащи и неподлежащи на компенсиране от Фонда за компенсиране на инвеститорите, 13 349 проверки на сключваните сделки с финансови инструменти, допуснати до търговия на регулиран пазар, 444 проверки за капиталовата адекватност и ликвидността на инвестиционните посредници съгласно изискванията на Регламент (ЕС) № 575/2013 на Европейския парламент и на Съвета от 26 юни 2013 г. относно пруденциалните изисквания за кредитните институции и инвестиционните посредници и за изменение на Регламент (ЕС) № 648/2012. Същевременно в хода на дистанционния надзор са постъпили и проверени 57 броя доклади за резултатите от извършения мониторинг на рисковете съгласно изискванията на чл. 80а от Наредба № 38 за изискванията към дейността на инвестиционните посредници.

За отчетния период също така са прегледани и анализирани 653 броя уведомления, постъпили съгласно чл. 19 от Регламент (ЕС) № 596/2014 на Европейския парламент и на Съвета от 16 април 2014 г. относно пазарната злоупотреба.

През отчетния период са извършени 132 проверки по постъпили жалби, сигнали и запитвания от физически, юридически лица и държавни органи. В преобладаваща си част, цитираните жалби са подадени от чуждестранни лица и са насочени срещу дружества и/или интернет страници/платформи за търговия с финансови инструменти, които не разполагат с издаден от КФН лиценз за извършване на дейност по инвестиционно посредничество, което е предмет на разследване от страна на правоохранителните институции, поради което са изготвени сигнали до същите.

През 2019 г. Комисията за финансов надзор е взела решение на основание чл. 281, ал. 1 и 2 от Закона за пазарите на финансови инструменти (ЗПФИ) за оповестяване чрез публикуване на своята интернет сайт списък с интернет страници, чрез които се предлагат инвестиционни услуги от лица, които нямат право да предоставят такива на територията на Република България, като и за изпращане на искане до председателя на Софийски районен съд да разпорежи всички предприятия,

предоставящи обществени електронни съобщителни мрежи и/или услуги, да спрат достъпа до такива изрично посочени интернет страници.

През разглеждания период са изготвени разпореждания за вписване на 1 224 обстоятелства по отношение дейността на инвестиционните посредници, на инвестиционните консултанти и брокери и „Българска фондова борса“ АД.

През отчетния период е изпратено циркулярно писмо до всички инвестиционни посредници за идентифициране на значими инвестиционни посредници, съгласно изискването на чл. 13 от Наредба № 50 за изискванията за капиталовата адекватност и ликвидността на инвестиционните посредници, както и за идентифициране на инвестиционните посредници, подлежащи на консолидиран надзор, съгласно Част трета, Дял първи „Надзор на консолидирана основа“ от Закона за пазарите на финансови инструменти.

Във връзка с въвеждане на риск базиран подход при извършване на оценка на риска от изпиране на пари и финансиране на тероризма при осъществяване на специализиран надзор върху превенцията срещу изпирането на пари и финансиране на тероризма до инвестиционните посредници и кредитните институции, предлагащи инвестиционни услуги, е изпратено циркулярно писмо, касаещо предоставянето на статистическа информация, свързана с извършваната дейност и попълване на въпросник за самооценка.

Във връзка с промени в XML схемата на подаваните сделки съгласно чл. 26 от Регламент (ЕС) № 600/2014 на Европейския парламент и на Съвета от 15 май 2014 г. относно пазарите на финансови инструменти и за изменение на Регламент (ЕС) № 648/2012 са изпратени циркулярни писма до инвестиционните посредници и кредитните институции, извършващи инвестиционни услуги и дейности по чл. 6, ал. 2 и 3 от ЗПФИ.

Относно правилното прилагане на разпоредбата на чл. 60, ал. 2 от ЗПФИ във връзка с притежаване пряко и непряко квалифицирано участие в инвестиционен посредник дружество е изпратено циркулярно писмо до инвестиционните посредници.

През 2019 г. в хода на осъществявания надзор на инвестиционните посредници са открити и приложени **3 принудителни административни мерки (ПАМ)**, една от които е свързана с недокладване на определен брой сделки по MiFIR и се изразява в задължаване на инвестиционния посредник да ги докладва. Останалите 2 ПАМ са свързани съответно с оценката на клиентските активи и предоставяне на информация, свързана с установяване на обстоятелства за извършванена дейност без лиценз.

Колективни инвестиционни схеми и управляващи дружества

Обект на осъществявания от КФН дистанционен надзор по отношение на колективните инвестиционни схеми (КИС) и управляващите дружества (УД) са регулярно представяните в КФН годишни финансови отчети на КИС и УД, шестмесечни финансови отчети и месечни баланси на КИС, както и тримесечни отчети на УД под формата на справки по образец, определен от Заместник-председателя, ръководещ управление „Надзор на инвестиционната дейност“. През отчетния период е осъществена **документална проверка на 163** годишни, **131** шестмесечни и **124** тримесечни финансови отчети, както и на **1 561** месечни баланси на управляваните от управляващите дружества КИС. През годината са извършени **482 документални проверки** на постъпилите в КФН,

включително чрез единната система за предоставяне на информация по електронен път, изградена и поддържана от КФН – e-Register, проспекти на КИС и документи с ключова информация за инвеститорите в изпълнение на задължението за представянето им на регулатора и съответно за тяхното публикуване.

В съответствие с изискванията на Закона за дейността на колективните инвестиционни схеми и на други предприятия за колективно инвестиране (ЗДКИСДПКИ), два пъти месечно УД представят обобщена информация за определените емисионни стойности и цени на обратно изкупуване на дяловете на управляваните от тях КИС. С оглед спазване на тези задължения, през годината в КФН са постъпили и съответно са **проверени 3 118 справки с обобщена информация** за определените емисионни стойности и цени на обратно изкупуване на дяловете на управляваните от дружествата КИС.

По отношение на **регулярно разкриваната (два пъти годишно) от УД информация**, през годината са извършени **62 проверки** на представените в КФН списъци на лицата, притежаващи пряко или непряко квалифицирано дялово участие (10 или над 10 на сто от правата на глас в общото събрание на акционерите на УД), както и данни за притежаваните от тях гласове в общото събрание на акционерите на дружеството. С оглед по-коректно представяне на изискуемата информация за лицата, притежаващи както пряко квалифицирано участие, така и за тези с непряко такова, през отчетния период от Заместник-председателя на КФН, ръководещ управление „Надзор на инвестиционната дейност”, е утвърден нов образец на справка, с който се постига по-голяма яснота относно начина на дяловото участие в УД.

Във връзка с осъществявания надзор относно **спазването от УД на инвестиционните ограничения по отношение на управляваните портфейли на КИС**, през отчетния период са извършени **90 проверки** въз основа на постъпили в Комисията уведомления за нарушения на инвестиционни ограничения по причини извън контрола на УД и КИС.

В резултат на документните проверки в хода на осъществявания дистанционен надзор, с **65 разпореждания** на Заместник-председателя на КФН, ръководещ управление „Надзор на инвестиционната дейност”, са извършени общо **948 вписвания на обстоятелства** във водените от КФН публични регистри на УД и КИС.

Във връзка с осъществявания дистанционен надзор върху дейността на УД и организираните и управлявани от тях КИС, през отчетния период са **открити общо 12 производства по издаване на индивидуален административен акт за прилагане на ПАМ**. Откритите производства са във връзка с неизпълнение на определени нормативни задължения, като например: публикуване на интернет страницата на УД на ГФО за 2018 г. на управляваните КИС, публикуване на интернет страниците на УД на информацията относно целите и политиката във връзка с управлението на рисковете на КИС, за непредставяне в КФН на информация за притежавано непряко квалифицирано дялово участие в УД и за неизпълнение на задължението за публикуване на интернет страницата на УД на шестмесечните отчети за 2019 г. на управляваните КИС. Предвид изпълнението на някои от посочените в писмата за откриване на производствата диспозитиви на принудителните мерки, **8** от откритите производства са **прекратени**, а по останалите **4** производства са **издадени решения** за прилагане на ПАМ по смисъла на чл. 276, ал. 1, т. 1, във връзка с чл. 60, ал. 2 от ЗПФИ.

В хода на извършвания дистанционен надзор са разгледани **33 запитвания и искания за становища** от юридически лица, в т.ч. поднадзорни лица, чуждестранни лица, както и от физически

лица, във връзка с тълкуването и прилагането на относими нормативни разпоредби по отношение инвестициите на КИС, начина на представяне в КФН на актуализирани проспекти и ДКИИ, както и ГФО и шестмесечни отчети на чуждестранни КИС, предлагащи дяловете си на територията на Република България, начина и мястото на съхранение на опции, придобити от КИС, дистрибуцията на структурирани продукти, начина на докладване от страна на ЛУАИФ, дължими годишни такси към КФН от чуждестранни КИС и др., на които е отговорено в рамките на отчетния период.

В рамките на осъществявания дистанционен надзор по отношение на чуждестранни КИС с произход от друга държава-членка на ЕС, чиито дялове се предлагат на територията на Република България при условията на свободно предоставяне на услуги, през отчетния период са изготвени **428 заявки** за обновяване интернет страницата на КФН, въз основа на които е дадена публичност на общо **3 022 документа**, представляващи основно проспекти, документи с ключова информация за инвеститорите и финансови отчети.

Във връзка с осъществяваната надзорна дейност, през отчетния период са изпратени **5 циркулярни писма** до УД, с които от дружествата е изискано предоставянето на попълнен въпросник за самооценка и на статистическа информация във връзка с извършване на оценка на съответствието на дейността на УД с изискванията на законодателството, регламентиращо мерките за превенция на използването на финансовата система за целите на изпирането на пари, относно съдържанието на годишните финансови отчети на УД и КИС, предоставянето на данни за лицата, притежаващи пряко или непряко квалифицирано дялово участие в УД, както и данни за притежаваните от тях гласове в общото събрание, във връзка с утвърден нов образец на справка по чл. 60, ал. 2 от ЗПФИ, предоставянето на информация относно участието на УД в създаването, консултирането, продажбата, съответно дистрибуцията на продукти, класифицирани като пакети с инвестиционни продукти на дребно съгласно Регламент (ЕС) № 1286/2014 от 26 ноември 2014 г. относно основните информационни документи за пакети с инвестиционни продукти на дребно и основаващи се на застраховане инвестиционни продукти.

Други предприятия за колективно инвестиране

Обект на осъществявания от КФН дистанционен надзор са и другите предприятия за колективно инвестиране, каквито са националните инвестиционни фондове (НИФ), представляващи вид алтернативни инвестиционни фондове (АИФ), както и лицата, управляващи алтернативни инвестиционни фондове (ЛУАИФ), по отношение на осъществяваната от тях дейност. В тази връзка през отчетния период е извършена **документална проверка** на регулярно представяните в КФН **3** годишни, **3** шестмесечни, **9** тримесечни финансови отчети и **36** месечни баланси на НИФ, както и **12 проверки** на разкриваната на шестмесечие информация от ЛУАИФ. Представената от ЛУАИФ на КФН информация е докладвана на ESMA чрез създадената за целта платформа.

Във връзка със свикването и провеждането на **общо събрание на акционерите на трите НИФ от затворен тип**, през 2019 г. са **извършени 4 документални проверки** за спазване на задължението за предоставяне в КФН и за обявяване в Търговския регистър на поканите и приложените към тях материали, както и на протоколите от проведените общи събрания с взетите на тях решения.

Относно **разкриването на дялово участие в капитала на трите НИФ от затворен тип**, през отчетната година са извършени **13 проверки** на представени от задължените лица уведомления по чл. 145 от ЗППЦК.

В резултат на документни проверки в хода на осъществявания дистанционен надзор, с разпореждане на Заместник-председателя на КФН, ръководещ управление „Надзор на инвестиционната дейност”, са извършени **42 вписвания на обстоятелства** във водените от КФН публични регистри на НИФ и ЛУАИФ.

Във връзка с осъществявания дистанционен надзор върху дейността на НИФ, през отчетния период е **открито 1 производство по издаване на индивидуален административен акт за прилагане на ПАМ** във връзка с неподлагане на гласуване от ОСА на национално инвестиционно дружество на допълнителна точка от дневния ред, свързана с промяна в състава на съвета на директорите. В резултат на откритото производство е **издадено 1 решение за прилагане на ПАМ** по смисъла на чл. 212, ал. 1 от ЗППЦК.

Във връзка с осъществявания дистанционен надзор върху дейността на УД и управляваните от тях КИС, както и по отношение дейността на НИФ и ЛУАИФ, през отчетната година са съставени общо **78 акта за установяване на административни нарушения** в дейността на УД и управляваните от тях КИС, както и на другите предприятия за колективно инвестиране.

Публични дружества, дружества със специална инвестиционна цел и други емитенти на ценни книжа

Дистанционният надзор по отношение на публичните дружества, дружествата със специална инвестиционна цел (АДСИЦ) и другите емитенти на ценни книжа обхваща проверка на предоставените в Комисията и на обществеността индивидуални годишни и тримесечни финансови отчети за дейността или тримесечни уведомления за финансовото състояние, както и на консолидирани такива, подадени от емитенти, които са длъжни да изготвят консолидирани финансови отчети. Наред с това дистанционният надзор обхваща и преглед на изпълнението на задълженията на емитентите на облигации да представят в Комисията и на обществеността отчет за изпълнение на задълженията си, съгласно условията на облигационната емисия, и на доверениците на облигационерите – да представят в КФН и на регулирания пазар, където се търгуват облигациите, доклад за съответния отчетен период.

С цел гарантиране спазването на изискванията на ЗППЦК във връзка с публичното разкриване на дължимата информация на регулирания пазар, на който са допуснати за търговия финансовите инструменти на емитентите, през отчетната 2019 г. продължават ефективното взаимодействие и обмен на информация между КФН и „Българска фондова борса“ АД, които в значителна степен са насочени към установяване на дружествата, които не са изпълнили задълженията си съгласно закона или са ги изпълнили със закъснение.

Отчетният период обхваща проверка на представените на КФН, на „Българска фондова борса“ АД и на обществеността годишни и междинни (индивидуални и консолидирани) финансови отчети, съответно индивидуални и консолидирани междинни публични уведомления. Освен посочените по-горе отчети през 2019 г. са осъществени документни проверки както на отчети за изпълнение на задълженията на емитентите на облигации, съгласно условията на облигационната емисия, така и на

предоставените доклади на доверениците на облигационерите. В тази връзка през 2019 г. са извършени **документни проверки на 4 213** финансови отчета. В резултат на текущия надзор са инициирани **85 тематични проверки**, основно свързани с анализиране на допълнително изискани данни от поднадзорните лица, представили в КФН и на обществеността финансови отчети по спазването на императивни разпоредби на ЗППЦК. За установените нарушения са съставени АУАН.

Във връзка със свикването и провеждането на **обща събрания на акционерите/ облигационерите** на публични дружества и емитенти на ценни книжа през 2019 г. са **извършени 1 343 документни проверки** на съдържанието и навременното предоставяне в КФН на покани и приложенията към тях писмени материали, както и на представените в Комисията на протоколи с взетите от общите събрания решения. За установените нарушения са съставени АУАН.

През 2019 г. относно **разкриването на значително дялово участие в капитала на публично дружество или промяната в такова обстоятелство**, са извършени **52 проверки** на регулярно постъпващата от „Централен депозитар” АД информация и представените в Комисията уведомления. Въз основа на получената информация са изготвени **12 докладни записки** и са направени **37 извънредни проверки** във връзка с промени на дялово участие в капитала на ПД, като за установените нарушения са съставени АУАН.

Част от регулираната информация, която задължените лица разкриват пред Комисията и пред обществеността, е **вътрешната информация**, съгласно Регламент (ЕС) № 596/2014 на Европейския парламент и на Съвета от 16 април 2014 г. относно пазарната злоупотреба, който се прилага считано от 3 юли 2016 г. При прегледа по същество на разкритата информация се преценява необходимостта от проверка за спазването на другите специални изисквания на закона, като например: спазване на режима за осъществени сделки на голяма стойност, манипулация на пазара и злоупотреба с вътрешна информация и др. При проверка на тази информация, част от която се разкрива и във финансовите отчети на публичните дружества и другите емитенти на ценни книжа, в хода на дистанционния надзор следва да се установи нормативното съответствие на оповестяването ѝ, в това число дали същата е разкрита по надлежния ред. С електронни форми за разкриване на вътрешна информация през 2019 г. **от поднадзорните лица са направени 1 777 оповестявания, които са анализирани в хода на дистанционния надзор.**

В резултат на извършените дистанционни проверки на представените в КФН и оповестени чрез медии годишни и тримесечни финансови отчети и уведомления за финансовото състояние (индивидуални и консолидирани) от публичните дружества, емитентите на облигации и АДСИЦ, отчети за изпълнение на задълженията на емитентите, свързани с емисии облигации и представените доклади на доверениците на облигационерите, както и на процедурите по свикване и провеждане на ОСА, **през отчетния период са открити 228 производства за прилагане на ПАМ.** Предвид неизпълнение на законово установени задължения, които не са изпълнени и след откриване на производства за прилагане на принудителни административни мерки, **са издадени 97 решения**, с които поднадзорните лица са задължени да приведат дейността си в съответствие с изискванията на закона, при което с индивидуални административни актове са постановени съответни предписания на нарушителите. В резултат на изпълнение на законовите задължения, след откриване на административните производства, **110 от тях са прекратени.**

В края на отчетния период, в резултат на изготвена докладна записка с предложения за отписване на поднадзорни лица от водения от КФН регистър, са предприети мерки спрямо

„Българска фондова борса“ АД, по чл. 212, ал. 1, т. 10 от ЗППЦК. С решения на КФН са приложени **9 принудителни административни мерки** да бъде спряно окончателно извършването на сделки с акции на публични дружества. Производствата по служебно отписване от регистъра по чл. 30, ал. 1, т. 3 от ЗКФН на тези дружества продължават в началото на 2020 г.

По отношение установяване на задълженията на поднадзорните на КФН лица за такси за осъществяване на общ финансов надзор през 2019 г. са **открити 13 административни производства и са издадени 9 акта за установяване на публични държавни вземания (АУПДВ)**. От октомври 2018 г. АУПДВ се изпращат по електронен път на НАП чрез единна платформа за обмен на информация във връзка със събиране на публичните вземания, като през нея от издадените 9 са **изпратени общо 6 броя АУПДВ** на задълженията за такси и лихви за общ финансов надзор.

В хода на текущия надзор през отчетния период са обработени форми в електронната система за разкриване на информация e-Register, като през 2019 г. са **постъпили и са обработени 6 539 броя електронни форми**. Тези от тях, на които след прегледа им е дадена публичност, са визуализирани чрез официалната страница на Комисията – секция „Новини“ от e-Register.

Наред с това, във връзка с постъпили извън системата e-Register уведомления и документи, свързани с подлежащи на вписване в регистъра по чл. 30, ал. 1, т. 3 от ЗКФН обстоятелства в хода на осъществявания дистанционен надзор на публичните дружества, емитентите на ценни книжа и АДСИЦ през 2019 г. са изготвени разпореждания на хартиен носител за общо **715** вписания.

Чрез самостоятелния модул „Е-РЕГИСТЪР 1Д“ в единната електронна система за получаване на информация от КФН, изградена и поддържана от Комисията, обслужваща процесите по приемането и публикуването на информация от страна на дружествата по §1Д от ДР на ЗППЦК, която стандартизира и улеснява процеса по предоставяне на дължимата информация от задължените лица, нейното публично оповестяване и ползването ѝ от външни потребители – трети лица, през 2019 г. са постъпили и обработени общо **2 296 заявки за регистрация/дерегистрация, заглавни форми и отчети**.

През отчетната 2019 г. в Комисията са постъпили множество жалби, сигнали и запитвания от физически лица, юридически лица и държавни органи. Една част от тях касаят дейността на публичните дружества, емитентите на облигации и АДСИЦ. През периода са **постъпили общо 138 жалби**, сигнали, запитвания и др. След преглед и анализ на представената в тях фактическа обстановка са извършени съответни проверки, като при необходимост са събрани документи и информация от релевантните по случаите институции и поднадзорни лица или от трети лица. Извършена е преценка за нормативно съответствие с относимото действащо законодателство и са **изготвени общо 116 отговора, като 92 от тях са изпратени директно до лицата, а по 24 са изработени становища по чл. 28 от Правилника за устройството и дейността на КФН и на нейната администрация за изготвяне на окончателен отговор по конкретните случаи**.

В резултат на извършения дистанционен надзор над дейността на публичните дружества, дружествата със специална инвестиционна цел и емитентите на ценни книжа през 2019 г. са съставени общо 382 броя АУАН.

Застраховане и презастраховане

Надзорната дейност, която управление „Застрахователен надзор“ осъществява върху дейността на поднадзорните лица, се изразява в контрол върху дейността им за спазване

изискванията на КЗ, актовете по неговото прилагане, както и актовете на Европейската комисия по прилагане на Директива 2009/138/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 25 ноември 2009 г. относно започването и упражняването на застрахователна и презастрахователна дейност (Платежоспособност II).

Дистанционният надзор през 2019 г. се базира на годишни и периодични справки, отчети на застрахователите и презастрахователите, застрахователните групи, Гаранционния фонд и застрахователните брокери, както и на изискваната допълнителна информация за определени сфери от тяхната дейност. През годината са извършени 686 дистанционни проверки по документи на застрахователи, презастрахователи, застрахователни групи и Гаранционен фонд, и 724 дистанционни проверки по документи на застрахователни брокери. Прегледаната информация включва годишни и периодични отчети и справки от застрахователите, презастрахователите, застрахователните групи и застрахователните брокери със седалище в Република България, представени в КФН в съответствие със задълженията за отчетност пред надзорния орган съгласно изискванията на чл. 126 от КЗ и чл. 311, ал. 3 от КЗ.

През 2019 г., по отношение на застрахователите и презастрахователите, прилагащи режима Платежоспособност II, в хода на текущия дистанционен надзор беше проверявано изпълнението на законовите разпоредби на КЗ относно минималното капиталово изискване и капиталовото изискване за платежоспособност. В резултат на извършените проверки по документи от двама застрахователи е изискано преизчисление на допустимите собствени средства за покритие на капиталовото изискване за платежоспособност в резултат от притежаване на акции на компания майка и на акционер, което съгласно изискванията на Платежоспособност II е равностойно на притежаването на собствени акции.

Също така беше извършен преглед и проверка на представените от застрахователите и презастрахователите отчети за платежоспособност и финансово състояние, редовни надзорни отчети и на надзорните доклади относно резултатите от оценка на съвкупните нужди по отношение на платежоспособността.

По отношение на застрахователите без право на достъп до единния пазар през 2019 г. е извършен преглед на активите за покритие на техническите резерви на застрахователите и съответствието им на законовите изисквания по отношение на видовете активи и тяхната структура, както и проверка дали активите за покритие на техническите резерви са в размер, съответстващ на размера на образуваните към последното тримесечие технически резерви.

Извършена е проверка относно достатъчността на размера на собствените средства на дружествата без достъп до единния пазар за покритие на границата на платежоспособност/гаранционния капитал и спазване на изискванията за платежоспособност към края на всяко тримесечие.

В допълнение, през 2019 г. бяха извършени дистанционни проверки на:

- използваните методи и направените допускания за определяне на справедливата стойност на притежавани от застрахователите акции, които не са търгувани на регулирани пазари;
- наличностите по депозитни и разплащателни сметки на част от застрахователите;
- наличието на тежести върху притежаваните от застрахователите банкови сметки през същия период, включително запори (наложени, действащи и вдигнати);

- отделни категории активи от Счетоводния баланс по Платежоспособност II и Отчета за финансовото състояние по Наредба № 53;

- извършен детайлен анализ на получена от два застрахователя информация, свързана с данни за изплатените, предявени и отказани претенции по застраховка „Гражданска отговорност“ на автомобилистите, на данните, получавани в КФН в хода на регулярната отчетност и информацията, подавана в реално време в Единната информационна система за оценка, управление и контрол на риска в това число издаване на полици (ЕИСОУКР) на Гаранционния фонд;

- методите и методологиите за извършвани стрес тестове, анализ на чувствителността, обратни стрес тестове или други относими анализи съгласно Политиката на застрахователите за собствена оценка на риска и платежоспособността или друга тяхна вътрешна политика. Анализирани бяха предоставените резултати от проведени стрес тестове, в резултат на което от няколко застрахователи бяха изискани планове за действие с цел осигуряване непрекъснатост на дейността на съответните застрахователи при реализиране на извънредните ситуации, описани в предоставените стрес тестове;

- стойността на притежаваните от застрахователите акции, които са търгувани на регулиран пазар, с цел изпълнението на чл. 77а на Наредба 53 от 23.12.2016 г. към края на всяко едно тримесечие на 2019 г.;

- изчислението на капиталовото изискване за платежоспособност за отделните рискове;
- притежаваните от страна на застрахователите имоти;
- спазването на принципа на разумния инвеститор съгласно чл. 124 от КЗ, като от няколко застрахователи е изискано привеждане на инвестиционните политики в съответствие със законовите изисквания;

- политики за предоставяне на заеми в съответствие с чл. 261 от Делегирани регламент 2015/35. В резултат на извършен преглед и предприетите надзорни мерки, застрахователите разработиха и представиха съответните политики.

Също така през 2019 г. от страна на КФН бе стартирана процедура по избор на независим оценител, който да извърши оценка на пазарната стойност на акции, които не са приети за търговия на регулиран пазар на застраховател. В тази връзка бе изпратена покана за извършване на оценката до няколко одитори с международен професионален опит в оценката на международни компании. На база получените оферти бе изготвено предложение за избор на независим оценител и КФН издаде решение, с което бе назначен независим оценител, който да извърши оценка на пазарната стойност на една акция.

През 2019 г. бе разгледана акционерната структура на два застрахователя, в резултат на което бе установено, че дружествата са застрахователи с предприятие майка застрахователен холдинг със смесена дейност и на основание чл. 234, ал. 1, т. 4 от КЗ спрямо тях трябва да се приложи режим на застрахователен надзор по глава двадесет и шеста, раздел втори от КЗ, който включва надзор върху сделките в рамките на групата. В тази връзка от застрахователите е изискано да представят в КФН информация относно сделките в рамките на групата заедно с образците за годишно количествено отчитане.

През 2019 г., на основание Насоки на ЕЮРА за подпомагане на ефективния диалог между надзорните органи и регистрираните одитори и одиторските дружества, извършващи задължителния

одит на тези предприятия (ЕЮРА16/858), бяха проведени редица работни срещи с част от одиторските предприятия, утвърдени за извършване на проверка и заверка на годишните финансови отчети за 2018 г. По време на срещите бяха обсъждани редица въпроси, които да бъдат взети предвид от одиторските предприятия при извършване на одита.

Във връзка с осъществявания дистанционен надзор върху дейността на застрахователите и презастрахователите през 2019 г. бяха **открити общо 12 производства по издаване на индивидуален административен акт за прилагане на ПАМ**. Предвид изпълнението на посочените в диспозитивите задължения преди издаване на административния акт, две от откритите производства са прекратени, а останалите десет са приключили с издаване на индивидуален административен акт.

Дистанционният надзор на застрахователите включва и проверка на достатъчността на заделените технически резерви. Във връзка с определяне размера на резерва за възникнали, но непредявени претенции по застраховка „Гражданска отговорност“ на автомобилистите, в края на всяко тримесечие е обобщена и публикувана на интернет страницата на КФН информация за размера и броя на изплатените и предявени претенции по застраховката, стойността на факторите на развитие.

Към края на всяко тримесечие на 2019 г. е извършена проверка за спазване на законовите изисквания по отношение на прилагания метод за определяне размера на резерва за възникнали, но непредявени претенции по застраховка „Гражданска отговорност“ на автомобилистите.

През разглеждания период са изготвени становища по отношение на мотивирани искания на застрахователите за заделяне на резерв за възникнали но непредявени претенции съгл. чл. 92, ал. 1 от Наредба № 53. На база на изготвените становища, през първото полугодие на 2019 г. са издадени 15 решения за одобрение на метод за образуване на резерв за възникнали, но непредявени претенции към 31.12.2018 г. и текущо през 2019 г. Във връзка с одобренията бяха проведени работни срещи с представители на застрахователите, на които бяха обсъдени въпроси, свързани с използваните методи и консистентността на данните.

Регулярно е извършван преглед на подадените в КФН от застрахователите справки с периодичната отчетност във връзка с достатъчността на резерва за предявени, но неизплатени претенции по застраховка по т. 10.1 от раздел II, буква „А“ на Приложение № 1 от КЗ.

Текущо бяха извършвани проверки на достатъчността на резервите по реда на Наредба № 53 и на Платежоспособност II, като са ползвани пазарни данни и данни от информационната система на Гаранционния фонд (ГФ).

Допълнително, през 2019 г. бяха извършени задълбочени проверки на три от застрахователните дружества относно размера на заделените и отчетени в КФН резерви за предявени, но неизплатени претенции по застраховка „Гражданска отговорност“ на автомобилистите, изплатените претенции и отказаните претенции към всяко тримесечие. Също така е извършена съпоставка на данните, предоставени от застрахователите, с данните за претенциите на ГФ, както и с информацията по отношение на претенциите по „Зелена карта“.

Извършена беше проверка на данните за изплатените и предявените претенции по застраховка „Гражданска отговорност“ на автомобилистите към 30.09.2019 г., подавани в ЕИСОУКР на ГФ от всички застрахователи със седалище в Р. България и лицензирани да предлагат горепосочената застраховка. Данните за претенциите в ЕИСОУКР бяха сравнени с данните в тримесечните справки

по Наредба № 53. Резултатите от извършената проверка бяха дискутирани със застрахователите с цел отстраняване на установените разлики.

В началото на всяко тримесечие беше изчисляван и публикуван на сайта на КФН максималният размер на използваната техническа лихва при изчисленията на премиите и резервите съгласно чл. 86, ал.11 от Наредба № 53.

През първото тримесечие на годината бе открито производство по издаване на общ административен акт, като бе издадено решение за определяне размера на минимални проценти, съгласно чл. 91, ал. 3, т. 2 от Наредба № 53, към 31.12.2018 г. и текущо през 2019 г. В края на четвъртото тримесечие на 2019 г. бе открито аналогично производство по издаване на общ административен акт, като бе издадено решение за определяне размера на минимални проценти, съгласно чл. 91, ал. 3, т. 2 от Наредба № 53 към 31.12.2019 г. и текущо през 2020 г.

През годината са извършени **729 дистанционни проверки по документи на застрахователни посредници**, в това число 724 проверки по документи на застрахователни брокери, от които 711 на годишните и шестмесечните справки и отчети от застрахователни брокери, и 13 на годишните финансови отчети на застрахователни брокери, гарантиращи дейността си със собствени средства, както и 3 тематични и 2 по постъпили жалби и сигнали. Също така са извършени и 14 тематични проверки на застрахователи, свързани със задължението им да уведомяват Комисията за промени в списъка с лицата, с които имат сключени договори за застрахователно агентство. Прегледаната информация включва годишни и периодични отчети и справки от застрахователните брокери със седалище в Република България, представени в КФН в съответствие със задълженията за отчетност пред надзорния орган съгласно изискванията на чл. 311, ал. 3 от КЗ.

В обхвата на извършените тематични проверки се следи за изискванията, свързани със сроковете за отчитане на събраната от посредниците застрахователна премия, извършването на дейност по разпространение на застрахователни услуги само от лица, които са вписани в регистъра на КФН, както и ограничението за извършване на дейност по застрахователно агентство само за един застраховател.

В резултат на извършените дистанционни проверки са **съставени общо 65 акта за установени 86 административни нарушения**, от които: 5 акта за установени административни нарушения вследствие на тематични проверки на застрахователни брокери, 40 акта за установени административни нарушения във връзка със задълженията за отчетност на застрахователните брокери, както и 15 акта за установени общо 36 административни нарушения на застрахователите, свързани със задължението им да уведомяват Комисията за промени в списъка с лицата, с които имат сключени договори за застрахователно агентство.

Въвеждане на риск базиран надзор

В края на 2018 г. КФН одобри рамката за оценка на риска по Платежоспособност II, която се състои от наръчник за риск базиран надзор и риск матрица. Последната има четири степени на рискови категории за оценяване и създава рамка за оценка на риска за всеки пре/застраховател чрез следните стъпки:

- извършване на качествен и количествен анализ на всяко предприятие;
- включване на надзорна преценка към резултатите от извършения анализ.

Надзорът, основан на риска, обхваща всички дейности, извършвани от КФН за изпълнение на задълженията му по чл. 582 от КЗ, включително оценка на стратегиите, процесите и процедурите за отчитане на застрахователните и презастрахователните предприятия, създадени с цел спазване на КЗ с регламенти за неговото прилагане, както и с актовете на Европейската комисия за прилагане на Директива 2009/138 /ЕО.

В тази връзка през 2019 г. бяха извършени количествен и качествен анализ на всеки застраховател и презастраховател с цел изготвянето на оценката на въздействието и оценка на риска на всеки от тях съгласно наръчника за риск базиран надзор. Изготвени бяха 36 доклада в резултат на извършените анализи, като всеки застраховател и презастраховател е категоризиран по скала с четири категории (1 – нисък риск; 2 – среден към нисък риск; 3 – среден към висок риск и 4 – висок риск). Резултатите от анализите са отразени в Годишния надзорен план за 2020 г., който се състои от всички мерки, които се планират спрямо всеки застраховател и презастраховател въз основа на преглед, основан на риска.

Действия във връзка с намерението на България за присъединяване към ERM II

Във връзка с намерението на България за присъединяване към Валутния механизъм (ERM II) през 2019 г. бяха проведени редица срещи с представители на ЕЮРА, на които беше обсъждано финансовото състояние и платежоспособността на някои застрахователи, както и предприетите от страна на КФН надзорни действия.

Съгласуван бе План за действие между КФН и ЕЮРА в началото на август 2019 г., който обхваща няколко области, а именно: технически резерви, „Clean Cut“ презастрахователни договори, принцип на разумния инвеститор, оценка на облигации и акции, класификация на свързани дружества, включително участия и обхват на груповия надзор, ефективност на системата на управление и платежоспособност.

След съгласуване на Плана за действие, продължи да се осъществява активна кореспонденция с ЕЮРА относно неговото изпълнение.

В резултат от положените усилия, през ноември 2019 г. ЕЮРА изпрати положителна оценка на Европейската комисия във връзка с намерението на България за присъединяване към ERM II при условие, че се прилагат допълнителни надзорни мерки, които да бъдат наблюдавани от ЕЮРА.

Участие в надзорни колегииуми и пазарни проучвания на европейски надзорни органи

През 2019 г. беше взето участие в работата на надзорните колегииуми, в които участва КФН. Служители на КФН участваха в проведените през годината срещи на надзорните органи, както и в обмяната на информация между тях.

Също така беше взето участие в различни количествени пазарни проучвания на европейските надзорни органи – ЕЮРА и Европейския съвет за системен риск. Във връзка с извършването на оценка на въздействието на дългосрочните мерки за гаранции и на мерките относно капиталовия риск, беше събрана и обобщена информация от застрахователите и презастрахователите, прилагащи режима Платежоспособност II. Въз основа на тази информация бяха попълнени и изпратени количествени и качествени въпросници на ЕЮРА.

Комисията взе участие в проучване на ЕЮРА за отличителния бизнес на клонове. В тази връзка бе изискана информация от клоновете на европейски застрахователи, които извършват дейност на наша територия при условията на право на установяване.

КФН участва и в стартираната от страна на ЕЮРА оценка на въздействие на предложените промени относно прегледа на Директивата Платежоспособност II върху платежоспособността на застрахователите, от една страна, и върху надзорните органи, от друга страна.

В тази връзка от страна на КФН:

- беше попълнен въпросник за възможните разходи и ползи за КФН от предложените законодателни промени и бяха определени застрахователните дружества със седалище в Република България и застрахователните групи, които да вземат участие в оценката въз основа на критерии, определени от ЕЮРА;
- бяха изпратени количествени и качествени въпросници за попълване от страна на избраните за участие застрахователи и застрахователни групи;
- информацията, получена от застрахователите и застрахователните групи беше верифицирана и изпратена на ЕЮРА;
- беше изготвен кратък анализ в подкрепа на данните от отговорите във въпросниците относно груповите въпроси.

През 2019 г. беше проведена активна комуникация между представители на КФН, румънския надзорен орган и ЕЮРА по повод обсъждане на финансовото състояние на румънския застраховател „Чертасиг – Застрахователно и Презастрахователно Дружество“ АД, който извършва дейност на територията на Република България при условията на правото на установяване (чрез клон). През февруари 2020 г., Органът за финансов надзор на Република Румъния взе решение за отнемане на лиценза на румънския застраховател „Чертасиг – Застрахователно и Презастрахователно Дружество“ АД поради факта, че компанията не е възстановила равнището на допустими собствени средства, покриващи минималното капиталово изискване в рамките на срока, предвиден от закона.

През 2019 г. е осъществяван периодичен обмен на информация между представители на КФН, компетентните надзорни органи на Гърция, Италия и ЕЮРА. Проведени бяха конферентни разговора по отношение на дейността на български застрахователи, при условията на свободата на предоставяне на услуги в Гърция и Италия.

Допълнително пенсионно осигуряване

Дистанционният надзор по отношение на допълнителното пенсионно осигуряване се осъществява в две основни направления – ежедневен и периодичен надзор. Извършва се и мониторинг на интернет – страниците на ПОД.

Ежедневният надзор се осъществява на база на ежедневно получаваните от ПОД и от банките-попечители справки за дейността на ФДПО. През 2019 г. са **извършени 6 972 ежедневни проверки**. При извършваните проверки се следи за законосъобразността на сключваните сделки с активите на пенсионните фондове, спазването на законовите ограничения и забрани при инвестирането на активите на фондовете, съотношението на инвестициите в отделни видове финансови инструменти спрямо активите на пенсионните фондове, притежаваните инвестиции в един емитент, начина на извършване на оценката на активите и правилното им отразяване от ПОД и по регистрите на банките-

попечители. При осъществявания ежедневен надзор се следи и за правилното отчисляване на инвестиционната такса и удържката от всяка вноска във фондовете за допълнително задължително пенсионно осигуряване, изменението на стойността на нетните активи, правилното определяне на броя дялове, съответстващ на постъпилите и изтеглени суми, както и правилното изчисляване на стойността на един дял.

Периодичният надзор се осъществява на база месечни, тримесечни и годишни финансови отчети и справки за дейността на ПОД и управляваните от тях ФДПО. **През 2019 г. са извършени общо 481 проверки**, в т. ч. 117 проверки на представените финансови отчети и справки за дейността на ПОД и 364 проверки на представените финансови отчети и справки за дейността на ФДПО. На база информацията от финансовите отчети и справки се изчисляват и анализират нормативните и общи финансови показатели за дейността на ПОД и ФДПО. Чрез нормативно определените показатели ежесечно се следи за законосъобразното осъществяване на дейността на ПОД. Нормативно определените показатели са капиталова адекватност на ПОД, ликвидност на ПОД и ФДПО, отчислена инвестиционна такса за ПОД от ДПФ и ДПФ по ПС, такса управление от осигурителните вноски на ДПФ и ДПФ по ПС, резерв за гарантиране на минималната доходност за ФДЗПО. Ежесечно се анализират ръстът на активите и на осигурените лица във ФДПО, инвестициите и доходността на пенсионните фондове. Общите финансови показатели се изчисляват и анализират на годишна база. Тези показатели са свързани, както с дейността на ПОД – собствен капитал, активи, приходи и разходи на ПОД, така и с дейността на ФДПО – активи, участници, инвестиции, доходност и доход на пенсионните фондове.

През годината са извършвани и ежесечни проверки на електронните страници на ПОД във връзка със спазването на разпоредбите на КСО и на Наредба № 61 от 27.09.2018 г. за изискванията към рекламните и писмените информационни материали и страниците в интернет на пенсионноосигурителните дружества. При проверките не са констатирани съществени пропуски или несъответствия. Периодично (10-о число на месеца, следващ тримесечието) се проверява и публикуването на информацията за обема и структурата на инвестициите по видове активи и емитенти на финансови инструменти.

През годината е извършван анализ на просрочените вземания на пенсионните фондове, свързани с притежавани от тях облигационни емисии и инвестиционни имоти. В резултат на анализите са изпращани писма до ПОД с искане на информация за предприетите от дружествата действия за събиране на вземанията от облигационните емисии и от инвестиционни имоти. На база получената от дружествата информация на ежедневна база се проследява изпълнението на поетите от тях срокове за изпълнение.

През годината са изготвяни доклади относно извършени проверки за спазване на ограниченията за инвестиции на ФДПО във финансови инструменти, издадени от дружества от една група и лица, с които тези дружества се намират в тесни връзки, регламентирани в чл. 178, ал. 2 и чл. 251, ал. 2 от КСО. В резултат на констатациите от докладите при необходимост са предприемани надзорни действия.

През годината на база извършвани селекции са анализирани изготвените от независимите оценители оценки на определени имоти, собственост на ФДПО. На база извършените анализи са изготвяни доклади относно спазване на изискванията на чл. 10 от Наредба № 9 от 19.11.2003 г. на

КФН, като през годината не са установявани нарушения. Във връзка с констатациите в докладите са изпратени писма до някои ПОД, с които на дружествата са дадени препоръки.

През годината бяха извършени насрещни проверки за наличността на по-съществената част от средствата на резервите за гарантиране на минималната доходност по чл. 193, ал. 8 от КСО на три пенсионноосигурителни дружества, във връзка с които беше изискана и проверена информацията от банки. В резултат на извършените проверки е отправена препоръка на едно ПОД.

През годината от КФН е осъществяван интензивен мониторинг по отношение на капиталова адекватност на едно ПОД.

От началото на годината започна осъществяването на риск базиран надзор. На база утвърдения Наръчник за прилагане на надзор, основан на риска спрямо ПОД и управляваните от тях ФДПО, в началото на годината **за първи път се извърши комплексна оценка на рисковия профил на всяко дружество, оценка на системната значимост**, като беше отчетен и факторът „времеви период след последната обща проверка“, въз основа на която се изготви Годишната програма за извършването на проверки на място в ПОД и управляваните от тях ФДПО за 2019 г. През годината е извършвана нова комплексна оценка на рисковия профил на всяко пенсионноосигурително дружество, оценка на системната значимост и „времения период след последната обща проверка“ към края на всяко тримесечие. През годината нямаше значителни промени в рисковия профил на дружествата. Към края на 2019 г. четири дружества са с нискорисков профил, а останалите пет дружества попадат в диапазоните за среднорисков профил, с включена рискова премия за системна значимост. Ако не бъде взета предвид рисковата премия за системна значимост, към края на годината седем ПОД се определят като нискорискови и само две дружества остават със среднорисков профил.

В съответствие с Наръчника за прилагане на надзор, основан на риска спрямо ПОД и управляваните от тях ФДПО, **в началото на годината се извърши и годишно проучване на управлението на рисковете в дейността по допълнително пенсионно осигуряване**. За целите на изследването от всички ПОД беше изискана информация за методите на измерване и оценка на рисковете, тяхното управление, документиране и докладване, съответните отговорните лица и др. Представената информация от деветте ПОД е във връзка със съществуващата практика по идентифициране и ограничаване на рисковете във всяко дружество. В резултат на получената чрез анкетното проучване информация, са направени следните изводи:

- всички дружества са идентифицирали количествено и качествено измерими рискове, съпътстващи пенсионноосигурителната им дейност;
- според дружествата най-много ресурси се влагат при управлението на пазарния, оперативния (операционен) и кредитния риск;
- като най-трудни за управление рискове повечето дружества посочват политическия и правнорегулаторния (законов) риск, поради слабата предвидимост на тяхното проявление и ефект, следвани от оперативния риск;
- на първо място по степен на значимост пенсионноосигурителните дружества поставят пазарния риск, въпреки големи разлики в оценките им за неговата тежест, като следва да се посочи, че именно пазарният и оперативният риск са двата риска, за които всички пенсионноосигурителни дружества дават съответно рисково тегло;

- всички дружества са въвели методи за измерване и оценка на наблюдаваните рискове и са посочили ежедневна, месечна, тримесечна или друга честота, в зависимост от конкретния риск и ползания метод;

- Посочените от дружествата ограничения/лимити за количествено измеримите рискове до голяма степен съвпадат с въведените ограничения в КСО. За рисковете, които не подлежат на количествено измерване, са дефинирани и се следят определени качествени показатели.

Като цяло отговорите на дружествата потвърждават, че дейностите по идентифициране, оценка, мониторинг, управление, отчитане на смекчаващи фактори и взаимосвързаност, и докладване са включени във функцията за управление на риска.

3.2. Проверки на място

Проверките на място са основен елемент от дейността на Комисията за финансов надзор, осъществяваща надзор на небанковия финансов сектор в съответствие с определените ѝ правомощия в ЗКФН и специалните закони. Целта им е установяване законосъобразността на извършваната дейност в случаите, когато това не може да бъде установено в хода на осъществявания дистанционен надзор, осигуряване на обективна оценка на финансовата стабилност на поднадзорното лице, запознаване с организацията на дейността и управлението на даденото дружество и преценка на качеството и ефективността им, идентифициране на проблемни области от дейността, както и прилагането на добрите пазарни практики с оглед защита интересите на инвеститорите.

Според начина на планиране проверките са **планови** и **извънпланови**. Плановите проверки на място се извършват въз основа на одобрен годишен план, изготвен на база на прилагани одобрени критерии за категоризация на поднадзорните лица в зависимост от степента им на риск. Извънплановите проверки се извършват извън планирания годишен график и са насочени към изясняване на факти и обстоятелства във връзка с идентифицирани проблеми при упражнявания дистанционен надзор, възникнали съществени промени (напр. в управленската структура или в собствеността на поднадзорното лице, пазарното поведение, пазарната среда и др.), данни, получени от анализа на представени в КФН финансови отчети, както и други уведомления и заявления, по повод постъпили в КФН жалби и сигнали, при установени нарушения, както и във връзка с информация, получена от други регулаторни органи или външни източници. **В зависимост от обхвата проверките са пълни (комплексни)**, които обхващат всички основни аспекти от дейността на поднадзорното лице, и **тематични**, които имат по-стеснен обхват и са насочени към проверка на едно или няколко определени/конкретни направления от дейността на поднадзорното лице. **В зависимост от кръга на длъжностните лица, извършващи проверките**, същите могат да бъдат **самостоятелни, успоредни и съвместни**. Самостоятелни са проверките, извършвани на едно поднадзорно лице от експерти от едно от управленията на КФН, за разлика от успоредните проверки, които се извършват едновременно на няколко поднадзорни лица от служители в едно или няколко управления на КФН. Съвместните проверки се извършват от служители на КФН заедно с други контролни органи (ДАНС, БНБ, НАП и др.).

Инвестиционни посредници, Централен депозитар и регулирани пазари

През 2019 г. са приключени **3 проверки** на инвестиционни посредници и **1 проверка** на клон на чуждестранен инвестиционен посредник, получил лиценз за извършване на дейност по

инвестиционно посредничество в друга държава-членка на Европейския съюз, които проверки са открити през 2018 г. С оглед начина на планиране на проверките същите са обособени на **2 планови** и **2 извънпланови**, а в зависимост от обхвата на проверките – на **3 пълни (комплексни)** и **1 тематична**, като всички проверки са **самостоятелни** от гледна точка на кръга на длъжностните лица, извършващи проверката. В рамките на извършваните проверки през отчетния период на поднадзорните лица са съставени общо **3 акта за установяване на 3 административни нарушения**. Всички проверки са приключени със съставяне на доклади и връчване на констативни протоколи до проверяваните поднадзорни лица, като са отправени съответните **препоръки** за спазване на приложимото законодателство и привеждане на дейността на лицата спрямо него.

През 2019 г. са открити **5 проверки** на инвестиционни посредници. С оглед начина на планиране на проверките същите са обособени на **4 планови** и **1 извънпланова**, а в зависимост от обхвата на проверките – на **4 пълни (комплексни)** и **1 тематична**, като всички проверки са **самостоятелни** от гледна точка на кръга на длъжностните лица, извършващи проверката. **Всички пълни проверки** на инвестиционни посредници обхващат цялостната дейност на дружествата за спазване от тяхна страна на изискванията на Закона за пазарите на финансови инструменти (ЗПФИ), Регламент (ЕС) № 575/2013, Регламент (ЕС) № 648/2012, Регламент (ЕС) № 600/2014 и актовете по прилагането им. **Тематичната проверка** обхваща спазване на изискванията и разпоредбите на глава VI, раздел III, и глава VII от ЗПФИ, Делегиран регламент 2017/565 и актовете по прилагането им. В рамките на извършваните проверки през отчетния период, на поднадзорните лица са съставени общо **57 акта за установяване на 190 административни нарушения**.

Колективни инвестиционни схеми и управляващи дружества, и други предприятия за колективно инвестиране

Целта на проверките на управляващи дружества (УД) и управляваните от тях колективни инвестиционни схеми (КИС), както и по отношение на националните инвестиционни фондове (НИФ) и лицата, управляващи тези фондове – лица, управляващи алтернативни инвестиционни фондове (ЛУАИФ), е установяване спазването на приложимата нормативна уредба по отношение организацията на дейността на управляващите дружества съобразно издадения им от КФН лиценз и във връзка с организирани и управлявани от тях КИС, в т.ч. договорни фондове (ДФ), както и по отношение дейността на НИФ и ЛУАИФ. Обект на проверките е спазването на изискванията, свързани с капиталовата адекватност и ликвидността на УД, отношенията на УД с депозитаря и инвестиционните посредници, определянето на нетната стойност на активите, емисионната стойност и цената на обратно изкупуване на дяловете на управляваните от тях КИС, оценката на активите в портфейлите на КИС, продажбата и обратното изкупуване на дялове на КИС, структурата на активите и пасивите, както и отчетността на КИС. По отношение на НИФ и ЛУАИФ обект на проверките е спазването на изискванията, свързани със съхранението на финансовите активи на НИФ в депозитарна институция и отношенията с инвестиционните посредници, структурата на активите и пасивите, оценката на активите в портфейла и определянето на нетната стойност на активите, както и разкриването на дължимата информация от НИФ и ЛУАИФ. В случаите, при които УД предоставя допълнителните услуги по чл. 86, ал. 2 от ЗДКИСДПКИ, обект на проверките е и спазването на изискванията по отношение на дейността по управление на портфейли и по предоставяне на инвестиционни консултации относно финансови инструменти.

Важен акцент при проверките на място е спазването на изискванията на Закона за мерките срещу изпирането на пари (ЗМИП) и нормативните актове по неговото прилагане, предвид обстоятелството, че УД и ЛУАИФ попадат в кръга на задължените за спазването му лица. В тази връзка към края на отчетния период е открита **1 тематична проверка на УД и управляваните от него 6 договорни фонда**. Обект на проверката е спазването от страна на УД на приложимото законодателство в областта на мерките срещу изпирането на пари и финансирането на тероризма, като за целта се проверяват вътрешните правила, политики и процедури на УД, спазването на всички изисквания на ЗМИП и ППЗМИП по отношение извършването на комплексна проверка на клиентите, произхода на средствата, сключваните сделки и насрещните страни по тях. Проверката ще приключи през 2020 г. В случай на установяване на нарушения се предприемат действия по ангажиране на административнонаказателната отговорност на съответните лица, респ. се отправят препоръки за привеждане на дейността в съответствие с нормативните изисквания.

През отчетния период е приключена **1 планова пълна проверка на УД и на управляваните от него 6 КИС и 1 НИФ**, открита през 2018 г. Отделно от това е открита и приключена **1 планова пълна проверка на УД и на управляваните от него 14 КИС**. Проверките са осъществени с оглед установяване спазването на приложимото законодателство по отношение на осъществяваната от дружествата дейност. В резултат на извършените проверки на място на УД и управляваните от тях КИС са установени основания за отправяне на **9 препоръки и 10 бележки**, с които е обърнато внимание на дружествата върху необходимостта от привеждане на дейността им в съответствие с приложимите нормативни изисквания.

В хода на откритата и приключила през 2019 г. пълна планова проверка на УД са съставени **2 акта за установяване на административни нарушения**.

Дружества със специална инвестиционна цел

Дружествата със специална инвестиционна цел (АДСИЦ) са специфичен вид акционерни дружества, получили лиценз съгласно ЗДСИЦ за извършване на определен тип дейност, а именно секюритизация на недвижими имоти или секюритизация на вземания. В тази връзка проверката обхваща от една страна дейността на дружеството като АДСИЦ, а от друга страна, изпълнението на задълженията в качеството му на публично дружество (ПД). В този смисъл обект на проверка са както спазването на ЗДСИЦ, така и на ЗППЦК и нормативните актове по неговото прилагане. Целта на проверката на АДСИЦ е да се изследват отношенията с обслужващите дружества и тяхната дейност, отношенията с банката-депозитар, сключените от дружеството договори, направените инвестиции, източниците на финансиране на дейността на АДСИЦ, разпределянето на печалбата, съхранението и инвестирането на свободните парични средства, инвестициите в специализирани дружества, общите годишни разходи за управление, разкриването на регулирана информация, провеждането на общи събрания на акционерите, както и всички вътрешни документи, свързани с дейността им.

През отчетния период е открита **1 планова пълна проверка на АДСИЦ и обслужващото дейността му дружество**, като е проверена цялостната им дейност за последните 2 години. Проверката е приключила през 2020 г. Поради констатирани несъответствия с нормативни изисквания на АДСИЦ са отправени **2 препоръки**. Отделно от това, в резултат на установени в хода на дистанционния надзор проблеми в дейността на **едно АДСИЦ**, през отчетния период е открита

извънредна пълна проверка на същото, на обслужващото дейността му дружество, както и на специализираното дружество, в което АДСИЦ е инвестирало. Проверката е приключила през 2020 г. Във връзка с констатирани в хода на проверката несъответствия с нормативни изисквания, на АДСИЦ и на специализираното дружество са отправени общо **10 препоръки**, с оглед привеждане на дейността им в съответствие с приложимите нормативни разпоредби. Отделно от това, във връзка с констатирани нарушения в хода на проверката, са съставени **9 акта за установяване на административни нарушения**.

Публични дружества

През отчетния период са **открити 4 проверки на публични дружества**, като една от тях е пълна и е проверена цялостната дейност на публичното дружество за последните 2 години, а другите 3 са тематични. Едната проверка е приключила през 2019 г. със съставянето на 6 броя АУАН, една е приключила в началото на 2020 г., а други 2 все още продължават (по една от тези две проверки през 2019 г. са съставени 24 броя АУАН).

Застраховане и презастраховане

През 2019 г. са приключени три от започнатите през предходната година проверки на място на застрахователни дружества. Освен това, през годината бяха открити общо 11 проверки: 4 пълни проверки на дейността на застрахователи, 1 пълна проверка на Гаранционния фонд и 6 тематични проверки.

Една от пълните проверки на дейността на застрахователите е приключила с издаване на решение на КФН за отнемане на лиценз. Основанията за отнемане на лиценза на застрахователя, констатирани в хода на проверката, са, както следва:

- застрахователят не е извършвал дейност за повече от шест месеца;
- застрахователят е престанал да отговоря на условията за издаване на лиценз, а именно престанал е да спазва изискванията във връзка със системата на управление по глава седма на КЗ и не е представил доказателства, че лицата, изпълняващи ключови функции отговарят на изискванията за квалификация и надеждност; застрахователят не е разполагал със система на управление, с адекватна, ефективна и прозрачна организационна структура, която да осигурява надеждно и разумно управление на дейността на дружеството; липса на ефективна системата на управление, която спомага за правилното развитие дейността на застрахователя и неспазването на изискванията на КЗ във връзка със системата на управление застрашава стабилността на застрахователя и неговото функциониране;
- застрахователят е извършил груби нарушения на КЗ, като не е уведомил КФН при промяна в лицата, изпълняващи ключови функции в застрахователя; застрахователят не е получил одобрение от страна на надзорния орган, удостоверяващо, че лицата отговарят на законовите изисквания за заемане на длъжността; липсата на актуални вътрешни правила и политики по чл. 77, ал. 1 от КЗ, както и неизпълнение на задължението по чл. 77, ал. 2 от КЗ да представя пред общото събрание на акционерите годишен отчет за тяхното изпълнение, включително за изпълнението на програмата за дейността на застрахователя.

С решението за отнемане на лиценза е забранено на застрахователя да се разпорежда свободно с активите до започване на производство по ликвидация или несъстоятелност, както и е назначен квестор до назначаването от съда на синдик или до вписването на ликвидатор.

Пет от тематичните проверки на застрахователи са относно отчетността по пропорционални презастрахователни договори от типа „Clean Cut“. Резултатите от проверките показваха, че отчетените от петте застрахователя суми за презастрахователни възстановявания към 31.12.2018 г. са коректно изчислени.

Шестата тематична проверка на застраховател е относно образуването на достатъчни по вид и размер технически резерви, съгласно чл. 115, т. 2 от КЗ, които да отговарят на задълженията на застрахователя по системата „Зелена карта“ и възникналите вследствие на събития, настъпили извън територията на Република България и на основание сключени от застрахователя полици по застраховка „Гражданска отговорност“ на автомобилистите, валидност и точност на отчитаните от застрахователя вземания и пълнота на задълженията. В резултат на проверката застрахователят обезцени една част от вземанията си към 30.09.2019 г. и 31.12.2019 г. В началото на 2020 г. бе наложена ПАМ, с която бе задължен да задели, актуализира и преизчисли техническите си резерви по застраховка „Гражданска отговорност“ на автомобилистите, който да отговарят на задълженията на дружеството към кореспондент/национално бюро „Зелена карта“ в друга държава. В резултат на наложената принудителна административна мярка застрахователят увеличи към 30.09.2019 г. размера на резерва за предявени, но неизплатени претенции по застраховка „Гражданска отговорност“ на автомобилистите.

Застрахователни посредници

През 2019 г. са извършени **общо 36 проверки на място на застрахователни посредници**, от тях 35 планови и 1 извънпланова.

Пълните проверки на дейността на застрахователните посредници обхващат проследяване спазването на изискванията на Кодекса за застраховането (КЗ) и на актовете по прилагането му и предотвратяване извършването на закононарушения, проверка на разпространението на застрахователни продукти и на лицата, извършващи предложения и сравнения на същите. В обхвата на извършените проверки се следи за изискванията, свързани с предоставянето на преддоговорната информация, предоставяна на ползвателите на застрахователните услуги, гарантирането на дейността им и сроковете за отчитане на събраната от посредниците застрахователна премия и др.

Вследствие на извършените през годината **проверки на място на застрахователни посредници са съставени 30 акта за установени общо 41 броя административни нарушения**, като най-често срещаните нарушения са свързани с неспазване на следните нормативни изисквания:

- превеждането в полза на застрахователя на полученото плащане на премия или вноска по застраховка в законоустановените срокове;
- уреждането на взаимоотношенията между застрахователния брокер и ползвателите на застрахователни услуги с договор, при сключването на застрахователни договори по доброволните застраховки;
- предоставянето на преддоговорна информация на ползвателите на застрахователни услуги от застрахователните посредници преди сключването на застрахователния договор;

- уведомяването на КФН в седемдневен срок за промени във фактите и обстоятелствата, подлежащи на вписване в регистрите, водени от Комисията;
- забрана за предоставянето на права на лица, които не са служители на брокера, да извършват дейност по продажба на застрахователни продукти и събиране на застрахователни премии или вноски, включително чрез осигуряване на достъп до информационна система на застраховател или предоставяне на бланка за издаване на полица или за събиране на премия или вноска.

Допълнително пенсионно осигуряване

През 2019 г. са открити **4 проверки на място, като 3 от** проверките са приключили през отчетния период, а последната е приключила в началото на 2020 г .

Общи планови проверки върху дейността на ПОД и управляваните от тях ФДПО са открити в **2 пенсионноосигурителни дружества**. При общите проверки се следи за спазването на разпоредбите на КСО и на подзаконовите нормативни актове по прилагането му във връзка с осъществяването на цялостната дейност на пенсионноосигурителните дружества и управляваните от тях фондове за допълнително пенсионно осигуряване. **Тематични планови проверки** върху дейността на ПОД и управляваните от тях ФДПО са открити в **2 пенсионноосигурителни дружества**, като обект на надзор е дейността на дружеството и управляваните от него ФДПО във връзка със спазване разпоредбите на КСО и подзаконовите нормативни актове по прилагането му по отношение управление на риска, инвестиции, вземания и задължения на управляваните пенсионни фондове.

В резултат на приключилите през 2019 г. проверки, в изготвените констативни протоколи на ръководствата на пенсионноосигурителните дружества са дадени **общо 56 препоръки за подобряване на дейността им**. Не са установени нарушения на разпоредбите на КСО и на подзаконовите нормативни актове по прилагането му.

3.3. Правоприлагане

През 2019 г. от служители в КФН, упълномощени от Заместник-председателя на КФН, ръководещ управление „Надзор на инвестиционната дейност“, са съставени и връчени **585 акта за установяване на административни нарушения (АУАН)**, с които са установени извършени нарушения на ЗППЦК, ЗПФИ, ЗДКИСДПКИ, Наредба 58, Наредба 44, Регламент (ЕС) № 596/2014, Регламент (ЕС) № 575/2013, Регламент (ЕС) № 600/2019 и Делегиран регламент 2017/565. Запазва се тенденцията от предишния отчетен период за увеличаване на броя на съставените актове за установяване на административни нарушения. Нарастването на броя АУАН спрямо предходната година се дължи на повишаване ефективността на извършваните дистанционни проверки и проверки на място на поднадзорните лица. По-голямата част от нарушенията (460 АУАН) са свързани с дейността на публичните дружества (ПД) и други емитенти на ценни книжа, дружествата със специална инвестиционна цел (АДСИЦ) и управляващи дружества (УД).

От Заместник-председателя на КФН, ръководещ управление „Надзор на инвестиционната дейност“, през 2019 г. са издадени **242 наказателни постановления (НП)**. С тях са наложени санкции в размер на **1 986 000 лв.** за извършени **340 нарушения**. Стойността на влезлите в сила през 2019 г. НП, издадени от Заместник-председателя на КФН, ръководещ управление „Надзор

на инвестиционната дейност”, е в размер на **1 273 000 лв.**, по-голяма част от които са НП, издадени през предходни години.

През 2019 г. са постъпили **170 броя жалби срещу НП, издадени от Заместник-председателя на КФН, ръководещ управление „Надзор на инвестиционната дейност”**.

По-голямата част от приложените през отчетния период **принудителни административни мерки (ПАМ)** са в резултат на извършените дистанционни проверки на представените в КФН и оповестени чрез медии годишни и тримесечни финансови отчети и уведомления за финансовото състояние (индивидуални и консолидирани) от публичните дружества, емитентите на облигации и АДСИЦ, отчети за изпълнение на задълженията на емитентите, свързани с емисии облигации и представените доклади на доверениците на облигационерите, както и на процедурите по свикване и провеждане на ОСА – 228 производства за прилагане на ПАМ. Предвид неизпълнението на законово установени задължения, които не са изпълнени и след откриването на тези производства, **са издадени 97 решения**, с които поднадзорните лица са задължени да приведат дейността си в съответствие с изискванията на закона.

През 2019 г., в хода на осъществявания надзор на инвестиционните посредници, **са открити и приложени 3 принудителни административни мерки (ПАМ)**, една от които е свързана с недокладване на определен брой сделки по MiFIR и се изразява в задължаване на инвестиционния посредник да ги докладва. Останалите 2 ПАМ са свързани съответно с оценката на клиентските активи и предоставяне на информация, свързана с установяване на обстоятелства за извършване на дейност без лиценз.

През 2019 г. са съставени 573 акта за установяване на административни нарушения (АУАН) на поднадзорни на управление „Застрахователен надзор” лица. Със съставените актове са констатирани общо 753 административни нарушения, които са връчени в съответствие с разпоредбата на чл. 18 от Закона за административните нарушения и наказания. Нарушенията са констатирани при извършени проверки на дейността на поднадзорните на КФН лица, както и при разглеждане на жалби на ползватели на застрахователни услуги.

В областта на застрахователния надзор през 2019 г. от **Заместник-председателя на КФН, ръководещ управление „Застрахователен надзор”**, са издадени общо 761 **наказателни постановления**, с които са **наложени общо санкции на стойност 2 495 000 лв.** за извършени нарушения по КЗ и актовете по прилагането му.

Общият размер на **санкциите по влезлите в сила през 2019 г. НП, издадени от Заместник-председателя на КФН, ръководещ управление „Застрахователен надзор”**, включително и наказателните постановления, издадени през предходни години, е **2 535 500 лв.** Основната част от сумата (2 398 500 лв.) е формирана от влезли в сила наказателни постановления, с които е ангажирана административнонаказателната отговорност на общозастрахователните дружества.

През отчетния период са открити **53 принудителни административни мерки** спрямо (пре)застрахователи и застрахователни посредници, като в резултат на непредприемане на съответните действия от страна на поднадзорните лица, са **приложени 32 принудителни мерки**.

През 2019 г. са постъпили общо **423 броя жалби срещу актове на Заместник-председателя на КФН, ръководещ управление „Застрахователен надзор”**. От тях 415 броя са срещу издадени НП, а 8 броя са срещу издадени от Заместник-председателя на КФН, ръководещ управление „Застрахователен надзор”, индивидуални административни актове.

В областта на осигурителния надзор през 2019 г. са съставени **8 акта за установяване на административни нарушения** на разпоредби на Кодекса за социално осигуряване (КСО). **Издадените наказателни постановления са 5**, като с тях са наложени имуществени санкции в общ размер на 110 000 лв. и една глоба в размер на 1 000 лева. Сравнително малкият брой на съставените АУАН и издадени НП се дължи на превантивния ефект на наложените през предходните отчетни периоди глоби и санкции, които имат възпитателно и предупредително възпиращо действие спрямо лицата.

Четири от издадените през отчетната година НП са обжалвани, като към края на 2019 г. в КФН не е постъпила информация за влизането им в сила, а петото НП не е обжалвано и е влязло в законна сила. През 2019 г. е **влязло в сила и едно** наказателно постановление, издадено в предходна година, като наложената с него имуществена санкция е **в размер на 10 000 лв.**

През отчетния период са **приложени 2 принудителни административни мерки** спрямо пенсионноосигурителни дружества, с които две **пенсионноосигурителни дружества са задължени да приемат заявления за промяна на участие на осигурени лица**. Принудителните административни мерки са изпълнени от пенсионноосигурителните дружества в определените срокове.

През 2019 г. са постъпили **4 броя жалби срещу издадени НП на Заместник-председателя на КФН, ръководещ управление „Осигурителен надзор“**.

Таблица 16. Правоприлагане през 2019 г.

	Съставени АУАН	Издадени НП*	Стойност на влезли в сила НП** (лв.)	Открити производств а по ПАМ	Решения за прилагане на ПАМ***
Инвестиционни посредници, ЦД и БФБ	82	28	96 000	3	3
КИС, УД, АДСИЦ, ПД и др. емитенти, както и техни представляващи	458	193	912 500	236	101
Общозастрахователни дружества	478	713	2 414 500	51	30
Животозастрахователни дружества	16	11	16 000	0	0
Застрахователни брокери	59	37	103 000	1	1
Застрахователни агенти	18	5	20 000	1	1
Гаранционен фонд, НББАЗ	2	1	0	0	0
Пенсионноосигурителни дружества/представляващи ги лица	8	5	11 000	0	2
Други ЮЛ и ФЛ	45	33	336 500	9	9

Бележки: *Броят на издадените НП за отчетната година включва както НП, издадени на базата на АУАН от същата година, така и НП, издадени на базата на АУАН от предишната година. Това се дължи на факта, че срокът за издаване на НП е 6 месеца след датата на съставяне на АУАН съгласно чл. 34, ал. 3 от Закона за административните нарушения и наказания. **Стойността на влезли в сила НП през 2019 г. обхваща и НП, издадени през предходни периоди. ***До

решение за прилагане на ПАМ се стига, в случай че дружествата не се съобразят с откритото производство по прилагане на ПАМ. При прилагане на ПАМ по реда на КСО не се прилагат разпоредбите на АПК относно обясненията и възраженията на заинтересованите лица.

През годината са издадени също и 18 НП от Председателя на КФН за нарушения, извършени по ЗДСИЦ, както и за **възпрепятстване на Комисията**, нейните органи и надлежно упълномощени служители от нейната администрация при осъществяване на надзорни правомощия (**нарушение на чл. 32 от ЗКФН**). **Общата стойност на санкциите, наложени с издадените от Председателя на КФН 4 НП по ЗДСИЦ, е 39 000 лв.**, всички от които са по отношение на АДСИЦ. По **чл. 32 от ЗКФН са издадени общо 14 НП, с които са наложени санкции на обща стойност 30 000 лв.**, вкл. 3 НП на стойност 6 000 лв. на инвестиционен посредник, 5 НП на стойност 16 000 лв. на две общозастрахователно дружество, 1 НП на стойност 2 000 лв. на застрахователен посредник, 4 НП на стойност 4 000 лв. на физически лица и 1 НП на стойност 2 000 лева на друго юридическо лице. **Общата стойност на влезлите в сила през 2019 г. 18 НП, издадени от Председателя на КФН, включително и НП, издадени през предходни години, е 90 000 лв.** За отчетната 2019 г. има 8 отменени от съда НП, издадени от Председателя на КФН, на обща стойност 19 000 лв. Общата стойност на НП, издадени от Председателя на КФН, включително и НП, издадени през предходни години (до 2017 г.), които към края на 2019 г. са във фаза на съдебно обжалване, е в размер на 57 000 лв.

Инвестиционни посредници, Централен депозитар и регулирани пазари

През 2019 г. **най-голям брой са установените нарушения на чл. 26, § 1, ал. 1 вр. § 2, ал. 1, б. "а" от Регламент (ЕС) № 600/2014, а именно: 87 нарушения, свързани с неизпълнение на задължението за инвестиционните посредници, които сключват сделки с финансови инструменти, да представят пълен и прецизен отчет за тези сделки пред компетентния орган.** Във връзка с така установените нарушения са издадени наказателни постановления, с които са наложени санкции в общ размер на 355 000 лева за извършени 71 нарушения. Съществен брой са и установените нарушения на чл. 72, § 2 във връзка с Приложение 1 от Делегиран регламент 2017/565, предвид новата правна уредба.

През отчетния период по отношение на „Българска фондова борса“ АД и „Централен депозитар“ АД няма съставени актове за установяване на административни нарушения и не са издавани наказателни постановления или резолюции за прекратяване на административнонаказателни производства.

Предприятия за колективно инвестиране

През 2019 г. **по отношение на управляващите дружества са съставени и връчени общо 80 АУАН за извършени 77 административни нарушения.** Основната част от извършените нарушения касае разкриване на информация пред надзорния орган, както и оповестяване на информация на интернет страниците на дружествата. През отчетния период са констатирани и нарушения, свързани с инвестиционните ограничения по отношение на активите в портфейла на КИС, вкл. и такива, извършени по причини извън контрола на УД

Публични дружества, дружества със специална инвестиционна цел и други емитенти на ценни книжа

През отчетния период има съществено повишаване спрямо предишния период на броя на съставените АУАН (459 са съставените и връчени актове), касаещи извършени нарушения от публични дружества и емитенти на ценни книжа. Тъй като при голяма част от дружествата установените нарушения са извършени за първи път, както и предвид обстоятелството, че до приключване на административнонаказателното производство дружествата са изпълнили задълженията си, макар и с кратко закъснение, 104 от започнатите производства са прекратени поради маловажност на случаите на основание чл. 28 от Закона за административните нарушения и наказания. Нарушителите са предупредени, че при повторно извършване на нарушение ще бъде ангажирана тяхната административнонаказателна отговорност.

Запазва се тенденцията основните извършвани нарушения от публичните дружества и другите емитенти на ценни книжа да се отнасят до непредставяне или представяне със закъснение на КФН, БФБ или обществеността на предвидена в ЗППЦК регулирана информация. Основен процент от този вид нарушения са свързани с констатирани непълноти в представените годишни финансови отчети. Друга съществена част от нарушенията се отнася до непредставяне на уведомления за финансовото състояние на дружествата и на шестмесечни финансови отчети на същите.

Таблица 17. Най-чести нарушения в сферата на ПД, АДСИЦ и други емитенти на ценни книжа през 2019 г.

Вид и основание на нарушението	Съставени АУАН	Издадени НП*
Непредставяне регулирана информация на тримесечна или шестмесечна база (чл. 100о и чл. 100о ¹ от ЗППЦК)	165	22
Непредставяне или представяне със закъснение на годишен финансов отчет за дейността на ПД и емитенти, както и с неточно съдържание (чл.100н от ЗППЦК)	72	57
Непредставяне отчет за изпълнение на задълженията съгласно условията на облигационната емисия на тримесечна база (чл. 100е от ЗППЦК)	33	3

Бележка: *Броят на издадените НП за отчетната година включва както НП, издадени на базата на АУАН от същата година, така и НП, издадени на базата на АУАН от предишната година. Това се дължи на факта, че срокът за издаване на НП е 6 месеца след датата на съставяне на АУАН съгласно чл. 34, ал. 3 от Закона за административните нарушения и наказания.

Застраховане и презстраховане

И през 2019 г. основните извършени от застрахователните дружества нарушения продължават да са непроизнасянето в предвидените в чл. 108 и чл. 496 от КЗ срокове по заведени претенции за изплащане на застрахователни обезщетения, за което са съставени общо 573 АУАН. Също така са констатирани и голям брой нарушения на чл. 311 от КЗ, за непредставяне на отчети от застрахователните посредници в законоустановените срокове. За нарушенията са съставени 36 акта, с които са установени 39 нарушения на чл. 311 от КЗ.

Независимо от факта, че и през 2019 г. продължава да е най-голям делът на установените нарушения за непроизнасянето от страна на застрахователите в предвидените в чл. 108 и чл. 496 от КЗ срокове по заведени претенции за изплащане на застрахователни обезщетения, следва да се отбележи, че през 2019 г. се отчита известно намаляване на констатираните нарушения от този вид. Това се дължи на ефективността на приложените от КФН на 2.04.2019 г. мерки по отношение на три застрахователни дружества, тъй като в резултат на извършвания от Комисията процес на надзорен преглед беше установено, че тези застрахователи са извършили системни нарушения на разпоредбите от КЗ, регламентиращи сроковете за произнасяне по предявени претенции. С приложените мерки на дружествата беше разпоредено да уреждат всички свои задължения, произтичащи от предявени претенции по сключени застрахователни договори, в законоустановените в КЗ срокове. Със същите решения беше указан и механизъм за подобряване на вътрешната организация на застрахователите с цел недопускане извършване на нарушения от този вид. Освен това беше наложен и мониторинг от страна на КФН за проследяване на напредъка по отстраняване на пропуските и слабостите в дейността по уреждане на застрахователни претенции.

Като се вземат предвид направените по-горе констатации за намаляване на броя на постъпващите в управление „Застрахователен надзор“ жалби срещу забавено произнасяне по застрахователни претенции, както и същественото намаляване на броя на установените нарушения от този вид, може да се направи заключение, че приложените на 02.04.2019 г. от КФН мерки са ефективни.

Таблица 18. Най-чести нарушения в застраховането и презастраховането през 2019 г.

Вид и основание на нарушението	Съставен и АУАН	Издадени НП*
Непроизнасяне на застрахователя по заведена застрахователна претенция в предвидения от КЗ срок от 15 работни дни след представяне на всички относими доказателства (чл. 108, ал. 1 от КЗ)	329	508
Непроизнасяне на застрахователя в предвидения от КЗ тримесечен срок при предявена претенция по застраховка „Гражданска отговорност“ на автомобилистите (чл. 496, ал. 2 вр. ал. 1 от КЗ)	46	53
Непредставяне на отчети в законоустановените срокове (чл. 311 от КЗ)	36	14
Непредставяне на отговор по жалба от ползвател на застрахователни услуги (чл. 290, ал. 2 от КЗ)	6	29
Непредставяне на фактическа и правна обосновка на размера на определеното обезщетение при подадена жалба от ползвател на застрахователни услуги (чл. 108, ал. 6 от КЗ)	8	21
Непредставяне в законоустановения срок на тематичните финансови отчети и справки от страна на застрахователите (чл. 126, ал. 1 от КЗ)	12	14

Бележка: *Броят на издадените НП за отчетната година включва както НП, издадени на базата на АУАН от същата година, така и НП, издадени на базата на АУАН от предишната година. Това се дължи на факта, че срокът за издаване на НП е 6 месеца след датата на съставяне на АУАН съгласно чл. 34, ал. 3 от Закона за административните нарушения и наказания.

Допълнително пенсионно осигуряване

През 2019 г. по отношение на пенсионноосигурителните дружества са съставени и връчени **8 АУАН** за установени **8 нарушения** на разпоредби на КСО, от които:

- **3 нарушения на ограничението за инвестиране на активите на фонд за допълнително пенсионно осигуряване във финансови инструменти, издадени от един емитент** (чл. 178, ал. 1, респ. чл. 251, ал. 1 от КСО).;

- **2 нарушения на ограничението за инвестиции на фонд за допълнително пенсионно осигуряване във финансови инструменти, издадени от дружества от една група и лица, с които тези дружества се намират в тесни връзки** (чл. 178, ал. 2 от КСО);

- **2 нарушения на чл. 126 от КСО, а именно неполагане на грижата на добрия търговец при управление на средствата на фонд за допълнително пенсионно осигуряване и едно нарушение на чл. 177а, ал. 3 от КСО (ПОД и ФДПО не могат да придобиват дялове, издадени от едно предприятие за колективно инвестиране)**

3.4. Пазарни злоупотреби

По отношение на предотвратяването на пазарни злоупотреби **се извършва анализ на търговията с финансови инструменти, както и мониторинг на разпространяваната информация към инвеститорите в съответствие с нормативните изисквания**, включително от емитентите и лицата, заемащи ръководни функции в емитент и тясно свързаните с тях лица. Процесът на разкриване на пазарни злоупотреби се осъществява чрез постоянен надзор на търговията с финансови инструменти, допуснати до търговия на регулиран пазар или многостранна система за търговия, както и чрез преглед на наличните в КФН данни и на оповестяваната от различни източници и по различни комуникационни канали информация относно финансови инструменти, допуснати на посочените места за търговия или техните емитенти. В процеса на анализ на търговията се отчитат характерните особености на търговията по всяка позиция като ликвидност, дълбочина на пазара, брой и обем на сключени сделки и се следи за действия, които отговарят на посочените признаци за манипулиране на пазара на финансови инструменти в Приложение 1 от Регламент (ЕС) № 596/2014. При необходимост се обменя информация с БНБ или други държавни органи и институции, както и с надзорни органи на други държави.

В резултат на извършените проверки през **2019 г. са съставени общо 34 акта за установяване на административни нарушения (АУАН)**, с които са установени **общо 129 нарушения на Регламент (ЕС) № 596/2014**. Тези данни сочат за съществен ръст на надозрната дейност на КФН в тази насока, тъй като **пред 2018 г. са съставени 14 АУАН относно 47 броя административни нарушения**. През отчетния период за пазарни манипулации са издадени **общо 15 броя НП**, с които са наложени административни наказания в размер на **277 000 лв.** във връзка с извършени **87 нарушения на Регламент (ЕС) № 596/2014**.

Таблица 19. Най-чести нарушения, свързани с недобросъвестната търговия с ценни книжа, пазарните злоупотреби, вътрешната информация и вътрешните лица през 2019 г.

Вид и основание на нарушението	Съставен и АУАН	Издадени НП*
Пазарна злоупотреба във връзка с неуведомяване на КФН и/или емитента за сключена сделка с финансови инструменти (чл. 19 от Регламент (ЕС) № 596/2014)	120	80
Пазарна злоупотреба във връзка с извършено манипулиране на пазара на финансови инструменти (чл. 15 от Регламент (ЕС) № 596/2014)	4	4
Пазарна злоупотреба, касаеща разкриването на вътрешна информация (чл. 17 на Регламент (ЕС) № 596/2014)	4	2
Пазарна злоупотреба, касаеща неидентифициране на подадено нареждане като подозрително (чл. 16 на Регламент (ЕС) № 596/2014)	1	1

Бележка: *Броят на издадените НП за отчетната година включва както НП, издадени на базата на АУАН от същата година, така и НП, издадени на базата на АУАН от предишната година. Това се дължи на факта, че срокът за издаване на НП е 6 месеца след датата на съставяне на АУАН съгласно чл. 34, ал. 3 от Закона за административните нарушения и наказания.

4. Дейност на КФН по реструктуриране на инвестиционни посредници

Комисията за финансов надзор, в качеството си на орган за реструктуриране на инвестиционни посредници по чл. 1, ал. 1, т. 2 – т. 7 от Закона за възстановяване и реструктуриране на инвестиционни посредници (ЗВПКИИП), по предложение на члена на КФН, упражнява функциите си по реструктуриране на инвестиционни посредници на индивидуална и консолидирана основа, подпомагана от самостоятелно структурно звено. В обхвата на ЗВПКИИП попадат инвестиционните посредници, които извършват сделки за собствена сметка с финансови инструменти и извършват услуги, свързани с поемане на емисии финансови инструменти и/или предлагане за първоначална продажба на финансови инструменти при условията на безусловно и неотменимо задължение за записване/придобиване на финансовите инструменти за собствена сметка, както и тези, които съхраняват и администрират финансови инструменти за сметка на клиенти, в т.ч. извършват попечителска дейност и свързаните с нея услуги.

През 2019 г., съгласно Делегиран регламент (ЕС) 2015/63 на Комисията от 21 октомври 2014 г.¹⁸, КФН определи годишната вноска на всеки инвестиционен посредник, попадащ в обхвата на ЗВПКИИП, във Фонда за реструктуриране на инвестиционните посредници (ФПИП) в съответствие с член 102, параграф 1 от Директива 2014/59/ЕС. Въз основа на изискванията на чл. 10 от Делегиран регламент (ЕС) 2015/63, с решение на КФН са определени индивидуални годишни вноски за 2019 г. за всеки инвестиционен посредник с пълен лиценз в размер на 1000 евро (с левовата равностойност 1955.83 лв.).

През отчетния период с решение на КФН, съгласно изисквания на чл. 138, ал. 2 и чл. 139, ал. 4 от ЗВПКИИП, бяха определени целевото равнище на ФПИП на 207 610.05 лв. и общата сума на годишните вноски за 2019 г. за инвестиционни посредници, лицензирани в Република България и клонове на трети страни, влизащи в обхвата на ЗВПКИИП, в размер 36 963.23 лв.

Съгласно чл. 7, ал. 3 ЗВПКИИП е извършен преглед на коригирани планове за възстановяване на инвестиционни посредници, влизащи в обхвата на ЗВПКИИП, и изготвени препоръки за промяна на плановете, с оглед установяване на пречки и действия, които могат да окажат неблагоприятно въздействие върху възможността за реструктуриране на същите.

През 2019 г. КФН взе решение за определяне на други системно значими институции (Д-СЗИ), съобразно Насоките на Европейския банков орган относно критериите за определяне на условията за прилагане на член 131, параграф 3 от Директива 2013/36/ЕС и чл. 86 от Наредба № 50 за капиталовата адекватност, ликвидността на инвестиционните посредници и осъществяването на надзор за спазването им във връзка с оценяването на Д-СЗИ. След прилагане на рейтинговата методология за оценка на Д-СЗИ съгласно Насоките, беше определен праг, като пет от инвестиционните посредници бяха идентифицирани като други системно значими институции.

През 2019 г. беше разгледано прилагането на опростените изисквания спрямо инвестиционни посредници и институции по чл. 1, ал. 1, т. 3 – т. 9 от ЗВПКИИП, съответно за реструктуриране съгласно изисквания на чл. 25, ал. 1 от същия закон. След подробен преглед и прилагане на критерии, определени с Решение на КФН от 25.09.2017 г., е определен праг на общ рейтинг. Спрямо инвестиционни посредници с рейтинг над определения общ рейтинг не се прилагат опростени

¹⁸ Делегиран регламент (ЕС) № 2015/63 на ЕК 21 октомври 2014 г. за допълване на Директива 2014/59/ЕС на Европейския парламент и на Съвета по отношение на предварителните вноски в механизмите за финансиране на реструктурирането.

изисквания. Съобразно т. 20 от преамбюла на Насоките относно прилагането на облекчени изисквания, инвестиционни посредници, определени като Д-СЗИ, следва да подлежат на прилагане на цялостни, а не опростени изисквания и в тази връзка същите биват изключени от списъка на инвестиционни посредници, които биха могли да прилагат опростени изисквания за целите на плановете за възстановяване и плановете за реструктуриране. След прилагането на така определения праг и прилагането на критерия за Д-СЗИ за 6 инвестиционни посредника беше определено, че следва да разработват разширени плановете за възстановяване и за тях не следва да се прилагат облекчени изисквания по отношение на плановете за реструктуриране.

През месец юли 2019 г. Европейският банков орган (ЕВА) бе уведомен, като съевременно бяха съставени и изпратени всички изискуеми формуляри от ЕВА съгласно Насоките във връзка с прилагането на опростените изисквания.

През 2019 г. бе прието изменение на Закона за възстановяване и реструктуриране, който влиза в сила от деня, в който започва да се прилага решението на Европейската централна банка за тясно сътрудничество по чл. 7 от Регламент (ЕС) № 1024/2013 за възлагане на Европейската централна банка на конкретни задачи относно политиките, свързани с пруденциалния надзор над кредитните институции. От анализа, който бе направен от експерти на КФН, се установи, че нито един от инвестиционните посредници, попадащи в обхвата на ЗВПКИИП, не попада в обхвата на Регламент (ЕС) № 806/2014, и КФН ще продължи да упражнява функцията си на орган по реструктуриране на ИП, и средствата на ФПИП ще продължат да се управляват от Фонда за компенсиране на инвеститорите. Във връзка с установяването на тясно сътрудничество с Европейската централна банка и оценка на необходимостта от прехвърляне на средствата, натрупани във ФПИП, и през 2019 г. продължи комуникацията с Единния съвет по реструктуриране.

През 2019 г. бе приета Директива (ЕС) 2019/879 на Европейския парламент и Съвета за изменение на Директива 2014/59/ЕС по отношение на капацитета за поемане на загуби и рекапитализация на кредитните институции и инвестиционните посредници и на Директива 98/26/ЕО. Транспонирането на разпоредбите на тази директива ще доведе до промени в местното законодателство, касаещо реструктурирането.

5. Защита на потребителите на небанковите финансови услуги

Комисията за финансов надзор е държавна институция, в чиито законови задължения и правомощия е включена и защитата на правата на потребителите на небанкови финансови услуги (инвеститорите, застрахованите и осигурените лица).

Основни отговорности и дейности са: регулация на небанковия финансов сектор и предприемане на мерки за стабилността на капиталовия, застрахователния и пенсионноосигурителния пазар и защита на правата на крайните потребители на финансови услуги.

Още от основаването си през 2003 г. КФН поставя като един от основните си приоритети осъществяване на политика за финансово ограмотяване на обществеността и създава традиция в реализирането на този приоритет.

Защитата на потребителите на финансови услуги се реализира по три основни направления:

- осъществяване на адекватна и навременна регулаторна и надзорна дейност;
- финансово ограмотяване на обществеността, чрез информационни кампании, дискусии и образователни инициативи;
- чрез предоставяне на точна и изчерпателна информация за небанковата сфера и за действията на институцията чрез различни комуникационни канали.

През 2019 г. КФН извърши своевременни промени в регулаторната рамка и надзорната дейност, съобразени с европейските изисквания и особеностите на националния пазар, с акцент върху добрите бизнес практики и с цел равнопоставено отношение към поднадзорните лица. Акцент в дейността на Комисията през годината беше предоставянето на точна и изчерпателна информация за небанковата сфера и за действията на институцията чрез различни комуникационни канали. Този процес, заедно с реализацията на поредица от образователни инициативи, спомага за повишаване на финансовата култура и създаване на предпоставки за информираност при избора на финансови услуги от страна на потребителите.

5.1. Достъп до финансова информация

Предоставянето на информация от страна на КФН към крайните потребители за дейностите, осъществявани от Комисията за финансов надзор от една страна, и за участниците в небанковата финансова сфера (поднадзорни лица) от друга се осъществява чрез различни комуникационни канали, а именно:

- публикации на двете публични интернет страници на Комисията: <https://www.fsc.bg/bg/> и <http://www.tvoitefinansi.bg/>;
- организиране на медийни кампании;
- участия с новини, изказвания и интервюта в медиите;
- предоставяне от информационния център на КФН на информация на граждани и поднадзорни лица по конкретни и специфични казуси след запитване.

Представителното участие на ръководството и на експерти от КФН в различни публични форуми, кръгли маси, национални и международни конференции и събития допринася допълнително

за споделянето на актуална, аналитична и прогностична информация, както и приоритетно за дискусия и споделяне за прилагането на добри практики и примери.

Институционална страница на КФН - www.fsc.bg.

На интернет страницата се публикува актуална информация за регулаторната и надзорна дейност на КФН, за мерките, които предприема Комисията за финансовата стабилност на небанковата финансова сфера. Публикува се информация и за поднадзорните лица – статистика, отчети, размер на капитала и друга съществена информация за дейността на всички поднадзорни лица. На своята интернет страница КФН регулярно актуализира всичките си рубрики за предоставяне на информация за потребители, поднадзорни лица и всички заинтересовани лица в страната и чужбина, в т.ч. новини, административни документи, статистически данни, нормативни актове и др.

Освен непрекъсната актуализация на съдържанието на традиционните рубрики през годината се реструктурираха и някои раздели на страницата, създадоха се нови рубрики, в които започна да се публикува ново съдържание в зависимост от променените изисквания на европейските надзорни органи, пазарните участници и на потребителите.

В рубриката „Европейски въпроси“ се създаде подрубрика „Брекзит“, а в рубриката „Полезна информация“ се създаде подрубрика „Информация за реда за приемане на съобщения за нарушения по ЗПМПЗФИ“. В рубрика „Поднадзорни лица“, раздел „Нотификации“, подраздел „Нотификации, изпратени от КФН“ беше реализирана изцяло нова концепция за предоставяне на информацията.

Като прозрачна институция, която работи в посока финансова грамотност и защита на потребителите, бяха създадени нови рубрики в раздела „За потребителя“, а именно: „Упътване за кредитори за подаване на претенции спрямо застрахователна компания „Олимпик““, „Наръчник за сроковете при уреждането на претенции, съгласно Кодекса за застраховането (КЗ)“ и „Разпознай лицензирания инвестиционен посредник“.

Във връзка с приетата от Комисията за финансов надзор „Стратегия за наблюдение на финансовите технологии (FinTech) в небанковия финансов сектор (2018 г. – 2020 г.)“ продължи разработването на секцията „Финансови иновации“.

В областта на капиталовия пазар през годината са публикувани 8 обобщаващи материала за среднодневния брой сделки за емисиите акции, допуснати до търговия на Българската фондова борса.

За допълнителното пенсионно осигуряване се публикуват регулярни тримесечни справки, справки за доходността на фондовете за допълнително пенсионно осигуряване на годишна база, данни за промяна на участието и прехвърляне на средства на осигурени лица от един пенсионен фонд в друг, материали за натрупаните средства във фондовете за допълнително пенсионно осигуряване, общо 17 през годината.

В областта на застраховането периодично се актуализират списъците на българските и чуждестранни застрахователи и застрахователните брокери, застрахователите и застрахователните посредници от държави-членки на ЕС, информирали КФН, че желаят да извършват дейност на територията на Република България, както и на български застрахователи и презастрахователи,

желаещи да извършват застрахователна дейност на територията на ЕС. Публикувани са и 50 материала със статистически данни за застраховането.

Нормативните документи от европейското законодателство, директиви на Европейския парламент и на Съвета на Европейския съюз, регламенти и решения на Съвета и на Европейския парламент са публикувани в раздел „Европейски въпроси“.

Чрез е-порталите, които са ситуирани на страницата на КФН, участниците в небанковия финансов сектор подават изискваната от Комисията информация – отчети, справки и др., подписана с електронен подпис. Информацията, подадена чрез е-модули, се предоставя на широката публика чрез публичния регистър, който е достъпен на интернет страницата в рубриките „Електронен регистър и картотека (ERiK)” и „Новини от e-Register”.

Важен момент, с оглед усъвършенстване на комуникационната политика на КФН, беше изготвянето на анализ от дирекция „Връзки с обществеността и протокол“ за позиционирането на институционалния сайт на КФН в публичното пространство. Констатира се каква е активността на потребителите по градове и държави, по възраст и пол и кои са водещите канали за достъп, както и чрез кои социални мрежи се осъществява достъпът до сайта. Анализира се комуникационната политика, провеждана от 30 институции в Европа, които осъществяват надзор в банковия и в небанковия сектор, като наблюденията бяха, че повечето институции имат свои канали и страници в социалните медии. В резултат на анализа ВОП предложи на ръководството да се започне работа по изработване на страници на КФН в социалните медии и в тази връзка беше създаден профил на КФН в YouTube с цел подобряване на публичния образ на КФН.

Доказателство за провежданата добра комуникационна политика през годината е и големият брой посетители на сайта на КФН. През 2019 г. посетилите на официалната страница са 159 699, като средният брой посещения за ден е около 1500.

Интернет страницата на КФН „Твоите финанси“ - <http://www.tvoitefinansi.bg>

Вторият интернет сайт, който КФН поддържа, е „Твоите финанси“, който е създаден с цел достъпни обяснения за обслужване на потребителите на финансови услуги и запознаването им с основни специфики в трите сектора на надзор, осъществяван от КФН. В сайта подробно са описани различни финансови продукти, разделени на застрахователни, пенсионноосигурителни и инвестиционни. Публикува се също и информация във връзка с правата на потребителите и съвети, които се дават по различни казуси. Материалите имат образователна насоченост, като за целта е разработен и тест, който отчита нивото на финансовата грамотност, както и финансов речник. През 2019 г. изцяло се осъвременява информацията на сайта и се публикуваха актуални материали с цел информираност и защита на потребителите на финансови услуги.

Информационен център

През 2019 г. Информационният център на Комисията за финансов надзор обслужи по-голям брой граждани и поднадзорни лица в сравнение с предходни години. Ежедневно в Информационния център постъпват запитвания както от поднадзорни лица, така и от граждани, които имат нужда от информация по въпроси и казуси с различна тематика. Тези запитвания постъпват по специализирания безплатен телефон: 0800 40 444, по електронна поща или чрез посещения на място.

През 2019 г. общият брой на обажданията, постъпили в Информационния център на КФН, е 5397. От тях 2564 запитвания са свързани с трите области на небанковата финансова сфера, а 2833 са обажданията, свързани с административни въпроси. Посещенията от граждани на място са 339.

По месеци телефонните запитвания са 926 през януари, 775 през февруари, 560 през март, 488 през април, 430 през май, 359 през юни, 434 през юли, 273 през август, 167 през септември, 237 през октомври, 375 през ноември и 373 през декември.

Най-често задаваните въпроси от страна на заинтересованите са свързани с подаване на жалба, проверка на статус по бонови книжки, подаване на отчети в е-портали от застрахователни дружества, застрахователни агенти и застрахователни брокери, изпращане на отчети в е-модули от поднадзорни лица, плащане на такса за общ финансов надзор, входиране на документи в „Деловодството“, срокове за подаване на декларации по различните нормативни изисквания и документи, регистрация, вписване и прекратяване на застрахователни брокери. В отчетния период постъпиха и запитвания от поднадзорни лица във връзка с актове, покани, решения, становища и започнали административни производства.

Имайки предвид нарастващия брой на обажданията, както и посещенията на място в Комисията, следва да се обобщи, че Информационният център на КФН става все по-популярен както за гражданите, така и за участниците на небанковите пазари.

Като използва част от вътрешните комуникационни канали Информационният център осигурява експертно съдействие на лицата, потърсили информация и помощ. Резултат от ефективността на Информационният център на КФН е и поддържането и затвърждаването на положителния имидж на Комисията за финансов надзор.

Участие на членовете на КФН във финансови форуми в България

През 2019 г. Председателят на Комисия за финансов надзор участва в редица значими икономически събития на национално ниво. Първото от тях беше международната конференция на тема: „Многостълбовите пенсионни системи в Европа – ползи и бъдеще“ на 12 април, организирана от Българската асоциация на дружествата за допълнително пенсионно осигуряване (БАДДПО) и Управителния съвет на Федерацията на европейските пенсионни асоциации (PensionsEurope).

На 30 май 2019 г. бе проведена церемония по връчване на наградите: „Застраховател на годината“, „Пенсионноосигурително дружество на годината“ и „Застрахователен брокер на годината“ със съорганизатори Висш университет по застраховане и финанси (ВУЗФ), Асоциацията на българските застрахователи (АБЗ), Българската асоциация на дружествата за допълнително пенсионно осигуряване (БАДДПО), фондация „Проф. д-р Велеслав Гаврийски“ и Българската асоциация на застрахователните брокери (БАЗБ). На събитието присъства Председателят на КФН Бойко Атанасов, който беше придружен от всички членове на КФН: Заместник-председателите Диана Йорданова, Илиана Христова и Мария Филипова и Владимир Савов - Член на КФН.

Председателят на Комисията откри най-голямото събитие на инвестиционната общност в България и региона – Investor Finance Forum, организирано на 29 ноември 2020 г., а трима експерти от КФН участваха в различните панели и дискусии в сферата на инвестициите и финансите.

Г-н Бойко Атанасов взе участие и в тържествената церемония по повод дипломирането на студентите от ВУЗФ – випуск 2019 г., която се проведе на 3 декември 2019 г., с което се осъществи

тясна връзка между Комисията и бъдещата реализация на експертите-икономисти в пътя им от академичната скамейка към практиката.

Показателно за тясното сътрудничество и активен диалог между КФН и браншовите асоциации беше и участието на Илиана Христова – Заместник-председател на Комисия за финансов надзор, ръководещ управление „Застрахователен надзор“, и Диана Йорданова – Заместник-председател на Комисия за финансов надзор, ръководещ управление „Осигурителен надзор“, в организираното от Асоциацията на българските застрахователи (АБЗ) и Българската асоциация на застрахователните брокери (БАЗБ) на 1 октомври 2019 г. събитие по случай Националния празник на застрахователя.

Служители на КФН взеха участие в редица национални и международни семинари и дискуссионни срещи.

Комуникация с медиите

През 2019 г. се осъществи активна комуникация с медиите, като се използваха разнообразни канали с цел информираност на потребителите на финансови услуги и повишаване на общественото доверие към дейността на Комисията. На интернет страницата през годината са публикувани 206 новини и са изпратени 40 прессъобщения. Ежедневно са предоставяни отговори на журналистически въпроси.

През 2019 г. бяха осъществени три значителни информационни кампании, във връзка с които са предприети редица конкретни действия. Продължи информационната кампания по казуса със ЗК „Олимпик“ като се създаде новата рубрика „Упътване за кредитори за подаване на претенции спрямо застрахователна компания „Олимпик““, в която се публикуваха периодично материали с разяснителна информация, касаеща застрахованите лица в ЗК „Олимпик“. Другите информационни кампании, предизвикали голям обществен интерес, бяха „Разпознай лицензирания инвестиционен посредник“, съвместно с Българската асоциация на лицензираните инвестиционни посредници (БАЛИП), и разяснителна кампания във връзка със системата „бонус-малус“.

През годината се реализираха редица интервюта в електронни и печатни медии. Едно от първите знакови интервюта беше на г-н Бойко Атанасов в „24 часа“ след избирането му за Председател на КФН, а именно: „Ще заложим на превантивен контрол, а не на реакции в кризисни ситуации“. Това интервю може да се възприеме като стратегия за развитие на Комисията под ръководството на г-н Атанасов. Илиана Христова, Заместник-председател на Комисията за финансов надзор, заяви своята позиция след избирането ѝ като ръководител на управление „Застрахователния надзор“ с интервюто в „24 часа“ със заглавие „Ще настоявам Гаранционният фонд да изпълни задължението си и да подготви методиката възможно най-бързо“.

Представители на КФН дадоха поредица интервюта в електронните медии във връзка с кампанията „Разпознай лицензирания инвестиционен посредник“ с цел разпознаване на лицензираните от нелицензираните инвестиционен посредник и предотвратяване на измами от нелицензираните лица. Директорът на дирекция „Връзки с обществеността и протокол“ многократно беше гост в сутрешния блок на „Bulgaria on Air“ и разясняваше действията на Комисията с цел предотвратяване на дейността на нелицензираните лица, които подвеждат потребителите.

Организираха се и пресконференции, като най-значимата беше по повод предстоящата наредба „бонус-малус“ на 16 декември 2019 г.

Доказателство за активната медийна политика е броят на публикациите за дейността на КФН в медиите – общо 9605 през годината, като в телевизиите са 91 броя, в пресата – 780 броя, по радиата – 44 броя и в интернет 8690 броя.

През 2019 г. КФН изготви две свои издания – Бюлетин на КФН (12 редовни броя) и Годишен отчет на Комисията за финансов надзор за 2018 г., който обобщава дейността на надзорната институция и отразява състоянието на небанковия финансов сектор в България през 2018 г.

В бюлетина на КФН се предлага обобщена информация за дейността на Комисията по месеци – нормативна и надзорна, дава се информация за всички решения на КФН, решенията на членовете на КФН и всичките вписвания през месеца. Бюлетинът се издава в електронен вариант в средата на всеки месец, като обобщава информацията за предходния месец и се публикува на официалната страница на Комисията.

С цел получаване на обратна връзка от медиите всекидневно се изготвят по два мониторинга – преглед на медийните публикации, свързани с дейността на КФН, и на водещите финансови, икономически и политически новини. Общо за годината са изготвени 535 мониторинга.

През 2019 г. по Закона за достъп до обществена информация (ЗДОИ) в КФН са постъпили общо 11 заявления, като от граждани на Република България са 8, от фирми – 1 и от неправителствени организации – 2. От тях 10 са разгледани в срок, а на едно е отговорено след срока. По 7 от тях е предоставена информация, едно е препратено по компетентност на друга институция, по едно е изпратено уведомление за липса на исканата обществена информация и по едно заявление е направен отказ за предоставяне на информация.

5.2. Жалби и запитвания на потребители на небанкови финансови услуги

Политиката за защита на потребителите е важна област от дейността на Европейската комисия.

Европейската политика за защита на потребителите за периода 2014-2020 година със заложените цели показатели е формулирана в Регламент (ЕС) № 254/2014 на Европейския парламент и на Съвета от 26 февруари 2014 г. относно многогодишна програма „Потребители“ за периода 2014-2020 г.

Мерките по изпълнението на политиката следва да осигурят постигането на четири специфични цели – сигурност за потребителите, предоставяне на информация на потребителите и разширяване на знанието чрез образование, уреждане на права на потребителите и уреждане на претенции съответно обезщетения за вреди на потребителите, по-ефективно правоприлагане. Реализацията на многогодишната програма предвижда привличането в процеса по защита на самите потребители, като те трябва да знаят своите права и да бъдат добре защитени.

Дългогодишните цели се постигат чрез осигуряване на правото на избор, на информация и осведоменост за потребителските права и средства за обезщетяване на вредите.

Политиката за защита на потребителите е елемент от единния вътрешен пазар на ЕС.

Възможността за подаване на жалби както и получаване на обезщетения е неразделна част от политиката за защита на потребителите. Потребителите трябва да разберат своите предпочитания и да имат възможност да направят своя избор, трябва да разберат какви са им правата, да разберат кога те са нарушени и да подават жалби, да търсят обезщетения в случай на необходимост.

В последните години с разпространението на интернет, ситуацията по отношение на достъпа до информация, както по отношение на нейния обем и сложност, рязко се промени и потребителите

могат да получат от една страна много и достатъчно информация за техните права и за възможностите за защита, но от друга страна потребителите игнорират необходимостта от обработка на тази информация, притиснати от времето. При тези обстоятелства голям брой потребители са в риск от подвеждане и измами. В условията на асиметричност на информацията и знанията между доставчиците на стоки и услуги и потребителите, ролята на публичните институции да защитят правата на уязвимите групи се повишава, като те трябва да изискват от бизнеса да изпълнява задълженията си.

На европейско ниво беше приета стратегия за укрепване на единния европейски пазар на финансови услуги на дребно, за създаването на по-широк и справедлив общ пазар, включително чрез дигитални средства. В нея се поставят цели като повишаване на доверието на потребителите и осигуряване на възможности, когато купуват услуги от дома си или от друга държава членка, подпомагане на развитието на иновативния дигитален свят, който може да преодолее част от съществуващите бариери при общия пазар.

В съответствие с тази програма в европейските нормативни документи, уреждащи дейността на поднадзорните на КФН лица, има разработени и приети разпоредби, свързани с дистанционна продажба на финансови услуги и със защита на правата на потребителите. В тези разпоредби, които са и част от българското законодателство, се обръща специално внимание на защитата на потребителите, включително на потребителите от уязвимите групи. Урежда се разглеждането на жалбите на потребителите срещу действията на лицата, предоставящи услуги, дори в някои от тях има указания относно съдържанието на отговорите на жалбите.

Защитата на потребителите на финансови продукти и услуги е една от законовоустановените цели на Комисията за финансов надзор. А една от функциите на Члена на КФН по чл. 3, т. 5 ЗКФН е разглеждането на жалби, подадени срещу поднадзорни на Комисията лица, както и срещу лица, които предоставят финансови продукти и услуги без получено разрешение.

В унисон с европейската стратегия за защита на потребителите за даване на възможност за извънсъдебно решаване на спорове в българското законодателство тази възможност е предвидена в Закона за защита на потребителите. Създадени са секторни помирителни комисии, които разглеждат спорове, възникнали между потребители и доставчици на услуги в небанковия финансов сектор – в областта на застраховането, в областта на пенсионното осигуряване, в областта на капиталовите пазари. Извънсъдебното решаване на спорове е алтернатива за решаване на спорове между потребители и поднадзорни лица на Комисията. Производството пред секторните помирителни комисии е безплатно, което дава възможност на потребители със спорове за малки стойности да търсят правата си.

С оглед информиране на потребителите физически лица за възможността за извънсъдебно решаване на спор в отговорите до жалбоподателите КФН предоставя информация за наличието на такъв механизъм, ако не са доволни от произнасянето на поднадзорните лица или не са доволни от решаването на проблема им, да отнесат спора към съответната секторна помирителна комисия.

С оглед извършването на анализ на постъпващите в Комисията жалби от потребители, резултатите от който да бъдат използвани за подобряване на надзорната дейност, за усъвършенстване на нормативната урдеба, в КФН е създаден ред за управление на обработката на жалбите. По всяка постъпила жалба се извършва проверка, при установени нарушения се съставят актове за установяване на административни нарушения, правят се препоръки към поднадзорните

лица, налагат се принудителни мерки, предприемат се действия и мерки в рамките на законовите правомощия на органите на КФН.

Жалбите на потребителите играят важна роля за дисциплиниране на пазара. Те са един от каналите за получаване на информация от регулатора за спазването на изискванията на нормативната уредба, уреждаща дейността на финансовите пазари, върху които КФН осъществява надзор, както и за пазарното поведение на пазарните участници на финансовите пазари. Действията, които се извършват от КФН във връзка с постъпилите жалби, дисциплинират пазара. Потребителите на финансови услуги получават полезна за взимането на решения информация.

Жалбите са и канал за получаване на обратна информация от пазара за удовлетвореността на потребителите на финансови услуги и продукти от действията на регулатора, от резултата от извършените проверки и предприетите действия по повод техните жалби. Анализът на обратната информация дава представа на регулатора и за нивото на информираност и финансова грамотност на потребителите, като представлява важен елемент за формирането на политиката му за надзор на небанковия финансов сектор.

Предприемането на корективни действия от страна на органите на КФН в резултат на анализа е условие за създаването и поддържането на високо ниво на доверие на потребителите във финансовите продукти и услуги, предлагани на финансовите пазари, и създава чувство на сигурност на потребителите при ползването на продуктите и услугите, предлагани на небанковия финансов пазар. Корективните действия спомагат за запазването на стабилността на финансовите пазари, на доверието в тези пазари, действат стимулиращо върху ефективността и прозрачността на финансовите пазари.

Анализът на жалбите, както и на запитванията, обхващащ основните оплаквания и проблеми, повдигнати в тях, анализът на основните причини, довели до възникването на проблемите, повдигнати в жалбите и запитванията, открояване на систематични проблемни области, евентуални лоши търговски практики представляват и отлични инструменти, даващи възможност за взимане на управленски решения с оглед подобряване на регулаторната рамка, надзорните практики и за предприемане на съответни корективни действия и мерки спрямо участниците на финансовите пазари, върху които КФН осъществява надзор.

През 2019 г. в КФН са постъпили 1 492¹⁹ броя жалби и запитвания, свързани с дейността на поднадзорни на КФН лица. Наблюдава се значително намаление на техния брой през 2019 г. спрямо 2018 г., когато те са били 1 943. Намалението от една страна може да се обясни с дисциплиниране на пазара, подобряване на пазарното поведение на доставчиците на финансови услуги и продукти, по-внимателно и коректно отношение на доставчиците на финансови услуги и продукти, поднадзорни на КФН, към потребителите. От друга страна може да се дължи на политиката на Комисията за предоставяне на информация относно нейните законови правомощия, за възможностите, които имат потребителите, за решаване на спорове с доставчиците.

Анализирайки статистическата информация за подадените в КФН жалби за периода 2013 – 2019 г. може да се каже, че не се очертава ясно изразена тенденция в количеството, постъпващи жалби и запитвания в КФН. Броят на жалбите през 2013 г. е 1 356, през 2014 г. – 1 369, през 2015 г. те са 1 242 броя, през 2016 г. – 1 274. През 2017 г. броят на жалбите и запитвания от потребители нараства до 1 438, а през 2018 г. той достига най-високата си стойност (1 943), след което през 2019 г. отново намалява до 1 492 жалби и запитвания, постъпили в КФН.

Представеният анализ на жалбите за 2019 г. се базира на постъпили 1 203²⁰ броя жалби, по които институцията е компетентна да се произнесе.

По отношение на жалбите по компетентност за периода от 2013 г. до 2019 г.

също не се наблюдава ясно изразена тенденция към повишаване или намаляването на броя им. През 2013 г. са отчетени 1 125 броя жалби, през 2014 г. – те са 1 133 броя, през 2015 г. – 1 026, през 2016 г. – 1 089 броя. През 2017 г. броят им нараства до 1 415, а през 2018 г. – до 1 656 жалби по компетентност. През 2019 г. се отчита значително намаление спрямо предходните две години до 1 203 броя жалби, по които КФН е компетентна да се произнесе.

В КФН освен жалби, постъпват и множество запитвания, по които институцията е компетентна да се произнесе. Запитванията се обработват основно в специализираната администрация и натрупаната информация във вътрешната база данни не дава точна картина на този вид преписки. През 2019 г. в тази база са регистрирани едва 17 броя запитвания.

В КФН постъпват и жалби, по които институцията не е компетентна.

Анализирайки статистическата информация от 2013 г. се вижда, че броят на жалбите по некомпетентност започва да намалява от 2015 г. до 2018 г. и варира около 100 броя годишно с леки отклонения. През 2013 г., 2014 г. и 2015 г. те са съответно 130, 150, 142 броя, с регистриран най-висок ръст през 2015 г. Вече през 2016 г. има намаление спрямо 2015 г. с 32 броя. През 2017 г. спрямо 2016 г. се регистрира минимално увеличение от 2 броя жалби. За 2018 г. те са 106 броя, докато през 2019 г. се отчита отново увеличение до 146 броя. Броят им приближава достигнатия пик през 2015 г. КФН обработва своевременно жалбите по некомпетентност и ги препраща към съответните компетентни институции. Това може и да е една от

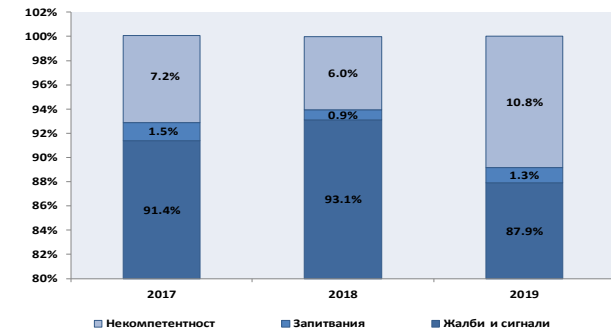
¹⁹ Посочените 1 492 броя жалби се получават, като от 1 638 броя (всички постъпили) преписки са изключени жалбите и запитванията, които не са срещу действия на поднадзорни на КФН лица. Стойността от 1 492 броя представлява постъпили жалби и запитвания по компетентност в рамките на 2019 г., като 289 от тях са

обработени от специализираните управления, с изведени от деловодството на КФН писма до съответните жалбоподатели.

²⁰ Насочени и обработени към звеното, което обработва жалби.

причините за увеличени брой такива жалби – в случай че жалбоподателят не знае към кого да насочи жалбата си, същият я подава, за да може тя да достигне до правилната институция за разглеждане.

Графика 1. Динамика на жалбите, запитванията и сигналите, постъпили в КФН

Източник: КФН.

Жалбите, по които институцията е компетентна да се произнесе, представляват 87.9% от постъпилите жалби и запитвания през 2019 г. През 2019 г. спрямо 2018 г. се установява леко намаление на дела на жалбите, по които институцията е компетентна, от 93.1% на 87.9%.

За сравнение в периода 2013 – 2019 г. този дял е относително постоянен, над 80%. През 2019 г. се регистрира лек спад спрямо 2018 г. до 87.9%. За сравнение дялът на жалбите по компетентност се движи в граници както следва: от 83% през 2013 г., 82.8% през 2014 г., 82.6% през 2015 г., 85.6% – през 2016 г., 91.4% през 2017 г., 93.1% през 2018 г.

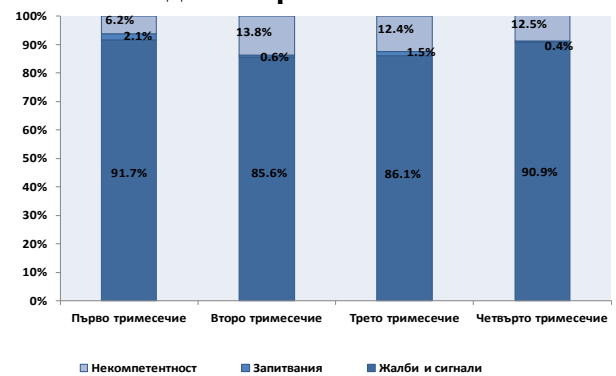
Делът на запитванията варира в диапазон между 7.4 % и 0.9 % от 2013 г. насам, като техният дял намалява. През 2013 г. дялът им е бил 7.4%, през 2014 г. – 6,3%, през 2015 г. – 6%, през 2016 г. – 5.9%, през 2017 г. – 1.5%, през 2018 г. намалява до 0.9%, а през 2019 г. се отчита известно нарастване до 1.25%. Делът на жалбите, по които институцията не е компетентна, след периода на нарастване до 2015 г. варира в тесни граници до 2018 г. и

бележи ръст за 2019 г. Делът на тези жалби през 2013 г. е 9.6%, през 2014 г. – 11%, през 2015 г. – 11.4%, през 2016 г. – 8.6%, през 2017 г. – 7.2%, през 2018 г. съставлява 6.0%, а през 2019 г. – 10.8% от общия дял на постъпилите жалби и запитвания.

През 2019 г. общата картина на съотношението между жалби, запитвания и жалби, по които институцията не е компетентна, се запазва и по тримесечия. Жалбите от компетентността на КФН представляват 90.9% от всички постъпили жалби през първото тримесечие на 2019 г. Делът им нараства до 91.7% през второто тримесечие, а през третото тримесечие на годината намалява минимално до 85.6%. През четвърто тримесечие се запазва същият дял от 90.9% спрямо първото тримесечие.

Динамиката на броя жалби по некомпетентност през годината не показва ясно очертана тенденция. През първото тримесечие на 2019 г. те са с най-нисък дял, а именно 6.2% от всички постъпили жалби, през второ тримесечие се увеличават до 13.8%, а през трето тримесечие са 12.4%, като същото ниво се запазва и през четвъртото тримесечие с дял от 12.5%.

Графика 2. Динамика на жалбите, запитванията и сигналите, постъпили в КФН по вид и по тримесечия

Източник: КФН.

От анализирани, постъпили през 2019 г. 1 203 броя жалби, по които институцията е компетентна, най-много са жалбите срещу действия на лица, извършващи дейност на застрахователния пазар. Техният брой е 964 броя. Незначителен е броят на жалбите, свързани с услугите, предлагани на осигурителния пазар – 13 броя. Жалбите срещу действия на лица, извършващи дейност на инвестиционния пазар, са 209 броя.

През 2019 г. спрямо 2018 г. се наблюдава спад на жалбите, касаещи застрахователния пазар, с 548 броя. Това намаление е с 36.24% спрямо 2018 г. За сравнение през 2018 г. спрямо 2017 г. се наблюдава увеличение на жалбите от застрахователния пазар с 14.41%.

Тенденция на намаляване на жалбите по линия на осигурителния пазар се наблюдава от 2013 г. насам с едно прекъсване през 2017 г. През 2013 г. броят на жалбите е бил 171, през 2014 г. те са 96, през 2015 г. спадат до 41 броя, през 2016 г. намаляват на 29. През 2017 г. нарастват на 67 броя, като през 2018 г. отново намаляват до 25 броя. И през 2019 г. се запазва тенденцията към намаляване на жалбите и те достигат едва 13 броя.

За периода 2013 – 2019 г. не може да се очертае ясна тенденция в броя на постъпващите жалби във връзка с услугите и продуктите, предлагани на инвестиционния пазар, като се наблюдават значителни отклонения в различните години. Техният брой за 2014 г. е 102, за 2015 г. – 92 броя, за 2016 г. – 39 броя, за 2017 г. – 54 броя, през 2018 г. нараства на 104 броя, а през 2019 г. те вече са 209 броя. През последния тригодишен период 2017 – 2019 г. се очертава тенденция за двойно увеличение на броя постъпили жалби във връзка с услугите и продуктите, предлагани на инвестиционния пазар. Това увеличение е резултат от нарастване на броя на жалбите срещу действия на лица, които нямат

лиценз за извършване на дейност за предоставяне на инвестиционни услуги и дейности.

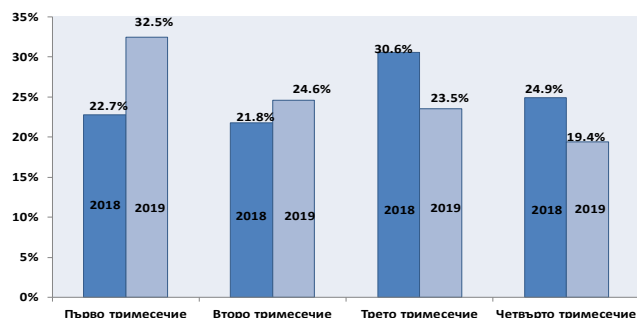
Графика 3. Динамика на жалбите в КФН по пазари

Източник: КФН.

В рамките на 2019 г. по тримесечия не се наблюдава ясно изразена тенденция към увеличаване или намаляване на броя на постъпилите жалби по компетентност. Те имат разпределение както следва: през първото тримесечие на 2019 г. са постъпили 32.5% от жалбите по компетентност за годината. Спрямо същия период на 2018 г. този дял е по-голям. През второто тримесечие на 2019 г. са постъпили 24.6% от общия брой жалби по компетентност за годината, като спрямо същият период на 2018 г. не се наблюдава съществена промяна. През третото тримесечие на 2019 г. са постъпили 23.5% от жалбите, докато през третото тримесечие на 2018 г. те представляват 30.6%. През четвъртото тримесечие на 2019 г. са постъпили 19.4% от жалбите. За сравнение, през четвъртото тримесечие на 2018 г. делът е 24.9%.

Графика 4. Динамика на жалбите, постъпили КФН по тримесечия

Източник: КФН.

Жалбите, отнасящи се до застрахователния пазар, представляват най-голямата част от постъпилите жалби по компетентност през 2019 г. – 81.3%. За периода 2013 – 2019 г. това ниво се запазва. За сравнение, дялът на този вид жалби през периода е, както следва: през 2013 г. – 79%, през 2014 г. – 82.5%, през 2015 г. – 87.0%, през 2016 г. – 93.8%, през 2017 – 91.4%, а през 2018 г. – 92.1%.

Дялът на жалбите по линия на осигурителния пазар през 2019 г. представлява 1.1% от всички постъпили жалби по компетентност и дялът им намалява спрямо 2018 г. Дялът на жалбите от осигурителния пазар в последните няколко години е сравнително малък. През 2018 г. те са 1.5% от всички жалби по компетентност, през 2017 г. – 4.7%, през 2016 г. – 2.7%, през 2015 г. – 4%, през 2014 г. – 8.5 %, а през 2013 г. дялът им е най-голям – 15.2%, когато е регистриран сериозен ръст на жалбите във връзка с прехвърлянето на натрупани средства по партидите на осигурените лица.

Жалбите срещу лица, извършващи дейност на инвестиционния пазар през 2019 г., са 17.6% от всички постъпили жалби и бележат ръст спрямо 2018 г., когато техният дял е бил 6.3%. За периода 2013 – 2018 г. не се очертава ясна тенденция в дела на инвестиционните

жалби в общо постъпилите в КФН жалби: 3.8% е дялът им през 2017 г., 3.6% – през 2016 г., 9% – през 2015 г. и 2014 г. и 6.0% през 2013 г.

В КФН постъпват и жалби, свързани с предоставяне на инвестиционни услуги от лица, които нямат лиценз за предоставяне на такива услуги. Услугите се предоставят обикновено през електронни платформи, дистанционно, жалбоподателите не са проявили активност, не са направили проверка дали лицата, с които встъпват в договорни отношения, имат право да предоставят инвестиционни услуги и дейности, нямат достатъчно знания за финансовите инструменти, в които са решили че инвестират, не осъзнават рисковете, свързани с предоставянето на паричните си средства. Превеждат парични средства на лица, различни от тези, с които са встъпили в договорни отношения. Често жалбите се подават до КФН от чуждестранни лица поради свързаност на електронните платформи за търговия по някакъв начин с България, например.

Разпределението на жалбите по сектори се запазва и по тримесечия през 2019 г. През първото тримесечие на 2019 г. дялът на жалбите във връзка със застрахователния сектор е 26.3%, през второто тримесечие – 19.9%, през третото тримесечие – 18.7%, а през четвъртото тримесечие – относителният им дял е най-нисък – 16.4%. Жалбите срещу действия на пенсионноосигурителните дружества са с равен относителен дял през всяко тримесечие на 2019 г. Жалбите от инвестиционния пазар са с най-висок относителен дял през първото тримесечие на 2019 г., а с най-нисък – през четвъртото тримесечие на годината.

Таблица 20. Динамика на структурата на жалбите по пазарни сегменти

	2016	2017	2018	2019				2019
				Q1	Q2	Q3	Q4	
Застрахователен пазар	93.8%	91.4%	92.1%	26.3%	19.9%	18.7%	16.4%	81.3%
Инвестиционен пазар	3.6%	3.8%	6.3%	5.9%	4.5%	4.4%	2.8%	17.6%
Осигурителен пазар	2.7%	4.7%	1.5%	0.3%	0.3%	0.3%	0.3%	1.1%

В КФН през 2019 г. са постъпвали и жалби, по които институцията не е компетентен орган. С най-голям дял от жалбите по некомпетентност са жалбите, свързани с кредитни продукти – 23.3%, като част от тях са предоставени от небанкови кредитни институции. На второ място са жалбите, свързани с парични преводи – 2.7%. Жалбите, отнасящи се до спестовни продукти и мобилни услуги, заемат съответно относителен дял от 1.4% и 0.7%, а други – 71.9% от общите.

Таблица 21. Структура на жалбите по некомпетентност през 2019 г.

	2018	2019
Кредитни продукти	34.9%	23.3%
Паричен превод	20.8%	2.7%
Спестовни продукти	0.0%	1.4%
Мобилни услуги	0.9%	0.7%
Данъчна сфера	0.9%	0.0%
Други	42.5%	71.9%
	100.0%	100.0%

И през 2019 г. продължава въведената практика в КФН жалби, по които институцията не е компетентна, да бъдат препращани към институциите, от чиято компетентност са.

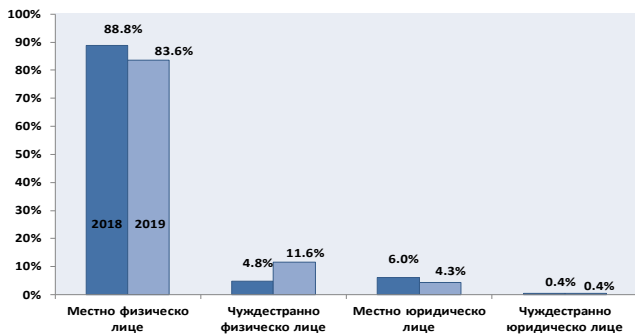
През 2019 г. в КФН са постъпвали жалби по некомпетентност, които са основно от компетентността на една институция в страната. Най-много са жалбите от компетентността на Българска народна банка (БНБ), като техният дял е 63.7%. При 36.3% от жалбите по некомпетентност, компетентен орган е Комисия за защита на потребителите, КРС, Съд, Прокуратура, ДАНС и др.

Таблица 22. Структура на жалбите по компетентни институции, различни от КФН през 2019 г.

	2018	2019
Българска народна банка	57.6%	63.7%
Национална агенция за приходите	5.6%	0.0%
КРС, КЗП, Съд, Прокуратура, пълна некомпетентно	36.8%	36.3%
	100.0%	100.0%

Анализирайки жалбите на потребители през 2019 г. по правни субекти, може да се каже, че жалбите и запитванията, подадени от местните физически лица, са с най-голям дял от всички постъпили жалби и запитвания – 83.6%. Местните юридически лица са с дял от 4.3%. Чуждестранните физически лица са с дял от 11.6%, а чуждестранните юридически лица – с 0.4%. Намаляване на дела през 2019 г. спрямо 2018 г. се отчита при местните физически лица, като той намалява от 88.8% на 83.6%. Лек спад на дела се отчита и при местните юридически лица от 6.0% за 2018 г. на 4.3% за 2019 г. При чуждестранните физически лица се наблюдава ръст на относителния дял до 11.6% за 2019 г. спрямо 4.8% през 2018 г., което се дължи на отвореността на финансовите пазари, трансграничното предлагане на финансови услуги дистанционно чрез електронни платформи, както и предлагането на различни финансови продукти през интернет. През 2019 г. се наблюдава увеличение на жалбите до КФН, подавани чрез адвокати. Наблюдава се запазване на относителния дял при чуждестранните юридически лица.

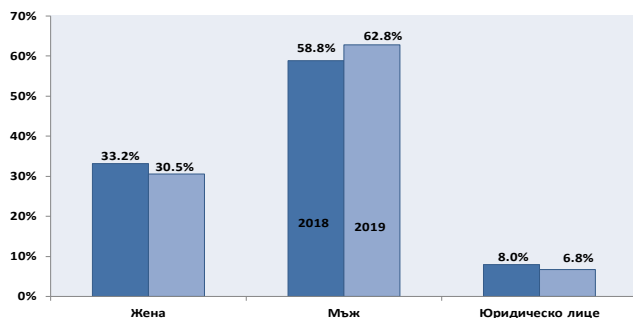
Графика 5. Динамика на жалбите, запитванията и сигналите по правни субекти

Източник: КФН.

Анализът на жалбите от гледна точка на това кои лица са по-активни при търсенето на правата си на потребители показва, че мъжете са по-активни жалбоподатели от жените. Техният дял през 2019 г. е 62.8% спрямо 30.5% за жените. Жалбоподателите юридически лица са с дял от 6.8% от всички жалби и запитвания. Общата картина спрямо 2018 г. не се изменя, като отново мъжете са по-активни – с дял от 58.8%, а жените са с дял от 33.2%.

Графика 6. Динамика на жалбите, запитванията и сигналите по правен субект и пол

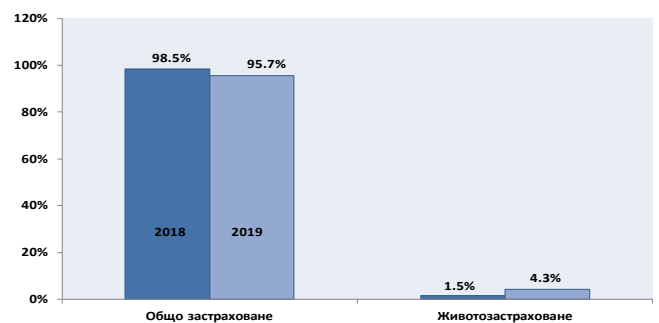
Източник: КФН.

Застрахователен пазар

Тенденцията жалбите, отнасящи се до застрахователния пазар, да са с най-висок относителен дял се запазва и през 2019 г. Жалбите срещу услуги и продукти, предлагани

от общозастрахователните дружества, продължава да заема основна част от постъпилите жалби, отнасящи се до застрахователния сегмент, като дялът им е 95.7% през 2019 г. спрямо 98.5% през 2018 г. По-високият дял от жалбите срещу общозастрахователните дружества се дължи на по-големия брой застрахователни договори в общото застраховане. Дялът на жалбите, отнасящи се до продукти и услуги, предлагани от животозастрахователните дружества, се увеличавата от 1.5% през 2018 г. до 4.3% през 2019 г. Това увеличение е свързано и със сключването на по-голям брой застрахователни договори в този сектор.

Графика 7. Динамика на жалбите по общо застраховане и животозастраховане

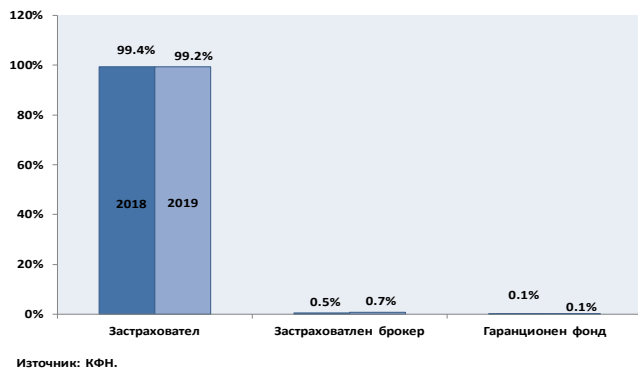

Източник: КФН.

Анализът на жалбите в застрахователния сектор от гледна точка на субекта, срещу който е подадена жалбата, показва, че най-често жалбоподателите изразяват оплаквания срещу действия на застрахователи. При 99.2% от постъпилите жалби срещу действия на лица, извършващи дейност на застрахователния пазар, предметът на жалбата касае дейността на застраховател. Дялът на тези жалби през 2019 г. е близък до този през 2018 г. (99.4%). През годината жалбоподателите са подавали оплаквания и срещу действия на застрахователни брокери и Гаранционния

фонд, като техният дял е незначителен и бележи спад.

Графика 8. Динамика на жалбите срещу поднадзорни лица, извършващи дейност на застрахователния пазар

Най-често предметът на жалбите, отнасящи се до застрахователния сектор, е свързан с неизяснение по застрахователни претенции по застраховка „Гражданска отговорност“ на автомобилистите, най-масовата застраховка, в сроковете по КЗ (33.1%). На второ място жалбоподателите изразяват оплаквания срещу отказ за изплащане на обезщетение по застраховка „КАСКО“ (24.9%). На трето място са жалбите, в които жалбоподателите възразяват срещу отказ за изплащане на обезщетение по „Гражданска отговорност“ на автомобилистите, които са 10.2%. Жалбоподателите възразяват и срещу некоректни практики от страна на застрахователите, неизяснение по заведена застрахователна претенция по застраховка „КАСКО“ в сроковете по КЗ, несъгласие с размера на изплатеното обезщетение по застраховки „КАСКО“ и „Гражданска отговорност“ на автомобилистите, както и по застраховка „Имущество“, по застраховка „Живот“, по застраховка „Злополука“ и по здравна застраховка.

И през 2018 г. най-честият предмет на жалбите, отнасящи се до застрахователния

сектор, е срещу неизяснение по застрахователни претенции по застраховка „Гражданска отговорност“ на автомобилистите в сроковете по КЗ.

Графика 9. Разпределение на жалбите в застрахователния пазар по предмет на жалбата през 2019 г.

Осигурителен пазар

Искане за прекратяване на процедурата или отказ от прекратяване на процедурата по прехвърляне на участие в пенсионен фонд е най-честият предмет на жалбите, отнасящи се до осигурителния пазар през 2019 г. Техният дял е 55.6% от всички постъпили жалби във връзка с осигурителния пазар. На второ място са некоректни практики от осигурителни посредници (22.2%), жалбоподателите изразяват оплакване срещу некоректни практики на пенсионноосигурителните дружества (11.1%), несъгласие с размера на натрупаните средства (11.1%) заемат съответно четвърто място по честота на изразените оплаквания срещу действия на лица, извършващи дейност на осигурителния пазар.

За сравнение през 2018 г. некоректни практики, прилагани от осигурителни посредници, е най-честия предмет на жалба от осигурителния пазар.

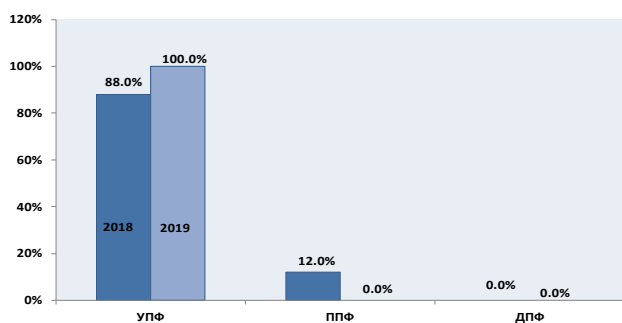
Графика 10. Разпределение на жалбите на осигурителния пазар по предмет на жалбата през 2019 г.

Източник: КФН.

Тенденцията жалбите, отнасящи се до осигурителния пазар, основно да са свързани с универсален пенсионен фонд (УПФ) се запазва и през 2019 г. Делът им е 100% от всички постъпили жалби по отношение на осигурителния пазар. Този преобладаващ дял е обясним, защото всички работещи, родени след 31.12.1959 г., се осигуряват в УПФ. За 2019 г. няма регистрирани жалби касаещи ППФ и ДПФ.

Графика 11. Разпределение на жалбите на осигурителния пазар по вид фондове

Източник: КФН.

Инвестиционен пазар

Значителна част от постъпващите жалби, отнасящи се до инвестиционния пазар, са с предмет извършване на инвестиционни услуги от дружества без получен лиценз за извършване на дейност. В тази връзка КФН

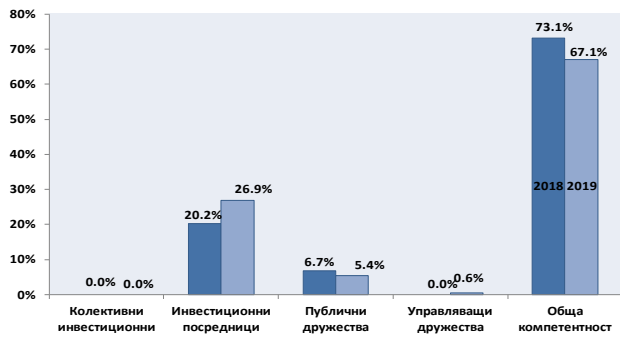
насочва своите усилия към предприемане на действия за ограничаване предлагането на инвестиционни услуги от дружества без лиценз и осигуряване на конкурентна среда за развитие на инвестиционния бизнес при адекватна защита на инвеститорите. На официалната интернет страница на Комисията се публикуват предупреждения и е наличен списък с лица, за които е установено, че извършват инвестиционна дейност без лиценз, сезират се съответните правоохранителни органи.

От анализа на постъпилите жалби се констатира тенденция на засилена активност при предлагането на инвестиционни продукти от разстояние – по телефона или чрез електронни платформи, както и на сложни финансови инструменти, които са трудно разбираеми от потребителите на дребно и за които съгласно законовите изисквания трябва да се прави преценка за уместност и целесъобразност на финансовата услуга.

През 2019 г. най-много жалби от инвестиционния пазар са срещу действия на дружества без лиценз, много от тях не са със седалище в България. Техният дял през 2019 г. възлиза на 67.1%. На второ място през 2019 г. са жалбите срещу инвестиционни посредници или лица, предоставящи инвестиционни услуги и продукти (26.9%), а на трето място са жалбите, свързани с публичните дружества (5.4%).

Спрямо 2018 г. през 2019 г. се наблюдава спад на жалбите, свързани с публични дружества, от 6.7% на 5.4%. Основният предмет на тези жалби е свързан с търговите предлагания, в частност срещу цената на търговото предлагане. Противоположна динамика се отчита при жалбите, свързани с дейността на управляващите дружества, като делът им се увеличава до 0.6 % през 2019 г. от 0% през 2018 г.

Графика 12. Разпределение на жалбите срещу поднадзорни лица, извършващи дейност на инвестиционния пазар

Източник: КФН.

Резултати от обработката на жалби, сигнали и запитвания в КФН

Комисията за финансов надзор регистрира и разглежда всяка жалба, сигнал или запитване, които постъпват в институцията. При разглеждането на всеки конкретен случай се извършва детайлна проверка, изискват се от лицата, срещу които е подадена жалбата, обяснения и относими документи по случаите, както и допълнителни документи и обяснения. В хода на извършване на проверката се предприемат необходимите действия и мерки в случаите на констатирано нарушение на законовите изисквания от страна на лицата, като се съставят актове за административни нарушения, прилагат се принудителни мерки, дават се указания.

От анализа на отговорите до жалбоподателите срещу действия в застрахователния пазар се установява, че при 34.99% от случаите на потребителя на застрахователни услуги се предоставя съвет, като се посочва възможността същият да защити правата си чрез секторна помирителна комисия за извънсъдебно решаване на спорове или чрез съда, в случай че КФН няма правомощия за предприемане на действия. При 20.1% от случаите се отчита изплащане на застрахователно обезщетение след подаване

на жалба до КФН, а при 13.1% на жалбоподателите се предоставя конкретна информация, която е относима към изложеното в жалбата и е в помощ на жалбоподателите.

Много често жалбите на потребителите, подадени в КФН, са с предмет гражданскоправен спор между жалбоподателя и поднадзорното лице, който е извън компетенциите на КФН и който следва да бъде отнесен за разглеждане и решаване от секторна помирителна комисия по извънсъдебен път или от компетентния съд съгласно действащото законодателство.

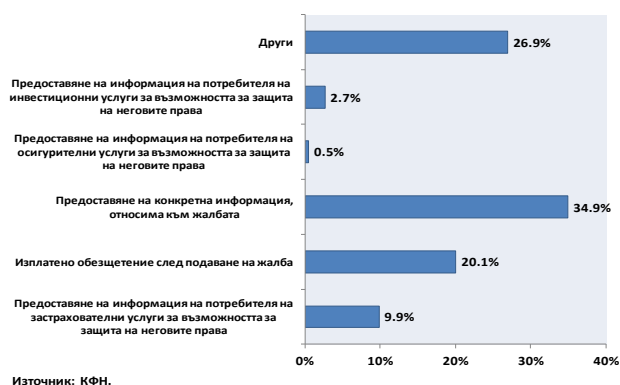
Комисията за финансов надзор в отговорите по жалбите регулярно информира лицата, подали жалби срещу поднадзорни на КФН лица, за възможността за извънсъдебно решаване на спорове с оглед запознаване на потребителите с възможността за решаване на спорове в по-кратки срокове и без разходи.

През 2019 г. се наблюдава относително запазване на дела на случаите, когато се стига до изплащане на обезщетение след подаване на жалба до КФН. Запазеното добро ниво на дела на действията по изплащане на определено застрахователно обезщетение и през 2019 г. след предприемане на законови мерки от страна на КФН показва ефективността на институцията във връзка с осъществяване на функцията ѝ по защита потребителите на инвестиционни, застрахователни и осигурителни услуги. Ефективността на действията на Комисията се потвърждава и от нарастващия брой жалби, подавани от адвокати.

В случаите когато при извършване на проверка по жалба се констатира нарушение на нормативните разпоредби, КФН предприема действия по ангажиране на административнонаказателна отговорност на поднадзорните лица чрез съставяне на актове

за установяване на административно нарушение и издаване на наказателни постановления, както и чрез прилагане на принудителни административни мерки. При необходимост КФН също сезира правоохранителните органи.

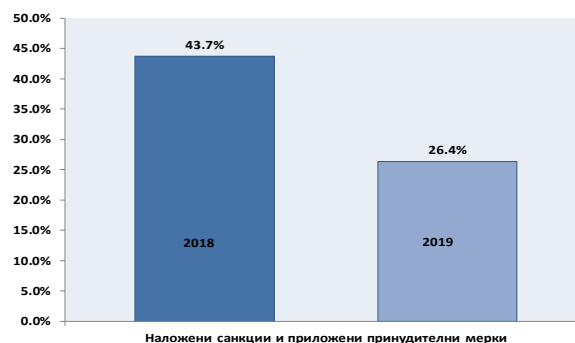
Графика 13. Структура на предприетите действия в отговор на постъпили жалби, запитвания и сигнали в КФН

В резултат на извършени проверки през 2019 г. се наблюдава спад на случаите, в които се налагат санкции и се прилагат принудителни административни мерки спрямо поднадзорни лица, като делът им спада до 26.4% от всички постъпили жалби по компетентност спрямо 43.7% през 2018 г. Това намаляване може да се обясни с дисциплиниране на пазара.

Анализът на изготвените отговори по жалбите и запитванията, както и на предприетите действия от КФН във връзка с жалбите, показва положителен ефект от действията на регулатора. В много от случаите, исканията на жалбоподателите – физически и юридически лица, са били удовлетворени.

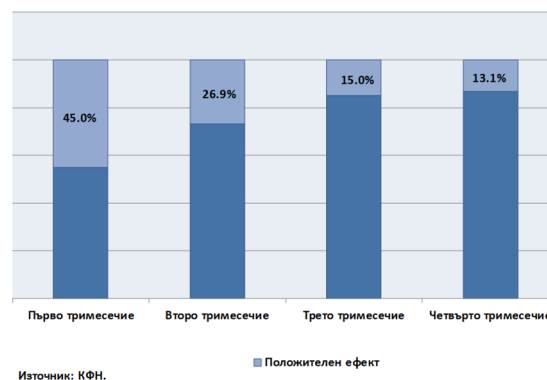
Графика 14. Наложени санкции и принудителни мерки по повод постъпили жалби

При 26.4% от жалбите и запитванията през 2019 г. се наблюдава положителен ефект от действията на КФН при разглеждане на постъпилите жалби, което е част от дейността по защита интересите на потребителите на небанкови финансови услуги.

През 2019 г. най-висок дял на положителния ефект се отчита през първото тримесечие на годината – 45.0%, а най-нисък през четвъртото тримесечие на годината.

Графика 15. Ефект от дейността на КФН при защита интересите на потребителите на небанкови финансови услуги

5.3. Политика на финансова грамотност

През 2019 г. Комисията за финансов надзор взе активно участие в различни форуми: конференции, семинари, работни срещи и образователни инициативи, насочени към защита на потребителите и повишаване на финансовата грамотност на различни обществени групи, като си партнираше както с държавни институции, така и с неправителствени организации, чиято дейност е в областта на финансовото образование.

Седемнайстото издание на образователната програма за ученици и учители „Небанковият финансов сектор в България” се проведе от 9 до 13 септември 2019 г., организирано от КФН, фондация „Атанас Буров” и Министерството на образованието и науката (МОН). В програмата участваха двайсет ученици 11-ти клас и петима учители от средните професионални училища с икономически и финансов профил от градовете Благоевград, Бургас, Варна, Велико Търново, Видин, Горна Оряховица, Гоце Делчев, Кюстендил, Мадан, Петрич, Пловдив, Разград, Силистра, Сливен, Смолян, София, Стара Загора и Хасково. Образователната програма по финансова грамотност включваше лекции за всеки един от небанковите пазари – капиталовия, застрахователния и пенсионноосигурителния, водени от експерти и опитни специалисти от КФН и бизнеса. Следобедните модули се проведоха под формата на срещи с реалната бизнес среда чрез посещения в пенсионноосигурителни и застрахователни дружества, финансови групи, Българска фондова борса, Централен депозитар и Висшето училище по застраховане и финанси. За първи път в програмата се включи и международна финансова медия, чиито експерти дадоха на младежите ценни съвети как да разпознават фалшивите новини и откъде да се информират правилно.

От 24 до 28 юни 2019 г. се проведе лятната бизнес академия на ВУЗФ за ученици от X, XI и XII клас от софийските гимназии, в която КФН взе участие с лектори.

На 7 ноември 2019 г. Комисията за финансов надзор традиционно се включи в инициативата „Мениджър за един ден” на Джуниър Ачийвмънт България. За първи път участниците бяха петима, като всеки един от тях зае поста на членовете на КФН – председател, заместник-председател, ръководещ управление „Надзор на инвестиционната дейност”, заместник-председател, ръководещ управление „Застрахователен надзор”, заместник-председател, ръководещ управление „Осигурителен надзор”, и член на Комисията, подпомагащ политиката ѝ по анализ и оценка на рисковете на финансовите пазари, усъвършенстване на надзорната практика и защита интересите на инвеститорите, застрахованите и осигурените лица.

Комисията предприе активни действия, насочени специално към анализ и наблюдение на финансовите иновации в небанковия финансов сектор, и подкрепи Икономическия университет – Варна в реализиране на проекта FinTech. В тази връзка екип от преподаватели на Икономическия университет – Варна сподели опита си на 6 и 7 юни и на 20 и 21 юни със служителите на Комисията за финансов надзор в областта на „Рискове при P2P кредитиране”, SUPTECH и Краудфъндинг.

Продължиха и контактите с бизнеса, като редовно се провеждаха срещи с представители на браншовите асоциации. Проведе се активна комуникация с Българската асоциация на дружествата за допълнително пенсионно осигуряване (БАДДПО) във връзка с измененията в Кодекса за социално осигуряване и новите наредби в областта на допълнителното пенсионното осигуряване, както и с Асоциация на българските застрахователи (АБЗ) и Гаранционен фонд (ГФ).

КФН проведе редица срещи с Българската асоциация на лицензираните инвестиционни посредници (БАЛИП). Заедно организирахме кампанията „Разпознай лицензирания инвестиционен посредник“ с Българската фондова борса и Централния депозитар относно измененията в нормативната уредба, касаещи капиталовия пазар.

Всички инициативи на КФН в областта на защитата на потребителите на финансови услуги и повишаването на финансовата грамотност на българските граждани са добре насочени и постигаме резултати по отношение на повишаване на доверието на потребителите в небанковите пазари и утвърждаване на важната роля, която КФН изпълнява за стабилност и сигурност на тези пазари.

6. Стратегия за наблюдение на финансовите иновации

В среда на непрекъснато динамично развитие на пазара на финансови иновации в световен мащаб, в това число и на европейско ниво, и в изпълнение на приетата от КФН Стратегия за наблюдение на финансовите технологии (FinTech) в небанковия финансов сектор (2018 – 2020 г.), през 2019 г. Комисията за финансов надзор предприе редица инициативи с цел наблюдение на финансовите иновации, мониторинг на осигурителния, инвестиционния и застрахователния пазари относно използваните финансови иновации, подсигуряване защитата на правата на инвеститорите и потребителите на иновативни услуги и популяризиране на своята дейност в областта на иновациите.

Още в началото на разглеждания период КФН обнови състава на специалната работна група, ангажирана в дейността, свързана с финансовите иновации, като разшири броя на участващите експерти с оглед осигуряване на навременен и относим към постъпилите заявления отговор на запитвания на FinTech дружества и поднадзорни на КФН лица, предлагащи иновативни продукти и/или услуги.

С цел подобряване на тяхната квалификация и експертиза, през годината бяха организирани няколко обучения по ключови теми от областта на финансовите иновации, сред които специализирано обучение в областта на киберсигурността, проведено от представител на специализирания отдел „Киберпрестъпност“ при Главна дирекция „Борба с организираната престъпност“, както и редица обучителни сесии, проведени от академичния състав към Икономически университет – Варна в рамките на съвместен партньорски проект с КФН.

Експерти на КФН са включени и работят активно и в работните групи за иновации на европейските надзорни органи ESMA и EIOPA, като същите взеха и участие в семинари, организирани по темата.

С оглед повишаване на информираността на експертите във връзка с развитието и тенденциите в екосистемата на финансовите иновации през 2019 г., както и за запознаване с иновативните продукти, предлагани на финансовите пазари, експерти на Комисията присъстваха на всички ключови форуми организирани в България, свързани с финансовите иновации, а именно: FinTech Summit 2019, Fintech Forum, Tech of Tomorrow, Next Difi и Round Table „P2P lending in Europe and the Balkan peninsula“. На тези форуми бе презентирана дейността на Комисията в областта на иновациите, бе промотирана създадената възможност за сътрудничество между регулатора и поднадзорни лица, съответно FinTech дружества, чрез създадения от КФН Иновационен център (Innovation hub).

С цел мониторинг на развитието на пазара, анализ на тенденциите и констатиране на рисковете, през 2019 г. КФН проведе ежегодното си проучване на пазара на финансови иновации, като за целта бе разработен специален въпросник, насочен към поднадзорните на Комисията лица. В проучването взеха участие 69 дружества от небанковия финансов сектор – 22 дружества от застрахователния пазар, 41 дружества от инвестиционния пазар и 6 от пенсионноосигурителния пазар. През отчетната 2019 г. бе отчетена много по-висока активност в проучването.

Група експерти направиха задълбочен анализ на постъпилите отговори, като в резултат бяха направени предложения с цел оптимизиране на действията на Комисията в областта. На заседание на КФН бяха приети конкретни предложения.

През 2019 г. Комисията допусна и разгледа в рамките на изградения механизъм за сътрудничество с бизнеса – Иновационния център (Innovation hub), конкретни запитвания от български и чуждестранни дружества във връзка с регулаторната рамка и приложимото право към конкретните казуси.

С оглед улесняването на потребителите през същия период стартира и проект за дигитализиране на бланката за кандидатстване за Иновационния център (Апликационна форма), както и на анкетата, с която се получава обратна връзка от допиталите се за консултация дружества с цел оптимизиране и подобряване на комуникацията и съдържанието на получаваното от КФН съдействие.

Комисията за финансов надзор проведе и индивидуални срещи на място с представители на дружества, желаещи да стартират на българския пазар иновативен продукт или услуга в областта на застрахователния, инвестиционния и осигурителния пазари. Чрез срещите по оптимален начин бе оказано сътрудничество на дружествата, като бяха обсъдени всички вълнуващи ги теми с оглед стартирането на проектите.

В сътрудничество с експерти от Министерство на финансите, през 2019 г. експерти на КФН взеха участие в работата по досието за създаването на регламент, уреждащ лицензирането и дейността на европейските доставчици на краудфъндинг услуги.

7. Международна дейност и сътрудничество

7.1. Европейско измерение

Комисията за финансов надзор, в качеството ѝ на участник в Европейската система за финансов надзор (ESFS), е активно ангажирана в дейностите на Европейските регулаторни органи (ESMA и EIOPA) с цел асоциирането на българския небанков сектор към единния европейски финансов пазар. КФН е част от управленските органи и взема участие в заседанията на съветите на Европейския орган за ценни книжа и пазари (ESMA) и Европейския орган за застраховане и професионално пенсионно осигуряване (EIOPA), като подпомага дейностите на европейските надзорни органи и чрез участието на експертно ниво в работните комитети и групи, създадени към тях. Освен това КФН участва като член без право на глас в заседания на Европейския съвет за системен риск (ESRB) и си сътрудничи с Европейския банков орган (EBA).

7.1.1. ФОКУС ТЕМА: Европейските надзорни органи ESMA и EIOPA с нови правомощия от 1 януари 2020 г.

На 27.12.2019 г. в Официалния вестник на ЕС беше публикуван Регламент²¹ (ЕС) № 2019/2175, който изменя устройствените регламенти на европейските органи ESMA, EIOPA и EBA, като подсилва техните правомощия с оглед постигане на по-голяма хармонизация и надзорно сближаване във финансовия сектор в ЕС.

Реформата във функциите на органите е част от мерките за изграждането на „Съюз на капиталовите пазари“ в ЕС.

Новите правомощия на Европейските надзорни органи (ЕНО) влизат в сила и започват да се прилагат от 1 януари 2020 г.

Някои от по-важните нови правомощия се отнасят до следното:

Структура, функции

- Създава се задължение да отчитат в дейността си „устойчивите модели на стопанска дейност и интегрирането на екологични, социални и свързани с управлението фактори“;
- Създава се нова административна структура – комитет, който ще бъде звено със съветнически функции. Той ще предоставя съвети относно това, мерките, които ЕНО приемат, да са съобразени с особените различия в сектора, с мащаба и сложността на рисковете, с моделите и практиките на стопанската дейност и др.;
- Европейският парламент ще може да инициира изслушване на председателя на ЕНО относно резултатите от работата им.

²¹ Регламент (ЕС) № 2019/2175 на Европейския парламент и на Съвета от 18 декември 2019 г. изменение на Регламент (ЕС) № 1093/2010 за създаване на Европейски надзорен орган (Европейски банков орган), Регламент (ЕС) № 1094/2010 за създаване на Европейски надзорен орган (Европейски орган за застраховане и професионално пенсионно осигуряване), Регламент (ЕС) № 1095/2010 за създаване на Европейски надзорен орган (Европейски орган за ценни книжа и пазари), Регламент (ЕС) № 600/2014 относно пазарите на финансови инструменти, Регламент (ЕС) № 2016/1011 относно индекси, използвани като бенчмаркове за целите на финансови инструменти и финансови договори или за измерване на резултатите на инвестиционни фондове, и Регламент (ЕС) № 2015/847 относно информацията, придружаваща преводите на средства.

Задачи и правомощия - към съществуващите задачи на ЕНО се добавят следните:

- Насърчават и наблюдават независимостта на националните надзорните органи;
- Изготвят **наръчник на Съюза за надзора** над участниците на финансовите пазари в Съюза, който определя най-добрите надзорни практики;
- Добавят се правомощия за защита на потребителите в трансграничен контекст на услуги;
- Създават **обща стратегия на Съюза за финансовите данни**;
- Добавя се ново основание за издаване на Препоръки, когато са свързани със стратегическите приоритети на Съюза по чл. 29а.

Относно защитата на потребителите се добавя следното:

- задачи по събиране на данни и анализ на разходите и таксите за финансовите услуги и продукти на дребно в държавите членки;
- извършване на задълбочени тематични прегледи на поведението на пазара;
- разработване на показатели за риска за непрофесионалните клиенти;
- принос за установяване на еднакви условия на конкуренция;
- координиране на дейностите на компетентните органи по **тайно пазаруване**;
- пазарни забрани за територията на ЕС - удължават се до 6 месеца; при определени условия ЕНО може да удължи забраната до 1 г.

Насоки и препоръки

- Разширяват се адресатите на насоките и препоръките – могат да бъдат всички компетентни органи или всички финансови институции в съответната държава;
- Въвеждат се ясни правила за делегацията за издаване на насоки;
- Създава се **онлайн инструмент** за получаване и публикуване на въпроси и отговори.

Колегии от надзорници - добавят се нови моменти към съществуващата рамка:

- ЕНО насърчават съставянето на съвместни планове за надзор и извършването на съвместни проверки, а служителите на ЕНО имат право на пълноценно участие в работата на колегиите от надзорни органи;
- ЕНО вече може директно да свикват заседание на съответната колегия;
- ЕНО могат да препоръчват на компетентните органи да извършват проверки на място и може да участват в такива проверки.

В работата на органа относно създаването на обща надзорна култура се добавят следните дейности:

- Ще установяват **стратегически надзорни приоритети на Съюза**;
- Добавя се киберсигурността като общ приоритет;
- Добавят се екологичните индикатори (екологични, социални и управленски рискове);
- Ще се изготвя **Надзорен наръчник** с цел да се създаде обща надзорна култура за надзора над участниците на финансовите пазари в Съюза.

Партньорски проверки (ПП)

- Комитетите по партньорските проверки вече ще **се председателстват от служител на ЕНО**;
- ЕНО ще могат да сезират ЕК със становище за по-голяма хармонизация в ЕС въз основа на констатации от ПП;
- Последващите действия вече са регламентирани и задължителни – 2 г. след проверката ще се провежда проследяване на изпълнението на дадените препоръки до съответните НКО;
- Когато констатациите на ЕНО се различават от тези на комитета, който е извършил проверката, ЕНО предават по поверителен начин информацията на Европейския парламент, Съвета и ЕК;
- Предвидена е възможност за провеждане на извънредни партньорски проверки.

Обмен на информация за годност и уместност (fitness and propriety)

Трите европейски надзорни органа ще създадат система за обмена на информация, имаща отношение към оценката на квалификацията и надеждността на притежателите на квалифицирани дялови участия, директорите и лицата с ключова функция.

Еквивалентност – към правомощията на органите относно международните отношения се добавят нови функции във връзка с подпомагане издаването на решения за еквивалентност на трети държави извън ЕС.

Председател на ESMA/ EIOPA

- Ще бъде избран чрез конкурс, при който се спазва принципът на баланс между половете и който ще се публикува в Официален вестник на Европейския съюз;
- Председателят публично ще оповестява всички проведени срещи с външни заинтересовани лица в срок от две седмици след дадена среща.

Основни акценти в работата на ESMA

През 2019 г. основна мисия на Европейския орган за ценни книжа и пазари – ESMA, продължава да бъде засилване на защитата на инвеститорите и насърчаване на стабилни финансови пазари. В тази връзка ESMA публикува своите приоритети за 2019 г., като ключовата цел е да се открият дейностите на органа, които ще осигурят високо, съгласувано и ефективно ниво на надзор в Европейския съюз. Приоритетите на институцията са следните:

- надзорна конвергенция - прилагане на MiFID II/MiFIR, законодателните актове по отношение на Проспектите и Секюритизацията;
- оценка на рисковете - изисквания за данните по MiFID II/MiFIR;
- единен правилник - План за действие на Съюза за капиталови пазари и План за действие по отношение на финансовите технологии;

- директен надзор - надзор на агенциите за кредитен рейтинг и регистрите за трансакции и регистрации съгласно Регламента за секюритизацията и Регламента за сделките за финансиране с ценни книжа (SFTR).

В съответствие със стратегическата ориентация на ESMA за периода 2016 - 2020 г. институцията се фокусира върху следните две дейности: надзорна конвергенция и оценка на рисковете на финансовите пазари. ESMA заедно с националните компетентни органи (НКО) изминават дълъг път в създаването на необходимите процеси за надзорна конвергенция и работните методи за идентифициране на области за подобряване на конвергенцията, както и в създаването на инструментариум за предприемане на действия. През 2019 г. ESMA продължи да работи по тази линия, както и да изпълнява своите отговорности, произтичащи от инициативите на Съюза за капиталови пазари.

По отношение на съществуващите мандати на ESMA, сред основните теми за 2019 г. са работата по надзорната конвергенция в областта на Проспектите, както и действия по надзорната конвергенция във връзка с Регламента за секюритизацията. Важна фокус тема продължава да бъде прилагането на MiFID II и MiFIR, като по-специално се обръща внимание на удовлетворяване на нарастващото търсене на ефективно надзорно сближаване, както и на анализ и управление на изискванията за данните.

В допълнение, ESMA разшири директните си надзорни отговорности съгласно SFTR и Регламента за секюритизацията, както и новите правомощия и отговорности за сближаване на надзорния фонд по европейските фондове за социално предприемачество (EuSEF) и европейските фондове за рисков капитал (EuVECA).

Освен това ESMA активно работи по темата за устойчивото финансиране чрез набор от приоритетни действия, целящи да интегрират съображенията за околната среда, социалната политика и управлението (ESG) като част от инвестиционната верига.

В качеството си на европейски регулатор, ESMA продължи упорито и благоразумно своята работа, за да подкрепи плавното и устойчиво изтегляне на Обединеното кралство от Европейския съюз. Надзорният орган се стреми да осигури подходящо регулаторно и надзорно покритие на дружествата от трети страни.

Насоки на ESMA

През отчетната година ESMA продължава да е сериозно ангажиран по отношение на задължението за изготвяне на насоки, като целта е те да подобрят защитата на инвеститорите в ЕС. Насоките доразвиват основни норми от законодателството на ЕС, за да се хармонизира прилагането му във всички държави членки.

През 2019 г. КФН декларира **пред ESMA спазване на следните Насоки:**

Насоки относно отчитането на интернализация сепълмент по член 9 от Регламента за ЦДЦК (Централен депозитар на ценни книжа)

Приложното поле на насоките обхваща отчитането на интернализация сепълмент и обmena между ESMA и компетентните органи на информацията относно интернализация сепълмент в съответствие с член 9, параграф 1 от Регламента за ЦДЦК.

Адресати на насоките са компетентните органи, определени по силата на член 11 от Регламента за ЦДЦК и за интернализаторите на сетълмент, както са определени в член 2, параграф 1, алинея 11 от Регламента за ЦДЦК.

Целта на насоките е да осигурят общо, еднакво и последователно прилагане на член 9 от Регламента за ЦДЦК, както и на съответните разпоредби на Делегиран регламент (ЕС) 2017/391 на Комисията и Регламент за изпълнение (ЕС) № 2017/393 на ЕК, включително обмена на информация между ESMA и компетентните органи по отношение на интернализирания сетълмент.

Насоки относно преодоляването на конфликти на интереси от ЦК (Централен контрагент, получил разрешение съгласно член 14 от Регламента за европейската пазарна инфраструктура (РЕПИ)).

Насоките се прилагат за национални компетентни органи, осъществяващи надзор на ЦК във връзка с правилата и процедурите, които ЦК установяват за уреждане на конфликти на интереси съгласно член 33 от РЕПИ.

Целта на тези насоки е да се осигури общо, единно и последователно прилагане на член 33 от РЕПИ и на членове 3, 5, 6 и 7 от РТС на ЦК. За да изготви тези насоки, ESMA преразгледа и разпоредбите, издадени във връзка с други пазарни инфраструктури, по-специално централните депозитари на ценни книжа (ЦДЦК), и действителните правила, публикувани от ЦК.

Насоки относно мерките за допълнително обезпечаване и ограничаване на процикличността, прилагани от централните контрагенти, съгласно Регламента за европейската пазарна инфраструктура

Приложното поле на тези насоки обхваща прилагането на изискванията за допълнително обезпечаване за ограничаване на процикличността в съответствие с член 41 на Регламента за европейската пазарна инфраструктура, член 10 и член 28 на Делегиран регламент (ЕС) № 153/2013 на Комисията от 19 декември 2012 г. за допълване на Регламент (ЕС) № 648/2012 на Европейския парламент и на Съвета по отношение на регулаторните технически стандарти относно изискванията за централни депозитари на ценни книжа.

Адресати на насоките са компетентните органи, определени съгласно член 22 на Регламента за европейската пазарна инфраструктура, които упражняват надзор върху централните контрагенти, получили разрешение съгласно член 14 на посочения регламент.

Насоки относно прилагането на раздел В, точка 6 и раздел В, точка 7 от Приложение I към директивата за пазарите на финансови инструменти (ДПФИ)

Насоките се издават по инициатива на ESMA на основание член 16 от Регламента за ESMA.

Адресати на насоките са компетентните органи и инвестиционните посредници, както са определени в член 4, параграф 1, точка 1 от ДПФИ II.

В съответствие с прилагането на ДПФИ II и член 7 от Регламент (ЕС) № 2017/565 тези насоки изменят Насоките относно прилагането на раздел В, точка 6 и раздел В, точка 7 от Приложение I към ДПФИ (ESMA/2015/1341), които бяха издадени с цел да се изяснят точки (6) и (7) от раздел В, Приложение I към ДПФИ, както е допълнено с член 38 от Регламент 1287/2006/ЕО. Насоките актуализират изменените насоки за адаптирането им към новата регулаторна рамка на ДПФИ II, без да променят същността си.

Целта им е да се гарантира общо, единно и последователно прилагане на член 4, параграф 1, точка 17 във връзка с раздел В, точки (6) и (7) от приложение I към ДПФИ, допълнен с член 38 от Регламент 1287/2006/ЕО.

Насоки относно бенчмарковете с малка значимост съгласно Регламента за бенчмарковете

Насоките са приети на основание член 16 от Регламента за ESMA.

Приложното поле на насоките обхваща изготвянето на бенчмаркове с малка значимост и предоставянето на данни за такива бенчмаркове (членове 5, 11, 13 и 16 от Регламента за бенчмарковете).

Адресатите на насоките са компетентните органи, определени съгласно член 40 от Регламента за бенчмарковете, администраторите, както са определени в член 3, параграф 1, алинея 6 от Регламента за бенчмарковете, и поднадзорните доставчици на входящи данни, както са определени в член 3, параграф 1, алинея 10 от Регламента за бенчмарковете.

Целта на насоките е да се осигурят общо, еднакво и последователно прилагане по отношение на бенчмарковете с малка значимост на изискванията във връзка с функцията по наблюдение по член 5 от Регламента за бенчмарковете, на разпоредбата за входящите данни в член 11 от Регламента за бенчмарковете, на разпоредбата за прозрачността на методиката в член 13 от Регламента за бенчмарковете и на разпоредбата за изискванията за управлението и контрола за поднадзорните доставчици на входящи данни в член 16 от Регламента за бенчмарковете.

Насоки относно рисковите фактори съгласно Регламента относно проспектите

Адресати на тези насоки са компетентните органи, определени от всяка държава членка в съответствие с член 31 от Регламент (ЕС) №2017/1129 на Европейския парламент и на Съвета от 14 юни 2017 г. относно проспекта, който трябва да се публикува при публично предлагане или допускане на ценни книжа до търговия на регулиран пазар, и за отмяна на Директива 2003/71/ЕО.

Целта на насоките е да подпомагат компетентните органи при прегледа на спецификата, значимостта и представянето на рисковите фактори в категории, в зависимост от тяхното естество. Те са изготвени в съответствие с член 16, параграф 4 от Регламент (ЕС) 2017/1129 на Европейския парламент и на Съвета от 14 юни 2017 г. относно проспекта, който трябва да се публикува при публично предлагане или допускане на ценни книжа до търговия на регулиран пазар, и за отмяна на Директива 2003/71/ЕО. Насоките целят още да насърчават подходящо и последователно оповестяване на рисковите фактори в лесна за анализ, кратка и разбираема форма, чрез подпомагане на компетентните органи при извършвания от тях преглед на спецификата и значимостта и на представянето на рисковите фактори в категории.

Съвместни насоки по член 17 и член 18, параграф 4 от Директива (ЕС) 2015/849 относно опростената и разширената комплексна проверка на клиента и факторите, които кредитните и финансовите институции трябва да вземат предвид при оценяване на риска от изпиране на пари и финансиране на тероризма, свързан с индивидуални делови взаимоотношения и случайни сделки

Тези насоки са приети съвместно от трите европейски надзорни органа (ESMA, ЕИОРА и ЕВА), като целта им е да определят факторите, които дружествата следва да отчитат при оценяване на риска от изпирането на пари и финансирането на тероризма (ИП/ФТ), свързан с деловите

взаимоотношения или случайна сделка. Те също така определят начините, по които дружествата следва да коригират степента на своите мерки за комплексна проверка на клиента (МКП) по начин, който е съразмерен на установения риск от ИП/ФТ.

Предмет на насоките са оценките на риска на индивидуални делови взаимоотношения и случайни сделки, но дружествата могат да ги използват *mutatis mutandis* при оценката на риска, свързан с ИП/ФТ в своята дейност в съответствие с чл. 8 от Директива (ЕС) 2015/849. Описаните в насоките фактори и мерки не са изчерпателни и дружествата следва да вземат предвид и други фактори и мерки по целесъобразност.

Адресати на настоящите насоки са кредитните и финансовите институции, както са определени в чл. 3, пар. 1 и чл. 3, пар. 2 от Директива (ЕС) 2015/849, и компетентните органи, отговорни за надзора на спазването от тези дружества на техните задължения във връзка с мерките срещу изпирането на пари и финансирането на тероризма (ИП/ФТ). Компетентните органи следва да използват тези насоки при оценка на адекватността на оценката на риска на дружествата и политиките и процедурите за превенция срещу ИП/ФТ.

Партньорски проверки

През 2019 г. Европейският орган за ценни книжа и пазари (ESMA) проведе две партньорски проверки (ПП):

Партньорска проверка за надзорните действия, целящи да подобрят качеството на докладваните данни съгласно регламент EMIR

Една от целите на Регламент (ЕС) № 648/2012 относно извънборсовите деривати, централните контрагенти и регистрите на транзакции (EMIR) е да намали и идентифицира системен риск и риск от контрагента и да помогне за предотвратяване на бъдещ срив на финансовата система, като предоставя на регулаторите точна, актуална и значима информация за риска от позиции на деривати, като изисква всички деривати да бъдат докладвани на регистрите на транзакции (РТ).

Тази цел се постига, когато висококачествените данни се докладват от контрагентите на РТ. За да подпомогне подобряването на качеството на данните, докладвани по EMIR, през 2014 г. ESMA стартира План за действие за качество на данните (DQAP). Той е полезен надзорен инструмент, който дава възможност на НКО да сравняват специфичните показатели за качество на данните във всички юрисдикции в ЕС. Освен това той позволява да се идентифицират трансгранични случаи, за които е необходимо да се предприемат бъдещи мерки.

В партньорската проверка бяха оценени НКО в следните области: общият надзорен подход на НКО за качеството на данните по EMIR, интегрирането на EMIR в цялостния подход за надзор на НКО, достъпът на НКО, оценка и анализ на данните.

Спрямо ESMA партньорската проверка оценява следните области: надзорния подход на ESMA към качеството на данните по EMIR, интегрирането на EMIR в цялостния подход за надзор на ESMA, достъпа на ESMA, оценката и анализа на данните, съхранявани от РТ, за да се извърши надзор на РТ.

Тази проверка е от типа целева ПП и се съсредоточи върху шест юрисдикции въз основа на информацията, отчетена от РТ на ESMA през юни 2018 г.: UK, CY, NL, DE, IE и FR. ESMA също е включен в ПП в ролята си на пряк надзорен орган на РТ.

Докладът и изводите от тази партньорска проверка са публикувани на интернет страницата на ESMA на следния адрес:

<https://www.esma.europa.eu/convergence/supervisory-convergence/peer-reviews>.

Партньорска проверка относно събирането и използването на уведомления за подозрителни нареждания и сделки (STORs²²) съгласно Регламента за пазарна злоупотреба²³ като източник на информация при разследвания на пазарни злоупотреби

Партньорската проверка цели да установи практиките на НКО да осъществяват ефективен надзор върху задълженията за отчитане на STOR, за да гарантират, че лицата, които докладват, са изцяло ангажирани и спазват законовите изисквания. По този начин се гарантира, че НКО получават релевантната информация, за да изпълнят своя мандат за запазване целостта на пазара и засилване на защитата на инвеститорите и доверието на пазара.

Обхватът на партньорската проверка е в 6 направления, свързани със STOR:

- надзорът над пазарните оператори и инвестиционните посредници, които оперират системи и процедури на местата за търговия, за да открият подозрителна дейност и да докладват STORs (член 16, пар. 1 MAR);
- надзорът върху лица, които професионално организират/извършват трансакции, по отношение на техните системи и процедури за откриване и съобщаване за подозрителни нареждания и сделки (член 16, пар. 2 MAR);
- практиките на НКО по отношение на лошо качество и неотчитане на STORs, както и дейността им по правоприлагане и санкции;
- практики по анализ на STORs;
- трансграничен обмен на STORs от НКО; и
- ресурси на НКО за надзор на STORs.

Докладът и изводите от тази партньорска проверка са публикувани на интернет страницата на ESMA на следния адрес:

<https://www.esma.europa.eu/convergence/supervisory-convergence/peer-reviews>

Основни акценти в работата на ЕИОРА

Европейският орган за застраховане и професионално пенсионно осигуряване – ЕИОРА, съсредоточава работата си в дейности, които да допринесат за постигането на визия на надежден надзорен орган. Основните цели на институцията са свързани с управлението на бизнеса, надзорната конвергенция и финансовата стабилност. ЕИОРА прилага метод за приоритизиране на своите дейности, за да идентифицира най-важните области на работа за годината.

Сред основните фокус теми, по които работи ЕИОРА през 2019 г., са технологиите в застраховането (InsurTech) и устойчивите финанси. InsurTech оказва влияние върху всички етапи на веригата от дейности в застрахователния и пенсионния сектор. Бизнес моделите на предприятията и потребителският опит се променят в резултат на разпространението на финансови иновации и

²² Уведомления за подозрителни нареждания и сделки, които се подава до НКО съгласно чл. 16 от Регламента относно пазарната злоупотреба

²³ Регламент (ЕС) № 596/2014 на Европейския парламент и на Съвета от 16 април 2014 г. относно пазарната злоупотреба (Регламент относно пазарната злоупотреба) и за отмяна на Директива 2003/6/ЕО на Европейския парламент и на Съвета и директиви 2003/124/ЕО, 2003/125/ЕО и 2004/72/ЕО на ЕК.

технологии. В тази връзка европейският регулатор създава специална работна група с подготвен мандат за следващите няколко години, която да съсредоточи усилията си върху влиянието на финансовите технологии в застрахователната и пенсионната сфера. През 2019 г. ЕЮРА обърна специално внимание на гарантирането на безопасността и устойчивостта на застрахователния сектор. През отчетната година регулаторът активно се занимаваше с надзора върху сигурността и управлението на информационните и комуникационни технологии (ICT), като обърна по-специално внимание на оценката на адекватността на прилагането на „тест за кибер устойчивост“ на застрахователния пазар.

В тази връзка ЕЮРА определи следните приоритети за 2019 г.:

- въздействие върху бизнес моделите - необходимо е надзорните органи да са наясно с промяната на бизнес моделите за осигуряване на подходящ надзор, основан на риска;
- големи данни - приоритет поради потенциалната вреда за потребителите, когато ценообразуването се извършва с помощта на данни, които не са основани на риска, като по този начин се повдигат потенциални етични проблеми;
- кибер рискове - област с нарастващи последици както по отношение на възможностите, така и на рисковете за индустрията и за потребителите.

Европейският надзорен орган поставя пред себе си четири стратегически цели за 2019 г., като за всяка от тях очертава конкретни приоритети, работата по които да спомогне постигането на съответната цел. Първата цел, която ЕЮРА определя, е активна работа по отношение на регулираното и надзора на бизнеса. В тази връзка са очертани следните приоритетни области:

- единен европейски правилник - сближаването на надзора може да се постигне само при хармонизиран набор от правила, като по този начин се гарантира относително стандартизиран подход, прилагане и практики в цяла Европа;
- цялостен подход за наблюдение на рисковете – засилена работа по методологията за наблюдение на рисковете по отношение на управлението на бизнеса с цел осигуряване на цялостна картина;
- съгласуване на надзорните практики - осигуряване на ефективно осъществяване на надзор на бизнеса.

Втората стратегическа цел е свързана с конвергенция, която да доведе до висококачествен пруденциален надзор в целия ЕС. Три са основните характеристики на регулаторната рамка за постигането на качествен надзор - благонадеждна, интелигентна и стабилна, подобряваща използването и качеството на надзорната информация. През 2019 г. ЕЮРА продължи своята работа по прегледа на подготвените от нея насоки, както и по доклада относно мерките за дългосрочните гаранции (LTG).

По отношение на пенсионния сектор през 2019 г. беше поставено за цел по-ефективното сътрудничество между националните и приемащите надзорни органи на трансграничните институции за професионално пенсионно осигуряване (ИППО). Освен това и като резултат от успешното прилагане на международни и европейски инициативи за повишаване на прозрачността на пенсионните фондове, ЕЮРА има възможност да извършва по-задълбочени и по-сложни анализи на статистически данни за оценка на европейския професионален пенсионен сектор.

ЕЮРА усилено работи за подобряване на използването и качеството на надзорната информация чрез ефективни стандартизирани механизми за обмен, централизирани проверки на

качеството и навременно предоставяне на бизнес информация. В тази връзка са определени следните приоритети за 2019 г.:

- подобряване на качеството на пруденциалните данни и данните за финансовата стабилност на застраховките и пенсиите - поддържане и доразвиване на проверки за качество на данните;
- насърчаване на последователността в надзора чрез предоставяне на по-голям набор от показатели за подпомагане на идентифицирането на рисковете, както и насочване към вземането на решения за надзорни действия;
- укрепване на сигурността - инвестиране в укрепване на сигурността на организацията във всичките ѝ аспекти - както персонална, така и сигурност на информационните технологии.

ЕЮРА активно се ангажира с работа по надзорното сближаване в областта на пруденциалния надзор на застрахователните компании, като сред поставените приоритети за 2019 г. бяха:

- изграждане и подобряване на обща надзорна култура и последователни надзорни практики;
- ЕЮРА да издава становища относно одобрението на вътрешните модели;
- извършване на оценка, основана на риска, и проследяване на конкретни надзорни въпроси по отношение на качеството и съгласуваността на националните надзорни практики с акцент върху трансграничните въпроси.

Третата стратегическа цел през 2019 г. беше по отношение на укрепването на финансовата стабилност на застрахователния и професионалния пенсионен сектор. Предизвикателните пазарни условия налагат по-голямо наблюдение на риска на равнище ЕС, целящо ранна идентификация на евентуалните проблеми и предлагане на действия за подпомагане на стабилността на секторите.

Сред приоритетите за 2019 г. по тази тема бяха очертани следните:

- поддържане и разработване на различни продукти (напр. стрес тестове, отчети за финансовата стабилност, идентикативна таблица на риска);
- прозрачни и достоверни доклади и статистически данни за риска – разработването и предоставянето на надежден анализ на риска и статистиката са важна област на фокус, тъй като по този начин се повишава прозрачността и доверието в застрахователния сектор;
- превантивните политики и действия за смекчаване на рисковете за финансовата стабилност – като предпазна мярка за финансовата стабилност акцентът е поставен върху предотвратяването на кризи.

Четвъртата стратегическа цел е свързана с ефективно и ефикасно изпълнение на мандата на ЕЮРА. През 2019 г. ЕЮРА продължи да се стреми да си сътрудничи с другите два европейски надзорни органа – ESMA и ЕВА. Институцията определи следните приоритети за годината:

- да се поддържа готовността за ефективно и ефикасно прилагане на всички необходими промени – ЕЮРА да адаптира съществуващите процеси, да въведе нови, за да отговори на всички нови изисквания, произтичащи от прегледа на ЕНО, ПЕПП или Брекзит, като същевременно продължава да предоставя добавена стойност в областите на надзора на управлението на бизнеса, качествения и последователен пруденциален надзор и финансова стабилност;
- подобряване, оптимизиране и автоматизиране на процесите – за да се гарантира, че ЕЮРА работи възможно най-ефективно и ефикасно, органът се стреми към непрекъснато подобряване на функционирането на своите процеси.

Партньорски проверки

През 2019 г. Европейският орган за застраховане и професионално пенсионно осигуряване (ЕЮРА) също проведе две партньорски проверки:

Партньорска проверка на надзорните практики във връзка с прилагането на принципа на благоразумния инвеститор (prudent person rule) от институциите за професионално пенсионно осигуряване

Целта на партньорската проверка е да се проучат надзорните практики, свързани с прилагане на принципа на **благоразумния инвеститор от институциите за професионално пенсионно осигуряване**, за да се насърчи изграждането на обща надзорна култура чрез идентифициране на най-добри практики и издаване на препоръки до националните компетентни органи.

Партньорската проверка беше проведена сред 27 национални компетентни органи от 24 държави от Европейското икономическо пространство, вкл. и Република България, въз основа на методологията на ЕЮРА за провеждане на партньорски проверки.

Докладът и изводите от тази партньорска проверка са публикувани на интернет страницата на ЕЮРА на следния адрес:

<https://www.eiopa.europa.eu/content/results-peer-review-supervisory-practices-respect-application-prudent-person-rule-iorps>

Партньорска проверка относно изискванията за квалификация и надеждност на членовете на административния, управителния или надзорния орган и на квалифицираните акционери

Нормативната уредба на режима Платежоспособност II изисква застрахователните и презастрахователните предприятия да се притежават и управляват от лица с професионални качества и добра репутация, за да могат да гарантират стабилност и правилно управление на дружествата. Основната отговорност за осигуряване на квалификация и надеждност на членовете на административния, управителния или надзорния орган на дружествата (AMSB) е в правомощията на (пре)застрахователите, както и на националните компетентни органи, които извършват своята оценка след оценката на (пре)застрахователите. По подобен начин всяко придобиване или промяна в квалифицирано участие подлежат на преглед и одобрение от НКО. По време на референтния период от 1 януари 2016 г. до 15 май 2017 г. НКО са отделили значителни ресурси за оценяване на 8 031 заявления за квалификация и надеждност и 131 промени на квалифицирани участия.

Редица трансгранични случаи в Европейското икономическо пространство показват липса на хармонизация във връзка с оценката за квалификация и надеждност на членовете на AMSB и квалифицираните акционери. Тази липса на хармонизация води до потенциално различаващи се резултати в различни държави по отношение на едни и същи лица. Партньорската проверка е иницирана въз основа на тези случаи с цел да се проучат причините за липса на хармонизация и да се препоръчат действия за подобряване на сближаването на надзора в тази област.

Докладът и изводите от тази партньорска проверка са публикувани на интернет страницата на ЕЮРА на следния адрес:

<https://www.eiopa.europa.eu/content/results-peer-review-propriety-administrative-management-or-supervisory-body-members-and>

Освен това през 2019 г. КФН взе участие в стартирана от страна на ЕЮРА партньорска проверка относно редовния надзорен доклад. Попълнен бе въпросник, на база на който в последствие от страна на екипа на Групата за контрол към ЕЮРА бяха поставени допълнителни пояснения.

Насоки на ЕВА

През отчетената година КФН в своята работа прие със свое решение намерение да спазва в надзорната си практика следните насоки, прието от Европейския банков орган като водеща институция в сферата на секюритизациите:

Насоки относно критериите за опростеност, прозрачност и стандартизация за секюритизация на обезпечени с активи търговски ценни книжа, приети от ЕВА, с решение на КФН от 7 май 2019 г.

Целта на насоките е да се определят критериите за опростеност, стандартизация и прозрачност за секюритизациите на обезпечени с активи търговски ценни книжа в съответствие с членове 24 и 26 от Регламент (ЕС) № 2017/2402 на Европейския парламент и на Съвета от 12 декември 2017 г., като същите се прилагат по отношение на изискванията на ниво сделка и на ниво програма по отношение на секюритизациите на обезпечени с активи търговски ценни книжа.

Адресати на насоките са компетентните органи, посочени в член 29, параграфи 1 и 5 от Регламент (ЕС) № 2017/2402, както и останалите адресати, попадащи в обхвата на посочения регламент, следва да ги прилагат.

Насоки относно критерии за опростеност, прозрачност и стандартизация за секюритизации, различни от обезпечени с активи търговски ценни книжа, приети от ЕВА, с решение на КФН от 7 май 2019 г.

Целта на насоките е да се определят критериите за опростеност, стандартизация и прозрачност за секюритизации, различни от обезпечени с активи търговски ценни книжа, в съответствие с членове 20, 21 и 22 от Регламент (ЕС) № 2017/2402 на Европейския парламент и на Съвета от 12 декември 2017 г., като същите се прилагат по отношение на критериите за опростеност, стандартизация и прозрачност на секюритизации, различни от обезпечени с активи търговски ценни книжа.

Адресати на насоките следва са компетентните органи, посочени в член 29, параграфи 1 и 5 от Регламент (ЕС) № 2017/2402, и останалите адресати, попадащи в обхвата на този регламент.

Основни акценти в работата на ESRB

Основно място в работата на органите и структурите на ESRB през 2019 г. продължава да бъде отделено на оценката на рисковете за финансовата стабилност в ЕС, свързани със забавянето на темповете на растеж, което е предизвикателство пред устойчивостта на дълга в публичния и частния сектор, и търсенето на доходност на финансовите пазари, което се засилва в условията на ниски лихвени проценти. Сред рисковете е и продължаващата слабост на световната търговия и негативното въздействие на глобалните политически несигурности.

През 2019 г. ESRB направи оценка на съответствието на мерките и действията по Препоръка ESRB/2012/1 относно фондовете на паричния пазар и извърши актуализация на Препоръка ESRB/2016/14 относно запълването на празноти в данните за недвижимите имоти (Препоръка ESRB/2019/3).

В изпълнение на Препоръката на ESRB от 18 юни 2014 г. относно насоки за определяне на нива на антицикличния буфер (ESRB/2014/1), на основание чл. 13, ал. 1, т. 25 от ЗКФН, във връзка с чл. 111 от Наредба № 50 от 19.06.2015 г. за капиталовата адекватност, ликвидността на инвестиционните посредници и осъществяването на надзор за спазването им, Комисията за финансов надзор на свои заседания взе решения, с които да признае нивото на антицикличен буфер, определено от БНБ в размер на 0% за първите три тримесечия на 2019 г. и в размер на 0.5% за четвърто тримесечие на 2019 г., което се прилага към експозиции за кредитен риск в Република България. Инвестиционните посредници могат да бъдат освободени от КФН от поддържането на предпазен капиталов буфер и/или специфичен антицикличен капиталов буфер при прилагане разпоредбите на чл. 80, съответно чл. 83 от Наредба № 50. Последващите решения за увеличение на нивото на антицикличния буфер бяха отменени на заседанието на КФН на 24.03.2020 г., като приложимото ниво на антицикличен буфер от 0.5%, определено през октомври 2018 г., остава в сила до следващо решение.

В съответствие с Препоръка ESRB/2015/1 относно признаването и определянето на нивата на антицикличния буфер за експозиции към трети държави, през 2019 г. ESRB публикува без съществени промени спрямо 2016 г. списъка на страните, определени като съществени трети държави, като сред тях попадат Бразилия, Китай, Хонконг, Русия, Сингапур, Швейцария, Турция и САЩ.

По отношение на Препоръка ESRB/2016/14 относно запълването на празноти в данните за недвижимите имоти (изменена с Препоръка ESRB/2019/3), КФН съвместно с БНБ е изготвила междинен доклад за предприетите мерки и действия по препоръката. Секторът на недвижимите имоти продължава да бъде оценяван като един от източниците на системен риск в средносрочен хоризонт в някои държави от ЕС.

В резултат на втория преглед на уязвимостите в сектора на жилищните недвижими имоти, започнал през 2018 г., ESRB издаде предупреждения за пет държави относно средносрочните уязвимости в сектора за жилищните недвижими имоти (Норвегия, Исландия, Франция, Германия и Чехия). Освен това, в продължение на предупрежденията от 2016 г. към Швеция, Финландия, Нидерландия, Белгия, Дания и Люксембург, ESRB издаде препоръки за справяне със средносрочните уязвимости в сектора на жилищните недвижими имоти в тези страни.

Продължава работата на ESRB по макропруденциалната политика отвъд банкирането и по анализа и разработването на макропруденциални инструменти в застраховането, като резултатът от работата ще бъде взет под внимание при прегледа на Директивата за Платежоспособност II (Solvency II). Извършен е и анализ на стимулите за централен клиринг и процикличност във връзка с новите изисквания, произтичащи от прегледа на EMIR.

През 2019 г. ESRB допринася в работата по изготвянето на неблагоприятните сценарии на стрес тестовете на EIOPA за пенсионните фондове и на ESMA за централните контрагенти.

ESRB започна работа и по темата за устойчиви финанси чрез разработване и прилагане на методология за провеждане на проучване на въздействието на различните сценарии за изменение на климата, които биха могли да засегнат финансовия сектор на ЕС.

7.2. Международно сътрудничество, проекти и инициативи

Сътрудничеството на КФН с международни организации и финансови институции е съществен аспект от дейността на регулатора, като то придобива все по-голямо значение в контекста на

глобализираните финансови пазари. Комисията членува в трите международни организации, изготвящи стандартите в сектора на ценните книжа, застраховането и пенсионното осигуряване, а именно Международната организация на комисиите по ценни книжа (**International Organization of Securities Commissions – IOSCO**), Международната асоциация на застрахователните надзорни институции (**International Association of Insurance Supervisors – IAIS**) и Международната организация на пенсионните надзорни органи (**International Organisation of Pension Supervisors – IOPS**).

По отношение на дейността на КФН по обмен на информация с чуждестранни регулаторни и надзорни органи, свързана с провеждането на разследвания на физически лица и дружества, лицензионни и други процедури, през 2019 г. КФН продължи активно да оказва съдействие. Удовлетворени са 50 молби за съдействие, постъпили от чуждестранни надзорни органи, в съответствие с меморандумите за разбирателство на IOSCO, IAIS и ESMA. От своя страна, КФН е отправила 29 молби за оказване на съдействие към свои чуждестранни партньори.

С влизането в сила на Общия регламент за защита на данни (GDPR) се въведоха по-строги изисквания при събиране и обработване на лични данни, включително и по отношение предоставянето им на трети държави. С цел осигуряване продължаването на законосъобразен обмен на информация с трети страни чрез привеждане в съответствие на IOSCO Меморандума с GDPR, беше изготвен проект на административна договореност, която бе одобрена както от Европейския орган за защита на личните данни, така и от Българската комисия за защита на личните данни. В резултат от това на 11 април 2019 г. КФН подписа многостранна административна договореност за трансфер на данни на основание чл. 46, ал. 3 от GDPR.

Допълнително бяха подписани два международни меморандума, с Европейската централна банка (17 януари 2019 г.) и с китайската Комисия за регулиране на банкирането и застраховането (23 октомври 2019 г.).

Многостранното споразумение за обмен на информация с Европейската централна банка

През отчетната година беше сключено Многостранното споразумение за обмен на информация с Европейската централна банка (ЕЦБ) и компетентните надзорни органи на държавите-членки на Европейския съюз (ЕС). Споразумението се сключи в изпълнение на чл. 57а, пар. 2 от Директива (ЕС) 2015/849, във връзка с Директива (ЕС) 2018/843 на Европейския парламент и на Съвета от 30 май 2018 г. за изменение на Директива (ЕС) 2015/849 за предотвратяване използването на финансовата система за целите на изпирането на пари и финансирането на тероризма и за изменение на директиви 2009/138/ЕО и 2013/36/ЕС. Целта на споразумението е да уреди практическите условия и реда за обмен на информация между ЕЦБ, в качеството ѝ на орган по изпълнението на член 27, параграф 2 от Регламент (ЕС) № 1024/2013 и чл. 56, първа алинея, буква ж) от Директива 2013/36/ЕС, и компетентните органи, упражняващи надзор върху кредитните и финансовите институции в съответствие с Директива 2015/849.

Меморандум за сътрудничество в сферата на застраховането с Комисията за регулиране на банкирането и застраховането в Китай

По случай 70-тата годишнина от установяването на дипломатически отношения между България и Китай, през октомври 2019 г. Комисията за финансов надзор и Комисията за регулиране на банкирането и застраховането в Китай (CBIRC) подписаха Меморандум за сътрудничество в сферата на застраховането. На двустранна среща, организирана от КФН в София, двете институции подписаха споразумението, с което бе установена процедура за обмен на надзорната информация и

засилване на сътрудничеството в областта на застрахователния надзор. Партньорството между двата надзорни органи е и част от инициативата на Китай „16+1“, насочена към засилване и разширяване на сътрудничеството с шестнайсетте държави от Централна и Източна Европа /ЦИЕ/ - България, Албания, Босна и Херцеговина, Естония, Латвия, Литва, Полша, Република Македония, Румъния, Словакия, Словения, Сърбия, Унгария, Хърватия, Черна гора, Чехия.

Присъединяване на Република България към Организацията за икономическо сътрудничество и развитие (ОЕСД)

През 2019 г. КФН взе активно участие в процеса по присъединяване на Република България към Организацията за икономическо сътрудничество и развитие (ОЕСД). Към настоящия момент присъединяването е определено като важна цел на външната политика на Република България.

В тази връзка беше създадена работна група в рамките на КФН с цел изпълняване на задачите, попадащи в компетенциите на българския надзорен орган по отношение на присъединяването на България към ОЕСД. През 2019 г. работната група системно се занимава с попълването на въпросници, подаване на информация и коментари по отношение на различните етапи по присъединяването.

Освен това представители на КФН са членове и на няколко междуведомствени работни групи, които са ангажирани с конкретен етап от процеса по присъединяване. Ключов такъв етап по присъединяването на държавата към международната организация е именно присъединяването към Кодекса за либерализиране на движението на капитали и Кодекса за либерализиране на текущите невидими операции на ОЕСД (Кодексите). По тази тема членовете на работната група в рамките на КФН системно работеха по подготвянето на отговори на въпроси, отправени от ОЕСД, изготвяха приноса на КФН в националната позиция и др. Представителите от страна на българския надзорен орган участваха и в редица срещи както на национално, така и на международно ниво, с цел обсъждане на присъединяването към двата основополагащи кодекса на ОЕСД.

Комисията за финансов надзор излъчи и представители в междуведомствената работна група, създадена във връзка с Прегледа на инвестиционната политика на Република България, който също е сред основните етапи по присъединяването към ОЕСД.

ЕЮРА Pilot Project

През 2019 г. КФН кандидатства за участие в Програмата за подкрепа на структурни реформи на Европейската комисия (ППСР) – Пилотен проект за обучения на Европейския орган за застраховане и професионално пенсионно осигуряване (ЕЮРА). Пилотният проект предвижда целеви обучения на служителите на националните компетентни органи относно прилагането на режима Платежоспособност II, който въвежда нови изисквания при надзора на застрахователните дружества. Чрез проекта се цели повишаване на административния капацитет на служителите по отношение на надзора на пруденциалните и качествените изисквания, както и на груповия надзор. Въпреки големия интерес на европейско ниво към новостартираната инициатива, КФН бе сред първите одобрени от Европейската комисия институции за участие в програмата за обучения, които да се проведат през 2020 г. в София. Участието на КФН в този проект е и с оглед на поетите ангажименти по Националната програма за реформи за 2019 г., както и с плана за действие за присъединяване към България към ЕRM II.

Сътрудничество с Националната комисия за ценни книжа и фондови пазари на Украйна

През юли 2019 г. КФН организира в София учебна визита на служители на украинската Национална комисия за ценни книжа и фондови пазари. Компетентният орган на Украйна подготвя закон за колективните инвестиционни предприятия, съдържащ разпоредби от европейските директиви 2009/65/ЕО за предприятията за колективно инвестиране в прехвърлими ценни книжа и 2011/61/ЕС относно лицата, управляващи алтернативни инвестиционни фондове. Визитата, подпомогната от Европейския съюз с цел укрепването на правната рамка за регулиране на капиталовия пазар в Украйна, имаше за цел да запознае членове на работната група, пряко участващи в изготвянето на закона в Украйна, с опита на КФН и България по темата. Експерти от КФН изнесоха презентации за особеностите на българското и европейското законодателство и пазари, последвани от дискусия относно опита на КФН в такива реформи на небанковия финансов сектор.

Проект в областта на финансовото образование

Друг проект, в който КФН участва през изминалата година, е в областта на финансовото образование и се изпълнява от Международна мрежа за финансово образование към OECD и от Министерство на финансите на Нидерландия. Проектът е 5-годишен (2018-2022 г.) и цели предоставяне на подкрепа за разработване и реализиране на адаптирани към специфичните нужди на страните участнички инициативи в областта на финансовото образование. В проекта участват общо 7 държави, като освен България, това са Румъния, Хърватия, Македония, Черна гора, Молдова и Грузия. Проектът е високо приоритетен, включително и във връзка с кандидатурата на Република България за членство в OECD. В рамките на проекта, през месец ноември, служители на КФН взеха участие в конференция и технически семинар на тема „Повишаване на финансовата грамотност в Югоизточна Европа“ в гр. Тбилиси, Грузия. Събитието имаше за цел насърчаване на обмена на опит и знания между участниците чрез презентации и интерактивни дискусии относно имплементирането на националните стратегии за финансова грамотност, постиженията, предизвикателствата и добрите практики за повишаване на финансовата грамотност в региона. Обсъдени бяха и резултатите от проведено проучване на финансова грамотност, както и идентифицираните нужди по отношение на финансовата грамотност в целия регион на Югоизточна Европа.

7.3. Сътрудничество с институции в страната

КФН поддържа и задълбочава сътрудничеството си с държавни структури, браншови асоциации на поднадзорните на КФН лица и други заинтересовани лица предвид подготвяните промени в законодателството и възникнали практически проблеми при прилагането му.

Комисията осъществява активно сътрудничество с браншови асоциации – Българската асоциация на управляващите дружества (БАУД), Българската асоциация на лицензираните инвестиционни посредници (БАЛИП), Българската асоциация на дружествата за допълнително пенсионно осигуряване (БАДДПО), Асоциация на българските застрахователи (АБЗ), както и с множество институции – Национална агенция за приходите (НАП), Държавна агенция „Национална сигурност“ (ДАНС), Българска народна банка (БНБ), Министерство на финансите (МФ), Агенция по вписванията (АП), Институт дипломираните експерт-счетоводители (ИДЕС) и Комисия за публичен надзор над регистрираните одитори (КПНРО).

През 2019 г. се сключиха следните междуведомствени споразумения:

- Споразумение за сътрудничество и обмен на информация между Комисията за финансов надзор и Националната агенция за приходите с № СПОР-6/10.06.2019 г.;

- Споразумение за сътрудничество и обмен на информация във връзка с изискванията на Закона за киберсигурността между Комисията за финансов надзор и Държавната агенция „Електронно управление“ с № СПОР-10/25.11.2019 г.

В хода на работата през 2019 г. по изработването на проекта на наредба за система „бонус-малус“ представители на управление „Застрахователен надзор“ участваха в поредица от срещи на междуведомствена работна група с представители на МВР и МТИТС. В допълнение на каналите за събиране на общественото мнение, на 3.12.2019 г. се състоя и експертно обсъждане във Висшето училище за застраховане и финанси (ВУЗФ), на което присъстваха Асоциацията на българските застрахователи (АБЗ), Българска асоциация на пострадали при катастрофи, Държавна агенция “Безопасност на движението по пътищата”, „Институт за пътна безопасност“, Гаранционен фонд, представители на МВР и на МТИТС. По време на обсъждането, в изключително ползотворен дух, експертите затвърдиха подкрепата си към модела, като представиха и конструктивни и сериозно аргументирани предложения за подобрения в системата „бонус-малус“. Всички страни се обединиха около основната цел, че трябва да се внедряват нови инструменти за намаляване на броя на жертвите на пътя в България.

Във връзка със изготвянето на проект на Наредба за утвърждаване на Методика за определяне размера на обезщетенията за имуществени и неимуществени вреди вследствие телесно увреждане на пострадало лице и за определяне размера на обезщетенията за имуществени и неимуществени вреди на увредено лице вследствие смъртта на пострадало лице, през 2019 г. е сформирана междуведомствена работна група с представители на КФН, Министерството на здравеопазването (МЗ) и МТСП. В хода на работата са представени и разгледани писмени становища и предложения от участниците в работната група, както и други заинтересовани страни – Софийски районен съд, Висш адвокатски съвет и отделни адвокати, събрана е и е обработена статистическа информация от застрахователите, извършващи дейност по задължителна застраховка „Гражданска отговорност“ на автомобилистите, относно платените обезщетения за имуществени и неимуществени вреди в случай на смърт и телесни увреждания по същата застраховка.

Също така представител на управление „Застрахователен надзор“ взе участие в работна среща, проведена в Министерство на туризма, за обсъждане на проблема с продължаващата липса на предлагане на българския пазар на застраховка „Отговорност на търговеца, улесняващ предоставяне на свързани туристически услуги“, както и обсъждане на задължителната застраховка „Отговорност на туроператора“.

По линия на междуведомственото сътрудничество във връзка с обсъждане и съгласуване на предложения за промени в нормативната уредба и обмен на налична информация, през 2019 г. представители на управление „Осигурителен надзор“ взеха участие в:

- срещи на работна група с водеща институция МТСП за разработване на проект на Закон за изменение и допълнение на КСО осигуряване с цел регламентиране на фазата на изплащане от допълнителното задължително пенсионно осигуряване;

- работни срещи с представители на МФ и БАДДПО по проект на Закон за изменение и допълнение на КСО, въвеждащ изискванията на Директива (ЕС) 2016/2341 относно дейностите и надзора на институциите за професионално пенсионно осигуряване и др.

През 2019 г. продължи участието на представители от управление „Осигурителен надзор“ в постоянните работни групи към Съвета по европейските въпроси и по-конкретно в Работна група 26

„Финансови услуги” с водеща институция МФ, Работна група 2 „Свободно движение на хора“ и Работна група 13 „Социална политика и заетост” към МТСП, както и участие в работна група с водеща институция МФ във връзка с изпълнението и отчитането на мерките от Плана за действие за изпълнение на намеренията на Република България за присъединяване към Валутния механизъм II и към Банковия съюз (ERM II).

Представител на управление „Осигурителен надзор” участва в процедурата за служебно разпределение на лицата, избрали фонд за допълнително задължително пенсионно осигуряване, провеждана съгласно Инstrukция №1/21.02.2006 г. Служебното разпределение се извършва четири пъти годишно от комисия, създадена към Националната агенция за приходите, която включва по един упълномощен представител на НАП, КФН и Българската асоциация на дружествата за допълнително пенсионно осигуряване.

8. Институционално развитие на КФН

8.1. Нови моменти в управлението и структурата на КФН

С решение от 15 март 2019 г. на Народното събрание за Председател на КФН е избран г-н Бойко Атанасов. С избора от Народното събрание и на г-жа Мария Филипова за Заместник-председател на КФН, ръководещ управление „Надзор на инвестиционната дейност“, и на г-жа Илиана Христова за Заместник-председател на КФН, ръководещ управление „Застрахователен надзор“ през април 2019 г., е попълнен изцяло управленският състав на институцията, което подsigурява нейното надлежно и ефективно управление и функциониране.

8.2. Управление на човешките ресурси

Структурата и функциите на Комисията за финансов надзор са определени в ЗКФН, Правилника за устройството и дейността на Комисията за финансов надзор и на нейната администрация (ПУДКФННА), специалните закони и подзаконови нормативни актове, регулиращи инвестиционната, застрахователната и осигурителната дейност. Утвърдената щатна численост на КФН в края на 2019 г. е 255 бройки (5 членове на КФН и 250 души администрация). Според разпределението на функциите, администрацията на Комисията се състои от обща и специализирана администрация и звена и длъжности на пряко подчинение на председателя: Кабинет на председателя, Звено за вътрешен одит, Инспекторат, главен секретар, финансов контролор, служител по сигурността на информацията, лице по защита на личните данни и служител, отговарящ за мрежовата и информационната сигурност.

Общата администрация подпомага осъществяването на правомощията на Председателя на Комисията като ръководител на администрацията, осигурява технически дейността на Комисията и на специализираната администрация и осъществява дейността по административно обслужване на гражданите и юридическите лица. В края на 2019 г. в състава на общата администрация се включват следните дирекции:

- дирекция „Правна“ – 19 щатни бройки;
- дирекция „Международно сътрудничество“ – 9 щатни бройки;
- дирекция „Координация и политика на регулаторната и надзорната дейност“ – 1 щатна бройка;
- дирекция „Деловодство и административно обслужване“ – 7 щатни бройки;
- дирекция „Финансово-стопански дейности“ – 22 щатни бройки;
- дирекция „Информационни технологии“ – 7 щатни бройки;
- дирекция „Връзки с обществеността и протокол“ – 7 щатни бройки;

Съгласно ПУДКФННА дирекциите „Правна“, „Международно сътрудничество“ и „Координация и политика на регулаторната и надзорната дейност“ са част от общата администрация, но при изпълнение на функциите си са на пряко подчинение на Председателя на Комисията.

Специализираната администрация подпомага и осигурява осъществяването на правомощията на Комисията и нейните органи, като в нейния състав са включени следните дирекции:

- дирекция „Регулаторни режими на инвестиционната дейност“ – 25 щатни бройки;
- дирекция „Надзор на инвестиционната дейност“ – 56 щатни бройки;
- дирекция „Регулаторни режими на застрахователния надзор – 14 щатни бройки;
- дирекция „Застрахователен надзор“ – 33 щатни бройки;

- дирекция „Регулаторни режими на осигурителния надзор” – 11 щатни бройки;
- дирекция „Осигурителен надзор” – 15 щатни бройки;
- дирекция „Анализи, жалби и реструктуриране” – 11 щатни бройки.

За постигане на стратегическите цели на Комисията са заложили като приоритет подобряване на условията и осигуряване на благоприятна работна и социална среда за привличане на подходящи кандидати за работа, както и за задържане на квалифицираните служители и тяхното кариерно развитие. С решение по протокол № 8 от 29 януари 2019 г. на Комисията за финансов надзор е приета Политика за управление на човешките ресурси на КФН за периода 2019 – 2021 година. Стратегическия документ е насочен към развитие на политиката и системите за оценка на работата на служителите и за адекватно заплащане в съответствие с изпълнението на служебните ангажименти, постигнатите резултати и нормативните изисквания.

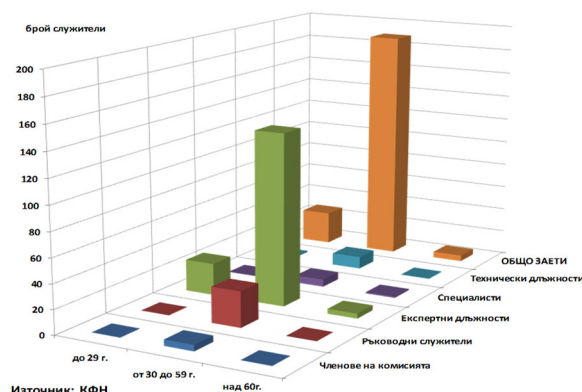
В резултат на предприетите действия по привличане на експерти с необходимите професионални квалификации, броят на заетите щатни бройки в Комисията е 221 в края на 2019 г., като достига коефициент на заетост от 86.7% от общата численост.

Действащата Процедура за подбор на кандидати за работа в КФН гарантира прозрачност на процеса по подбор и е изградена на принципа на конкуренция въз основа на професионалните и деловите качества на кандидатите. Процедурата регламентира назначаването на експерти с необходимата квалификация и опит в небанковия финансов сектор, при стриктно спазване на нормативната уредба в областта на трудовите правоотношения. Разширен е кръгът на публичност при набиране на кандидати, които имат специализиран интерес в икономиката и притежават търсените от КФН знания и компетентности.

През 2019 г. са назначени 41 нови служители, по реда на Процедурата за подбор на кандидати, в това число 2 служители на длъжности финансов анализатор и актюер, притежаващи високи експертни познания. Напусналите през 2019 г. са 36. В това число е прекратено трудовото правоотношение на 1 служител, поради придобито право на пенсия за осигурителен стаж и възраст.

Тенденцията за привличане на млади хора за работа в КФН се запази и през отчетната година, като служителите на възраст под 29 години съставляват 12% от заетите служители от администрацията на КФН. Най-голямата част от служителите попадат във възрастовата група от 30 до 59 години (86%). Служителите, които работят в КФН, на възраст над 59 години, са 5 (2%).

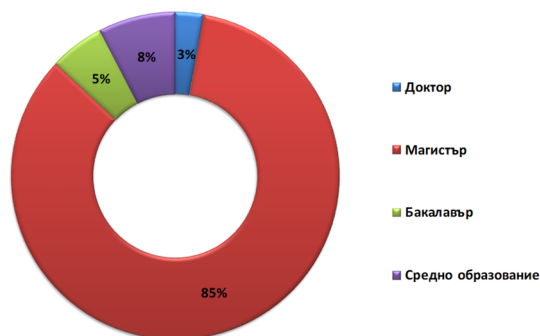
Графика 16. Разпределение на заетите служители по възраст и длъжност в края на 2019 г.

Образователната и професионално-квалификационната структура на зетите в КФН лица отговаря на реалните потребности, необходими за изпълнение на поставените пред Комисията цели и задачи. Служителите с висше образование доминират, представлявайки 92% от зетите през 2019

г., в това число със степен доктор (3%), магистър (85%) и със степен бакалавър (5%). Делът на служителите със средно образование е най-малък (8%). Разпределението на служителите на КФН по области на висшето образование е следното: най-висок процент (50%) са служителите с висше образование в областта на стопанските науки, 41% – в областта на правните науки, 3% – хуманитарни науки, 1% – технически науки и информатика, 1% – природни науки и математика, а 3% притежават образование в други области.

Графика 17. Разпределение на служителите по степен на образование през 2019 г.

Източник: КФН.

Графика 18. Разпределение на служителите по области на висшето образование през 2019 г.

Източник: КФН.

Ефективното осъществяване на регулаторната и надзорна дейност на КФН, поддържането на високо ниво на професионалните знания и умения, както и повишаване на личната мотивация на служителите се осигурява чрез участие в актуални и специализирани обучения.

За повишаването на административния капацитет на КФН са проведени 25 специализирани обучения, в които са взели участие 32 служители. Семинарите са организирани от европейски и международни институции – Европейски орган за ценни книжа и пазари (ESMA), Европейски орган за застраховане и професионално пенсионно осигуряване (EIOPA), Обединен Виенски институт и Международен валутен фонд (JVI & IMF), Международна организация на комисиите по ценни книжа (IOSCO).

Във връзка със сключено споразумение със CFA Institute 3-ма служители са одобрени и включени в образователната програма на CFA – Level I.

С оглед усвояване на спецификите и новостите в областта на финансовата отчетност и анализ, настъпилите промени в нормативната уредба, развитието на личностни качества и поддържане на високо ниво на професионална компетентност на служителите, през 2019 г. са проведени 107 обучения, в които са взели участие 341 служители. Обученията са главно в областта на финансовото управление и контрол, управление на риска в публичния сектор, оценката на въздействието, защитата на личните данни, личностното развитие и ефективност, чуждоезиково обучение като са използвани активно и възможностите за електронно обучение без откъсване от работния процес.

Мотивацията за по-добро изпълнение на длъжността и постигнатите резултати от дейността на служителите дава възможност за кариерно израстване. Заемането на по-висока длъжност в

Комисията е извършено след обективна и справедлива оценка на потенциала за развитие на кандидатите, при спазване на принципа за равнопоставеност, като през 2019 г. са повишени в длъжност 18 служители.

През 2019 г. Комисията за финансов надзор продължи участието си в Програмата за студентски стажове в държавната администрация и даде възможност за провеждане на пълноценни практически стажове за български студенти, обучаващи се в страната и в чужбина.

8.3. Развитие на информационните технологии за нуждите на надзора

Развитието на ИТ инфраструктурата в Комисия за финансов надзор през 2019 г. мина под знака на устойчивост и съхранение на инвестициите. Следвайки актуалните тенденции за развитие на информационните технологии, Комисията продължи да поддържа своите програмни системи. През 2019 г. изградените информационни и комуникационни системи дадоха възможност за изпълнение на задълженията на всички длъжностни лица, като се осигури проследимост на действията и процесите, както и прилагане на ефективен контрол върху подаваната информация.

Своевременното запознаване с конкретни разпореждания и указания относно задълженията на персонала, изпълнението на възложените задачи, както и всички надзорни и регулаторни действия, извършени в резултат на дейността на КФН като надзорен орган на небанковия финансов сектор, се осъществява посредством автоматизирана информационна система за управление на документи и работни процеси АИС-Документооборот. Системата поддържа функционалност за автоматичен междуведомствен обмен на електронни документи – СЕОС.

През отчетния период продължи поддържането на актуално състояние на информацията в регистрите на КФН. Информацията в електронен портал e-Register се актуализира от поднадзорните лица, а всички останали обстоятелства своевременно се осъвременяват в електронния регистър и картотека ERiK на базата на въведената чрез разпореждания информация от специализираните управления в КФН.

Електронните портали, достъпни чрез интернет страницата на КФН, продължават да дават възможност изцяло по автоматизиран начин да се приема, контролира, обработва и разкрива регулирана информация от поднадзорните лица.

През 2019 г. продължи активното участие на КФН в работните групи на ESMA и EIOPA по внедряване на ИТ решения и приложението им за надзорни цели на локално ниво. Комисията участва успешно в разработване и внедряването на технологичен контейнер за връзка с блокчейн мрежата на DG DIGIT (ЕС), базиран на съществуващ контейнер, използван в проекта EFTG на Генерална дирекция „Информационни технологии“ на Европейската комисия.

Продължи успешното приемане, валидиране и обработване на постъпващата ежедневно информация относно осъществените инвестиционни сделки на всички опериращи на територията на Република България инвестиционни посредници чрез автоматизираната информационна система за осигуряване прилагането на чл. 26 от Регламент (ЕС) № 600/2014 на Европейския парламент и на Съвета от 15 май 2014 г. относно пазарите на финансови инструменти.

През 2019 г. успешно беше внедрен механизъм за валидация и трансфер към EIOPA на отчетите на Пенсионноосигурителните дружества по Платежоспособност II.

През 2019 г. стартира и продължава да се изпълнява проект за изграждане на онлайн форми и информационни раздели към тях, вътрешна информационна система за спазване на изискванията на Закона за прилагане на мерките срещу пазарните злоупотреби с финансови инструменти /ЗППМЗФИ/, както и на вътрешна информационна система за визуализация и корекция на съдържанието на предлаганите от КФН електронни административни услуги (ЕАУ).

През отчетния период беше извършен пълен анализ на сигурността на информационните системи на КФН, тестове за пробив в сигурността, както и автоматично сканиране на уязвимостите на системите на КФН.

Комисия за финансов надзор участва успешно, заедно с „Българска фондова борса” АД и „Централен депозитар” АД в проект за единна входна точка между трите институции, който ще осигури единен вход за подаване на данни от страна на капиталовия пазар.

С Решение № 1024-ОП от 16.09.2019 г. на Председателя на КФН бе прекратена процедурата за възлагане на обществена поръчка с предмет “Проектиране, разработка, внедряване и поддръжка на единна информационна система за обработка на входяща, изходяща и вътрешна информация в Комисията за финансов надзор“ поради наличие на само една подходяща оферта.

С цел актуализиране и верификация на изискванията на КФН за бъдещата единна информационна система и адаптиране на тези изисквания към настъпилите промени в нормативната уредба, процесите и процедурите на КФН, бе сключен договор за консултантски услуги за предварителна подготовка за реализация на специализирана Единна информационна система (ЕИС), като се изготви техническа документация, с която се допълнят и верифицират функционалните и нефункционалните изисквания за разработване и внедряване на единна информационна система на КФН. Предметът на настоящия договор включва изготвяне на: анализ на бизнес процесите, техническо задание и спецификация, техническа спецификация за необходимото хардуерно оборудване и софтуерни лицензи, пътна карта (Roadmap), изготвяне на концептуална ИТ архитектура и изготвяне на прогнозна стойност на обществената поръчка за възлагане и реализация на ЕИС. Сроктът на изпълнение е през 2020 г., като всички дейности планирани за 2019 г. са изпълнени в срок и с необходимото качество.

През отчетния период продължи виртуализация във вътрешната и външна ИТ инфраструктура на КФН. Продължи поддържането на изградените вече системи за изнесен печат и IP телефония. Беше внедрено цялостно решение за управление на архивите на системи и информация, както и лентова библиотека.

Също така бяха обновени голяма част от персоналните работни станции на служителите, беше извършена подмяна на част от активното мрежово оборудване и беше оптимизирана локалната компютърна мрежа. Беше внедрена нова система за контрол на достъпа и управление на работното време на служителите. Беше извършена почти пълна миграция на виртуалната сървърна инфраструктура върху VMware виртуализационна среда.

8.4. Отчет за изпълнение на бюджета на КФН за 2019 г.

Комисията за финансов надзор е юридическо лице на бюджетна издръжка, съгласно чл. 2, ал. 3 от ЗКФН. Председателят на Комисията е първостепенен разпоредител с бюджет. Бюджетът на Комисията се съставя, изпълнява и отчита по реда на Закона за публичните финанси.

В отчета за касовото изпълнение на бюджета на КФН за 2019 г. са отчетени **приходи** в размер на **21 435 313 лв.**

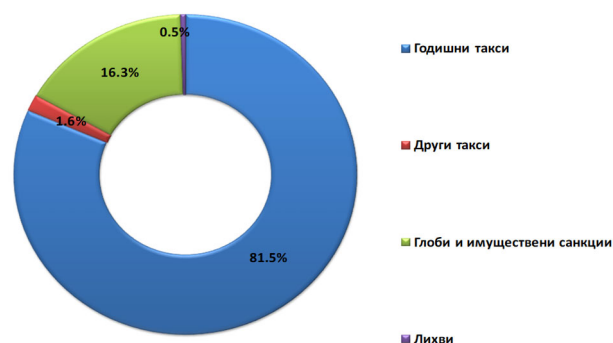
Структурата на приходите за 2019 г. е, както следва:

- **приходи от държавни такси – 18 023 056 лв.**, съгласно Тарифа за таксите, събирани от КФН, приложение към чл. 27, ал. 1 от ЗКФН (в сила от 01.01.2018 г.). От общия размер на отчетените такси по сметката и на каса в КФН са постъпили 18 003 093 лв., а 19 963 лв. са отразени на основание постъпили справки и разпореждания за събрани суми от НАП. Най-голям относителен дял (98.02%) в отчетените такси има годишната такса за осъществяване на общ финансов надзор – 17 665 683 лв. Получените такси за издаване на лицензи и разрешения за извършване на дейност и други разрешения и одобрения са в размер на 357 373 лв.;

- **приходи от глоби, имуществени санкции и лихви – 3 645 452 лв.**, от които 3 539 096 лв. са глоби и имуществени санкции по влезли в сила наказателни постановления, 102 656 лв. са лихви за просрочие на неплатените в законоустановения срок годишни такси за общ финансов надзор и наказателни постановления, и други – 3 700 лв. От общата сума на тези приходи 3 425 976 лв. са постъпили по сметката на КФН, а 219 476 лв. са отразени на основание постъпили справки и разпореждания за събрани суми от НАП;

- **други неданъчни приходи (-) 233 195 лв.** – постъпили са други неданъчни приходи в размер на 6 261 лв., отрицателна курсова разлика (-) 17 лв., както и събраните от НАП публични вземания на КФН (-) 239 439 лв., които съгласно дадени указания от Министерството на финансите се отразяват и със знак минус в касовия отчет.

Графика 19. Разпределение на приходите на КФН за 2019 г.

Източник: КФН.

В отчета за касовото изпълнение на бюджета на КФН за 2019 г. отчетените **разходи** са в размер на **17 727 015 лв.** и са разпределени, както следва:

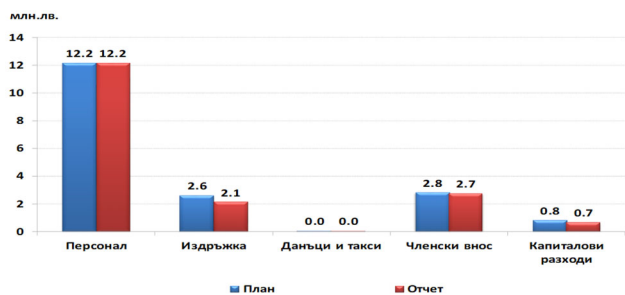
- **разходи за персонал – 12 160 553 лв.**, които включват разходите за заплати и възнаграждения на персонала нает по трудови правоотношения, изплатените възнаграждения на нещатни служители, наети по трудово правоотношение по Постановление № 66 на Министерския съвет за кадрово осигуряване на някои дейности в бюджетните организации от 1999 г., изплатени суми по извънтрудови правоотношения, за СБКО на служителите по трудово правоотношение, за обезщетения на служителите по Кодекса на труда и за възнаграждения по чл. 40, ал. 5 от Кодекса за социално осигуряване, както и разходите за задължителни осигурителни вноски от работодатели. Отчетените разходи за заплати и възнаграждения през 2019 г. са в размер на 10 080 884 лв.;

- **разходи за текуща издръжка – 2 128 955 лв.** Сумата е изразходвана за наем, охрана, почистване и поддържане на административната сграда на КФН, ел. енергия, телекомуникационни

и пощенски услуги, поддръжка на софтуерни продукти, застраховки, канцеларски материали, консумативи и други доставки и услуги. Също така са отчетени и средства за специализирани обучения за служителите на КФН и за командировки в страната и в чужбина. Комисията за финансов надзор представлява България в Европейските надзорни органи, а също така е член и на три международни организации, като направените разходи за командировки в чужбина са свързани с участие в срещите на управителните съвети на европейските структури, работни групи и обучения и годишни конференции на международните организации. Най-голям относителен дял в разходите за издръжка имат разходите за наем на административната сграда на КФН;

- **разходи за данъци и такси – 42 990 лв.;**
- **разходи за членски внос и участие в нетърговски организации и дейности – 2 743 429 лв.** Разходът е за членски внос на КФН в европейските органи: EIOPA и ESMA, както и за годишен членски внос в международните организации: IOSCO, IAIS и IOPS;
- **капиталови разходи – 651 088 лв.,** от които 298 146 лв. за придобиване на дълготрайни материални активи и 352 942 лв. за придобиване на лицензи и програмни продукти.

Графика 20. Структура на разходите на КФН за 2019 г. по план и отчет

Източник: КФН.

Изразходването на средствата по бюджетни параграфи е в рамките на утвърдения бюджет за годината, съобразено е с постъпленията от такси и представлява 95.98% от годишния план. Реализацията на разходите се осъществява при режим на строг финансов контрол и е съобразена с целите и приоритетите на КФН.

В отчета за касовото изпълнение на бюджета за 2019 г. е отчетен **трансфер към централния бюджет** в общ размер на (-) 3 707 876 лв. и **излишък** в размер на 422 лв., който в частта на финансирането е отразен със знак минус и е формиран от налични чужди средства 1 192 лв. и разликата от начално и крайно салдо по валутна бюджетна сметка (-)1 614 лв.

8.5. Доклад за дейността на вътрешния одит в КФН за 2019 г.

Дейността на Звеното за вътрешен одит (ЗВО) през 2019 г. се осъществи в съответствие с изискванията на Закона за вътрешния одит в публичния сектор, международните стандарти за професионална практика по вътрешен одит, Етичния кодекс на вътрешните одитори и методологията, издадена от министъра на финансите.

През периода се изпълняват Стратегически план за дейността по вътрешен одит за 2019-2021 г. и Годишен план за одитните ангажименти за 2019 г., които са разработени на база оценка на риска, утвърдени са от Председателя на КФН и са съгласувани с Комисията. Документите са съобразени с поставената пред ЗВО задача, съгласно Плана за действие, изготвен съвместно с EIOPA, за прилагане на препоръките от Програмата за оценка на финансовия сектор.

През 2019 г. вътрешният одит изпълни планираните ангажименти и дейности, което е условие за постигане на поставените цели. Извършени са одитни ангажименти за даване на увереност, както следва:

- одит на надзорни практики и процедури на управление „Осигурителен надзор“, дирекция „Осигурителен надзор“, който е с цел оценка на съответствието с европейската уредба, националното законодателство, адекватност на вътрешните правила, надзорни действия и системи за управление и контрол през 2018 г.;
- одит на надзорни практики и процедури на управление „Надзор на инвестиционната дейност“ за 2018 г. по прилагане на Закона за пазарите на финансови инструменти и регламенти по Директива 2014/65/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 15.05.2014 г. относно пазарите на финансови инструменти;
- одит на надзорни практики и процедури на управление „Застрахователен надзор“ за 2019 г. по прилагане на разпоредбите на Кодекса за застраховането и пряко приложимото европейско законодателство, свързани с дейността и надзора на застрахователните брокери;
- одит на дейностите по разглеждане на жалби, подадени срещу поднадзорни лица на КФН през 2017 г., който е с цел оценка на приложимото законодателство, законосъобразност и адекватност на вътрешните правила, процедури и действия, системи за финансово управление и контрол;
- одит за установяване на съответствие между планираните и действително предприетите действия през 2019 г. по изпълнение на препоръки на ЗВО.

Вътрешният одит изпълни одитни ангажименти за консултиране, по-съществените от които е свързан с преглед и анализ на заповедите, издадени в КФН през периода 2008-2019 г. за утвърждаване на вътрешни правила, процедури, споразумения за сътрудничество и взаимодействие с други държавни органи и институции, определяне на постоянно действащи работни групи и длъжностни лица за извършване на конкретни дейности.

В резултат на одитните ангажименти за увереност са дадени общо 42 броя препоръки. ЗВО извърши мониторинг върху изпълнението, като поддържа единна база данни на препоръките и планираните във връзка с тях ответни действия (електронен регистър), приложи процедури за наблюдение статуса на резултатите, извърши проверки и докладва (периодично и годишно).

Установява се трайна тенденция препоръките на ЗВО да бъдат приети от ръководството на КФН и служителите на ръководни длъжности от одитираните структури. Наред с това се отчита висок процент на изпълнение (85%, включително по препоръки от предходен период), което е показател за развитие на способностите на вътрешните одитори да формулират подходящи предложения за подобряване на дейността и контрола в КФН.

През 2019 г. броят на дадените препоръки е по-малък в сравнение с предходната година, като следва да бъде отбелязан нарасналият брой на корективите действия, предприети по време на одитните ангажименти. Това показва ефективна комуникация, с оглед своевременно отстраняване на констатирани слабости и постигане на подобрения.

През периода измененията и подобренията, настъпили в Комисията в резултат на одитната дейност, са свързани преди всичко с индикирана необходимост и възможности за нормативни промени.

В резултат на дейността по вътрешен одит могат да се обобщят следните основни изводи за функционирането на системите за финансово управление и контрол в КФН:

- В Комисията е установен стабилен процес по целеполагане, свързан с наличието на очертани средносрочни стратегически цели и определяне на ежегодни дейности за тяхното постигане. Бюджетната устойчивост и независимост са предпоставка за успешното развитие на институцията.

- Управлението на риска е неразделна част от дейността на КФН и от общия процес по управление в Комисията. Подобрене представлява въведената вече практика риск-регистърът на КФН да се разработва успоредно с годишния план за действие на организацията. Развитие следва да бъде търсено в посока на продължаващо системно надграждане на знанията и опита в областта, с оглед непрекъснато подобряване качеството на посочените вътрешноведомствени документи и използването им като практическо средство.

- Правилата и процедурите, уреждащи одитираните дейности, като цяло са съобразени с рисковете. Наред с това е удачно да се задълбочи анализът с цел идентифициране на нуждите от изчерпателно уреждане на някои процедури, както и случаите, където са въведени ненужно усложнени такива, които следва да бъдат опростени, предвид това, че разходите на ресурси (времеви и човешки) не съответстват на ползите от прилагането им.

- Контролните механизми са интегрирани в дейностите на КФН, като са насочени към спазване на приложимото законодателство и вътрешните актове.

- В Комисията се полагат постоянни мерки и усилия за изграждане на надеждни системи за управление на информацията и комуникация.

- В КФН се осъществява текущ мониторинг на дейностите, в резултат на който се извършват промени и при нужда се предприемат коригиращи действия. В отделни случаи той следва да се задълбочи, с оглед своевременност на промените.

8.6. Отчет на Инспектората

Дейността на Инспектората на Комисията за финансов надзор през 2019 г. е подчинена изцяло на целите и дейностите, заложи в Правилника за устройство и дейността на Комисията за финансов надзор и на нейната администрация, Вътрешните правила за дейността на инспектората в КФН, както и нормативните актове, уреждащи дейността на инспекторатите.

Инспектората на КФН подпомага Председателя на КФН в осъществяване на контролните му функции по отношение дейността на администрацията в Комисията в съответствие със Закона за КФН, Правилника за устройство и дейността на КФН и на нейната администрация, Закона за противодействие на корупцията и за отнемане на незаконно придобитото имущество, Наредбата за структурата и минималната численост на инспекторатите, реда и начина за осъществяване на дейността им и взаимодействието със специализираните контролни органи, както и другите нормативните актове.

През 2019 г. Инспекторатът на КФН си постави следните цели:

- Независима и обективна оценка на ефективността на дейността на заложените в годишния план дейности в администрацията на КФН;

- Подобряване на дейността на администрацията по провеждане на държавната антикорупционна политика чрез вътрешен контрол и превенция на корупцията;

- Предотвратяване и отстраняване на нарушения при функционирането на администрацията в КФН;
- Осигуряване на необходимите професионални знания и умения на инспекторите чрез повишаване на квалификацията.

За постигане на поставените цели Инспекторатът на КФН извърши:

- Проверки по сигнали и предложения срещу незаконни или неправилни действия или бездействия на служители от администрацията на КФН.
- Проверки по спазване на нормативната уредба и вътрешните актове свързани с организацията на работа в администрацията на КФН.
- Събиране и анализиране на информация и извършване на проверки по своя инициатива за установяване на нарушения и възможни прояви на корупция и неефективна работа на администрацията.
- Инициране за предложения за промяна на нормативната уредба, по повод констатирани при проверки пропуски, слабости и грешки в дейността на администрацията на КФН.
- Докладване на резултатите от извършените проверки и даване на предложения за отстраняване на констатираните пропуски и нарушения.
- Мониторинг за спазване на препоръките и предложенията, направени при извършените проверки.
- Проучване и оценка на нуждите от обучение в областта на административния контрол за постигане на по-високо качество и професионализъм на контролните функции.

При изпълнение на контролните си функции Инспекторатът на КФН извърши 23 планови и извънпланови проверки:

- 1 проверка за оценка ефективността на дейността;
- 3 проверки за спазване на законите, подзаконовите и вътрешноведомствените актове за организацията на работата от служителите на администрацията;
- 16 проверки за подаване на декларации по ЗПКОНПИ;
- 1 проверка за незаконни или неправилни действия или бездействия на служители от администрацията;
 - 1 проверка за корупция и неефективна работа;
 - 1 проверка по инициатива на органа на властта.

В заключение следва да се посочи, че от приключените проверки през 2019 г. се установи, че администрацията на КФН е изпълнявала законосъобразно възлаганите ѝ задачи и не е допуснала извършване на административни нарушения, подлежащи на санкция. Не са допуснати и незаконни или неправилни действия или бездействия на служители от администрацията на КФН. Не са констатирани конфликт на интереси и неспазване на сроковете за подаване на декларации по ЗПКОНПИ. Независимо от тези заключения са направени конкретни предложения за коригиране и подобряване на дейността на съответните административни звена в КФН.

II. ПАЗАРЕН АНАЛИЗ НА НЕБАНКОВИЯ ФИНАНСОВ СЕКТОР

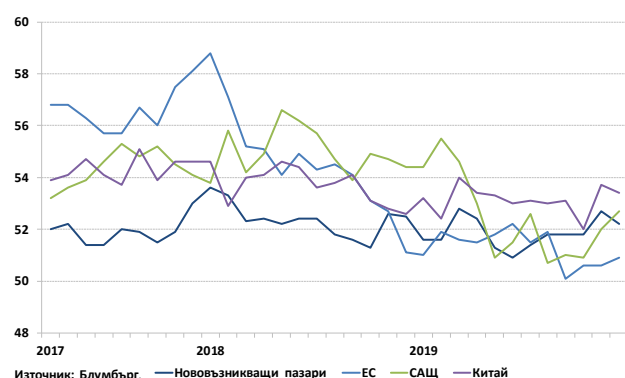
1. Външна среда и икономическа активност

1.1. Външна среда

Ръстът на световната икономика се забавя през 2019 г. до 2.9% от 3.6% през 2018 г. Основният фактор, оказващ влияние на забавянето, е продължилото през по-голямата част на 2019 г. търговско напрежение между САЩ и Китай. В последните месеци на годината се подписа частично търговско споразумение, намаляващо някои митнически тарифи в търговията между двете държави. Понижената глобална икономическа активност и по-слабото външно търсене се отразяват негативно на икономиките в някои държави от еврозоната, а допълнителен фактор е и несигурността, произтичаща от излизането на Великобритания от ЕС и бъдещите търговски и финансови отношения между Общността и Обединеното кралство.

Забавянето на световната икономика, повлияно от търговските спорове между САЩ и Китай, се отразява негативно на повечето общи индекси PMI през 2019 г. Общата средногодишна стойност на индекса за САЩ спада през 2019 г. до 52 пункта от 55 пункта през 2018 г. Стойността на индекса за ЕС през 2019 г. се понижава също до 51 пункта средногодишна стойност от 55 пункта средногодишна стойност през 2018 г., малко над референтната граница от 50 пункта, която разделя икономическата експанзия от свиването на икономиката.

Графика 21. Общи индекси PMI

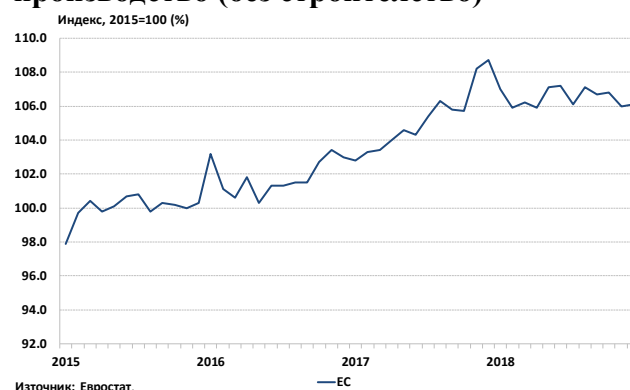

Общият индекс за нововъзникващи пазари (EM Composite PMI Index) като средногодишна стойност за 2019 г. остава без

промяна спрямо предходната година на нивото от 52 пункта, а средногодишната стойност на PMI за Китай е с минимално понижение до 53 пункта спрямо 2018 г.

Индексът на индустриалното производство в ЕС през 2019 г. намалява до 103% пункта в ЕС от 106.1% през 2018 г. Намалените разходи за инвестиции в дълготрайни активи и забавянето на глобалната активност са факторите, които влияят за по-слабото търсене на индустриални стоки.

Графика 22. Индекс на индустриалното производство (без строителство)

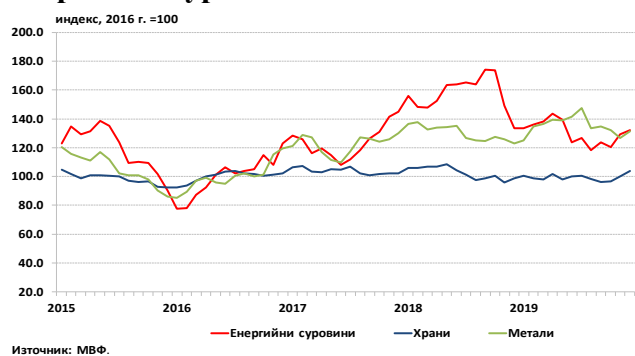
Намалението на международните цени на металите и енергията през втората половина на 2019 г. се дължи основно на понижената световна икономическа активност. Цените на

металите се понижават в съответствие с по-слабото търсене в глобален мащаб и задълбочаването на търговския конфликт между САЩ и Китай през по-голямата част на 2019 г.

Промените в цената на петрола през годината са повлияни от фактори като намаленото търсене на суровината на фона на относително по-голямото предлагане.

Индексът на цените на селскостопанските продукти, търгувани на международните пазари, има движения и в двете посоки. Растеж в последното тримесечие на годината отчита месото, чието поскъпване бе повлияно от разпространението на африканска чума по свинете по света. В същото време цената на пшеницата отчита леко понижение за същия период.

Графика 23. Динамика на цените на храни, енергийни суровини и метали

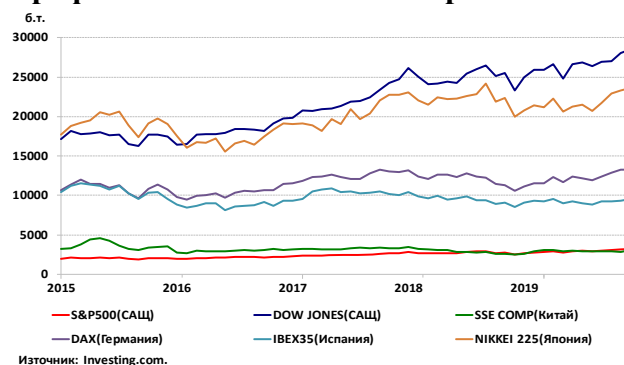

Капиталовите пазари в глобален мащаб отчитат възходяща динамика през 2019 г., която е по-осезаема през втората половина на годината, одобрявайки възобновената акомодативна парична политика на водещите централни банки в отговор на забавящия се икономически растеж. В еврозоната германският DAX се повишава с 18.6%, а испанският IBEX35 с 5.4%.

Американските индекси S&P500 и Dow Jones нарастват съответно с 19.5% и 14.2% за 2019 г. Движението на борсите в Азия през

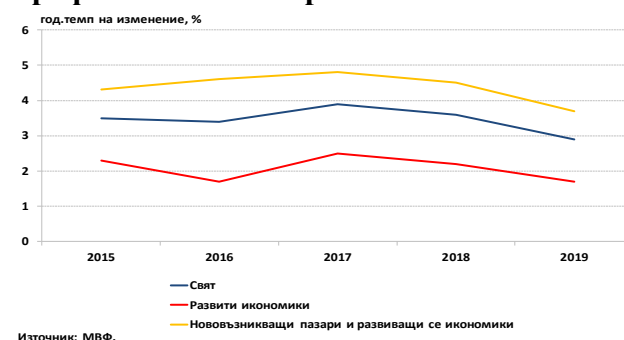
2019 г. също е възходящо, като китайският SSE COMP се повишава с 18%, а японският NIKKEI225 с 13.9%. Забележим оптимизъм обхваща борсите в края на 2019 г. в очакване на подписването на търговска сделка между САЩ и Китай.

Графика 24. Капиталови пазари

Икономическият растеж в глобален мащаб през 2019 г. се забавя до 2.9% от 3.6% през 2018 г. Развитите икономики, от една страна, и нововъзникващите пазари и развиващите се държави, от друга, се забавят съответно до 1.7% и 3.7% през 2019 г. от 2.2% и 4.5% през 2018 г. Растежът в Китай се понижава до 6.1% през 2019 г. от 6.6% през 2018 г. поради по-слабото външно търсене, вследствие на понижената глобална икономическа активност.

Графика 25. Реален растеж на БВП

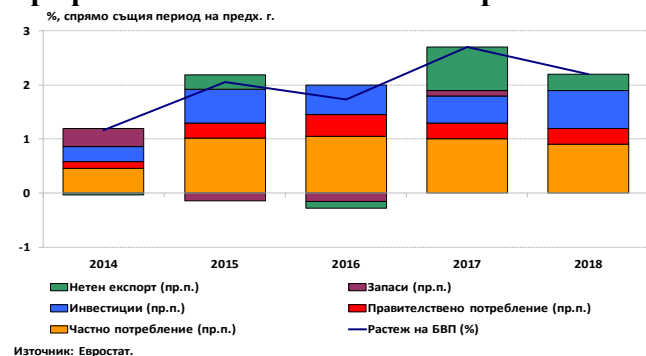

Реалният растеж на БВП в еврозоната през 2019 г. се забавя до 1.1% спрямо 2.2% през 2018 г. Основният двигател на растежа са инвестициите (0.9 пр.п.), следвани от

потреблението на домакинствата, които допринасят с 0.6 пр.п. към ръста на БВП. Ограничение за растежа са запасите (-0.4 пр.п.), които са на отрицателна територия, вследствие на понижената икономическа активност. Негативен е и нетният износ, който спада за 2019 г. до -0.3 пр.п. от 0.3 пр.п. за 2018 г.

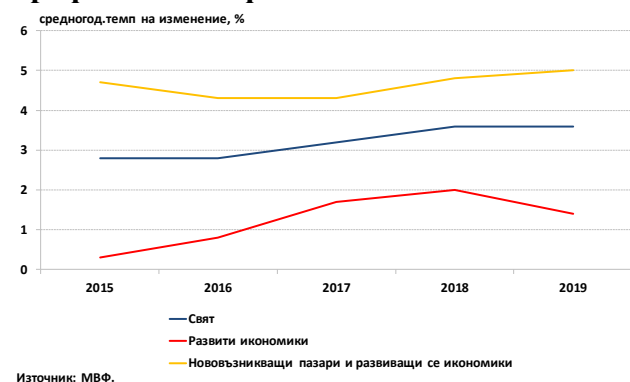
Растежът на БВП във Великобритания е без промяна на 1.4% през 2019 г.

Графика 26. Растеж на БВП в еврозоната

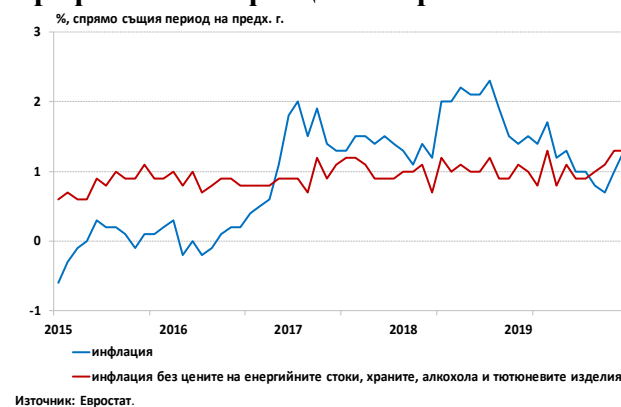
През 2019 г. динамиката на средногодишната инфлация в различните групи страни е разнопосочна. В развитите икономики инфлацията се понижава до 1.4% през 2019 г. от 2% през 2018 г., като остава под целевите стойности на централните банки от 2%. Инфлацията в нововъзникващите пазари и развиващите се икономики нараства до 5% през 2019 г. от 4.8% през 2018 г. В глобален мащаб инфлацията е без промяна -3.6% през 2019 г.

Графика 27. Инфлация в световен мащаб

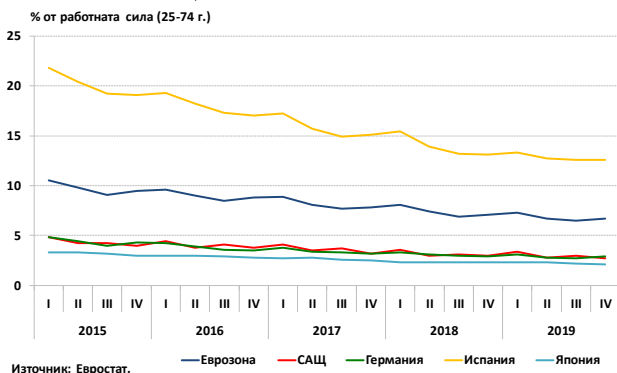
Средногодишната инфлация в еврозоната спада до 1.2% през 2019 г., от 1.8% през 2018 г., вследствие на по-слабата икономическа активност, пониженото външно търсене и пониските цени на петрола. Средногодишната инфлация, измерена без цените на енергийните стоки, храните, алкохола и тютюневи изделия, е с минимален ръст до 1.1%. Слабото покачване на инфлацията в края на годината се дължи основно на покачване на цените на енергийните продукти.

Графика 28. Инфлация в еврозоната

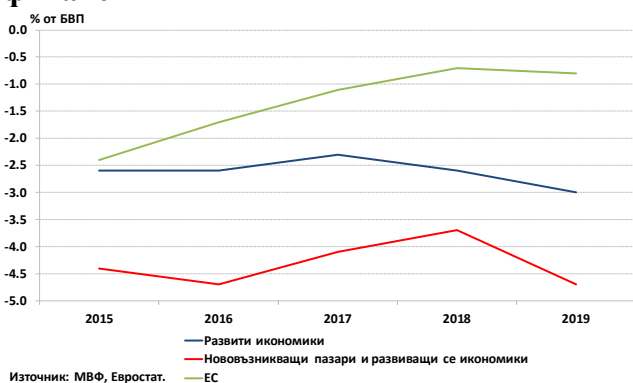
Пазарът на труда в по-голяма част през 2019 г. достига исторически ниски нива на безработица в някои страни. Средното равнище на безработица в еврозоната се понижава до 6.8% през 2019 г. спрямо 7.4% през 2018 г. Най-висока е безработицата в Гърция (17.3%) и Испания (14.1%). Най-ниско остава нивото на безработицата в Чехия (2.2%). Пазарът на труда в САЩ се подобрява, като равнището на безработицата се понижава до 3.7% през 2019 г. спрямо от 3.9% през 2018 г.

Графика 29. Динамика на безработицата в световен мащаб

През 2019 г. бюджетният дефицит в световен мащаб продължава да нараства. Бюджетният баланс в развитите икономики остава на негативна територия, като се разширява до -3% през 2019 г. от -2.6% през 2018 г. Бюджетният дефицит в ЕС преустановява тенденцията си на свиване през последните четири години и през 2019 г. нараства до -0.8% за 2019 г. спрямо -0.7% през 2018 г. Бюджетният дефицит при нововъзникващи пазари и развиващи се икономики също се задълбочава до -4.7% през 2019 г. от -3.7% през 2018 г.

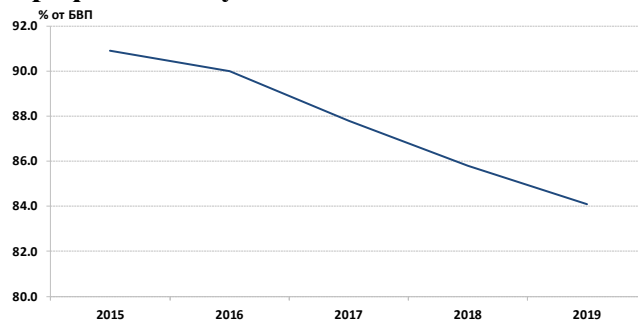
Графика 30. Баланс на публичните финанси

Общият публичен дълг на страните в ЕС (19) като процент от БВП през 2019 г. се понижава до 84% от 86% за 2018 г. Гърция забавя задлъжнялостта си до 177% през 2019 г. от 181% през предходната година. Общият

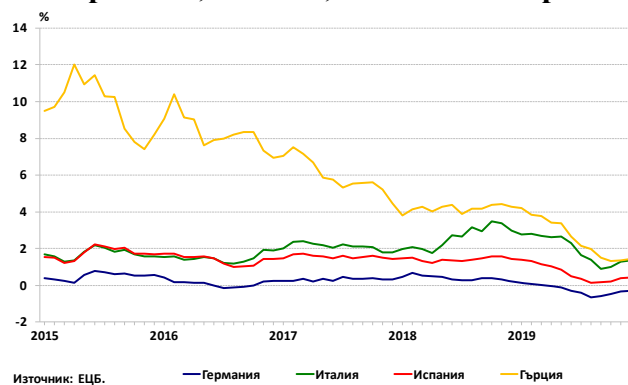
държавен дълг на Италия е без промяна при 135% за 2019 г. Португалия забавя задлъжнялостта си до 118% за 2019 г. спрямо 122% за 2018 г.

Графика 31. Публичен дълг на ЕС

Доходността по 10-годишните държавни ценни книжа (ДЦК) през 2019 г. продължава да се понижава, като средната доходност на гръцките ДЦК достига 2.6%, на италианските – 2%, а на испанските – 0.7%. Средната годишна доходност на германските ДЦК остава на отрицателна територия (-0.3%). Известното повишаване на лихвите по ДЦК в някои страни в края на 2019 г. е свързано с желанието за привличане на инвеститорски интерес при купуване на емитирания държавен дълг.

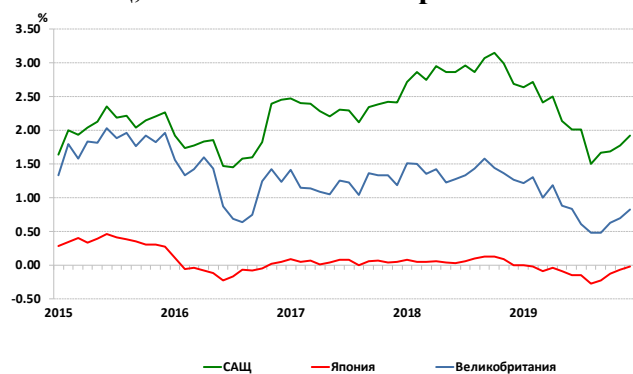
Графика 32. Доходност по 10-годишни ДЦК на Германия, Италия, Испания и Гърция

През 2019 г. 10-годишните ДЦК на САЩ и Япония имат средна годишна доходност

съответно 2.1% и 0.1%. Високата доходност при американските ДЦК е вследствие на напрежението в търговските отношения с Китай. ДЦК на Великобритания през 2019 г. понижават спрямо предходната година средната си доходност до 0.9%, след като постепенно стана ясен начинът за излизане на страната от ЕС.

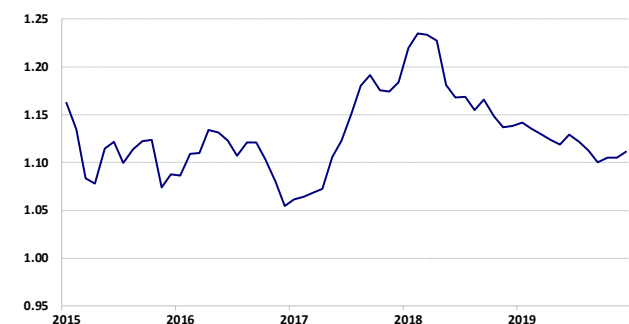
Графика 33. Доходност по 10-годишни ДЦК на САЩ, Япония и Великобритания

Източник: investing.com

В последните месеци на 2019 г. еврото се обезценява спрямо долара, достигайки курс от 1.12 щ. долара за евро в резултат на по-слабия икономически растеж на еврозоната и намаляващото търговско напрежение между САЩ и Китай в края на годината.

Графика 34. Валутен курс щ. долар/евро

Източник: ЕЦБ.

През 2019 г. повечето страни от Централна и Източна Европа (ЦИЕ) отчитат забавяне на реалния ръст на БВП поради забавяне на ръста на глобалната икономика и пониженото външно търсене, най-вече от страна на

еврозоната, която е основният им търговски партньор. Най-слабо засегната е Унгария, която отчита най-висок ръст сред страните от ЦИЕ (4.9%). Полската и румънската икономика забавят ръста си през 2019 г. до 4.1% съответно от 5.1% и 4.4% през 2018 г. Турската икономика забавя ръста си до 0.9% през 2019 г. от 2.8% през 2018 г.

Таблица 23. Реален растеж на БВП в ЦИЕ

	2018	2019
Чехия	2.8	2.6
Унгария	5.1	4.9
Полша	5.1	4.1
Румъния	4.4	4.1
Турция	2.8	0.9

Бележка: Изменение спрямо предходната година (%).
Източник: МВФ, Национални статистически институти.

През 2019 г. инфлацията в страните от ЦИЕ е с различна динамика. С най-голям ръст е инфлацията в Чехия и Полша, която нараства съответно до 2.9% и 2.3% за 2019 г. от 2.2% и 1.6% за 2018 г. Инфлацията в Турция през 2019 г. се понижава до 15.2% от 16.3% за 2018 г., но остава значително по-висока от средната за региона. Причините са слабата турска лира, високите разходи на производителите, чиито кредити са в американски долари, затварянето на производства и др.

Таблица 24. Инфлация в ЦИЕ

	2018	2019
Чехия	2.2	2.9
Унгария	2.8	3.4
Полша	1.6	2.3
Румъния	4.6	3.8
Турция	16.3	15.2

Бележка: Изменение спрямо предходната година (%).
Източник: МВФ, Национални статистически институти.

В страните от ЦИЕ нивата на безработица са с разнопосочна динамика през 2019 г. В Чехия и Унгария безработицата спада съответно до 2.1% и 3.4% за 2019 г. спрямо 2.4% и 3.6% за 2018 г. Безработицата в Турция

през 2019 г. нараства до 13.7% от 10.1% за 2018 г.

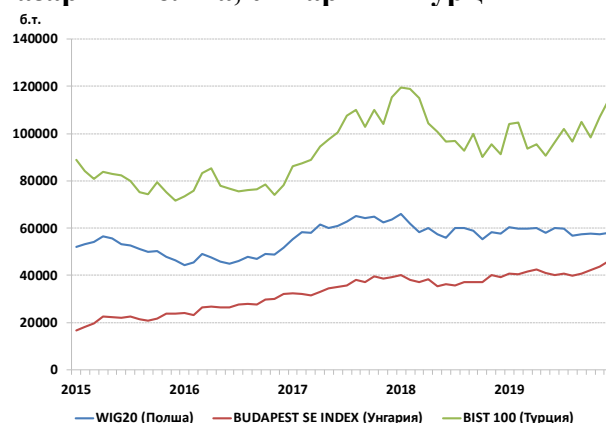
Таблица 25. Равнище на безработицата в ЦИЕ

	2018	2019
Чехия	2.4	2.1
Унгария	3.6	3.4
Полша	3.3	3.5
Румъния	4.3	3.9
Турция	10.1	13.7

Бележка: Дял (%) от работната сила.
Източник: МВФ, Национални статистически институти.

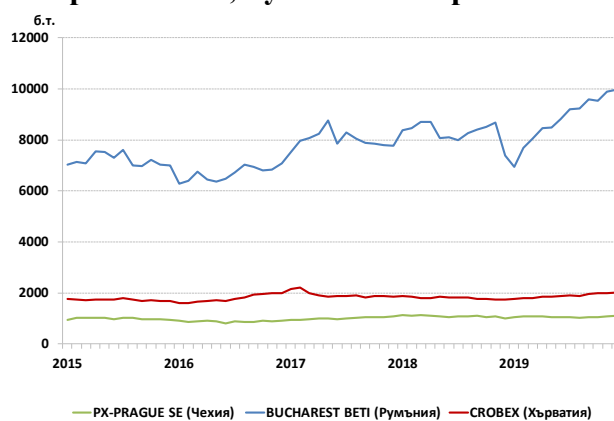
През 2019 г. стойностите на повечето борсови индекси в страните от ЦИЕ също се повишават. През годината румънският BUCHAREST BETI нараства с 43.5%, хърватският CROBEX се повишава с 14.5%, унгарският BUDAPEST SE INDEX се увеличава с 12.8%, турският BIST100 и чешкият PX-PRAGUE SE нарастват съответно с 10% и 6.9%. Единствено полският WIG20 отчете спад от -4.2% за 2019 г., поради разпродажби на акции в секторите на комуналните услуги и банките към края на годината.

Графика 35. Динамика на капиталови пазари в Полша, Унгария и Турция

Източник: Investing.com.

Графика 36. Динамика на капиталови пазари в Чехия, Румъния и Хърватия

Източник: Investing.com.

1.2. Обзор на икономическата активност в България

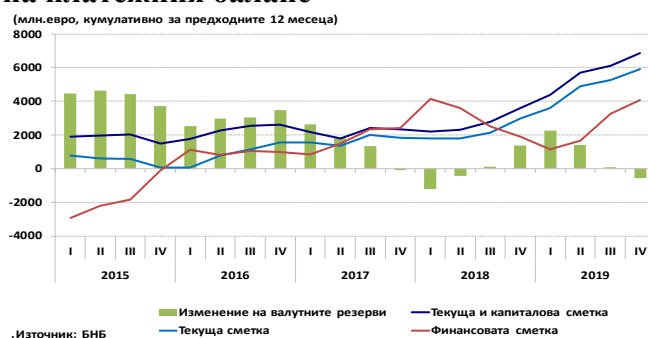
През 2019 г. реалният растеж на българската икономика отчита близък до миналогодишния ръст, като по предварителни данни възлиза на 3.4%, за което най-голям принос има вътрешното търсене*. Излишъкът по текущата сметка се разширява, като достига 5.9 млрд.евро през годината, или 9.7% от БВП. Обемът на преките чуждестранни инвестиции у нас възлиза на 1.1 млрд.евро, което е едва с 64.5 млн.евро повече от обема им през предходната година. Брутният външен дълг на страната нараства с 0.8% и в края на годината е в размер на 34.1 млрд.евро. Кредитната активност през годината се засилва, като с по-бързи темпове нараства кредитирането на домакинствата. През 2019 г. бюджетният баланс е на дефицит в размер на 1.1 млрд.лв, което възлиза на -1.0% от БВП. Инфлацията на потребителските цени остава на нивото от 2018 г., като в края на годината се ускорява до 3.1% на годишна база. Индексът на цените на жилищата забавя положителния си темп на изменение на годишна база от 6.6% средно за 2018 г. на 6.0% през 2019 г.

В резултат на устойчивото икономическо развитие без натрупване на макроикономически дисбаланси, международната рейтингова агенция S&P Global Ratings повиши кредитния рейтинг на България до 'BBB' с положителна перспектива.

Седма поредна година салдото общо по текущата и капиталовата сметка продължава да е положително, като през 2019 г. то нараства до 6.9 млрд.евро. За периода януари – декември 2019 г. излишъкът по текущата сметка на платежния баланс е в размер на 5.9 млрд.евро, което представлява 9.7% от БВП²⁴. Главно в резултат на получените по-големи капиталови трансфери по оперативни програми на ЕС, излишъкът по капиталовата сметка нараства до 954.1 млн.евро.

Балансът по финансовата сметка за годината е положителен (4.1 млрд.евро), което е 2.2 млрд.евро повече от отчетеното положително салдо през 2018 г. По данни на платежния баланс международните валутни резерви на страната намаляват с -559.4 млн.евро. След отчитане на валутнокурсви разлики и ценови преоценки, валутните резерви в баланса на БНБ намаляват с -236.6 млн.евро (-0.5 млрд.лв.), като активите на управление „Емисионно” възлизат на 48.5 млрд.лв. в края на 2019 г.

Графика 37. Динамика на основните сметки на платежния баланс

Значителното разширяване на излишъка по текущата сметка с 2.9 млрд.евро през 2019 г. спрямо предходната година се дължи предимно на свиване на отрицателното салдо по търговския баланс със 1.7 млрд.евро, което в края на 2019 г. възлиза на -128.0 млн.евро. Основни фактори за тази динамика са повишият растеж на реалния износ на стоки спрямо този на реалния внос и благоприятните условия на търговия за българската икономика. Статията „Първичен доход, нето“ излезе на излишък (14.6 млн.евро) през периода януари – декември главно поради по-ниския размер на

*Обзорът е изготвен по публично налични данни към 14.04.2020 г.

²⁴ По предварителни данни на НСИ БВП за 2019 г. е 118.7 млрд.лв.

изплащаните дивиденди и разпределена печалба към нерезиденти. Положителен принос за по-големия излишък по текущата сметка през 2019 г. има също и разширяването на положителното салдо по услугите (с 451.7 млн.евро) в резултат както на благоприятните тенденции при цените, така и на по-слабия спад на реалния износ на услуги спрямо този на вноса.

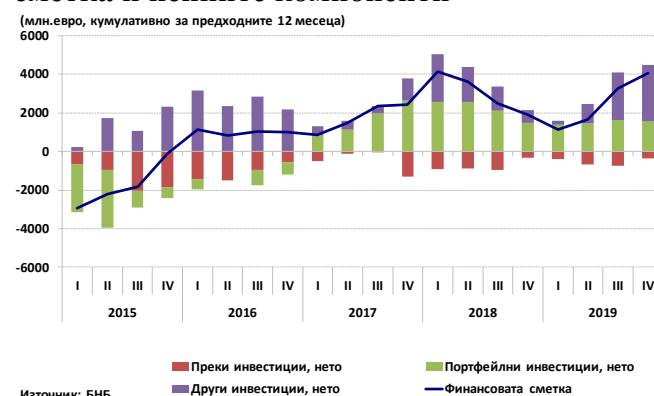
Графика 38. Динамика на текущата сметка и нейните компоненти

За периода януари – декември 2019 г. салдото по финансовата сметка възлиза на 4.1 млрд.евро, което е с 2.1 млрд.евро повече от положителното салдо през 2018 г. Основен принос за наблюдаваната динамика по финансовата сметка през годината има значителното по-голямото нарастване през 2019 г. на чуждестранните активи спрямо нарастването на чуждестранните пасиви. За динамиката на чуждестранните активи положителен принос имат всички сектори. Най-голямо увеличение на чуждестранните активи се наблюдава при „Други сектори“ в резултат на придобиване на дългосрочни дългови ценни книжа, издадени от нерезиденти. Увеличение отчитат и чуждестранните активи на сектор „Държавно управление“ главно в резултат на извършената през август трансакция от правителството във връзка с инвестиционен проект „Придобиване на нов тип боен самолет“

в размер на 1.2 млрд. долара. При банките също е отчетено увеличение на чуждестранните активи предимно под формата на валута и депозити. Увеличение на чуждестранните пасиви по финансовата сметка през периода има само при „Други сектори“ в резултат основно на привлечените от тях преки инвестиции.

Графика 39. Динамика на финансовата сметка и нейните компоненти

За периода януари – декември 2019 г. потокът на преките чуждестранни инвестиции (ПЧИ) в страната възлиза на 1.1 млрд.евро, което е с 64.5 млн.евро повече от предходната година. По-голяма част от ПЧИ у нас през годината са под формата на реинвестирана печалба (817.2 млн.евро), която намалява с -396.8 млн.евро спрямо 2018 г., и дългови инструменти (639.4 млн.евро), които са с 1.2 млрд.евро повече отколкото през предходната година. Потокът на ПЧИ под формата на дялов капитал, различен от реинвестирана печалба, е отрицателен и възлиза на -364.2 млн.евро.

Таблица 26. Динамика на ПЧИ в България по вид инвестиция

	2015	2016	2017	2018	2019
Общо	2000.9	927.2	1618.9	1027.9	1092.4
Дялов капитал, различен от реинвест. печалба	1586.0	255.3	-6.2	390.4	-364.2
Реинвестирана печалба	938.5	1091.3	860.6	1214.0	817.2
Дългови инструменти	-523.7	-419.4	764.5	-576.4	639.4

Бележка: Данните са за обем на ПЧИ в страната (в млн. евро).
Източник: БНБ.

Разпределението на ПЧИ у нас по сектори през 2019 г. се характеризира с известна промяна спрямо предходната година. Секторът „Търговия; ремонт на автомобили и мотоциклети”, който през 2018 г. се нарежда на трето място, през 2019 г. е привлякъл най-голям обем ПЧИ в размер на 523.3 млн.евро, следван от сектор „Операции с недвижими имоти“ (233.4 млн.евро) и сектор „Преработваща промишленост” (97.7 млн.евро).

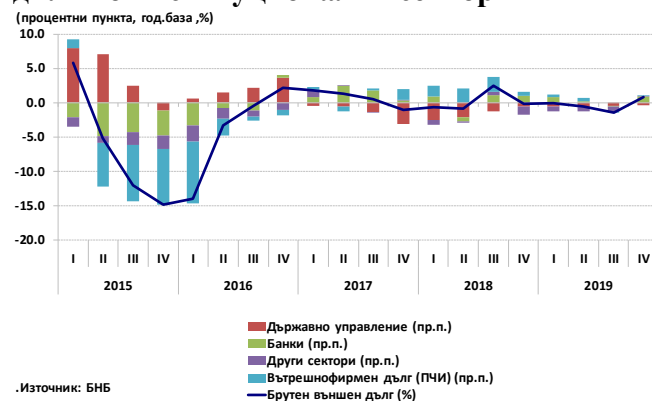
Таблица 27. Отраслова структура на ПЧИ в България по икономически сектори

	2015	2016	2017	2018	2019
Добивна промишленост	-67.4	-22.6	-21.4	11.2	20.4
Преработваща промишленост	551.9	236.9	1099.5	1281.8	97.7
топлинна енергия и на газообразни горива	74.8	15.0	-206.9	-109.9	46.8
Строителство	178.9	23.2	175.9	-96.3	33.7
Търговия; ремонт на автомобили и мотоциклети	435.3	477.5	339.6	135.6	523.3
Транспорт, складиране и пощи	53.8	8.0	5.5	10.4	15
Хотелерство и ресторантьорство	12.1	24.9	-18.3	-14.1	-10.5
Създаване и разпространение на информация и творчески продукти; далекосъобщения	84.6	19.4	-243.1	45.5	70.7
Финансови и застрахователни дейности	460.3	179.2	294.6	583.5	-41.6
Операции с недвижими имоти	-41.6	-41.9	345.7	-148.9	233.4

Бележка: Данните са в млн.евро. Структурата обхваща десет водещи икономически сектора.
Източник: БНБ.

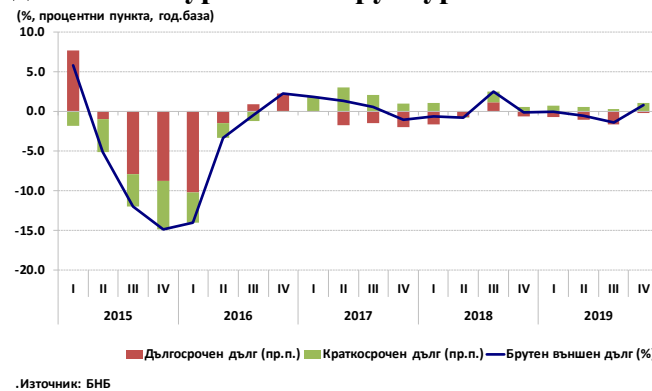
През 2019 г. brutният външен дълг на страната нараства с 0.8% на годишна база, като в края на годината достига размер от 34.1 млрд.евро, което представлява 56.2% от БВП. Най-голям принос за нарастването на дълга има нарастването на чуждестранните задължения на банките (0.9 пр.п.). Единствено дългът на сектор „Държавно управление“ отчита намаление и ограничава общия ръст на brutния ни външен дълг с -0.3 пр.п.

Графика 40. Динамика на brutния външен дълг по институционални сектори

В унисон с общата динамика на brutния външен дълг през 2019 г., краткосрочният ѝ компонент нараства с 4.4% на годишна база и представлява 24.7% от общия външен дълг в края на годината. Дългосрочният дълг намалява с -0.3% и достига дял от 75.3% от външния дълг на страната в края на 2019 г.

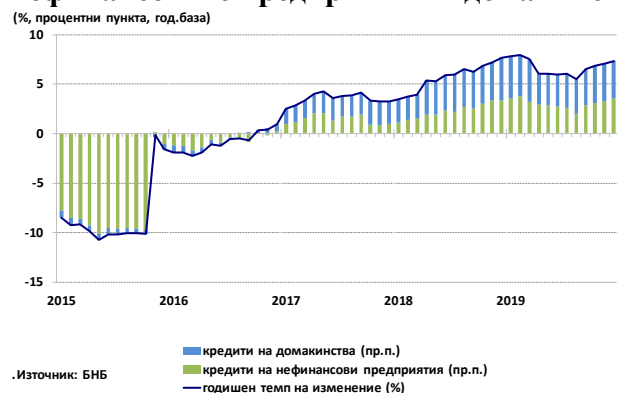
Графика 41. Динамика на brutния външен дълг по матуриретна структура

Продължава тенденцията на нарастване на кредитите на банките за частния нефинансов сектор, като през 2019 г. кредитите за нефинансовите предприятия и домакинствата у нас отбелязват средногодишен ръст от 6.7%. Кредитите за домакинствата нарастват с по-бърз темп (9.5%), като допринасят с 3.8 пр.п. към общия ръст на кредитирането към частния нефинансов сектор в края на годината. Кредитите към нефинансовите предприятия отчитат по-малък ръст от 5.9% в края на

годината, като допринасят с 3.5 пр.п. към общата динамика.

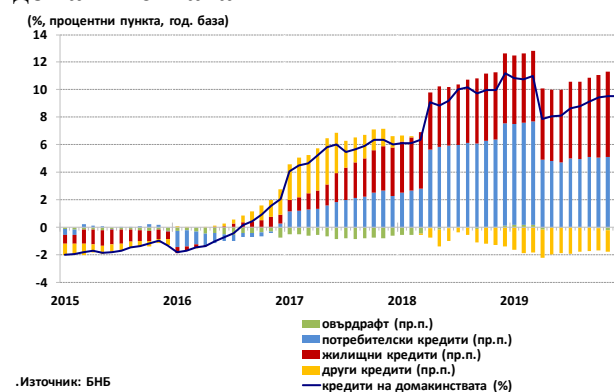
Графика 42. Динамика на кредитите към нефинансовите предприятия и домакинства

Ръстът на кредитите за домакинствата през 2019 г. се дължи предимно на нарастването на жилищните кредити с 14.5% в края на годината, което допринася с 6.3 пр.п. към общия ръст на кредитите за домакинствата. След изчерпване на еднократния ефект („БНП Париба Пърсонал Файненс С.А. – клон България“ е включен като отчетна единица в обхвата на паричната статистика от април 2018 г.), потребителските кредити отчитат ръст от 10.8% в края на 2019 г. и допринасят с 5.0 пр.п. Кредитите, различни от потребителски и жилищни, както и овърдрафт ограничават общия ръст с отрицателния си принос от -1.8 пр.п.

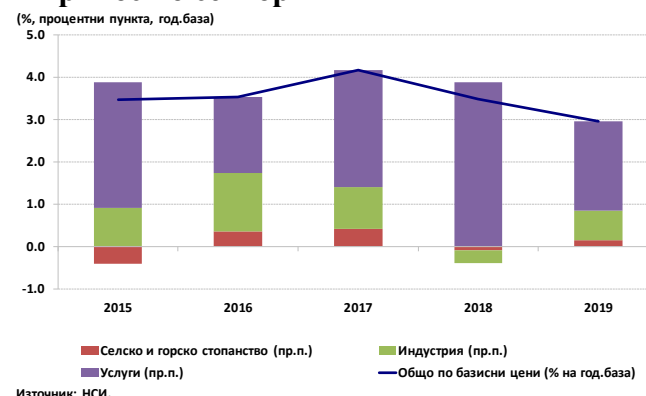
През 2019 г. продължава тенденцията на подобряване на качеството на кредитния портфейл на банките, като в края на годината брутният размер на необслужваните кредити и аванси в банковата система възлиза на 6.1 млрд.лв., а делът им в общата сума на брутните кредити и аванси спада до 6.5%. Нетната стойност на необслужваните кредити и аванси, след приспадане на присъщата за тази класификационна категория обезценка, също се понижава и в края на 2019 г. възлиза на 3.2 млрд.лв. или 3.5% от общата нетна стойност на кредитите и авансите.

Графика 43. Динамика на кредитите за домакинствата

Общата добавена стойност в икономиката нараства в реално изражение с 3.0% през 2019 г., за което най-много допринася секторът на услугите (2.1 пр.п.), следван от индустрията (0.7 пр.п.) и селското и горско стопанство (0.1 пр.п.).

Графика 44. Растеж на добавената стойност и принос по сектори

Детайлна разбивка на добавената стойност в икономиката по сектори показва, че сред услугите най-голям принос за ръста на брутната добавена стойност през 2019 г. отчита секторът „Държавно управление; образование; хуманно здравеопазване и социална работа“ (0.7 пр.п), следван от сектор „Операции с недвижими имоти“ (0.5 пр.п.). Третият по добавена стойност сектор е представител на индустрията – сектор „Добивна промишленост; преработваща промишленост; производство и разпределение на електрическа и топлинна

енергия и на газообразни горива; доставяне на води; канализационни услуги, управление на отпадъци и възстановяване“, който има принос от 0.6 пр.п. към ръста на общата добавена стойност в икономиката.

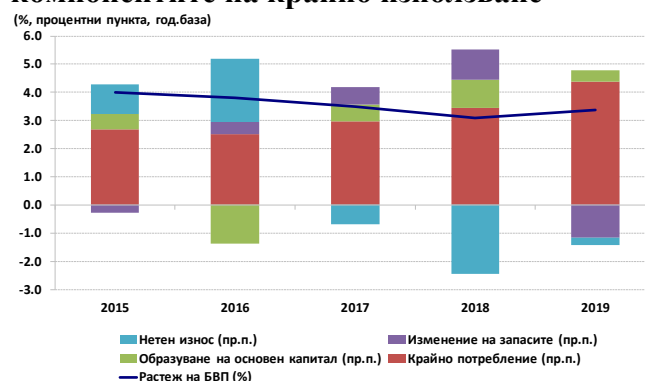
Таблица 28. Динамика на добавената стойност по сектори

	2015	2016	2017	2018	2019
Общо за икономиката (%)	3.5	3.5	4.2	3.5	3.0
<i>Принос (пр.п.) в т.ч.:</i>					
Селско, горско и рибно стопанство	-0.4	0.4	0.4	-0.1	0.1
Добивна промишленост; преработваща промишленост; производство и разпределение на електрическа и топлинна енергия и на газообразни горива; доставяне на води; канализационни услуги, управление на отпадъци и възстановяване	0.7	1.7	0.8	-0.4	0.6
Строителство	0.2	-0.3	0.2	0.1	0.1
Търговия, ремонт на автомобили и мотоциклети; транспорт, складиране и пощи; хотелиерство и ресторантьорство	1.5	0.2	0.6	0.9	0.1
Създаване и разпространение на информация и творчески продукти; далекосъобщения	0.1	0.9	0.4	0.6	0.2
Финансови и застрахователни дейности	-0.1	0.5	0.1	0.2	0.3
Операции с недвижими имоти	0.3	0.6	0.7	1.1	0.6
Професионални дейности и научни изследвания; административни и спомагателни дейности	0.6	0.1	0.1	0.5	0.2
Държавно управление; образование; хуманно здравеопазване и социална работа	0.3	-0.5	0.8	0.4	0.7
Култура, спорт и развлечения; други дейности	0.2	0.0	0.1	0.1	0.1

Бележка: Данните за 2019 г. са предварителни.
Източник: НСИ.

По предварителни данни реалният растеж на БВП през 2019 г. възлиза на 3.4% на годишна база. Основен фактор на икономическия растеж е вътрешното търсене, което допринася с 3.6 пр.п. Сред компонентите на вътрешното търсене най-силно се представя крайното потребление (4.4 пр.п.), докато инвестициите се свиват с -0.8 пр.п., като сред тях приносите на изменението на запасите и на образуването на основен капитал са в противоположна посока съответно -1.2 пр.п. и 0.4 пр.п. Спад в реално изражение отчита нетният износ, което ограничава растежа на БВП с отрицателния си принос от -0.3 пр.п.

Графика 45. Растеж на БВП и принос на компонентите на крайно използване

Износът на български стоки и услуги през 2019 г. възлиза на 29.8 млрд.евро, нараствайки с 4.2% спрямо предходната година. Най-голям принос за общия ръст има износът на потребителски стоки (1.7 пр.п.), следван от износа на енергийни ресурси (1.3 пр.п.), на суровини и материали (1.0 пр.п.) и на инвестиционните стоки (0.2 пр.п.).

Таблица 29. Принос на основни групи стоки за динамиката на износа

	2018	2019
Износ (% , на годишна база)	2.6	4.2
<i>Принос (пр.п.)</i>		
Потребителски стоки	0.9	1.7
Суровини и материали	1.8	1.0
Инвестиционни стоки	0.6	0.2
Енергийни ресурси	-0.7	1.3

Източник: БНБ.

Вносът на стоки и услуги расте с по-малък номинален темп от износа през 2019 г. (3.6%), като възлиза на 33.3 млрд.евро. Основен принос за тази динамика има вносът на потребителски стоки (2.2 пр.п.), инвестиционни стоки (1.3 пр.п.) и на енергийни ресурси (1.0 пр.п.). Отрицателен принос има единствено вносът на суровини и материали (-0.9 пр.п.).

Таблица 30. Принос на основни групи стоки за динамиката на вноса

	2018	2019
Внос (% на годишна база)	6.2	3.6
<i>Принос (пр.п.)</i>		
Потребителски стоки	1.4	2.2
Суровини и материали	2.2	-0.9
Инвестиционни стоки	2.4	1.3
Енергийни ресурси	0.1	1.0

Източник: БНБ.

През 2019 г. реалният растеж на крайното потребление се ускорява до 5.7% от 4.6% през 2018 г. Основна движеща сила за отчетената динамика има индивидуалното потребление на домакинствата (4.6 пр.п.), а индивидуалното потребление на правителството допринася с 0.5 пр.п. Колективното потребление, което измерва крайните разходи на правителството за колективни услуги, предоставени на обществото като цяло, нараства, като допринася с 0.7 пр.п. към реалния растеж общо на крайното потребление.

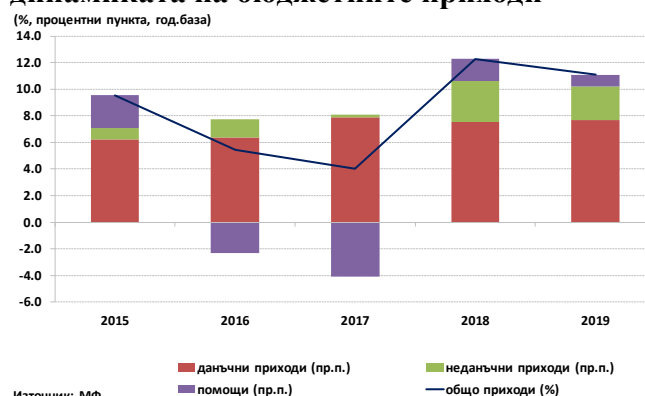
Таблица 31. Растеж на крайното потребление и принос на компонентите

	2015	2016	2017	2018	2019
Крайно потребление (%)	3.4	3.2	3.9	4.6	5.7
<i>индивидуално потребление (пр.п.)</i>	<i>3.0</i>	<i>3.0</i>	<i>3.3</i>	<i>4.1</i>	<i>5.0</i>
потребление на домакинствата (пр.п.)	3.0	2.8	3.0	3.5	4.6
индивидуално потребление на правителството	0.0	0.2	0.3	0.6	0.5
<i>колективно потребление (пр.п.)</i>	<i>0.4</i>	<i>0.3</i>	<i>0.6</i>	<i>0.5</i>	<i>0.7</i>

Бележка: Данните за 2019 г. са предварителни.
Източник: НСИ.

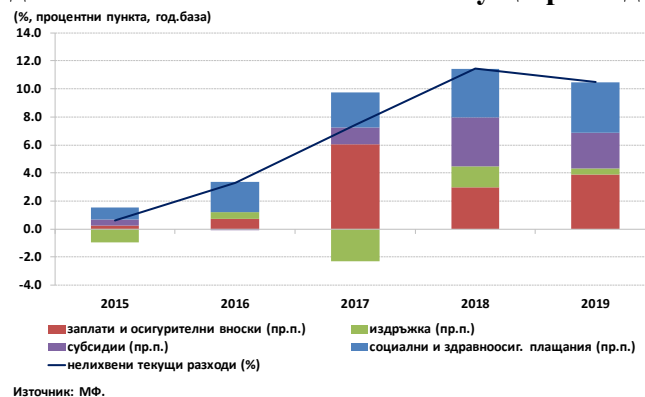
Бюджетното салдо по консолидираната фискална програма (КФП) през 2019 г. е отрицателно в размер на 1.1 млрд.лв., което представлява дефицит от -1.0% от БВП. Приходите отчитат ръст от 11.1%, който основно се дължи на данъчните приходи (7.7 пр.п.), а неданъчните приходи и помощите допринасят съответно с 2.5 пр.п. и 0.9 пр.п. Сред данъчните приходи най-голям принос имат постъпленията от непреките данъци (3.3 пр.п.), а приходите от социални и здравноосигурителни вноски и преки данъци допринасят съответно с 2.7 пр.п. и 0.9 пр.п. към общия ръст на бюджетните приходи.

Графика 46. Принос на компонентите в динамиката на бюджетните приходи

Бюджетните разходи нарастват с 14.4% през 2019 г. спрямо предходната година, за което най-голям принос имат текущите разходи (8.5 пр.п.), а капиталовите разходи имат положителен принос от 5.7 пр.п. Текущите нелихвени разходи нарастват с 10.5% на годишна база, за което най-голям принос имат разходите за заплати и осигурителни вноски (3.9 пр.п.), следвани от разходите за социално осигуряване, подпомагане и грижи (3.6 пр.п.) и субсидиите (2.5 пр.п.) и разходите за издръжка (0.4 пр.п.).

Графика 47. Принос на компонентите в динамиката на нелихвените текущи разходи

През 2019 г. заетостта у нас отчита нарастване с 2.6% на годишна база, като броят на заетите лица на 15 и повече години е 3.2 млн.души. Тази динамика се дължи както на ръст в заетостта при мъжете (1.5 пр.п.), така и на заетостта при жените (1.1 пр.п.). Заетостта

нараства и във всички възрастови групи, като най-голям принос има ръстът сред работещите над 45 години (2.3 пр.п.).

Броят на наетите лица по трудово и служебно правоотношение намалява с -3.6% на годишна база до 2.2 млн. души. Тази динамика се дължи почти изцяло на спад на наетите лица в частния сектор (-3.6 пр.п.). По икономически дейности намаляване на броя на наетите лица има предимно в преработващата промишленост (-1.2 пр.п.), в сектора „Транспорт, складиране и пощи“ (-0.6 пр.п.), както и сред хотелиерството и ресторантьорството (-0.5 пр.п.).

Доходът на работещите, измерен чрез компенсацията за наетите лица, който представлява брутен доход, включващ и промени в осигурителните вноски, нараства с 7.7% през 2019 г. при ръст от 10.6% през предходната година. Равнището на безработица продължава да спада, достигайки исторически минимум от 4.2% от работната сила през 2019 г.

Таблица 32. Динамика на заетостта и доходите

	2015	2016	2017	2018	2019
Заети лица	1.7	-0.5	4.4	0.1	2.6
Наети лица	0.6	1.0	1.4	0.5	-3.6
Компенсация на наетите лица	6.7	7.7	10.9	10.6	7.7
Безработица*	9.1	7.6	6.2	5.2	4.2

Бележка: Данните показват изменение спрямо предх.г., като за 2019 г. са предварителни; * коеф. на безработица средно за периода (% от раб.сила).
Източници: НСИ.

През 2019 г. доверието на потребителите се възстановява от спада си през втората половина на 2018 г., като в подкрепа на показателя действат очакванията на потребителите за безработицата както и намеренията на потребителите да закупят или построят жилище през следващите 12 месеца. В посока на влошаване на доверието на потребителите влияят по-песимистичните очаквания на потребителите за икономическата ситуация в страната.

Графика 48. Показател на доверие на потребителите

Бележка: Очакванията за безработица се взимат с обратен знак. Покачване на показателя означава, че потребителите имат оптимистични очаквания и обратното.

Доходите на домакинствата през 2019 г. ускоряват ръста си до 6.8% на годишна база, за което най-голям принос имат заплатите (5.0 пр.п.) и пенсиите (1.8 пр.п.). Ограничение върху ръста на доходите на домакинствата през годината оказват доходите извън работна заплата (-0.3 пр.п.) и други приходи (-0.2 пр.п.). Изтегляните от домакинствата спестявания отбелязват спад от -3.5%, както и получените от тях заеми и кредити (-25.9%) през 2019 г.

Таблица 33. Динамика на доходите на домакинствата

	2015	2016	2017	2018	2019
Общ доход	1.9	1.9	6.0	4.8	6.8
Работна заплата	3.4	0.6	6.1	6.9	8.9
Изтеглени спестявания	0.9	18.7	15.3	11.6	-3.5
Заеми и кредити	-23.1	19.5	11.1	62.0	-25.9

Бележка: Данните са на год. база (%).
Източник: НСИ.

Разходите на домакинствата през 2019 г. нарастват с по-малък темп (4.9%) спрямо доходите им, както и спрямо ръста на разходите през предходните две години. Потребителските разходи нарастват с 5.2%, за което най-голям принос има нарастване на разходите за храна (1.2 пр.п.) и за здравеопазване (1.1 пр.п.). Разходите на домакинствата за данъци и социални осигуровки нарастват съответно с 6.6% и 9.6%, които допринасят съответно с 0.4 пр.п. и 0.7 пр.п. към общите разходи. През 2019

г. склонността на домакинствата към спестяване се засилва, като разходите им за влогове отчитат ръст от 22.6%, а отделените средства за изплащане на дълг или даване на пари на заем продължават да се свиват, макар и със съвсем малко (-0.3%).

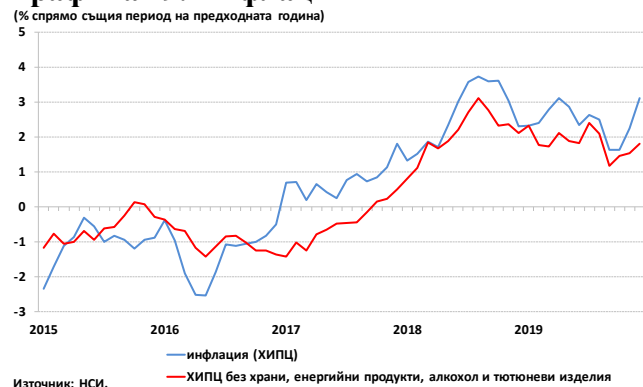
Таблица 34. Динамика на разходите на домакинствата

	2015	2016	2017	2018	2019
Общ разход	2.4	-0.4	7.6	7.7	4.9
Потребителски общ разход	2.3	-1.3	6.9	6.7	5.2
Данъци	4.5	4.3	15.0	6.9	6.6
Влог	15.0	45.1	41.8	5.2	22.6
Изплатен дълг и даден заем	-8.6	-9.2	-3.0	-15.3	-0.3

Бележка: Данните са на год. база (%).
Източник: НСИ.

През 2019 г. инфлацията е на положителна територия, като средногодишната ѝ стойност (2.5%) е близка до миналогодишната ѝ стойност (2.6%), а към декември нараства до 3.1%. Като изключим волатилните цени на храните, енергийните продукти, алкохола и тютюневите изделия, базисната инфлация отчита по-нисък темп на изменение, като средногодишната ѝ стойност възлиза на 1.8%.

Графика 49. Инфлация

Най-голям принос за акумулираната през годината инфлация имат хранителните продукти (1.4 пр.п.) и услугите (0.9 пр.п.). Сред услугите най-голям принос за общата инфлация имат цените на общественото хранене (0.3 пр.п.), а цените на телекомуникационните услуги ограничават общия ръст на потребителските цени с отрицателния си принос от -0.1 пр.п. Цените на промишлените

стоки също нарастват и допринасят с 0.6 пр.п. към общата инфлация, като сред тях цените на течните и транспортни горива имат положителен принос от 0.3 пр.п. Административните цени също нарастват.

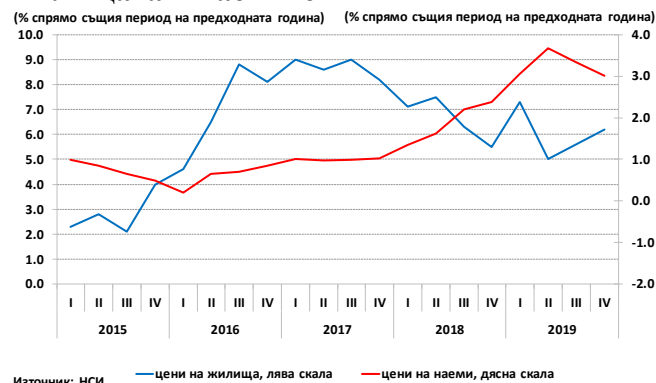
Таблица 35. Принос на основни групи стоки и услуги към инфлацията

	2017	2018	2019
Инфлация (% спрямо дек. на пре...	1.8	2.3	3.1
	приноси (пр.п.)		
Хранителни продукти	0.6	1.2	1.4
Непреработени храни	0.2	0.2	0.5
Преработени храни	0.4	1.0	0.8
Услуги (всичко без стоки)	0.4	1.8	0.9
Обществено хранене	0.2	0.4	0.3
Транспортни услуги	0.1	0.4	0.0
Телекомуникационни	-0.1	0.1	-0.1
Енергия и отопление за дома	0.3	0.8	0.1
Течни и транспортни горива	0.4	0.4	0.3
Промишлени стоки	0.6	0.7	0.6
Административни цени	0.4	0.8	0.4

Източник: НСИ.

През 2019 г. нарастването на цените на жилищата у нас се забавя, като отчита ръст от 6.0% на средногодишна база при 6.6% през 2018 г. По-малкият ръст на цените на жилищата се определя от търсенето от страна на домакинствата, както и на високия процент свободен/незаает жилищен фонд. Макар и със значително по-малки темпове, цената на наемите продължава да нараства, като достига 3.3% на средногодишна база при 1.9% през 2018 г.

Графика 50. Динамика на цените на жилищата и наемите

2. Обзор на небанковия финансов сектор в България²⁵

През 2019 г. активите на участниците в небанковия финансов сектор нарастват със 7.2% и в края на годината достигат 51 млрд.лв., като активите на всички видове небанкови финансови дружества и сегменти (с изключение на небанковите инвестиционни посредници) отчитат положително изменение на годишна база. Най-голям принос от 4.8 пр.п. има ръстът на активите на пенсионните фондове, следвани от активите на застрахователните и презастрахователните дружества (1.8 пр.п.), нарастването на активите, управлявани от управляващите дружества и лицата, управляващи алтернативни инвестиционни фондове (0.5 пр.п), изменението на активите на колективните инвестиционни схеми и националните инвестиционни фондове (0.4 пр.п.) и нарастването на активите на дружествата със специална инвестиционна цел (0.2 пр.п.). Активите на небанковите инвестиционни посредници, основна част от които са клиентски активи, ограничават ръста с отрицателен принос от -0.6 пр.п. В резултат на тази динамика ролята на дружествата в небанковия финансов сектор в структурата на финансовото посредничество незначително намалява, като активите на участниците в поднадзорния на КФН сектор достигат 31.0% от активите на финансовия сектор у нас.

Като дял от БВП активите на участниците на небанковия финансов сектор намаляват несъществено и през 2019 г. възлизат на 43.2%. Дълбочината на финансовото посредничество за небанковия финансов сектор, измерена чрез пазарната капитализация на фондовата борса намалява до 23.5% през 2019 г. в сравнение с 24.4% от БВП през 2018 г.

Активите на небанковите инвестиционни посредници (ИП) намаляват с -1.3% през 2019 г. и в края на годината достигат 20.7 млрд.лв. Причина за понижаване на стойността на активите е спад на клиентските активи на небанковите инвестиционни посредници с пълен лиценз, чийто принос за тази динамика е -2.7 пр.п. Активите на небанковите ИП с частичен лиценз нарастват с 1.8% на годишна база и ограничават спада на активите на небанковите ИП с положителен принос от 1.4 пр.п.

Активите на управляващите дружества и лицата, управляващи алтернативни инвестиционни фондове, нарастват в абсолютен размер със 260.3 млн.лв, което е ръст от 13.1% на годишна база, като в края на годината възлизат на 2.3 млрд.лв. От тях 1.7 млрд.лв. са управляваните активи на колективни инвестиционни схеми и 0.6 млрд.лв. са управлявани активи на клиенти по доверително управление на портфейли.

²⁵ Анализът е на база предварителни данни за 2019 г.

Таблица 36. Относителна структура на активите на участниците на небанковия финансов сектор (% от активите на банковия и небанковия финансов сектор в България)

Показатели	2015	2016	2017	2018	2019
Небанкови инвестиционни посредници	4.4	4.5	10.8	13.6	12.5
Управляващи дружества и ЛУАИФ	1.0	1.3	1.4	1.3	1.4
КИС и НИФ*	0.8	1.0	1.0	1.0	1.0
АДСИЦ	1.4	1.3	1.1	1.1	1.1
(Пре)застрахователни дружества	5.4	5.2	5.5	5.3	5.5
ФДПО	8.4	9.1	9.2	8.8	9.5
Участници на небанковия финансов сектор	21.4	22.4	29.0	31.2	31.0

Бележки: *До 2017 г. са включени и инвестиционните дружества от затворен тип.

Източник: БНБ, КФН.

Активите на колективните инвестиционни схеми (КИС) и националните инвестиционни фондове (НИФ) нарастват общо с 13.7% спрямо предходната година. Наблюдаваната динамика се дължи основно на увеличение на активите на договорните фондове, които в края на годината са 127, а размерът на активите им достига 1.7 млрд.лв. Четири са националните инвестиционни фонда, които управляват 17.9 млн.лв. активи. Поради относително малката абсолютна стойност на активите, колективните инвестиционни схеми заемат дял от 1.0% в структурата на финансовото посредничество.

Активите на дружествата със специална инвестиционна цел (АДСИЦ) отбелязват ръст от 5.6% на годишна база и към края на годината размерът им е 1.8 млрд.лв. Най-голям принос за този ръст имат активите на АДСИЦ, инвестиращи в недвижими имоти и земеделска земя, (5.3 пр.п.). АДСИЦ, секюритизиращи вземания, допринасят положително с 0.3 пр.п. в годишния ръст на активите в сектора. В относително изражение дялът на дружествата със специална инвестиционна цел в структурата на финансовото посредничество в края на 2019 г. се запазва на 1.1%.

Активите на (пре)застрахователите нарастват до 10.6% през 2019 г. спрямо 8.4% през 2018 г., а дялът им в структурата на

финансовото посредничество нараства с 0.2 пр.п. и възлиза на 5.5%. Най-голям принос от 5.5 пр.п. за ръста на активите на (пре)застрахователния пазар има нарастването на активите на дружества по общо застраховане (11.7%), следвани от ръста на активите на животозастрахователните дружества с 16.0%, които също имат положителен принос от 3.2 пр.п. Активите на единственото презастрахователно дружество у нас нарастват с 5.8% на годишна база и имат положителен принос от 1.9 пр.п. към изменението на активите на пазара.

Ръстът на балансовите активи на пенсионните фондове се ускорява до 16.9% през 2019 г. от 5.7% през 2018 г. Увеличението на активите им се дължи както на постъпленията от осигурителни вноски, така и на положителния резултат от инвестирането на натрупаните по индивидуалните партии средства през годината. Пенсионните фондове продължават да се нареждат на второ място сред институционалните инвеститори на небанковия финансов сектор след небанковите ИП, като размерът на балансовите им активи в края на годината възлиза на 15.7 млрд.лв. Относителният им дял в структурата на финансовото посредничество в края на годината възлиза на 9.5%.

Таблица 37. Пазарна капитализация на фондовата борса и активи на участниците на небанковия финансов сектор (% от БВП)

	2015	2016	2017	2018	2019
Пазарна капитализация на фондовата борса	9.6	10.2	23.1	24.4	23.5
Небанкови инвестиционни посредници	5.5	5.6	14.5	19.1	17.4
Управляващи дружества и ЛУАИФ	1.3	1.6	1.8	1.8	1.9
КИС и НИФ*	1.0	1.2	1.4	1.4	1.4
АДСИЦ	1.7	1.6	1.5	1.6	1.5
(Пре)застрахователни дружества	6.7	6.5	7.4	7.5	7.6
ФДПО	10.5	11.4	12.5	12.3	13.3
Участници на небанковия финансов сектор	26.6	27.9	39.1	43.6	43.2

Бележки: *До 2017 г. са включени и инвестиционните дружества от затворен тип.

Източник: БФБ, КФН, НСИ.

Дълбочината на финансовото посредничество на небанковия финансов сектор, измерена чрез пазарната капитализация на „Българска фондова борса“ АД като дял от БВП, намалява до 23.5% в края на 2019 г. от 24.4% в края на 2018 г.

Пазарната капитализация на БФБ бележи ръст от 4.3% на годишна база и в края на годината достига 27.9 млрд.лв. Пазарната капитализация на алтернативния пазар, която към края на годината достига 19.0 млрд.лв., има положителен принос от 3.5 пр.п., докато пазарната капитализация на основния пазар, която към края на 2019 г. достига 8.9 млрд.лв., има ограничен принос от 0.8 пр.п. Най-висок принос в това нарастване (3.7 пр.п.) има сегментът „Акции на алтернативен пазар“, чиято пазарна капитализация достига 18.6 млрд.лв. в края на годината. Основен дял в сегмента заемат акциите на едно публично дружество²⁶, чиято пазарна капитализация към края на годината представлява 92.6%. Следват сегментите „Акции Standard“ и „ДСИЦ“ на „Основен пазар“, които допринасят положително с по 0.7 пр.п. в общото нарастване на капитализацията на двата пазара. Пазарната капитализация на сегмента за търговия на „Акции Premium“ намалява от

1.9 млрд.лв към края на 2018 г. до 1.8 млрд.лв. към края на 2019 г. и има отрицателен принос от -0.5 пр.п., следван от сегмента за дружества със специална инвестиционна цел на алтернативен пазар, който ограничава ръста с отрицателен принос от -0.3 пр.п. в общата пазарна капитализация на фондовата борса.

Динамиката на индексите на фондовия пазар е разнопосочна през 2019 г., като SOFIX и BGVX40 приключват годината с понижаване, докато BGTR30 и секторният BGREIT приключват 2019 г. с повишение. Към 31.12.2019 г. основният индекс SOFIX отбелязва спад от -4.4% спрямо равнището си в края на 2018 г. до 568.14 пункта. Широкият индекс BGVX40 отбелязва намаление от -3.5% на годишна база до 111.83 пункта, докато равнопоставеният BGTR30 нараства с 4.1% през годината до 516.28 пункта. Секторният индекс BGREIT, който по принцип прави изключение от общата тенденция поради вида на дружествата, включени в индекса, отчита ръст от 7.4% на годишна база до 130.03 пункта.

Изразени като дял от БВП, активите на участниците на небанковия сектор възлизат на 43.2%, като сред тях най-голям е дялът на активите на небанковите ИП (17.4%), следван от активите на фондовете за допълнително

²⁶ Пазарната капитализация на „Кепитъл консепт лимитед“ АД към 31.12.2019 г. е 17.2 млрд.лв.

пензионно осигуряване (13.3%) и активите на (пре)застрахователния сегмент, които представляват 7.6% от БВП. Активите,

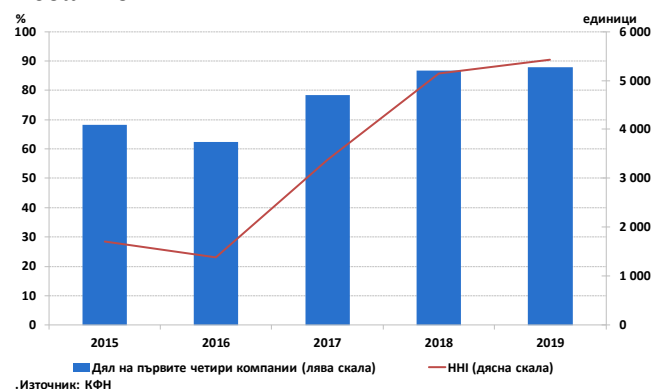
управлявани от УД и ЛУАИФ, възлизат на 1.9% от БВП, а тези на АДСИЦ, КИС и НИФ – съответно на 1.5% и 1.4% от БВП.

През 2019 г. развитието на небанковия финансов сектор е в посока на запазване на пазарната среда в отделните сегменти. Пазарите на услуги, предлагани от дружествата със специална инвестиционна цел, от предприятията за колективно инвестиране, управляващите дружества и общозастрахователните дружества трайно се характеризират със силна конкуренция. Умерена конкурентна среда се наблюдава при пенсионноосигурителните дружества през последните пет години, а животозастрахователният пазар и сегментът на услуги, предоставени от небанковите инвестиционни посредници, се характеризират с висока пазарна концентрация от края на 2017 година. Общата динамика на развитие на пазарната среда през годината е разнопосочна в отделните сегменти, като не води до качествена промяна в пазарната конкуренция.

При небанковите инвестиционни посредници концентрацията, измерена на база клиентски активи, остава на много високо ниво. В края на 2019 г. най-големите четири инвестиционни посредника държат 87.8% от общата сума на всички клиентски активи²⁷, като делът на първия инвестиционен посредник е 70.9%. При останалите инвестиционни посредници средният дял от държаните клиентски активи е 0.4%.

Индексът на Херфиндал – Хиршман (ННІ)²⁸ на пазара на небанковите инвестиционни посредници, изчислен по клиентски активи, нараства през 2019 г. до 5 425 единици, което е с 288 единици повече от предходната година. В резултат на тази динамика пазарът на услуги, предоставени от небанковите инвестиционни посредници, се характеризира като високо концентриран.

Графика 51. Концентрация на пазара на небанкови ИП

Концентрацията на пазара на услугите, предлагани от управляващите дружества, през 2019 г. се засилва спрямо предходната година. Четирите управляващи дружества с най-голям относителен дял в управляваните активи държат 43.3% от общата сума²⁹. Стойността на индекса на Херфиндал – Хиршман (ННІ) на пазара на управляващи дружества, изчислен на база управлявани активи към края на 2019 г., нараства с 25 единици до нивото от 701

²⁷ИП „Интеркапитал Маркетс“ АД, ИП „Елана трейдинг“ АД, ИП „Първа финансова брокерска къща“ ЕООД и ИП „София Интернешънъл Секюритиз“ АД.

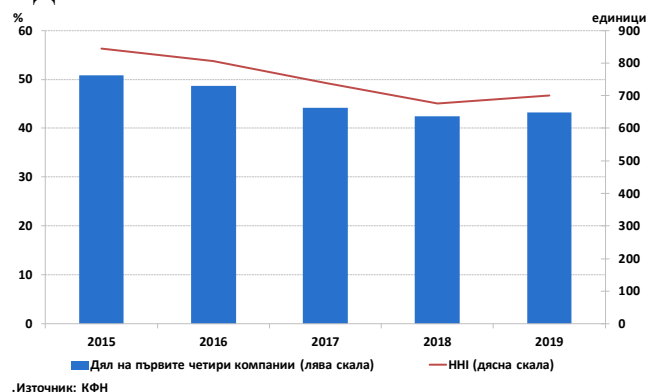
²⁸Индексът на Херфиндал – Хиршман (ННІ) се изчислява като сума на квадратите на пазарния дял на всеки участник на пазара, като неговата стойност варира между 0 и 10 000. При стойност под 1000 единици пазарът се определя като силно конкурентен, между

1000 и 1800 единици – умерена конкурентна среда, а над 1800 единици пазарът се характеризира със силна концентрация.

²⁹Това са УД „ОББ асет мениджмънт“ АД, УД „Ди Ви асет мениджмънт“ ЕАД, УД „Райфайзен асет мениджмънт“ ЕАД и УД „ДСК Управление на активи“ АД.

единици в посока засилване на концентрацията в сектора. Въпреки тази динамика пазарният сегмент продължава да се характеризира като силно конкурентен.

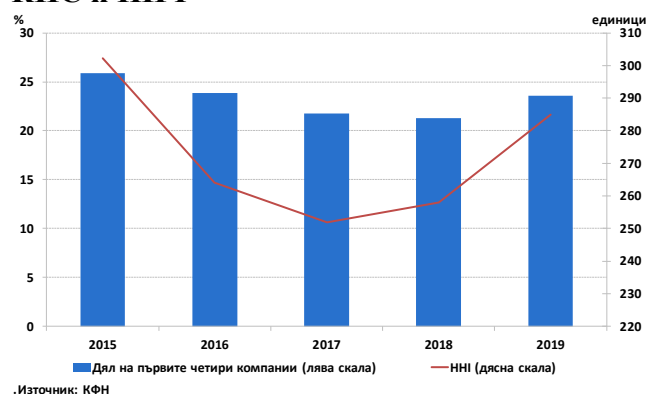
Графика 52. Концентрация на пазара на УД

Пазарът на колективните инвестиционни схеми и националните инвестиционни фондове се определя като силно конкурентен. Тенденцията за плавно намаляване на концентрацията в сегмента е преустановена, като през 2019 г. повишение се наблюдава както по отношение на индекса на Херфиндал – Хиршман (ННИ), така и по дела на първите четири фонда в общата сума на активите, като въпреки тази динамика пазарът в този сегмент остава силно конкурентен. Изменението на индекса на Херфиндал – Хиршман (ННИ) е с 27 единици, като стойността му нараства до 285 единици към края на 2019 г. спрямо 258 единици през 2018 г., докато делът на първите четири фонда³⁰ нараства съответно до 23.6% от 21.3%.

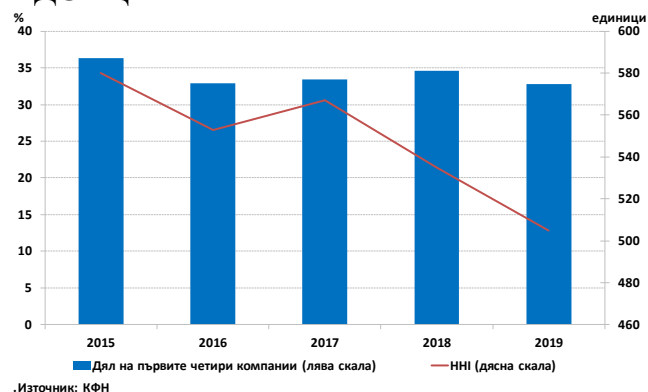
³⁰ДФ „ОББ Платинум облигации“, ДФ „Райфайзен Консервативен фонд (България)“, ДФ „ДСК Стандарт“ и ДФ „Прайм асетс“.

Графика 53. Концентрация на пазара на КИС и НИФ

Сегментът на дружествата със специална инвестиционна цел остава силно конкурентен, при стойност на индекса на Херфиндал – Хиршман (ННИ) от 505 единици, което е с 30 единици под стойността на показателя за 2018 г. Сходна динамика се наблюдава в изменението на дела на първите четири компании, който намалява до 32.8% през 2019 г.³¹ от 34.6% през предходната година, като стойността на показателя остава на територията на силно конкурентната среда.

Графика 54. Концентрация на пазара на АДСИЦ

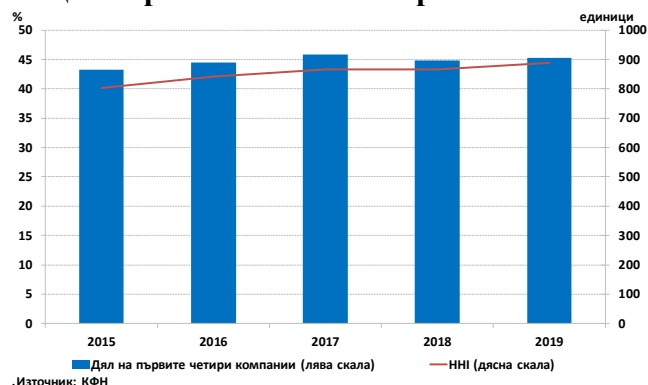

Пазарът на общозастрахователни услуги се определя като силно конкурентен, като през 2019 г. стойността на индекса на Херфиндал – Хиршман (ННИ) нараства с 16 единици спрямо

³¹ „Аванс терафонд“ АДСИЦ, „Кепитъл мениджмънт“ АДСИЦ, „Фонд за недвижими имоти България“ АДСИЦ и „Болкан енд Сий пропъртис“ АДСИЦ.

предходната година и в края на декември 2019 г. достига 888 единици, което е най-високата му стойност от средата на 2016 г. в посока засилване на концентрацията. Пазарният дял на четирите дружества по общо застраховане, измерен на база активи³², нараства несъществено до 45.2% в края на 2019 г. от 44.9% в края на 2018 г.

Графика 55. Концентрация на общозастрахователния пазар

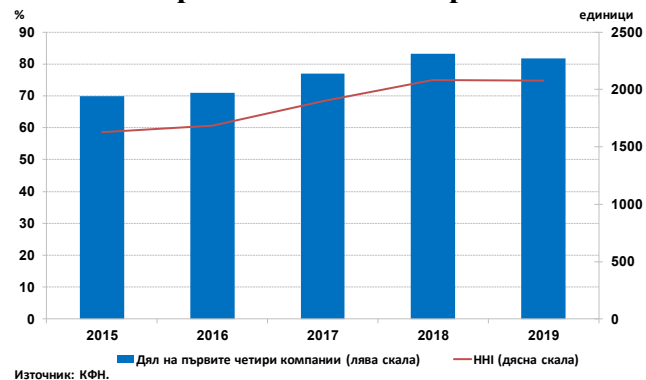
През 2019 г. пазарът на животозастрахователни услуги се характеризира със силно концентрирана конкурентна среда. В края на 2019 г. кривата на индекса на Херфиндал – Хиршман (ННИ) отбелязва 2 076 единици, което е с 5 единици спрямо предходната година в посока на намаляване на концентрацията в сектора. След историческото нарастване на съвкупния пазарен дял на четирите животозастрахователни дружества с най-голяма сума на активите³³ в края на 2018 г. в резултат на преобразуване чрез вливане на едно застрахователно дружество в друго, показателят се понижава за първи път през

³²Това са ЗК „Лев инс“ АД, ЗАД „Булстрад Виена Иншурънс Груп“ АД, „ДЗИ – Общо застраховане“ ЕАД и ЗД „Евроинс“ АД.

³³ Това са ЗАД „Алианц България Живот“ АД, „ДЗИ – Животозастраховане“ ЕАД, „Граве България

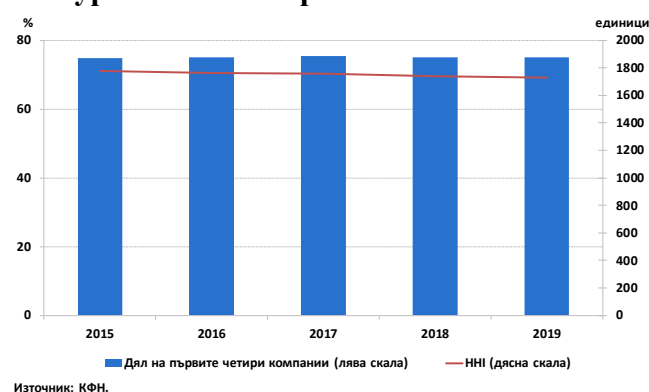
предходните 5 години и в края на четвърто тримесечие на 2019 г. достига ниво от 81.8%.

Графика 56. Концентрация на животозастрахователния пазар

Към края на 2019 г. делът на първите четири компании³⁴ на пазара на пенсионноосигурителни услуги според балансовите им активи остава без промяна на нивото от 75.0% спрямо предходната година. Индексът Херфиндал – Хиршман (ННИ) продължава своята низходяща тенденция и намалява до 1 727 единици, като по този начин се запазва нивото на умерена концентрация през последните пет години.

Графика 57. Концентрация на пенсионноосигурителния пазар

Животозастраховане“ ЕАД и ЗАД „Булстрад Живот Виена Иншурънс Груп“ АД.

³⁴ПОК „Доверие“ АД, ПОД „Алианц България“ АД, ПОК „ДСК – Родина“ АД и ПОК „Съгласие“ АД.

2.1. Преглед на рисковете и основни тенденции на пазара

Икономическата активност в световен мащаб се забавя през 2019 г. в резултат на влошената международна търговия и нарастващите геополитически рискове, като по-важните от тях са несигурността в Близкия изток, свързана със санкциите на САЩ срещу Иран, протестите в Хонконг и политическата фрагментация в ЕС. Понижената глобална икономическа активност и по-слабото външно търсене се отразяват негативно на икономиките в еврозоната и ЕС като цяло, а допълнителен фактор е и несигурността, произтичаща от излизането на Великобритания от ЕС и бъдещите търговски и финансови отношения между Общността и Обединеното кралство. В отговор на забавящия се икономически растеж в световен мащаб **през втората половина на 2019 г. водещите централни банки предприеха промени в паричните си политики, целящи стимулиране на икономиките.**

Развитието на международните капиталови пазари през 2019 г. се характеризира с възходяща динамика, която през първата половина на годината е подкрепена от очакванията на пазарните участници за предприемане на стимулиращи мерки от страна на паричните власти, а в края на 2019 г. положителна роля играе оптимизмът за постигане на частично търговско споразумение между САЩ и Китай. В условията на ниски лихвени равнища перспективите за повишаване на рентабилността във финансовия сектор са ограничени, като изграждането на буфери е от голямо значение за ефективно справяне по време на икономически спад без негативни последствия за реалната икономика.

Реалният растеж на българската икономика се ускорява от 3.1% през 2018 г. до 3.4% през 2019 г., което се дължи както на стабилното вътрешно търсене, така и на свиване на отрицателния нетен външнотърговски баланс. Излишъкът по текущата сметка се разширява, като достига 5 901.1 млн.евро през годината, или 9.7% от БВП. Обемът на преките чуждестранни инвестиции у нас възлиза на 1 092.4 млн.евро, което е едва с 64.5 млн.евро повече от обема им през предходната година. Брутният външен дълг на страната нараства с 0.8% и в края на годината е в размер на 34.1 млрд.евро. Кредитната активност през годината се засилва, като с по-бързи темпове нараства кредитирането на домакинствата. През 2019 г. бюджетният баланс е на дефицит в размер на 1.1 млрд.лв, което възлиза на -1.0% от БВП. Инфлацията на потребителските цени остава на нивото от 2018 г., като в края на годината се ускорява до 3.1% на годишна база. Индексът на цените на жилищата забавя положителния си темп на изменение на годишна база на 6.0% през 2019 г. спрямо 6.6% средно за 2018 г.

В резултат на устойчивото икономическо развитие без натрупване на макроикономически дисбаланси международната рейтингова агенция S&P Global Ratings повиши кредитния рейтинг на България до 'BBB' с положителна перспектива.

В търсене на доходност **институционалните инвеститори поддържат интерес към алтернативни инвестиции**, като сумата на активите на колективните инвестиционни схеми и националните инвестиционни нарастват с 13.7% на годишна база и достигат 1.7 млрд.лв. към края на 2019 г. Динамиката на пазарните индекси на Българска фондова борса е разнопосочна като SOFIX и BGBX40 приключват годината с понижение, докато BGTR30 и BGREIT завършват годината с повишение. Към края на периода водещият индекс SOFIX отбелязва спад от -4.4% до 568.14 пункта, широкият BGBX40 намалява с -3.5% до ниво 111.83 пункта, докато равнопоставеният BGTR30 завършва годината с повишение от 4.1% до 516.28 пункта. Секторният BGREIT, който бележи годишен ръст от 7.4%, приключва годината на ниво 130.03 пункта. Тази динамика на индексите се дължи на **отслабения инвеститорски интерес** във всички сегменти на борсовия пазар, който води

до спад в оборота от -39.4% или -216.5 млн.лв. в абсолютна стойност. В отрасловата структура на търговията сектор „Финансови и застрахователни дейности“, който традиционно формира по-голяма част от оборота на БФБ, заема дял от 48.2% от общо реализирания през годината оборот на основен пазар. Пазарната капитализация на фондовата борса нараства с 4.3% на годишна база, като приносът на алтернативния пазар е 3.5 пр.п., докато приносът на основния пазар е 0.8 пр.п. Възползвайки се от все още ниските лихвени равнища и у нас, на фондовата борса през годината е емитиран корпоративен дълг с номинал 171.4 млн.лева.

Доходността на облигациите и продължителните ниски лихвени нива представляват основни рискове за застрахователите, като оказват натиск както върху капиталовите позиции, така и върху дългосрочната рентабилност. Големите спадове при лихвените проценти също могат да създадат допълнителни стимули за застрахователите да търсят доходност, което може да допринесе за натрупването на уязвимости във финансовия сектор. **В условията на ниски лихвени равнища** инвестициите на застрахователите нарастват с 14.8% през 2019 г. Те запазват инвестиционния си интерес към дългови ценни книжа, като делът им от общата стойност на инвестициите при общозастрахователните дружества нараства до 63.3%, а при животозастрахователите – до 73.0%. В търсене на по-висока доходност дружествата по общо застраховане и животозастрахователите разширяват експозициите си в акции и други ценни книжа с променлив доход, като делът им в инвестиционния портфейл нараства до 16.4% за общо застраховане и съответно до 11.9% за животозастрахователите в края на 2019 г. Задълбочава се тенденцията от последните години за намаляване на експозициите в банкови депозити, които отчитат спад до исторически ниски нива и достигат дял от 3.7% от инвестициите на дружествата по общо застраховане и от 1.3% при животозастрахователите. Инвестициите в земя и сгради на общозастрахователните дружества също намаляват, а тези на животозастрахователите запазват нивото си.

Въпреки че застрахователният сектор се адаптира към средата с продължително ниски лихвени нива, животозастрахователният сегмент е най-уязвим, когато предлага застрахователни продукти с гарантирана доходност значително по-висока от реализирания инвестиционен доход в дългосрочен хоризонт. Инвестициите в полза на полици по застраховка „Живот, свързана с инвестиционен фонд“, при които инвестиционният риск по този вид застраховка се поема от застрахованите лица, продължават да нарастват, като през четвъртото тримесечие на 2019 г. отчитат изменение от 5.7% и достигат 17.5% от стойността на всички активи на животозастрахователите спрямо 13.5% в края на 2018 г.

Рискът по линия на доходността на застрахователите остава умерен с тенденция на нарастване, като през четвърто тримесечие на 2019 г. възвръщаемостта на активите и на капитала на общозастрахователните дружества нарастват, докато при животозастрахователните дружества намаляват. Възвръщаемостта на инвестициите им се понижава. Покритието на капиталовото изискване за платежоспособност остава относително високо при животозастрахователните дружества (258.9%), макар да се понижава, докато при общозастрахователните дружества показателят е на относително по-ниско ниво, като нараства от 159.4% до 163.2%.

Основна цел на управлението на активите на пенсионните фондове е нарастване в дългосрочна перспектива на тяхната стойност чрез постигане на доходност от инвестирането им. Фондовете за допълнително пенсионно осигуряване са изложени основно на **рисковете на финансовите пазари**, на които се инвестират активите им. Като дългосрочни инвеститори пенсионните фондове инвестират

предимно в дългови ценни книжа, сред които доминират инвестициите в държавни ценни книжа, чийто относителен дял продължава да нараства и в края на 2019 г. достига 61.3%. Делът на инвестициите в облигации, различни от ДЦК, се запазва на нивото от 11% от целия инвестиционен портфейл. Поради по-рисковия характер стойността на инвестициите на пенсионните фондове в акции, права и дялове намалява до 24.9% от общата стойност на инвестициите им. В условията на продължаващи ниски лихвени равнища инвестициите в банкови депозити заемат исторически нисък дял от 1.0% от всички инвестиции в края на годината. Поради по-високата доходност, постигната на външните пазари, както и разнообразието от финансови инструменти, делът на инвестициите на пенсионните фондове във финансови инструменти, издадени от емитенти извън Република България, нараства до 67.1% от инвестиционния им портфейл в края на 2019 г. абот 61.5% в края на 2018 г. След отчетения спад на доходността на ФДПО през 2018 г., през 2019 г. тя отново е на положителна територия.

2.2. Анализ на участниците на капиталовия пазар³⁵

Пазарната капитализация на „Българска фондова борса“ АД нараства с 4.3% през 2019 г. и възлиза на 27.9 млрд.лв. в края на годината, което представлява 23.5% от БВП (при 24.1% през 2018 г.). Отрасъл „Финансови и застрахователни дейности“ заема първо място по оборот през годината с 111 млн.лв. Активите на небанковите инвестиционни посредници със седалище в Република България отчитат спад с -1.3% на годишна база и в края на 2019 г. възлизат на 20.7 млрд.лв. През 2019 г. активите на дружествата със специална инвестиционна цел нарастват с 5.6% на годишна база и достигат 1.8 млрд.лв. Активите на колективните инвестиционни схеми и националните инвестиционни фондове нарастват с 13.7% спрямо предходната година като в края на 2019 г. са в размер на 1.7 млрд.лв. Общо управляваните активи от управляващите дружества отбелязват ръст от 13.1% и достигат 2.3 млрд.лв.

2.2.1. Инвестиционни посредници ³⁶

През 2019 г. броят на инвестиционните посредници (ИП), които извършват дейност на територията на Република България, е 63 като 21 от тях са банки и 3 банкови инвестиционни посредника, които извършват дейност на територията на страната чрез клон. Броят на небанковите инвестиционни посредници със седалище в Република България е 38³⁷, а броят

на небанковите инвестиционни посредници, които извършват дейност на територията на страната чрез клон, е 4 в края на 2019 г.

В зависимост от издадените разрешения ИП – небанкови институции, се делят на три групи: (1) ИП с пълен лиценз³⁸, за които изискуемият капитал е 1 500 000 лв., (2) ИП с частичен лиценз³⁹, за които изискуемият капитал е 250 000 лв. и (3) ИП с малък лиценз⁴⁰, за които

³⁵ Анализът е на база предварителни данни за 2019 г.

³⁶ Анализът обхваща небанковите инвестиционни посредници със седалище в Република България, освен ако изрично не е посочено друго.

³⁷ В броя на небанковите инвестиционни посредници не са включени дружествата, които към 31.12.2018 г. са с отнет лиценз.

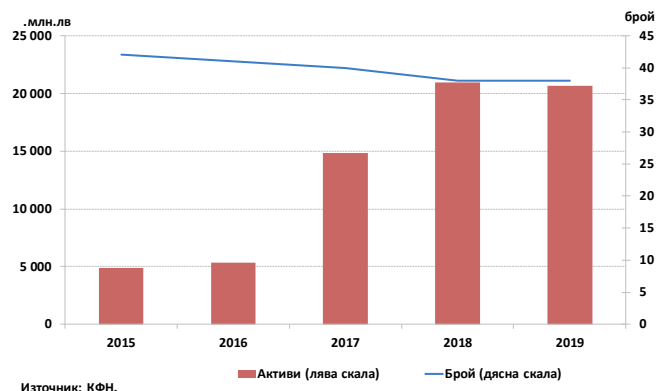
³⁸ Те могат да извършват всички инвестиционни услуги и дейности, изброени в чл. 6, ал. 2 от Закона за пазарите на финансови инструменти (ЗПФИ).

³⁹ Те не могат да извършват сделки за собствена сметка с финансови инструменти и поемане на емисии финансови инструменти и/или предлагане за първоначална продажба на финансови инструменти при условията на безусловно и неотменимо задължение за записване/придобиване на финансови инструменти за собствена сметка.

⁴⁰ Те могат да извършват услуги и дейности по чл. 6, ал. 2, т. 1 и/или т. 5 ЗПФИ, а именно: приемане и предаване на нареждания във връзка с един или повече финансови

изискуемият капитал е 100 000 лв. В края на 2019 г. в регистъра на КФН са вписани 17 ИП с пълен лиценз, 20 дружества с частичен лиценз и 1 дружество с малък лиценз. През 2019 г. е отнет лицензът на един клон на чуждестранен инвестиционен посредник.

Графика 58. Динамика в броя и активите на небанковите ИП

Сумата на активите⁴¹ на небанковите инвестиционни посредници в края на 2019 г. е 20.7 млрд.лв., което е спад от -1.3% спрямо края на 2018 г. От тях клиентските активи са в размер на 20.4 млрд.лв. Положителен принос в годишния темп на изменение на общите активи от 2.5 пр.п. имат небанковите инвестиционни посредници с частичен лиценз, а тези с пълен лиценз имат ограничаващ ръста отрицателен принос от -3.7 пр.п. Причината за тази динамика е спад с -287.9 млн.лв. на клиентските активи на ИП с частичен лиценз. През 2019 г. броят на небанковите инвестиционни посредници с пряко чуждестранно участие от ЕС остава 4, без да се променя спрямо края на 2018 г. Липсва непряко чуждестранно участие на инвестиционни посредници от ЕС. По линия на непряко участие от трети страни броят на ИП остава без изменение – 1 ИП с непряко чуждестранно участие от трети страни.

инструменти, включително посредничество за сключване на сделки с финансови инструменти, както и предоставяне на инвестиционни консултации на клиент.

Таблица 38. Брой ИП с чуждестранно участие

	2017		2018	
	Пряко	Непряко	Пряко	Непряко
Чуждестранно участие от ЕС	4	0	4	0
Чуждестранно участие от трети страни	0	1	0	1

Източник: КФН.

Сумата на активите на единствения небанков инвестиционен посредник с малък лиценз нараства от 267.5 хил.лв. в края на 2018 г. до 302.8 хил.лв. в края на 2019 г., което е ръст с 13.2% на годишна база. Сумата на активите на небанковите инвестиционни посредници с частичен лиценз нараства с 3.2% на годишна база – от 16.2 млрд.лв. към края на 2018 г. до 16.7 млрд.лв. към края на 2019 г., докато размерът на активите на небанковите инвестиционни посредници с пълен лиценз спада с -3.7% през годината до 3.9 млрд.лв., при 4.8 млрд.лв. към края на 2018 г.

Таблица 39. Активи, основен и собствен капитал на небанковите ИП

	2015	2016	2017	2018	2019
ИП с малък лиценз					
активи	0.3	0.2	0.3	0.3	0.3
основен капитал	0.5	0.5	0.5	0.3	0.1
собствен капитал	0.3	0.2	0.2	0.3	0.3
ИП с частичен лиценз					
активи	782.3	915.0	9 341.2	16 169.2	16 682.9
основен капитал	9.7	9.6	9.3	14.8	18.6
собствен капитал	14.7	16.5	17.7	23.6	28.2
ИП с пълен лиценз					
активи	4 111.1	4 452.7	5 493.6	4 750.4	3 967.9
основен капитал	55.0	59.2	65.8	62.4	56.8
собствен капитал	93.0	105.2	111.2	144.7	143.2
Общо ИП					
активи	4 893.8	5 367.9	14 835.0	20 919.8	20 651.1
основен капитал	65.2	69.3	75.5	77.4	75.4
собствен капитал	108.0	121.9	129.1	168.5	171.7

Бележка: Данните са в млн. лв., освен ако не е посочено друго.
Източник: КФН.

Основният капитал на небанковите инвестиционни посредници намалява с -2.6% на годишна база до 75.4 млн.лв. към края на 2019 г. Собственият капитал на инвестиционните посредници нараства с 1.9% на годишна база до 171.7 млн.лв. към края на 2019 г. Основен принос за годишния темп на

⁴¹ В сумата на общите активи е включен и размерът на условните активи.

изменение на собствения капитал има положителният финансов резултат в размер на 24.1 млн.лв., постигнат от инвестиционните посредници през годината.

Пазарната стойност на търговския и инвестиционния портфейл на небанковите инвестиционни посредници към края на 2019 г. е 59.0 млн.лв. Търговски портфейл са формирали 13 небанкови инвестиционни посредника с пазарна стойност от 36.5 млн.лв. към края на годината. Небанковите инвестиционните посредници, формирали инвестиционен портфейл, са 26 към края на 2019 г. с пазарна стойност от 22.5 млн.лв.

Доверително управление към края на 2019 г. извършват 16 небанкови инвестиционни посредника. Пазарната стойност на ценните книжа, предоставени за доверително управление, е 68.1 млн.лв., а паричните средства към края на периода са в размер на 4.1 млн.лв.

Броят на сключените сделки от инвестиционните посредници през 2019 г. намалява с -18.7% на годишна база до 44.2 хил. броя сделки, а изтъргуваните лотове намаляват с -35.8% на годишна база до 181.0 млн.лота. Търговската активност на борсовите членове на регулирания пазар на БФБ, измерена чрез оборота, намалява с -39.4% на годишна база до 333.6 млн.лв. през 2019 г. Първите четири инвестиционни посредника по търговска активност имат дял от 40.4% от общия оборот, реализиран на регулиран пазар на БФБ през годината.

Таблица 40. Брой сделки, оборот и обем (лотове) на ИП (банкови и небанкови) на регулирания пазар на БФБ

	2015	2016	2017	2018	2019
Брой сделки	60 047	58 442	79 629	54 341	44 167
Оборот (млн. лв.)	411	416	706	550	334
Обем (млн. лотове)	218	186	401	282	181

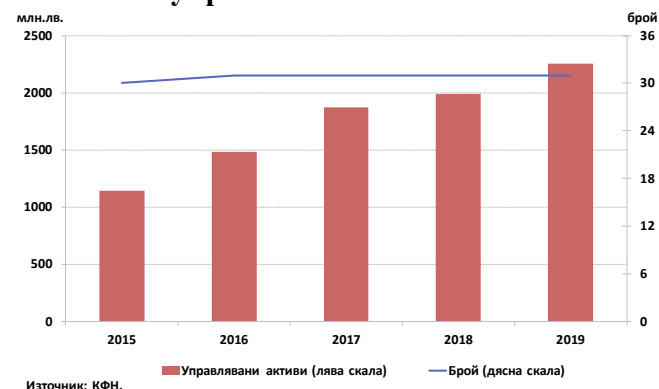
Източник: БФБ, КФН.

2.2.2. Предприятия за колективно инвестиране

Към края на 2019 г. броят на управляващите дружества (УД) е 31, от които 3 са и лица, управляващи алтернативни инвестиционни фондове (ЛУАИФ), и 1 клон на УД. Общият брой на регистрираните ЛУАИФ (които не са и УД) е 8 като 7 от тях са с издадени разрешения за извършване на дейност и вписани в регистъра на КФН през 2019 г. Вписан е един НИФ от отворен тип и са отписани емисиите дялове, издадени от пет договорни фонда (ДФ), с което общият брой на КИС и АИФ, в това число и НИФ, в края на годината достига 138.

Размерът на управляваните от управляващите дружества активи нараства в абсолютно изражение с 260.3 млн.лв. и към края на годината достига 2.3 млрд.лв., което е ръст от 13.1% на годишна база. От тях 550.5 млн.лв. са управляваните активи на клиенти по доверително управление на портфейли и 1 701.3 млн.лв. управлявани активи на колективни инвестиционни схеми.

Графика 59. Динамика в броя на УД и ЛУАИФ и управляваните от тях активи

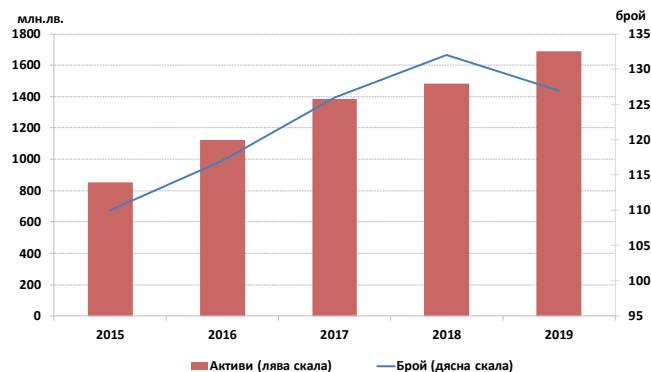

Към края на 2019 г. има четири национални инвестиционни фонда (НИФ), от които един национален договорен фонд, който се управлява от ЛУАИФ, едно национално инвестиционно дружество, което е самоуправляващ се АИФ, едно национално

инвестиционно дружество, което се управлява от ЛУАИФ и един национален инвестиционен фонд от отворен тип, чиито активи общо възлизат на 17.9 млн.лв. спрямо 17.5 млн.лв. за предходната година.

През 2019 г. акумулираните от КИС активи отбелязват ръст, като броят им в същото време намалява. Към декември 2019 г. има 127 КИС, чиито общи балансови активи достигат до 1.7 млрд.лв. (от които нетните активи са 1.7 млрд.лв.), или увеличението в балансовите активи е 13.8% спрямо предходната година.

Графика 60. Динамика в броя и активите на КИС

Източник: КФН.

През 2019 г. броят на взаимните фондове на чуждестранни колективни инвестиционни схеми нараства с 2 и в края на 2019 г. те са 46.

Таблица 41. Динамика на броя на чуждестранни КИС

	2015	2016	2017	2018	2019
Взаимни фондове - чуждестранни КИС	30	27	26	44	46

Източник: КФН.

Общо активите, акумулирани от КИС НИФ през 2019 г., отбелязват ръст от 13.7% спрямо предходната година и достигат до 1.7 млрд.лв. в края на годината. Балансовото перо „Финансови активи и инструменти“ ускорява ръста си от 13.8% през 2018 г. до 30.3% през 2019 г. и достига до 1.5 млрд.лв., и има положителен принос от 23.0 пр.п. в годишния темп на изменение на активите. Статиите които имат най-голям положителен

принос в годишния темп на изменение са „Дългови ценни книжа“ (14.6 пр.п.), които достигат 590.1 млн.лв., следвани от „Акции“ (6.9 пр.п.), нарастващи до 714.4 млн.лв., „Дялове на КИС“ (0.9 пр.п.) в размер на 159.5 млн.лв. и „Други финансови инструменти“ (0.5 пр.п.) с отчетна стойност 17.3 млн.лв. Балансовото перо „Парични средства“ намалява до 210.8 млн.лв. за годината и има -9.2 пр.п. отрицателен принос върху годишния темп на изменение на активите.

Таблица 42. Динамика на активите на КИС и НИФ

	2015	2016	2017	2018	2019
Парични средства	286.1	366.7	376.2	348.3	210.8
Срочни депозити	172.3	159.7	167.6	151.2	97.0
Финансови активи и инструменти в т.ч.	551.3	760.7	998.8	1137.1	1481.8
Акции	257.3	375.2	536.6	611.2	714.4
Права	0.0	7.9	0.0	0.0	0.0
Дългови ЦК	207.0	251.9	307.7	371.0	590.1
Дялове на КИС	76.7	110.4	132.8	145.3	159.5
Инструменти на паричния пазар	1.1	0.9	3.5	0.0	0.0
Деривативи	0.0	0.9	1.0	0.3	0.5
Други финансови инструменти	9.3	13.5	8.2	9.2	17.3
Нефинансови активи (вземания)	16.7	13.8	12.7	7.4	6.3
Други	9.8	1.3	6.5	9.0	8.2
ОБЩО	863.9	1142.5	1394.2	1501.8	1707.1

Бележка: Данните са в млн. лв., освен ако не е посочено друго.

Източник: КФН.

През 2019 г. относителният дял на балансово перо „Парични средства“ в общата структура на активите продължава да спада от 23.2% през 2018 г. до 12.3% в края на годината. Наблюдава се повишение в дела на балансово перо „Финансови активи и инструменти“, който нараства от 75.7% до 86.8%. Основен принос за тази динамика има статията „Дългови ценни книжа“, чиито дял достига до 34.6% към края на 2019 г. Перо „Нефинансови активи“, голяма част от което са вземания, намалява както в абсолютно изражение (-1.1 млн.лв.), така и като относителен дял от 0.5% до 0.4% в края на годината. Перо „Други“, което в основната си част представлява направени разходи за бъдещи периоди, има дял от 0.5% в общата структура на активите на КИС и НИФ.

Таблица 43. Относителна структура на активите на КИС и НИФ

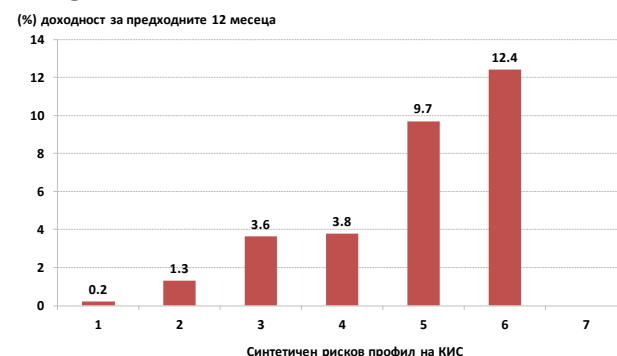
	2015	2016	2017	2018	2019
Парични средства	33.1	32.1	27.0	23.2	12.3
Срочни депозити	19.9	14.0	12.0	10.1	5.7
Финансови активи и инструменти в т.ч.	63.8	66.6	71.6	75.7	86.8
Акции	29.8	32.8	38.5	40.7	41.8
Права	0.0	0.7	0.0	0.0	0.0
Дългови ЦК	24.0	22.0	22.1	24.7	34.6
Дялове на КИС	8.9	9.7	9.5	9.7	9.3
Инструменти на паричния пазар	0.1	0.1	0.2	0.0	0.0
Деривативи	0.0	0.1	0.1	0.0	0.0
Други финансови инструменти	1.1	1.2	0.6	0.6	1.0
Нефинансови активи (вземания)	1.9	1.2	0.9	0.5	0.4
Други	1.1	0.1	0.5	0.6	0.5
ОБЩО	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

Бележка: Данните са в %, освен ако не е посочено друго.
Източник: КФН.

През 2019 г. колективните инвестиционни схеми, които на фона на продължаващите ниски лихвени нива и в търсене на по-висока доходност от страна на инвеститорите, продължават да са предпочитана алтернатива за инвестиции. За последните 12 месеца среднопретеглената доходност на всички групи рискови профили е положителна. В края на годината най-висока среднопретеглената доходност за предходните 12 месеца са реализирали фондовете с висок рисков профил (12.4%), класифицирани в категория 6 (скала от 1 до 7)⁴². Договорните фондове, с рискови профили от категории 3 и 4, отчитат съответно 3.6% и 3.8% доходност за последните 12 месеца. Положителна е доходността, реализирана от КИС с рискови профили 1 (чиито инвестиции са предимно в депозити и облигации) и 2, която е съответно 0.2% и 1.3% за последните дванадесет месеца.

⁴² Съгласно Регламент 583/2010/ЕС, скалата (от 1 до 7) представлява синтетичен код за рисков профил на КИС, като степента на риск нараства във възходящ ред. Доходността е претеглена със стойността на нетните активи на отделните КИС с един и същ рисков профил.

Графика 61. Среднопретеглена доходност на КИС

Източник: КФН

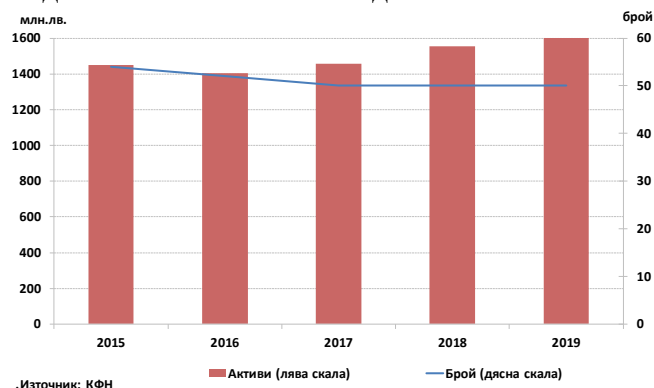
2.2.3. Дружества със специална инвестиционна цел

В края на 2019 г. общият брой на лицензираните дружества със специална инвестиционна цел (АДСИЦ) е 59⁴³, от които 50 извършват секюритизация на недвижими имоти и земеделска земя, а останалите 9 секюритизират вземания. Общата стойност на активите на всички дружества със специална инвестиционна цел нараства със 5.6% в сравнение с предходната 2018 г. Сумата на активите на тези дружества в края на 2019 г. възлиза на 1.8 млрд.лв. или 1.5% от БВП. Приносът на двете категории АДСИЦ в общото нарастване на активите е положителен, като при секюритизиращите в недвижими имоти е 5.3 пр.п., а този на АДСИЦ, секюритизиращи вземания, е 0.3 пр.п.

Сумата на активите на АДСИЦ, извършващи секюритизация на недвижими имоти и земеделска земя нараства с 5.8% през 2019 г. и към края на годината достига 1.6 млрд.лв. като в същото време броят на дружествата в сегмента се запазва спрямо предходната година на 50 АДСИЦ.

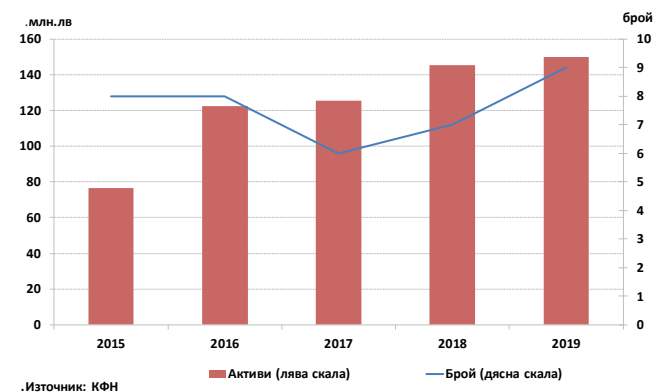
⁴³ Представеният брой на АДСИЦ не включва дружества, които към 31.12.2019 г. са с отнет лиценз.

Графика 62. Динамика в броя и активите на АДСИЦ, извършващи секюритизация на недвижими имоти и земеделска земя

През 2019 г. размерът на акумулираните активи на АДСИЦ, секюритизиращи вземания, нараства с 3.1% спрямо 2018 г. и към края на годината достига 150.0 млн.лв. Броят на дружествата в сегмента нараства с две през годината до 9 АДСИЦ.

Графика 63. Динамика в броя и активите на АДСИЦ, извършващи секюритизация на вземания

Активите на АДСИЦ, извършващи секюритизация на недвижими имоти и земеделска земя нарастват с 5.8% на годишна база и достигат 1.6 млрд.лв. в края на 2019 г. В структурата на балансовите активи основното перо „Инвестиционни имоти“ нараства с 9.8% на годишна база, като достига до 1.2 млрд.лв. и има най-висок положителен принос от 7.0 пр.п. в общия годишен ръст на активите на този вид дружества (5.8%). Балансово перо „Финансови

активи“, което в края на годината достига 7.6 млн.лв., има сравнително малък принос от 0.3 пр.п. в ръста на активите. Следва перо „Други“, което нараства с 39.9% през годината и достига 146.8 млн.лв., като допринася положително с 2.7 пр.п. Ограничаващ ръста отрицателен принос от -3.8 пр.п. има перо „Вземания“, което намалява от до 191.4 млн.лв. в края на 2019 г., докато паричните наличности в баланса на активите спадат до 74.3 млн.лв., което ограничава ръста с -0.4 пр.п.

Таблица 44. Активи на АДСИЦ, извършващи секюритизация на недвижими имоти и земеделска земя

	2015	2016	2017	2018	2019
Инвестиционни имоти	936.1	1 021.1	1 099.6	1 117.9	1227.6
Финансови активи	0.1	0.2	2.5	2.4	7.6
Парични наличности	41.2	53.5	51.6	80.6	74.3
Вземания	183.4	182.6	155.4	251.0	191.4
Други	289.2	149.0	147.6	104.9	146.8
ОБЩО	1 450.0	1 406.4	1 456.7	1 556.8	1 647.6

Бележка: Данните са в млн. лв., освен ако не е посочено друго.
Източник: КФН.

През 2019 г. относителната структура на активите на АДСИЦ, извършващи секюритизация на недвижими имоти и земеделска земя, се запазва относително стабилна спрямо предходния отчетен период. Относителният дял на инвестиционните имоти нараства от 71.8% към края на 2018 г. до 74.5% в края на 2019 г. Сходна тенденция се наблюдава в дела на балансовите пера „Други“ и „Финансови активи“, които нарастват съответно до 8.9% и 0.5% от общата структура на активите. Най-висок спад се наблюдава в относителния дял на вземанията в относителната структура на активите, който спада до 11.6% при 16.1% към края на предходната година.

Таблица 45. Относителна структура на активите на АДСИЦ, секюритизиращи недвижими имоти и земеделска земя

	2015	2016	2017	2018	2019
Инвестиционни имоти	64.5	72.6	75.5	71.8	74.5
Финансови активи	0.0	0.0	0.2	0.2	0.5
Парични наличности	2.8	3.8	3.5	5.2	4.5
Вземания	12.7	13.0	10.7	16.1	11.6
Други	19.9	10.6	10.1	6.7	8.9
ОБЩО	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

Бележка: Данните са в %, освен ако не е посочено друго.
Източник: КФН.

Активите на АДСИЦ, извършващи секюритизация на вземания, бележат ръст от 3.1% през 2019 г. като в края на периода достигат 150.0 млн.лв. Ръст отбелязва основно перо „Вземания (до 1 г.)“, което през 2019 г. нараства с 11.6 млн.лв. достигайки 117.9 млн.лв. в края на годината, спрямо 106.2 млн.лв. към края на предходната година. Противоположна динамика се наблюдава в перо „Вземания (над 1 г.)“, което през периода намалява с -8.0 млн.лв. или с -24.9% и има негативен принос от -5.5 пр.п. за годишния ръст на активите на дружествата от сегмента.

Таблица 46. Активи на АДСИЦ, извършващи секюритизация на вземания

	2015	2016	2017	2018	2019
Финансови активи	6.3	6.2	6.2	6.2	6.2
Парични наличности	1.7	4.2	1.4	1.1	1.9
Вземания (до 1г.)	5.1	77.5	108.9	106.2	117.9
Вземания (над 1 г.)	46.8	34.6	8.9	31.9	24.0
Други	16.7	0.1	0.0	0.0	0.0
ОБЩО	76.7	122.6	125.4	145.5	150.0

Бележка: Данните са в млн. лв., освен ако не е посочено друго.
Източник: КФН.

В относително изражение в структурата на активите на АДСИЦ, секюритизиращи вземания, с най-висок относителен дял от 78.6% остава перо „Вземания (до 1 г.)“, следвани от „Вземания (над 1 г.)“, чиито относителен дял през периода намалява от 21.9% до 16.0%.

Таблица 47. Относителна структура на активите на АДСИЦ, извършващи секюритизация на вземания

	2015	2016	2017	2018	2019
Финансови активи	8.2	5.0	5.0	4.3	4.2
Парични наличности	2.2	3.4	1.1	0.8	1.3
Вземания (до 1г.)	6.7	63.2	86.8	73.0	78.6
Вземания (над 1 г.)	61.1	28.3	7.1	21.9	16.0
Други	21.8	0.1	0.0	0.0	0.0
ОБЩО	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

Бележка: Данните са в %, освен ако не е посочено друго.
Източник: КФН.

Регистрираният капитал на АДСИЦ нараства с 9.5% на годишна база до 531.2 млн.лв. към края на 2019 г. Определящи за общата динамика са АДСИЦ, извършващи секюритизация на недвижими имоти и земеделска земя, които доминират сегмента. При тях регистрираният капитал отбелязва ръст от 9.5% на годишна база и допринася с 9.3 пр.п. за общия ръст. При АДСИЦ, секюритизиращи вземания, въпреки че регистрираният капитал нараства с 9.7%, приносът е ограничен до положителен от 0.2 пр.п. Собственият капитал на АДСИЦ забавя ръста си от 13.9% през предходната година до 8.4% и достига до 1 174.0 млн.лв в края на 2019 г. Положителен принос 6.3 пр.п. имат АДСИЦ, извършващи секюритизация на недвижими имоти и земеделска земя, докато АДСИЦ, секюритизиращи вземания имат положителен принос от 2.1 пр.п. в ръста на собствения капитал.

Таблица 48. Регистриран и собствен капитал на АДСИЦ

	Регистриран капитал		Собствен капитал	
	2018	2019	2018	2019
АДСИЦ, секюритизиращи недв. имоти, вкл. земедел.	474.5	519.6	1 026.8	1 094.8
АДСИЦ, секюритизиращи вземания	10.6	11.6	55.7	79.2
ОБЩО за АДСИЦ	485.1	531.2	1 082.6	1 174.0
	<i>изменение (%)</i>			
	-0.7	9.5	13.9	8.4

Бележка: Данните са в млн. лв., освен ако не е посочено друго.
Източник: КФН.

От гледна точка на резидентност на акционерите на АДСИЦ с най-висок относителен дял остава делът на българските резиденти, който в края на годината достига 94.8%, изчислено на база номиналната

стойност на акциите. Относителният дял на сектор „Акционерни и холдингови дружества“ намалява с 5.9 пр.п., но остава най-големият инвеститор в АДСИЦ към края на 2019 г. с дял от 47.3%. Българските домакинства притежават 20.8% от акционерния капитал на всички АДСИЦ, следвани от пенсионните фондове, чиито дял нараства с 6.8 пр.п. през годината до 16.0%. Банковите институции и финансови посредници притежават съответно по 5.0% и 4.9% от номиналната стойност на акционерния капитал на АДСИЦ.

Юридическите и физически лица от ЕС, които притежават дялове в АДСИЦ, намаляват относителните си дялове и към края на 2019 г. притежават общо 1.3% от АДСИЦ при общо 2.0% през 2018 г.

Дяловете на притежаваните от физически и юридически лица от трети страни акции на АДСИЦ намаляват от 3.1% към края на 2018 г. до 1.3% през 2019 г.

Спад се наблюдава и от страна на относителния дял на инвеститори от САЩ в акционерния капитал на български АДСИЦ, който намалява от 3.2% през предходната година до 2.5% в края на 2019 г.

Таблица 49. Акционерна структура на АДСИЦ

	2018	2019
Домакинства	19.72	20.77
Банки	1.71	4.97
Публичен сектор	0.14	0.08
Застрахователни компании	0.84	0.85
Пенсионни фондове	9.20	15.97
Финансови посредници с изключение на ЗК и Акционерни и холдингови дружества	6.95	4.92
Акционерни и холдингови дружества	53.21	47.28
България	91.77	94.84
Домакинства от ЕС	0.43	0.45
Юридически лица от ЕС	1.54	0.88
ЕС	1.97	1.33
Домакинства от трети страни	0.75	0.13
Юридически лица от трети страни	2.32	1.18
Трети страни	3.07	1.31
Домакинства от САЩ	0.08	0.05
Юридически лица от САЩ	3.12	2.47
САЩ	3.20	2.52
ОБЩО	100.0	100.0

Бележка: Данните са в %, освен ако не е посочено друго.
Източник: ЦД, КФН.

2.2.4. Публични дружества и емитенти

Броят на публичните дружества и емитентите към края на 2019 г. е 249, като публичните дружества нарастват нетно с едно дружество, а емитентите нарастват нетно с 4 броя през годината.

Разгледаните проспекти за първично публично предлагане през 2019 г. са 20, от които 8 на АДСИЦ и 12 на публични дружества, различни от АДСИЦ. Общата стойност на одобрените емисии е 306.0 млн.лв. (от които реално събраната сума е 270.1 млн.лв.), което е спад от -14.6% на годишна база. Потвърдените през 2019 г. проспекти за допускане до търговия на регулиран пазар са 13, от които 3 емисии акции на публични дружества и 10 емисии облигации, с емисионна стойност на потвърдените емисии от 196.6 млн.лв. Стойността на потвърдените емисии акции е 25.0 млн.лв., а стойността на потвърдените емисии облигации е 171.6 млн.лв.

Разгледаните търгови предложения с решение за неиздаване на окончателна забрана за публикуване през 2019 г. нарастват с 2 спрямо предходната година. Наблюдава се продължаващ спад в оборота им от -74.1%. През 2019 г. са разгледани общо 9 търгови предложения без окончателна забрана с обща стойност 4.5 млн.лв. (от които придобитите акции в резултат на отправените търгови предложения са на стойност 1.9 млн.лв.).

Таблица 50. Разгледани проспекти и търгови предложения

	2015	2016	2017	2018	2019
Проспекти за първично публично предлагане	12	17	19	19	20
Размер на емисията (млн.лв.)*	124.4	190.6	352.7	358.4	306.0
Решения за неиздаване на окончателна забрана за публикуване на търгови предложения (бр.)	10	6	17	7	9
Оборот**	28.8	25.4	19.3	17.3	4.5

Бележка: Данните са в млн. лв., освен ако не е посочено друго. * Размерът на емисията е стойността на одобрените емисии съгласно разгледаните проспекти за съответната година. ** Оборътът включва предложения брой дялове по търговите предложения, за които не е издадена окончателна забрана или не са прекратени.
Източник: КФН.

Пазарната капитализация на първите десет дружества на Основен пазар нараства със 141.8

млн.лв., което представлява 14.7% от общата пазарна капитализация на БФБ. На първа позиция по пазарна капитализация е „Чайкафарма висококачествените лекарства“ АД, което увеличава пазарната си капитализация с 37.9% спрямо предходната година, като дружеството има 3.2% дял от общата пазарна капитализация на борсата. Въпреки че спрямо предходната година пазарната капитализация на „Софарма“ АД намалява с -3.4%, дружеството се изкачва от трета на втора позиция и има 1.6% относителен дял от общата пазарна капитализация на БФБ. На трета позиция с ръст от 10.0% е „ЧЕЗ Разпределение България“ АД, което се изкачва от пета позиция и има дял от 1.5% заедно със следващото дружество в класацията – „Градус“ АД, което запазва позицията си от предходната година, въпреки че пазарната му капитализация намалява с -1.5% през годината. ТБ „Първа инвестиционна банка“ АД, която през 2018 г. заема шеста позиция в класацията, увеличава пазарната си капитализация с 370.7 млн.лв през 2019 г. (5.6%) и се придвижва до пето място. „Химимпорт“ АД се придвижва от второ до шесто място през 2019 г. след като пазарната капитализацията на дружеството бележи спад от -20.3%. На седма и осма позиция са дружествата „Еврохолд България“ АД и „Велграф Асет Мениджмънт“, чиято пазарна капитализация нараства съответно с 9.3% и 3.2% и имат съответно 1.2% и 1.0% относителни дялове от общата пазарна капитализация. През 2019 г. в класацията на водещите компании на БФБ на последните две места се нареждат „Спиди“ АД и „Холдинг Варна“ АД след като изместват „Монбат“ АД и „М+С Хидравлик“ АД, чиито пазарни капитализации намаляват съответно с -16.6% и -9.7% през годината. Разликата между първото и последното публично дружество по пазарна капитализация е 635.2 млн.лв. За сравнение към

края на предходната година тази разлика е 387.7 млн.лв.

Таблица 51. Първите 10 публични дружества по пазарна капитализация на основен пазар

	2018		2019
Чайкафарма Висококачествените лекарства АД	649.8	Чайкафарма Висококачествените лекарства АД	896.0
Химимпорт АД	478.1	Софарма АД	458.3
Софарма АД	474.5	ЧЕЗ Разпределение България АД	424.2
Градус АД	415.4	Градус АД	409.3
ЧЕЗ Разпределение България АД	385.6	ТБ Първа Инвестиционна Банка АД	391.6
ТБ Първа Инвестиционна Банка АД	370.7	Химимпорт АД	381.0
Еврохолд България АД	318.0	Еврохолд България АД	347.6
Монбат АД	308.1	Велграф Асет Мениджмънт АД	270.4
М+С хидравлик АД	301.8	Спиди АД	266.7
Велграф Асет Мениджмънт АД	262.1	Холдинг Варна АД	260.7
	3 964.0		4 105.9

Бележка: Данните са в млн. лв., освен ако не е посочено друго.
Източник: БФБ.

В структурата на търговията на първите 10 водещи отрасли на „Българска фондова борса“ АД за 2019 г. отрасъл „Финансови и застрахователни дейности“ заема първо място с оборот 111.0 млн.лв. и относителен дял в общия оборот от 48.2%, следван от отрасъл „Операции с недвижими имоти“ с оборот 52.8 млн.лв. и дял от 22.9%. Търговията с акции на отрасъл „Преработваща промишленост“ реализира оборот от 27.4 млн.лв. и има дял от 11.9%, докато отрасъл „Транспорт, складиране и пощи“ има годишен оборот от 12.3 млн.лв. и относителен дял от 5.3% в структурата на търговията на основен пазар на борсата.

Таблица 52. Структура на търговията по 10^{те} водещи отрасли на БФБ през 2019 г.

Отрасъл	Сделки (хил. бр.)	Обем (млн.)	Оборот (млн. лв.)
Финансови и застрахователни дейности	23.3	47.5	111.0
Операции с недвижими имоти	0.7	6.6	52.8
Преработваща промишленост	7.2	6.4	27.4
Създаване и разпространение на информация и творчески продукти; далекосъобщения	0.1	0.3	4.0
Професионални дейности и научни изследвания	2.1	5.1	5.0
Строителство	1.1	0.5	1.3
Търговия; ремонт на автомобили и мотоциклети	1.7	1.9	3.5
Производство и разпределение на електрическа и топлинна енергия и на газообразни горива	0.9	0.0	3.9
Хотелиерство и ресторантьорство	1.6	0.2	8.6
Добивна промишленост	0.1	0.0	0.2
Транспорт, складиране и пощи	0.4	2.6	12.3

Източник: БФБ.

Акционерната структура на публичните дружества остава стабилна спрямо предходната година. В края на 2019 г. български резиденти притежават 54.8% от акционерния капитал на

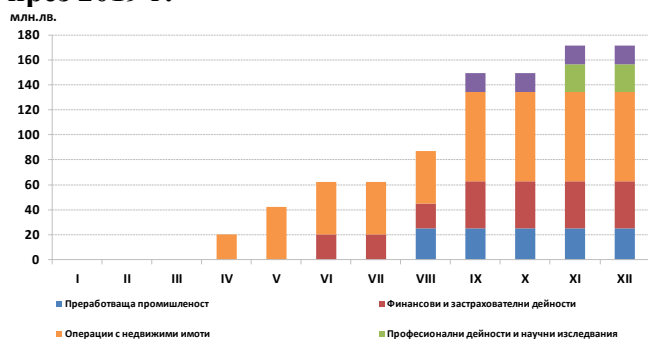
публичните дружества, изчислено на база емитираните дялови инструменти по номинална стойност. Въпреки че дялът на домакинства и юридически лица от трети страни намалява с 0.3 пр.п. през 2019 г., техният дял остава значителен в акционерната структура на публичните дружества (42.3%). Домакинства и юридически лица, резиденти от ЕС, притежават дял от 2.5%, следвани от физически и юридически лица от САЩ (0.4%). През 2019 г. българските пенсионни фондове увеличават дела си в общата акционерна структура с 1 пр.п., следвани от банките, чиито относителен дял нараства от 1.4% до 2.0%. Дялът на останалите институционални инвеститори, с изключение на акционерните и холдингови дружества, също нараства през годината. Вътрешната структура на дела на българските резиденти относително се запазва. Основен български акционер, въпреки продължаващия спад в относителния дял, остават компаниите от сектор „Акционерни и холдингови дружества“ с дял 27.9% и сектор „Домакинства“ с дял 15.0%, следвани от „Пенсионни фондове“ с дял 6.0%. Основен принос за вътрешното реструктуриране има увеличението на притежаваните от пенсионни фондове и търговски банки дялове в публични дружества за сметка на намалението на дела на притежаваните от акционерни и холдингови дружества акции.

Таблица 53. Акционерна структура на ПД

	2018	2019
Домакинства	14.9	15.0
Банки	1.4	2.0
Публичен сектор	0.1	0.1
Застрахователни компании	0.5	0.7
Пенсионни фондове	5.0	6.0
Финансови посредници с изключение на ЗК и ПФ	3.1	3.3
Акционерни и холдингови дружества	29.5	27.9
България	54.5	54.8
Домакинства от ЕС	0.2	0.2
Юридически лица от ЕС	2.4	2.2
ЕС	2.6	2.5
Домакинства от трети страни	0.2	0.3
Юридически лица от трети страни	42.4	42.0
Трети страни	42.6	42.3
Домакинства от САЩ	0.0	0.0
Юридически лица от САЩ	0.4	0.4
САЩ	0.4	0.4
ОБЩО	100.0	100.0
Бележка: Данните са в %, освен ако не е посочено друго.		
Източник: ЦД, КФН.		

През 2019 г. на регулиран пазар са емитирани корпоративни облигации с номинал 171.4 млн.лв. В отрасъл „Операции с недвижими имоти“ са емитирани облигации с номинал 71.8 млн.лв., което представлява 41.9% от общо емитирания на БФБ през годината дълг. Отрасъл „Финансови и застрахователни дейности“ заема дял от 21.9% с номинална стойност на дълговите инструменти 37.6 млн.лв. Следват отраслите „Преработваща промишленост“ с номинал 25.0 млн.лв. и дял 14.6%, „Професионални дейности и научни изследвания“ с номинал 22.0 млн.лв. и дял 12.8% и „Транспорт, складиране и пощи“ с емитиран облигационен дълг с номинал 62.0 млн.лева и относителен дял от 8.8% от листнатия през 2019 г. на борсата корпоративен облигационен дълг.

Графика 64. Размер на емитирания облигационен дълг с натрупване на БФБ през 2019 г.

Източник: БФБ, КФН.

2.2.5. Места за търговия

Общата пазарна капитализацията на основния пазар и алтернативния пазар на „Българска фондова борса“ АД нараства с 4.3% на годишна база и в края на 2019 г. възлиза на 27.9 млрд.лв. Капитализацията на основния пазар нараства с 2.4% на годишна база и достига 8.9 млрд.лв. към края на 2019 г., докато алтернативният пазар отбелязва годишен ръст от 5.1% и достига 19.0 млрд.лв. към края на годината. Сегментът за търговия на акции „Premium“ на основен пазар се свива със -142.3 млн.лв. през годината и бележи спад от -7.3%, достигайки 1.8 млрд.лв пазарна капитализация, което има ограничаващ ръста отрицателен принос от -0.5 пр.п. Сегментът акции „Standart“ на основен пазар достига до 6.3 млрд.лв. като повишава пазарната си капитализация с 2.9% на годишна база (176.6 млн.лв.) и има 0.7 пр.п. положителен принос в общия ръст на двата пазара. Съответно сегментът „Акции на алтернативен пазар“, който към края на 2019 г. достига 18.6 млрд.лв., нараства с 5.7% и допринася положително с 3.7 пр.п. Пазарната капитализация на сегмента на дружества със специална инвестиционна цел на основен пазар бележи годишен ръст от 28.6% (174.8 млн.лв.) и достига до 786.0 млн.лв., но поради размера на сегмента има ограничен принос от 0.7 пр.п.,

докато сегментът за дружества със специална инвестиционна цел на алтернативен пазар, чиято капитализация намалява с -14.4% до 416.5 млн.лв., има ограничаващ ръста отрицателен принос от -0.3 процентни пункта.

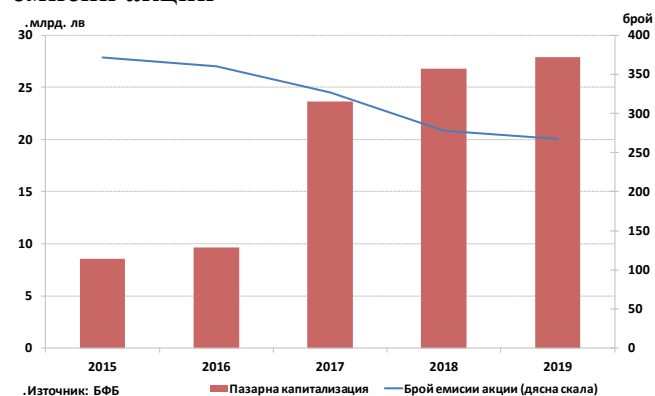
Таблица 54. Пазарна капитализация

Пазар или сегмент	2015	2016	2017	2018	2019
Сегмент акции Premium (Основен пазар)	1 240.1	1 720.3	2 303.3	1 938.7	1 796.4
Сегмент акции Standard (Основен пазар)	5 543.6	5 766.6	19 350.2	6 138.3	6 314.9
Сегмент за ДСИЦ (Основен пазар)	537.9	579.3	700.0	611.2	786.0
Сегмент акции (Алтернативен пазар)	929.0	1 255.7	895.7	17 590.4	18 590.7
Сегмент за ДСИЦ (Алтернативен пазар)	336.7	360.7	371.7	486.7	416.5
ОБЩО	8 587.4	9 682.5	23 621.0	26 765.3	27 904.5

Бележка: Пазарната капитализация е към края на съответната година.
Източник: БФБ.

Броят на емисиите финансови инструменти, допуснати до търговия на пазарите, организирани от БФБ, през 2019 г. намалява нетно с 11 емисии и към края на годината техният брой е 370. Броят на емисиите акции намалява нетно с 11. Намалението е както поради преместване, така и поради делистване на дружества от БФБ.

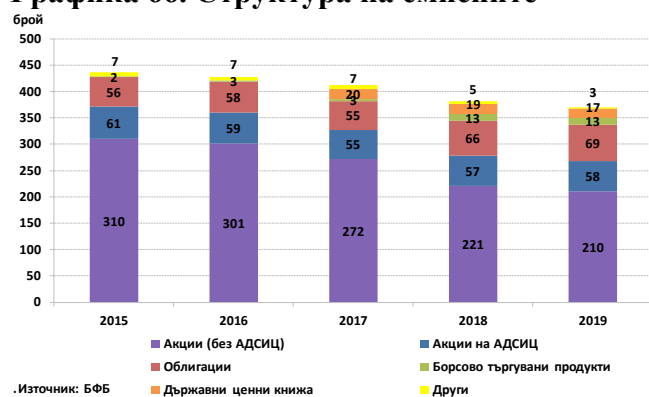
Графика 65. Пазарна капитализация и брой емисии акции

На пазара на акции без АДСИЦ емисиите намаляват от 221 през 2018 г. на 210 през 2019 г. В сегмента на дружествата със специална инвестиционна цел броят на емисиите нараства с една спрямо края на 2018 г. и към края на 2019 г. техният брой е 58. Емисиите облигации, регистрирани на борсата през 2019 г., нарастват с 3 и към края на годината броят им достига 69. Емисиите на ДЦК, които се търгуват на сегмент за търговия на ДЦК на основен пазар са 17 бр.

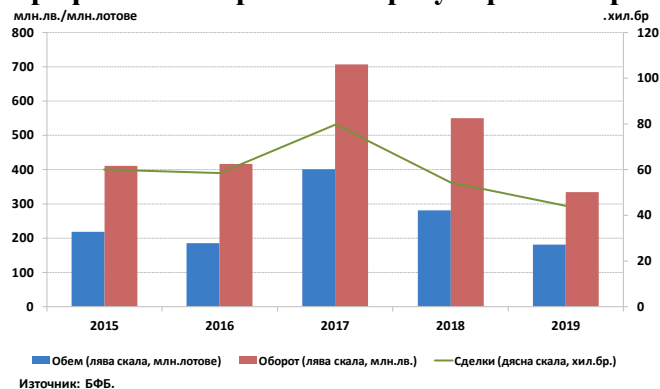
На сегмента за борсово търгувани продукти се търгуват 13 емисии на фондове от този сегмент. Емисиите на други финансови инструменти, които включват емисии, допуснати до търговия на Сегмент за компенсаторни инструменти, са общо три.

Графика 66. Структура на емисиите

Броят на сделките намалява с -18.7% на годишна база, от 54 341 сделки към края на 2018 г. до 44 167 сделки през 2019 г. Общият брой лотове, прехвърлени през 2019 г., е 181.0 млн. лота, което представлява спад с -35.8% спрямо предходната година или 101.1 млн.лота. по-малко. Търговията на пазарите на БФБ, измерена чрез реализирания оборот, приключва годината с намаление от -39.4%, от 550.0 млн.лв. през 2018 г. до 333.6 млн.лв., като спадът се наблюдава при всички групи финансови инструменти. Среднодневният оборот на регулиран пазар през 2019 г. е 1.4 млн.лв. като намалява с -39.4% спрямо предходната година Основен отрицателен принос от -13.8 пр.п. има сегмент за ДЦК на основен пазар, следван от сегмента акции „Premium“ (-7.9 пр.п.) и сегмента за търговия на облигации (-5.6 пр.п.).

Графика 67. Търговия на регулиран пазар

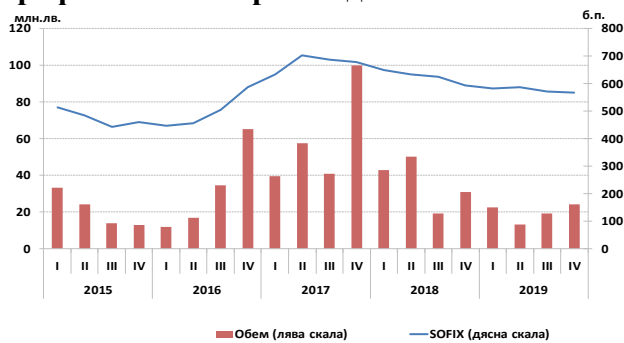

Динамиката на индексите на БФБ е разнопосочна през изминалата година, като два от тях – SOFIX и BGBX40 – завършват с понижение, а останалите – BGTR30 и BGREIT – отбелязват повишение през 2019 г. През първата половина на годината SOFIX и BGBX40 се движат низходящо, като през второ тримесечие успяват да достигнат под и около средните краткосрочни и дългосрочни дневни величини, последвано от спад през четвъртото тримесечие и обръщане на посоката в края на годината. Движението на BGTR30 се характеризира със спад в началото на годината, последван от възходящ тренд до средата на третото тримесечие, след което стойността на индекса спада до началото на декември и завършва годината на положителна територия. Секторният BGREIT, който обикновено прави изключение от общата тенденция поради естеството на компаниите, включени в индекса, се движи възходящо през цялата година, като стойностите му са над краткосрочната и дългосрочната средни величини. Оборътът на компаниите, включени в индексите през 2019 г., намалява значително при всички пазарни индекси с изключение на BGREIT.

През 2019 г. основният борсов индекс SOFIX отчита спад от -4.4% на годишна база, като в края на годината достига 568.14 пункта. Пазарната капитализация на компаниите, включени в индекса е 3.4 млрд.лв., което е дял

от 12.0% от общата капитализация на БФБ, която към края на 2019 г е 27.9 млрд.лв.

Графика 68. Пазарен индекс SOFIX

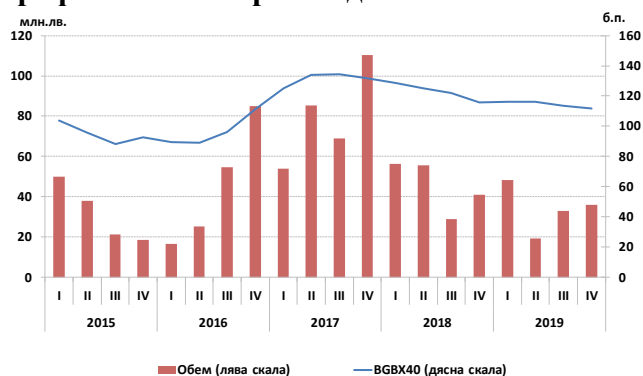

Източник: БФБ.

Бележка: За стойност на индексите е използвана последната стойност за съответния период.

През 2019 г. широкият борсов индекс BGVX40 отчита спад от -3.5%, като завършва годината до 111.83 пункта. Пазарната капитализация на компаниите, включени в индекса (6.5 млрд.лв.), представлява дял от 23.5% от общата пазарна капитализация на БФБ в края на 2019 г.

Графика 69. Пазарен индекс BGVX40

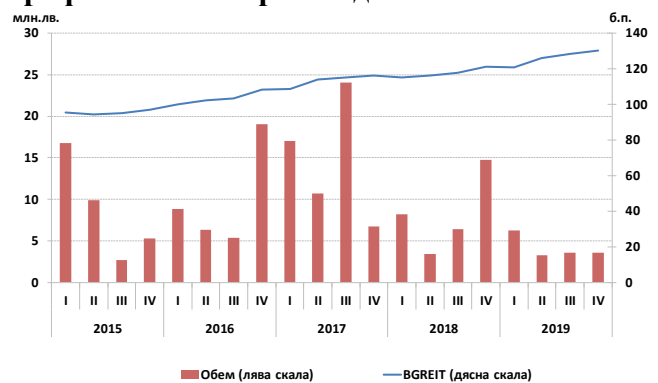
Източник: БФБ.

Бележка: За стойност на индексите е използвана последната стойност за съответния период.

Секторният индекс BGREIT ускорява темпа си на нарастване от предходната година. През 2019 г. той отчита повишение от 7.4% на годишна база, като завършва годината при 130.03 пункта. Секторното му профилиране и мащабът на представлявания сектор водят до ограничен дял от общата пазарна

капитализация към края на 2019 г., поради което неговата динамика не е напълно индикативна за общите тенденции и динамика на сегмента за АДСИЦ. Пазарната капитализация на дружествата със специална инвестиционна цел (498.3 млн.лв.), включени в индекса, представлява 1.8% на представлявания сектор на АДСИЦ от общата капитализация на БФБ към края на 2019 г.

Графика 70. Пазарен индекс BGREIT

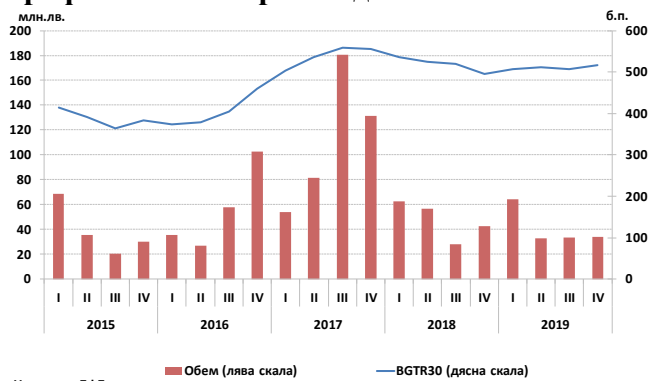

Източник: БФБ.

Бележка: За стойност на индексите е използвана последната стойност за съответния период.

Равнопретегленият индекс BGTR30 нараства с 4.1% на годишна база и към края на 2019 г. стойността му достига 516.28 пункта. Пазарната капитализация на компаниите, включени в индекса (5.5 млрд.лв.) е 19.9% от общата капитализация на БФБ към края на 2019 г.

Графика 71. Пазарен индекс BGTR30

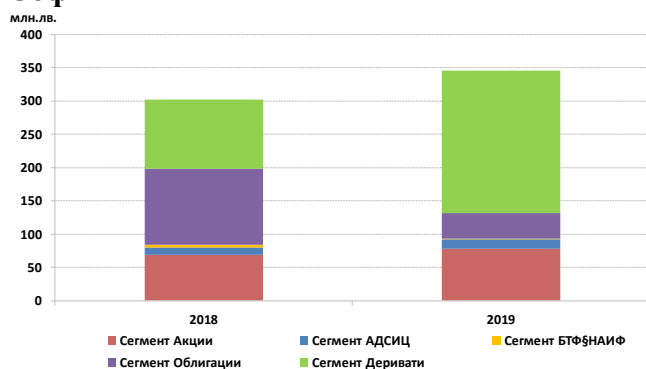

Източник: БФБ.

Бележка: За стойност на индексите е използвана последната стойност за съответния период.

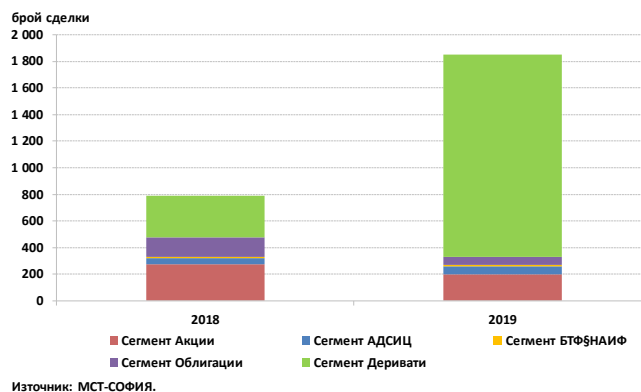
През 2019 г. Многостранната система за търговия – София (МСТ) повишава оборота си с 14.2% и достига 345.9 млн.лв. Най-голям принос за това нарастване има сегментът „Деривати“, чийто оборот нараства повече от два пъти през годината и достига 213.8 млн.лв. и има положителен принос от 36.1 пр.п. в ръста на търговията. Следват сегментите „Акции“ и „АДСИЦ“, които нарастват съответно с 12.7% и 22.2% и достигат до 78.0 млн.лв., респективно 14.0 млн.лв. годишен оборот. Техният положителен принос е общо 3.7 пр.п., докато сегментите „БТФ и НАИФ“ и „Облигации“ имат ограничаващ ръста отрицателен принос от общо -25.7 пр.п.

Графика 72. Динамика на оборота на МСТ-София

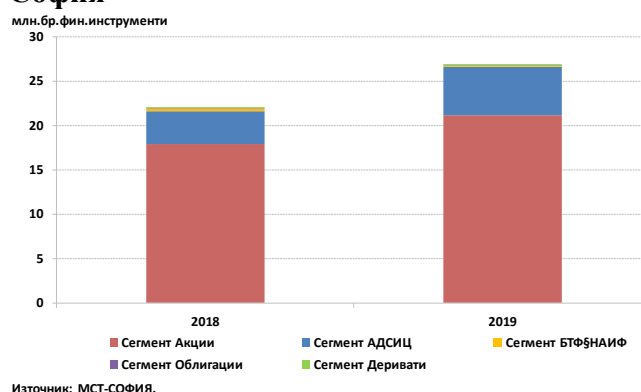
Броят сделки бележи годишен ръст от 134.9% и достига 1 851 бр. като основен принос за това нарастване има сегментът „Деривати“, на който през годината са сключени 1 521 бр. сделки и има положителен принос от 153.4 пр.п.

Графика 73. Брой изтъргувани сделки на МСТ-София

През 2019 г. са изтъргувани 26.9 млн. бр. финансови инструменти, което в сравнение с предходната година е ръст от 21.9%. Основен принос за това повишение има нарастването на броя на търгуваните инструменти на сегмент „Акции“, който допринася положително с 14.5 пр.п., следван от сегмента „АДСИЦ“, който допринася положително с 8.1 пр.п. и сегмент „Деривати“ с положителен принос от 0.3 пр.п. Сегментите „БТФ и НАИФ“ и „Облигации“ намаляват броя на изтъргуваните финансови инструменти съответно с -61.6% и -60.6% и имат ограничаващ ръста отрицателен принос от общо -1.0 пр.п.

Графика 74. Динамика на изтъргувания брой финансови инструменти на МСТ-София

2.3. Застрахователен пазар

Към края на 2019 г. общият брой на лицензираните (пре)застрахователи със седалище в Република България е 36. От тях 24 са общозастрахователни дружества, 11 са животозастрахователни дружества и 1 е презастраховател, чийто лиценз дава право на дружеството да извършва дейност по презастраховане по общо застраховане и по животозастраховане. От тях 31 дружества прилагат режима Платежоспособност II и имат право на достъп до пазара на Европейския съюз и Европейското икономическо пространство (единен пазар), а останалите 5 застрахователи извършват дейност без право на достъп до единния пазар.

На база информацията от тримесечните справки съгласно Наредба № 53 към края на четвъртото тримесечие на 2019 г., която включва данните за всички застрахователи, със седалище в Република България:

- брутният премиен приход към 31.12.2019 г. възлиза на 2.9 млрд.лв., като се наблюдава ръст от 14.8% на годишна база;
- българският застрахователен пазар (животозастраховане и общо застраховане) е разпределен в съотношение 83% към 17% в полза на записаните премии по общо застраховане;
- застрахователното проникване, изчислено на база брутен премиен приход като процент от БВП, в края на 2019 г. се изчислява на 2.45% при стойност от 2.70% в края на предходната година. Показателят за застрахователно проникване при общото застраховане се изчислява на 2.03% в края на отчетния период спрямо 2.23% година по-рано. Застрахователното проникване при животозастраховането в края на 2019 г. се изчислява на 0.42% при 0.46% година по-рано;
- застрахователната плътност, изчислена като брутен премиен приход на глава от населението⁴⁴, се увеличава до 419 лв. в края на 2019 г. в сравнение с 416 лв. в края на 2018 г. Застрахователната плътност по общо застраховане възлиза на 347 лв. на човек от населението при стойност от 345 лв., изчислена за 2018 г. Застрахователната плътност по животозастраховане възлиза на 72 лв. на човек от населението спрямо 71 лв. година по-рано;
- финансовият резултат, реализиран от застрахователите в края на 2019 г., възлиза на 148 млн.лв. при 103 млн.лв. в края на 2018 г. Застрахователите по общо застраховане отчитат финансов резултат в общ размер от 119 млн.лв. при 81 млн.лв. в края на 2018 г. Животозастрахователите също отчитат положителен финансов резултат в размер на 29 млн.лв., при резултат от 21 млн.лв. в края на 2018 г.

2.3.1. Общо застраховане

Брутният премиен приход, реализиран от застрахователите по общо застраховане със седалище в Република България, с право на достъп до единния пазар⁴⁵, към края на 2019 г., възлиза на 2.4 млрд.лв., в т.ч. 2.4 млрд.лв. по

директно застраховане и 21.7 млн.лв. по активно презастраховане. На годишна база се отчита ръст на брутния премиен приход от 16%. Ръстът на премиения приход общо за пазара се дължи основно на ръста на премиения приход по задължителната

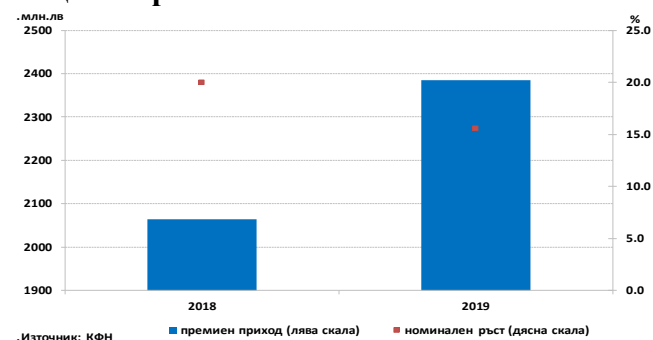
⁴⁴ По данни на НСИ населението за 2019 г. възлиза на 6 951 482 души.

⁴⁵ Анализът за застрахователния пазар е направен въз основа на получени в КФН и обобщени тримесечни

справки за четвъртото тримесечие на 2019 г., съгласно Регламент 2015/2450 (Платежоспособност II), и включва данните за застрахователите със седалище в Република България, с право на достъп до единния пазар.

застраховка „Гражданска отговорност във връзка с моторни превозни средства (МПС)” и на премийния приход по кредитно и гаранционно застраховане.

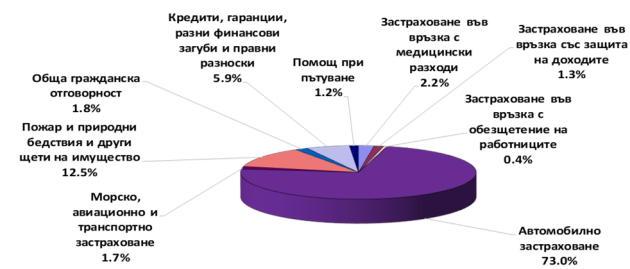
Графика 75. Брутен премиен приход по общо застраховане

През 2019 г. в структурата на портфейла на дружествата, които извършват дейност по общо застраховане, основен дял от 73% заемат автомобилните застраховки, като застраховка „Гражданска отговорност във връзка с МПС“ заема дял от 45%, а делът на застраховка „Друго застраховане във връзка с моторни превозни средства” („Автокасco”) е съответно 28%.

Реализираният премиен приход по застраховка „Гражданска отговорност във връзка с МПС” за 2019 година нараства със 17% на годишна база (162 млн.лв. в абсолютна стойност) и възлиза на 1.1 млрд.лв.

Графика 76. Структура на brutния премиен приход по класове застраховки за 2019 г.

Източник: КФН.

За увеличението на премийния приход на годишна база по този клас застраховка допринасят: предприетите действия от страна на КФН през 2018 г. във връзка с достатъчността на премиите и резервите по тази застраховка, ефектът от Тълкувателно решение № 1/2016, гр. София от 21 юни 2018 г. на Върховния касационен съд на Република България, с което се разширява кръга на лицата, които имат право на обезщетение при смъртен случай по застраховка „Гражданска отговорност“ на автомобилистите; увеличението на средната премия по застраховка „Гражданска отговорност“ на автомобилистите за 2019 г. с 13 % спрямо 2018 г.⁴⁶

За периода януари – декември 2019 г. записаният премиен приход по застраховка „Автокасco” възлиза на 656 млн.лв. По този клас застраховка се отчита ръст от 6% на годишна база, като се наблюдава увеличение на броя на сключените договори с 10.6% на годишна база.

В края на 2019 г. имуществените застраховки срещу пожар и други бедствия у нас заемат дял от 12.5% от brutния премиен приход при дял от 14% в края на 2018 г.

⁴⁶ По данни от Единната информационна система за оценка, управление и контрол на риска на Гаранционния фонд.

Реализираният премиен приход по тези застраховки възлиза на 298 млн.лв., като се отчита минимален ръст от 1% на годишна база.

Застраховките във връзка с медицински разходи, защита на доходите и обезщетение на работниците заемат дял от 3.9% в структурата на brutния премиен приход в края на 2019 г., реализиран от застрахователите по общо застраховане. Премийният приход по тези застраховки през 2019 г. възлиза на 92.9 млн.лв. при 75.5 млн.лв. през 2018 г. в резултат на по-голямото търсене на този клас застраховки.

През 2019 г. се наблюдава значително увеличение на записаните от застрахователите премии по кредитно и гаранционно застраховане от 35.5 млн.лв. в края на 2018 г. на 128.4 млн.лв. в края на 2019 г. Увеличението се дължи предимно на нарасналия записан бизнес от застрахователите в резултат на промени в Закона за обществените поръчки, с които се предвижда обезпечаване със застраховка на изпълнението по Договор за обществена поръчка чрез покритие на отговорността на изпълнителя. Увеличение се отчита и на записания бизнес от застрахователите със седалище в Р. България, извършващи дейност в други държави-членки на ЕС при свободата на предоставяне на услуги.

Отстъпените премии по общо застраховане на презастрахователи през 2019 г. са в размер на 790 млн.лв. и представляват 33% от brutния премиен приход, реализиран в сектора. Коефициентът на самозадържане се изчислява на 0.67.

Възникналите претенции по общо застраховане към края на 2019 г. са в размер на 1.2 млрд.лв., като се отчита ръст от 5% на годишна база.

Графика 77. Структура на възникналите претенции по класове застраховки за 2019 Г.

Източник: КФН.

Подобно на структурата на brutния премиен приход, в структурата на възникналите претенции по класове застраховки най-голям относителен дял от 82% заемат автомобилните застраховки, следвани от имуществените застраховки, заемащи дял от 10%.

Най-голямо увеличение в размера на възникналите претенции на годишна база в края на 2019 г. се отчита по застраховки срещу пожар и други бедствия (с 30 млн.лв.). Това увеличение се дължи на увеличението на размера на средната предявена претенция на годишна база.

Общо за пазара brutният коефициент на щетимост в края на 2019 г. се изчислява на 0.55 при 0.62 година по-рано.

Таблица 55. Брутен коефициент на щетимост

	2017	2018	2019*
Застраховане във връзка с медицински разходи	0.59	0.63	0.54
Застраховане във връзка със защита на доходите	0.34	0.39	0.38
Застраховане във връзка с обезщетение на	0.29	0.36	0.40
Гражданска отговорност във връзка с моторни	0.73	0.89	0.69
Друго застраховане във връзка с моторни превозни средства	0.52	0.49	0.49
Морско, авиационно и транспортно застраховане	0.26	0.15	0.17
Имуществено застраховане срещу пожар и други бедствия	0.49	0.32	0.43
Обща гражданска отговорност	0.32	0.34	0.41
Кредитно и гаранционно застраховане	0.74	0.45	0.19
Застраховане във връзка с правни разноски	0.91	0.00	0.02
Оказване на помощ	0.28	0.38	0.36
Застраховане срещу разни финансови загуби	0.00	0.00	0.71
ОБЩО	0.57	0.62	0.55

Бележка: * Данните са 2019 г. са предварителни.
Източник: КФН.

Възникналите разходи пред общозастрахователните дружества (всички технически разходи, направени от дружествата през отчетния период) намаляват с 1% на годишна база и в края на 2019 г. възлизат на 577 млн.лв. Те представляват 26% от brutните спечелени премии, реализирани в сектора.

Таблица 56. Брутен коефициент на разходи

	2017	2018	2019*
Застраховане във връзка с медицински разходи	0.35	0.28	0.23
Застраховане във връзка със защита на доходите	0.44	0.44	0.44
Застраховане във връзка с обезщетение на	0.39	0.36	0.37
Гражданска отговорност във връзка с моторни превозни средства	0.24	0.24	0.14
Друго застраховане във връзка с моторни	0.41	0.37	0.37
Морско, авиационно и транспортно застраховане	0.30	0.26	0.22
Имуществено застраховане срещу пожар и други	0.32	0.30	0.31
Обща гражданска отговорност	0.40	0.31	0.34
Кредитно и гаранционно застраховане	0.53	0.48	0.49
Застраховане във връзка с правни разноски	0.69	0.63	0.53
Оказване на помощ	0.58	0.51	0.52
Застраховане срещу разни финансови загуби	0.72	0.77	0.74
ОБЩО	0.33	0.31	0.26

Бележка: * Данните са 2019 г. са предварителни.
Източник: КФН.

В края на 2019 г. най-висок брутен комбиниран коефициент, над 1, се изчислява по застраховка срещу разни финансови загуби.

Таблица 57. Брутен комбиниран коефициент

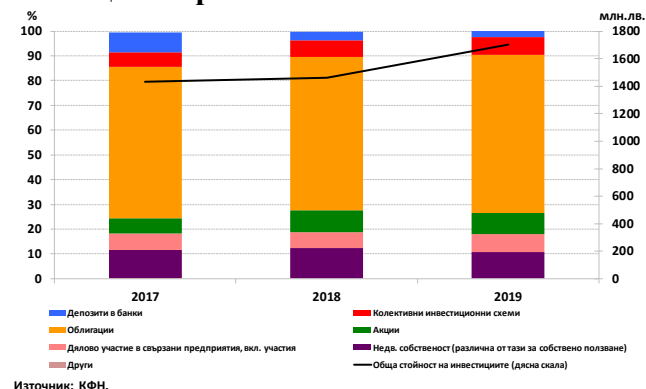
	2017	2018	2019*
Застраховане във връзка с медицински разходи	0.94	0.91	0.77
Застраховане във връзка със защита на доходите	0.78	0.83	0.82
Застраховане във връзка с обезщетение на	0.68	0.72	0.77
Гражданска отговорност във връзка с моторни	0.97	1.13	0.83
Друго застраховане във връзка с моторни	0.93	0.86	0.86
Морско, авиационно и транспортно застраховане	0.56	0.41	0.39
Имуществено застраховане срещу пожар и други	0.81	0.62	0.74
Обща гражданска отговорност	0.72	0.65	0.75
Кредитно и гаранционно застраховане	1.27	0.93	0.68
Застраховане във връзка с правни разноски	1.60	0.63	0.55
Оказване на помощ	0.86	0.89	0.88
Застраховане срещу разни финансови загуби	0.72	0.77	1.45
ОБЩО	0.90	0.93	0.81

Бележка: * Данните са 2019 г. са предварителни.
Източник: КФН.

В края на отчетния период сумата на активите на общозастрахователните дружества възлиза на 3.6 млрд.лв., като нараства с 14% на годишна база. Стойността на инвестициите на тези дружества нараства със 17% в края на 2019 г. и възлиза на 1.7 млрд.лв., като заема дял от 48% от общата сума на

активите. В структурата на агрегирания инвестиционен портфейл на дружествата по общо застраховане основен дял заемат държавните облигации (54%), следвани от инвестициите в недвижима собственост (11%) и корпоративните облигации (10%).

Графика 78. Структурата на инвестиционния портфейл на дружествата по общо застраховане

Делът на инвестициите в недвижима собственост (различна от тази за собствено ползване) в общия инвестиционен портфейл на дружествата по общо застраховане през последния тригодишен период се запазва относително постоянен в диапазона 11%–12%. Делът на инвестициите в дялови участия в свързани предприятия също остава в рамките на 7%. Делът на инвестициите в облигации, вкл. ДЦК, нараства с 2 пр.п. за една година и достига до 64%. Този вид инвестиции за последните няколко години се увеличава за сметка на дела на инвестициите в депозити в банки, чийто дял намалява значително за последните години и достига 2% в края на 2019 г.

В края на 2019 г. общият размер на задълженията на общозастрахователите възлиза на 2.5 млрд.лв. и на годишна база нараства с 10%. Брутните технически резерви, заделени от общозастрахователните дружества, представляват 87% от

задълженията на застрахователите по общо застраховане.

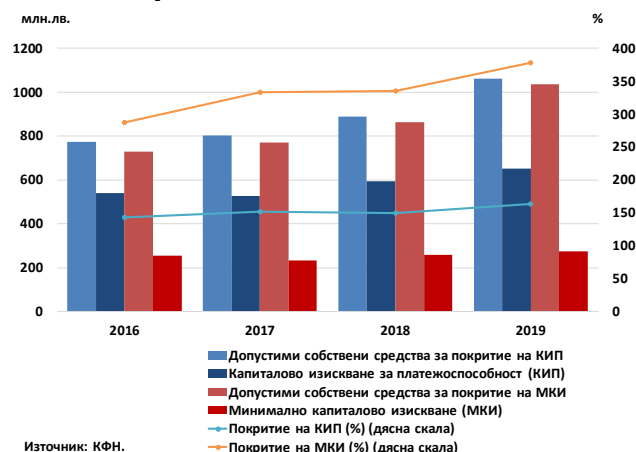
В края на 2019 г. размерът на brutните технически резерви, заделени от общозастрахователните дружества, нараства с 10% и достига 2.2 млрд.лв. Ефект за увеличаване на резервите има Тълкувателното решение № 1/2016 на Върховният касационен съд на Република България, съгласно което бе разширен кръга на ползващите се лица по задължителната застраховка „Гражданска отговорност“ на автомобилистите.

Превишението на активите над пасивите (задълженията) на застрахователите по общо застраховане в края на 2019 г. се изчислява на 1.1 млрд.лв. при превишение от 860 млн.лв. в края на 2018 г.

Допустимите собствени средства за покритие на капиталовото изискване за платежоспособност на застрахователите по общо застраховане към 31.12.2019 г. възлизат на 1.1 млрд.лв., а капиталовото изискване за платежоспособност (КИП) възлиза на 651 млн.лв. Допустимите собствени средства от първи ред – неограничени, заемат 95% от общо допустимите собствени средства. Покритието на КИП с допустими собствени средства към края на 2019 г. се изчислява на 163%.

Допустимите собствени средства за покритие на минималното капиталово изискване на застрахователите по общо застраховане към 31.12.2019 г. възлизат на 1.0 млрд.лв., а минималното капиталово изискване (МКИ) възлиза на 274 млн.лв. Съответно покритието на МКИ с допустими собствени средства към края на 2019 г. се изчислява на 378%.

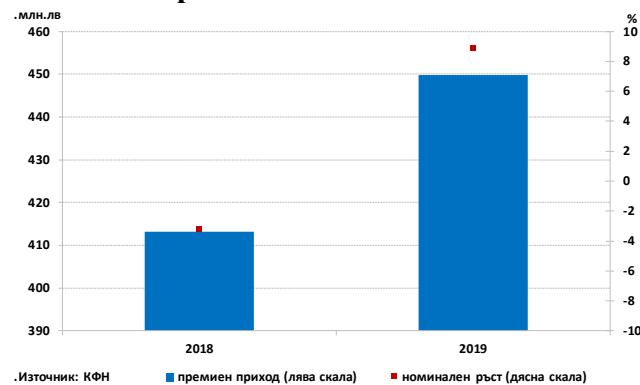
Графика 79. Капиталови изисквания по общо застраховане

2.3.2. Животозастраховане

Брутният премиен приход, записан от животозастрахователите към края на 2019 г., отчита ръст от 9% на годишна база и в края на 2019 г. възлиза на 450 млн.лв.

Графика 80. Брутен премиен приход по животозастраховане

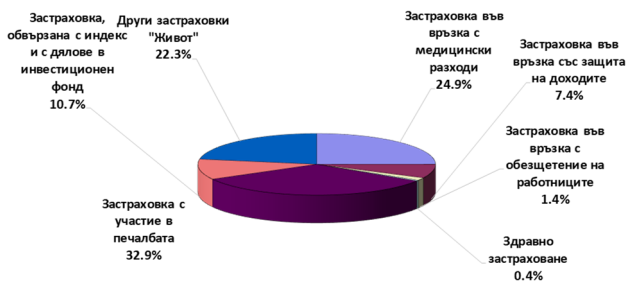

По отношение на структурата на портфейла на животозастрахователите по класове застраховки към края на 2019 г. не се наблюдава съществена промяна в сравнение с предходни години и основен дял в нея заемат застраховка с участие в печалбата (33%), застраховка във връзка с медицински разходи (25%) и други застраховки „Живот“ (22%).

Увеличението на дела на застраховка във връзка с медицински разходи (от 13% в края на

2017 г. на 18% в края на 2018 г. и на 25% в края на 2019 г.) продължава и през 2019 г.

Графика 81. Структура на портфейла на животозастрахователите за 2019 г.

.Източник: КФН

Рът на годишна база в размера на записаните премии се отчита по застраховка във връзка с медицински разходи, застраховка във връзка с обезщетение на работниците, застраховки, обвързани с индекс и с дялове в инвестиционен фонд и други застраховки „Живот“.

Брутните възникнали претенции през 2019 г. по животозастраховане възлизат на 173 млн.лв. На годишна база се отчита увеличение на възникналите през годината претенции с 14%.

В общата структура на възникналите претенции най-голям е дялът на застраховка с участие в печалбата (54%), следвана от застраховка във връзка с медицински разходи (25%) и други застраховки „Живот“ (14%).

Графика 82. Структура на възникналите претенции по класове застраховки за 2019 г.

.Източник: КФН

Разходите, извършени от животозастрахователите във връзка с осъществяване на дейността им, нарастват с 2% на годишна база и в края на 2019 г. възлизат общо на 121 млн.лв., което представлява 30% от спечелените премии за периода.

Общата сума на активите в животозастрахователния сектор се увеличава с 20% на годишна база и в края на 2019 г. възлиза на 1.8 млрд.лв.

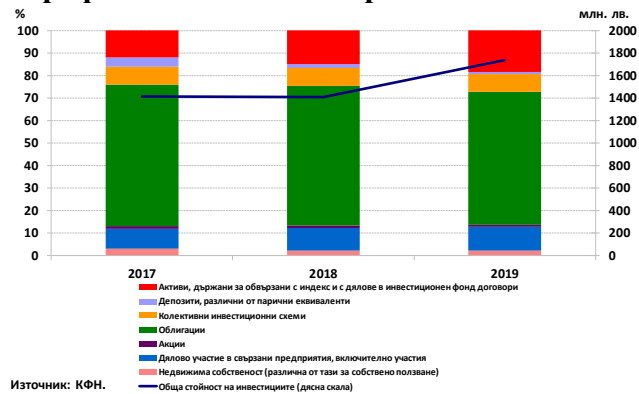
Стойността на инвестициите на животозастрахователите (с включена стойността на инвестициите по договори, обвързани с индекс и с дялове в инвестиционен фонд) е 1.7 млрд.лв. в края на 2019 г., като те представляват 94% от общата сума на активите в сектора. Стойността им нараства с 25% на годишна база.

Стойността на инвестициите, без активите, държани за обвързани с индекси и с дялове в инвестиционен фонд договори, възлиза на 1.4 млрд.лв. От нея основен дял към края на 2019 г. заема стойността на държавните облигации (61%), следвана от стойността на дяловите участия в свързани предприятия (13%) и на корпоративните облигации (11%). Най-голямо увеличение на годишна база се наблюдава в стойността на държавните облигации (125 млн.лв. в абсолютна стойност) и на дяловите участия в свързани предприятия (44 млн.лв. в абсолютна стойност). В резултат на продължаващата среда на ниски лихвени нива и през 2019 г. се наблюдава намаление (с 4.3 млн.лв. на годишна база) на стойността на депозитите, различни от парични еквиваленти.

Стойността на активите, държани за обвързани с индекси и с дялове в инвестиционен фонд договори, се увеличава с 53% на годишна база и достига 321 млн.лв. в края на 2019 г., като тези инвестиции

съставляват 17% от общия размер на активите в животозастрахователния сектор.

Графика 83. Структура на инвестиционния портфейл на животозастрахователите

Източник: КФН.

Заделените от животозастрахователите брутни технически резерви (без технически резерви по договори, обвързани с индекс и с дялове в инвестиционен фонд) през 2019 г. се увеличават с 13% и в края на годината възлизат на 979 млн.лв.

Техническите резерви по договори обвързани с индекс и с дялове в инвестиционен фонд, заделени към края на 2019 г., нарастват с 47% на годишна база и в края на годината възлизат на 302 млн.лв.

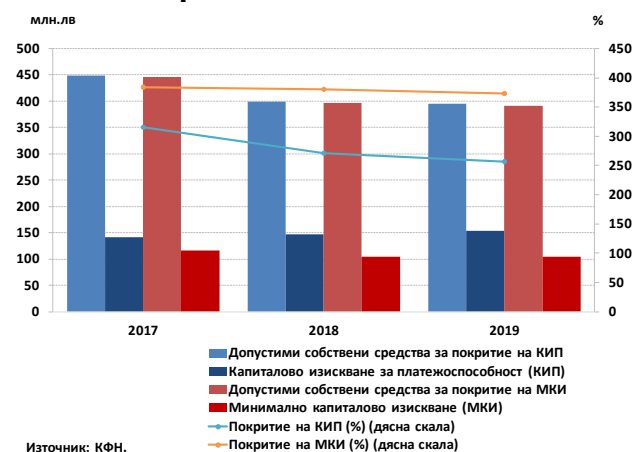
Превишението на активите над пасивите (задълженията) на застрахователите по животозастраховане в края на 2019 г. се изчислява на 493 млн.лв., при превишение от 411 млн.лв. в края на 2018 г. Увеличението се дължи на това, че увеличението на стойността на активите изпреварва увеличението в стойността на задълженията на животозастрахователите през разглеждания период.

Допустимите собствени средства за покритие на капиталовото изискване за платежеспособност на застрахователите по животозастраховане към 31.12.2019 г. възлизат на 485 млн.лв., а капиталовото изискване за платежеспособност (КИП) възлиза на 187 млн.лв. Допустимите собствени средства от

първи ред – неограничени, заемат дял от 99% от общо допустимите собствени средства. Покритието на КИП с допустими собствени средства към края на 2019 г. се изчислява на 259%.

Допустимите собствени средства за покритие на минималното капиталово изискване на застрахователите по животозастраховане към 31.12.2019 г. възлизат на 480 млн.лв., а минималното капиталово изискване (МКИ) възлиза на 108 млн.лв. Съответно покритието на МКИ с допустими собствени средства към края на 2019 г. се изчислява на 445%.

Графика 84. Капиталови изисквания по животозастраховане

Източник: КФН.

Спрямо 2018 г. се отчита минимално изменение в стойността на допустимите собствени средства за покритие на капиталовото изискване за платежеспособност и на капиталовото изискване за платежеспособност.

2.3.3. Презастраховане

През 2019 г. дейност по активно презастраховане извършват пет дружества по общо застраховане, едно дружество по животозастраховане и един презастраховател.

Реализираният от тях премиен приход през годината възлиза на 1.9 млрд.лв. при 1.8 млрд.лв. година по-рано. Основен дял в дейността по активно презастраховане през отчетната година заема имущественото застраховане срещу пожар и други бедствия и

застраховка „Гражданска отговорност във връзка с МПС”.

Изплатените обезщетения на цеденти възлизат на 850 млн.лв. В структурата на изплатените обезщетения най-голям дял заемат автомобилните застраховки.

2.3.4. Гаранционен и обезпечителен фонд

Гаранционният фонд (ГФ/Фонда) е юридическо лице със седалище в гр. София, което извършва плащания на обезщетения към увредени лица във връзка със задължителните застраховки „ГО, свързана с притежаването и използването на МПС” и „Злополука” на пътниците в средствата за обществен превоз, възстановява суми, изплатени от компенсационен орган на държава – членка на ЕС, гарантира застрахователни вземания при несъстоятелност на застрахователя.

ГФ създава и управлява като обособени сметки:

- Фонд за гарантиране на вземанията на увредените лица от незастраховани и неидентифицирани моторни превозни средства – Фонда за незастраховани МПС;
- Фонд за гарантиране на вземанията при несъстоятелност на застраховател по чл. 519, т. 2 и 3 от КЗ – Обезпечителен фонд.

През 2019 г.⁴⁷ приходите на Фонда за незастраховани МПС, формирани от вноски по задължителните застраховки „Гражданска отговорност” на автомобилистите и „Злополука” на пътниците в средствата за обществен транспорт, възлизат на 37.6 млн.лв. при 38.7 млн.лв. към края на същия период на предходната година.

Към края на 2019 г. разполагаемите средства във Фонда за незастраховани МПС, съгласно чл. 556, ал. 1 от КЗ, възлизат на 85.1 млн.лв. Техният размер отговаря на изискването съгласно чл. 556, ал. 2 от КЗ, според което минималният им размер е определен на 10 млн.лв.

Приходите на Обезпечителния фонд за 2019 г. възлизат на 6.4 млн.лв. и на годишна база нарастват с 1%.

През 2019 г. от средствата на Обезпечителния фонд не са изплащани гарантирани застрахователни вземания към потребителите на застрахователни услуги. Към 31 декември 2019 г. средствата на Обезпечителния фонд възлизат на 70 млн.лв.

⁴⁷ Предварителни данни за 2019 г.

2.4. Осигурителен пазар

Нетните активи на фондовете за допълнително пенсионно осигуряване (ФДПО) нарастват през 2019 г., като към края на годината те достигат 15.6 млрд.лв⁴⁸. Увеличението на нетните активи на пенсионните фондове през годината е в резултат както на постъпленията от вноски за осигуряващите се лица, които към края на 2019 г. са 4 762 943 души, така и на положителния резултат от инвестирането на средствата по индивидуалните партии от пенсионноосигурителните дружества (ПОД). Възходящата тенденция при нетните активи се запазва въпреки предоставеното право за промяна на осигуряването от фондовете за допълнително задължително пенсионно осигуряване (ФДЗПО) в Държавното обществено осигуряване (ДОО).

2.4.1. Пенсионноосигурителни дружества

Към 31.12.2019 г. дейност осъществяват 9 лицензирани ПОД, като общият брой на управляваните от тях пенсионни фондове е 29, в т.ч. 9 универсални (УПФ), 9 професионални (ППФ), 9 доброволни (ДПФ) и два доброволни пенсионни фонда по професионални схеми (ДПФПС)⁴⁹.

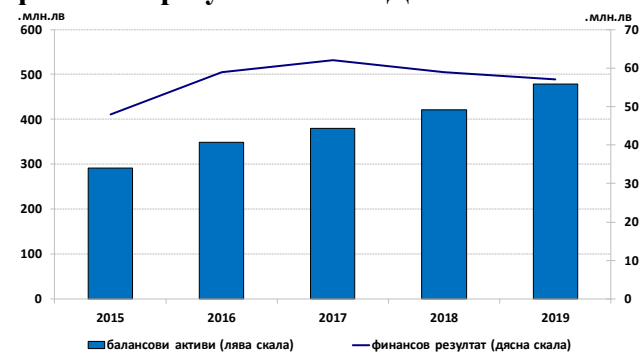
Четири от действащите на пенсионноосигурителния пазар дружества са част от международни финансови групи – „Ен Ен ПОД“ ЕАД – NN Group N.V., ПОД „Алианц България“ АД – ALLIANZ SE, ПОК „Доверие“ АД – Vienna Insurance Group AG Wiener Versicherung Gruppe и ПОК „ДСК – Родина“ АД – OTP BANK NYRT.

При четири от лицензираните дружества има акционери, притежаващи пряко повече от 90 на сто от капитала⁵⁰.

При балансовите активи на ПОД продължава тенденцията на нарастване, като в края на годината те достигат 478.6 млн.лв. (увеличение с 13.7% спрямо 2018 г.). Обратна динамика се наблюдава при общия нетен финансов резултат на ПОД, който за 2019 г. възлиза на 57.1 млн.лв. и е с 2.0 млн.лв. или с

3.4% по-малко в сравнение с общия нетен финансов резултат за 2018 г.

Графика 85. Балансови активи и нетен финансов резултат на ПОД

Източник: КФН

Средната стойност на показателя капиталова адекватност за 2019 г. на всичките девет лицензирани пенсионноосигурителни дружества е 541.2%, което значително надхвърля нормативно определения минимален размер от 50% от минималния капитал.

През 2019 г. по-голямата част от ПОД поддържат високо равнище на капиталова адекватност. Средната стойност на показателя през 2019 г. се увеличава с 28.7 пр.п., в резултат на нарастване на капиталовата адекватност при по-голямата част от

⁴⁸ Предварителни данни за 2019 г.

⁴⁹ В единия ДПФПС все още няма осигуряващи се лица.

⁵⁰ АТВИН Гмб Н притежава пряко 92.58% от акциите на ПОК „Доверие“ АД, БАНКА ДСК ЕАД притежава пряко 99.75% от ПОК „ДСК – Родина“ АД, „Ен Ен Континентъл Юрп Холдингс“ Б.В., Амстердам, Холандия притежава пряко 100% от „Ен Ен ПОД“ ЕАД и „Медианет Индъстрис“ С.А притежава пряко 90.20% от акциите на ПОД „Бъдеще“ АД.

дружествата. Показателят по отделни дружества варира в широки граници – между 60.1% и 926.3%. Изключение прави едно дружество, чиято капиталова адекватност достига 1358.8%. През първото тримесечие на годината, поради установена трайна тенденция на намаляване на капиталовата адекватност на едно ПОД, започна осъществяването на засилен мониторинг, който продължи през цялата 2019 г.

Ликвидните средства на ПОД и ФДПО надвишават нормативно регламентирания минимален размер, т.е. всички дружества и управляваните от тях фондове са в състояние да покриват текущите си задължения.

Таблица 58. Капиталова адекватност и ликвидност на ПОД и ФДПО

	2018	2019
Капиталова адекватност на ПОД (%)	512.5	541.2
Ликвидност на ПОД (коэф.)	8.1	9.2
Ликвидност на УПФ (коэф.)	19.4	18.7
Ликвидност на ППФ (коэф.)	24.9	18.8
Ликвидност на ДПФ (коэф.)	134.4	88.4
Ликвидност на ДПФПС (коэф.)	63.7	155.2
Бележка: Показателите са изчислени като средноаритметична от стойността на отделните ПОД/ФДПО.		
Източник: КФН.		

Резервите за гарантиране на минималната доходност в УПФ и в ППФ, заделени със средства на ПОД, към 31 декември 2019 г., възлизат на 170.9 млн.лв., като размерът им съответства на законовите разпоредби. Инвестициите, извършени със средствата от резервите, както и оценката на активите, обект на тези инвестиции, са в съответствие с нормативните изисквания.

Степента на покритие на регистрирания капитал се движи в широки граници между 54.4% и 687.7%, изключение прави едно дружество, чиято стойност на показателя достига 1 299.0%. Средната непретеглена стойност на показателя за 2019 г. е 392.0%, спрямо 361.5% за 2018 г. Регистрираното увеличение от 30.5 пр.п. на показателя е в

резултат на увеличението на стойността на показателя спрямо предходната година при седем от пенсионноосигурителните дружества. При шест от тях това се дължи на нарастване на собствения капитал и запазване размера на регистрирания капитал, а при едно ПОД се дължи на по-високия темп на нарастване на собствения капитал, в сравнение с нарастването на регистрирания капитал. Регистрираният капитал на това дружество се увеличава с 300 хил.лв.

През 2019 г. отчетената рентабилност на собствения капитал е 18.7% средно за сектора, като спрямо 2018 г. се наблюдава нарастване с 0.4 пр.п. Показателят за рентабилност на капитала през 2019 г. нараства при три от деветте ПОД, като при две от тях значително и това се дължи на съществено нарастване на печалбата при едното ПОД, а при другото – на значителното намаление на загубата от дейността. Диапазонът на рентабилността на собствения капитал за отделните ПОД е широк – най-ниската му стойност е (-1.7%), а най-високата е 52.9%.

Таблица 59. Анализ на собствения капитал на ПОД

	2018	2019
Степен на покритие на регистрирания капитал	361.5	392.0
Рентабилност на собствения капитал	18.3	18.7
Бележка: Данните са в %, освен ако не е посочено друго.		
Източник: КФН.		

Степента на покритие на активите на управляваните ФДПО е в границите между 1.9% и 4.7%. Средната непретеглена стойност на показателя за 2019 г. и за 2018 г. е 3.2%. Стойността на показателя при отделните дружества се запазва почти без промяна.

Поради отчетения положителен текущ финансов резултат от дейността през 2019 г. всички дружества имат положителна рентабилност на активите, с изключение на едно ПОД. Средната непретеглена стойност на

показателя към края на 2019 г. е 10.0% спрямо 10.8% за 2018 г., т.е. намаление с 0.8 пр.п. При шест дружества показателят за рентабилност на активите намалява, като при три от тях това се дължи на нарастване на активите на ПОД с по-бързи темпове от нарастването на печалбата от дейността, а при останалите три печалбата намалява, а активите нарастват. Рентабилността на активите на ПОД се увеличава при две дружества, като при едното това се дължи на нарастване на печалбата с по-бързи темпове от нарастването на активите, а при другото активите нарастват в сравнение с намаляване на загубата. При едно дружество стойността на показателя спрямо предходната година не се променя. Диапазонът на рентабилността на активите за отделните ПОД е широк, най-ниската му стойност е (-0.9%), а най-високата е 26.3%.

Таблица 60. Анализ на активите на ПОД

	2018	2019
Степен на покритие на активите на ФДПО	3.2	3.2
Рентабилност на активите на ПОД	10.8	10
Ръст на активите на ПОД	5.1	15.3
Бележка: Данните са в %, освен ако не е посочено друго.		
Източник: КФН.		

За годината всички дружества имат положителна стойност на показателя ръст на активите. Средната непретеглена стойност на показателя нараства от 5.1% за 2018 г. до 15.3% за 2019 г., т.е. през годината е налице много по-бърз темп на нарастване на активите на ПОД спрямо 2018 г. Стойността на показателя нараства при шест ПОД, а само при три намалява. За отделните дружества показателят ръст на активите е в границите между 5.4% и 19.4%, изключение прави едно ПОД, чиято стойност на показателя достига 39.8%.

Таблица 61. Анализ на приходите и разходите на ПОД

	2018	2019
Ефективност на дейността на ПОД	141.4	134.7
Бележка: Данните са в %, освен ако не е посочено друго.		
Източник: КФН.		

Средната непретеглена стойност на показателя за ефективност на дейността на ПОД през 2019 г. е 134.7%, като спрямо 2018 г. се наблюдава намаление с 6.7 пр. п. При шест ПОД стойността на показателя намалява, като при пет от тях това се дължи на нарастване на разходите с по-бързи темпове от нарастването на приходите, а при шестото това се дължи на намаление на приходите с по-бързи темпове от намалението на разходите. При останалите три дружествата стойността на показателя нараства, като при две от тях това се дължи на нарастване на приходите и намаление на разходите, а при третото ПОД приходите нарастват с по-бързи темпове от нарастването на разходите. Стойността на показателя варира в границите между 98.6% и 182.6%.

В сравнение с 2018 г. приходите на ПОД от такси и удържки на един участник в пенсионните фондове нарастват. Средната непретеглена стойност на показателя за 2019 г. възлиза на 33.33 лв. спрямо 31.38 лв. за предходната година, т.е. нарастване с 1.95 лв. Стойността на показателя при всички ПОД нараства, като при шест от тях това се дължи на по-бързия темп на нарастване на приходите от такси и удържки в сравнение с нарастването на участниците, а при останалите три – приходите от такси и удържки нарастват, а участниците намаляват. Стойността на показателя за отделните дружества е в границите между 22.04 лв. и 44.21 лв.

Разходите за дейността на ПОД на един участник в управляваните пенсионни фондове нарастват с 3.10 лв. през отчетната 2019 г., като

към края на годината те възлизат на 30.76 лв. спрямо 27.66 лв. през 2018 г. При шест ПОД стойността на показателя се увеличава, като при четири дружества това се дължи на нарастване на разходите с по-бързи темпове от нарастването на участниците, а при две дружества разходите се увеличават, а участниците намаляват. Стойността на показателя намалява при останалите три дружествата, като при две от тях това е в резултат на намаление на разходите и нарастване на участниците, а при едно ПОД се дължи на по-бързия темп на намаление на разходите в сравнение с намалението на участниците. Стойността на показателя за отделните дружества е в границите между 19.62 лв. и 51.66 лв.

Таблица 62. Такси, удържки и разходи за дейността на един участник във ФДПО

	2018	2019
Такси и удържки на един участник във ФДПО	31.4	33.3
Разходи за дейността на един участник във ФДПО	27.7	30.8
Бележка: Данните са в лв., освен ако не е посочено друго.		
Източник: КФН.		

Приходите от такси и удържки на 100 лв. активи на фондовете към края на 2019 г. са между 1.04 лв. и 1.36 лв., като средната непретеглена стойност на показателя възлиза на 1.15 лв. спрямо 1.23 лв. през 2018 г. или намаление с 0.08 лв. Стойността на показателя при всички ПОД намалява, като това се дължи на по-бързия темп на нарастване на балансовите активи в сравнение с нарастването на приходите от такси и удържки.

Разходите за дейността на 100 лв. активи на ФДПО за 2019 г. варират между 0.62 лв. и 1.57 лв. Средната непретеглена стойност на показателя бележи намаление с 0.04 лв., като в края на 2019 г. възлиза на 1.07 лв. спрямо 1.11 лв. в края на 2018 г. Стойността на показателя при шест дружества

намалява, като при три от тях това се дължи на нарастване на активите на ФДПО и намаление на разходите, а при останалите три се дължи на нарастване на активите на ФДПО с по-бързи темпове от нарастването на разходите. При три ПОД показателят нараства, тъй като темпът на нарастване на разходите изпреварва нарастването на балансовите активи на управляваните ФДПО.

Таблица 63. Такси, удържки и разходи за дейността на 100 лв. активи на ФДПО

	2018	2019
Такси и удържки на 100 лв. активи на ФДПО	1.2	1.1
Разходи за дейността на 100 лв. активи на ФДПО	1.1	1.1
Бележка: Данните са в лв., освен ако не е посочено друго.		
Източник: КФН.		

При осъществения надзор върху дейността на ПОД във връзка с управлението на пенсионните фондове през 2019 г. не са установени отклонения от нормативните изисквания относно размера на преведените в полза на ПОД задължителни такси и удържки.

През 2019 г. почти всички ПОД поддържат максимално допустимите съгласно КСО размери на таксите и удържките, събирани от ФДЗПО: 3.75% удържка от всяка осигурителна вноска и инвестиционна такса в размер 0.75% годишно, изчислена върху стойността на нетните активи на фонда в зависимост от периода, през който те са били управлявани.

Едно ПОД е възприело диференциран подход по отношение удържките от всяка осигурителна вноска за управляваните от него ФДЗПО, в зависимост от периода на осигуряване на лицето в съответния фонд, а именно намаляване на техния размер след определен времеви период.

Таксите и удържките за управление на фондовете за допълнително доброволно пенсионно осигуряване (ФДДПО), събирани от ПОД, са в размери, по-ниски от нормативно определените. Средният размер на удържката

от всяка осигурителна вноска в ДПФ през 2019 г. и през 2018 г. е 2.8%, а при ДПФПС е 4.0%
Законоустановеният максимален размер на удържката от всяка осигурителна вноска във ФДДПО е 7.0%.

Таблица 64. Инвестиционна такса и такса от осигурителни вноски във ФДДПО

	2018	2019
Отчислена инвестиционна такса на ДПФ	10.0	8.8
Отчислена инвестиционна такса на ДПФПС	0.0	10.0
Среден размер на такса от осиг. вноски на ДПФ	2.8	2.8
Среден размер на такса от осиг. вноски на ДПФПС	4.0	4.0
Бележка: Данните са в %, освен ако не е посочено друго.		
Източник: КФН.		

Инвестиционната такса в ДПФ през 2019 г. възлиза на 8.8% спрямо 10.0% за 2018 г. при законоустановена такса до 10%. Докато към 31.12.2018 г. само от един ДПФ е отчетен положителен доход от инвестиции, в резултат на което е отчислена инвестиционна такса за управляващото го дружество, то към 31.12.2019 г. от всички ДПФ е отчетен положителен доход от инвестиции и е отчислена инвестиционна такса за всички ПОД. Към 31.12.2019 г. е отчетен положителен доход от инвестиции и от ДПФПС, и е отчислена инвестиционна такса в размер на 10.0% за управляващото го дружество, докато към 31.12.2018 г., поради отчетен отрицателен резултат от ДПФПС, не е отчислена инвестиционна такса.

2.4.2. Фондове за допълнително пенсионно осигуряване

През отчетната година размерът на балансовите активи на всички ФДПО нараства със значително по-бързи темпове в сравнение с предходната 2018 г. През 2019 г. балансовите активи на ФДПО са се увеличили общо с 16.9% на годишна база, докато през 2018 г. балансовите активи на ФДПО нарастват с 5.7%.

Темпът на изменение на активите е различен по видове фондове, като най-голямо увеличение със 17.9% се наблюдава при УПФ, следван от единствения осъществяващ дейност ДПФПС, с ръст от 14.3%. Нарастване на активите се отчита и при ППФ и ДПФ съответно с 11.7% и 10.9%.

Таблица 65. Ръст на активите на ФДПО

	2018	2019
УПФ	6.4	17.9
ППФ	2.1	11.7
ДПФ	2.0	10.9
ДПФПС	2.5	14.3
Бележка: Данните са в %, освен ако не е посочено друго.		
Източник: КФН.		

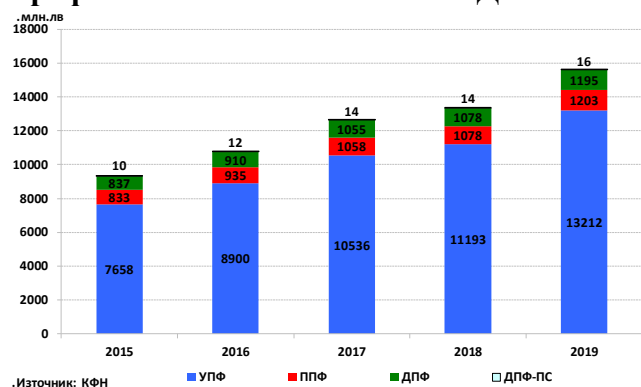
Пазарните дялове на отделните дружества на база размер на управляваните балансови активи на пенсионните фондове не се променят съществено през изминалата година. Пенсионноосигурителното дружество с най-голям пазарен дял заема 24.5% от управляваните балансови активи, а това с най-малък пазарен дял заема 1.1%.

Структурата на балансовите активи по видове фондове силно се доминира от УПФ. Към края на 2019 г. относителният дял на този вид фондове е 84.6%. В резултат на повисоките темпове на нарастване на балансовите активи на УПФ, относителният им дял в общите балансови активи на ФДПО се разширява с 0.8 пр.п. в сравнение с 2018 г. за сметка на дяловете на ДПФ и ППФ. Към края на 2019 г. балансовите активи на ППФ, ДПФ и ДПФПС заемат дялове съответно от 7.7%, 7.6% и 0.1%.

Наблюдаваните тенденции при балансовите активи се отчитат и при нетните активи. През 2019 г. нетните активи на ФДПО са се увеличили с 16.9% на годишна база, което е значително повече от ръста им през 2018 г. (5.5%)

Към края на 2019 г. нетните активи на ФДПО са в размер на 1.6 млрд.лв. Те показват общата стойност на задълженията към осигурените лица и представляват ключов индикатор за състоянието на системата за допълнително пенсионно осигуряване. Акумулираните към края на 2019 г. нетни активи се равняват на 13.2% от обема на БВП⁵¹ на страната.

Графика 86. Нетни активи на ФДПО

Темпът на увеличение на нетните активи се различава по видове фондове, като най-значителен е при УПФ (18.0%), следван от ДПФПС (14.4%), ППФ (11.6%) и ДПФ (10.9%). Структурата на нетните активи по видове пенсионни фондове към края на 2019 г. не се различава съществено от тази на балансните активи.

Средният непрегеглен размер на управляваните активи на един участник за 2019 г. в УПФ е 3 123.00 лв. спрямо 2 714.72 лв. през 2018 г., в ППФ е 3 536.63 лв. за 2019 г. спрямо 3 225.69 лв. през 2018 г., в ДПФ е 1 774.91 лв. за 2019 г. спрямо 1 697.21 лв. през 2018 г. и в ДПФПС е 1 916.22 лв. за 2019 г. спрямо 1 743.12 лв. през предходната година. При всички видове фондове се наблюдава нарастване на управляваните активи на един участник.

По дружества се наблюдават различни колебания от средните равнища – в УПФ управляваните активи на един участник са между 1 628.34 лв. и 4 201.16 лв., в ППФ са между 1 775.40 лв. и 4 511.39 лв. и в ДПФ са между 715.58 лв. и 3 868.77 лв. Средните стойности на показателя за отделните ПОД са в границите между 1 373.11 лв. и 3 925.12 лв.

Таблица 66. Управлявани активи на един участник във ФДПО

	2015	2016	2017	2018	2019
УПФ	1961.9	2239.3	2581.8	2714.7	3123.0
ППФ	2682.3	2918.2	3192.7	3225.7	3536.6
ДФФ	1409.8	1480.9	1696.3	1697.2	1774.9
ДФФПС	1481.2	1631.9	1817.3	1743.1	1916.2

Бележка: Данните са в лв., освен ако не е посочено друго.
Източник: КФН.

Брутните постъпления от осигурителни вноски във ФДПО през 2019 г. се увеличават с 10.8% спрямо постъпленията през 2018 г. Увеличението в постъпленията се обуславя от значително нарастване на постъпленията от осигурителни вноски при УПФ – със 166.5 млн.лв. или с 13.0% и при ППФ – с 10.6 млн.лв. или с 9.6%. Този ръст се дължи както на включването на новоосигурени лица в пазара на труда и на намаляване на безработицата в страната, така и на повишаване на осигурителния доход през годината. От началото на 2019 г. минималният осигурителен доход се увеличи с 9.8% спрямо 2018 г. достигайки 560 лв., а максималният осигурителен доход нарасна с 15.4% достигайки 3 000 лв. Брутните постъпления от осигурителни вноски в ДПФ през 2019 г. регистрират намаление с 11 млн.лв. или със 7.6% спрямо 2018 г. Практически без промяна остават постъпленията от осигурителни вноски при ДПФПС. Като цяло приходите от

⁵¹БВП за 2019 г. е 118.7 млрд.лв. по предварителни данни на НСИ.

осигурителни вноски през 2019 г. отчитат най-висока стойност за последните пет години.

Таблица 67. Брутни постъпления от осигурителни вноски

	2015	2016	2017	2018	2019
УПФ	1019.2	1083.9	1161.4	1285.0	1451.5
ППФ	93.9	100.4	102.6	110.2	120.5
ДПФ	122.6	99.2	139.0	144.7	133.7
ДПФПС	1.5	1.5	1.6	1.6	1.7
Общо	1237.2	1285.0	1404.6	1541.5	1707.4

Бележка: Данните са в млн.лв., освен ако не е посочено друго.

Източник: КФН.

Начислените и изплатени суми през 2019 г. нарастват спрямо предходната година с 24.9% общо за всички ФДПО. Основен принос за динамиката на начислените и изплатени суми имат сумите, изплащани от ДПФ, чийто дял в общата стойност е 73.6% средно за последните пет години. В условията на развиващ се пазар на допълнителното задължително пенсионно осигуряване в България, който е във фазата на натрупване, съотношението „Изплатени суми/постъпили средства“ възлиза на 0.02 средно за периода 2015 г. – 2019 г., докато при ДПФ това съотношение е 0.52.

Таблица 68. Начислени и изплатени суми

	2015	2016	2017	2018	2019
УПФ	10.7	13.8	17.4	20.4	24.1
ППФ	5.2	5.9	6.4	6.3	6.7
ДПФ	54.1	66.8	57.7	66.8	85.7
ДПФПС	0.3	0.2	0.3	0.4	0.8
Общо	70.3	86.7	81.8	93.9	117.3

Бележка: Данните са в млн.лв., освен ако не е посочено друго.

Източник: КФН.

Средната стойност на показателя за възвръщаемост на управляваните активи през 2019 г. за УПФ и ППФ е 0.06, за ДПФ е 0.05, а за единствения осъществяващ дейност ДПФПС, показателят е 0.09. През 2018 г. средната стойност на показателя за ППФ и ДПФ е -0.03, за УПФ е -0.02, а за единствения осъществяващ дейност ДПФПС, показателят е -0.06. Спрямо предходната година показателят нараства при всички видове фондове. Стойностите на показателя за отделните ПОД

за 2019 г. са в границите между 0.03 и 0.09, което е обусловено от постигнатите резултати за дохода от инвестиране на средствата във всички ФДПО.

Таблица 69. Възвръщаемост на управляваните активи

	2015	2016	2017	2018	2019
УПФ	0.03	0.05	0.06	-0.02	0.06
ППФ	0.03	0.05	0.07	-0.03	0.06
ДПФ	0.03	0.05	0.07	-0.03	0.05
ДПФПС	0.01	0.06	0.10	-0.06	0.09

Бележка: Данните са коефицинти. Показателите са изчислени като

Източник: КФН.

През 2019 г. участниците във ФДПО продължават да нарастват в сравнение с предходната година. През 2019 г. нарастването общо е с 2.0%, а през 2018 г. е с 1.8%. Прирастът на участниците през 2019 г. по фондове е както следва: при универсалните фондове – ръст от 2.0% (при ръст от 1.7% през 2018 г.), при професионалните фондове ръстът е 2.2% през 2019 г. (при 1.6% през 2018 г.), при доброволните фондове прирастът е 1.9% спрямо 2.2% през 2018 г., а единственият осъществяващ дейност ДПФПС отчита ръст на участниците от 4.0% през 2019 г. спрямо 6.9% през 2018 г. ПОД с най-голям пазарен дял по отношение на броя участници в управляваните от него ФДПО запазва своята позиция с 25.2%, а дружеството с най-малък пазарен дял заема 1.8% от пазара. Запазва се тенденцията на постепенно намаляване на пазарния дял на най-големите дружества.

Таблица 70. Прираст на брой участници

	2018	2019
УПФ	1.7	2.0
ППФ	1.6	2.2
ДПФ	2.2	1.9
ДПФПС	6.9	4.0

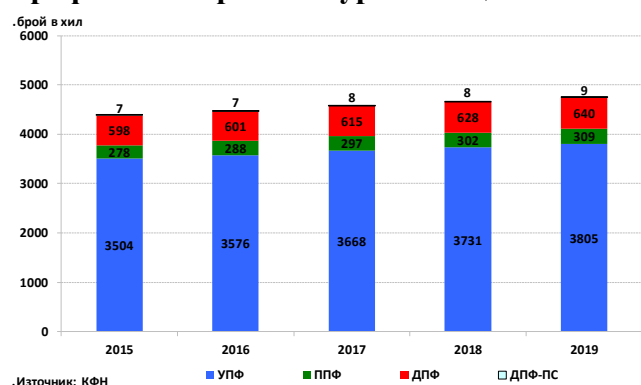
Бележка: Данните са в %, освен ако не е посочено друго.

Източник: КФН.

По отношение на структурата на разпределение на осигурените лица между

ФДПО не се наблюдават съществени промени спрямо предходната година. В края на 2019 г. най-голям дял от осигурените лица е концентриран в универсалните пенсионни фондове (79.9%). Лицата, осигурени в доброволните и професионалните пенсионни фондове, заемат съответно дял от 13.4% и 6.5% в структурата на разпределение на осигурените лица. Най-малък остава дялът на осигурените в ДПФПС (едва 0.2%).

Графика 87. Брой осигурени лица

И през 2019 г. по-голямата част от лицата, които започват първа работа и следва да се осигуряват във ФДЗПО, не упражняват правото си на избор на пенсионен фонд. Подадените индивидуални заявления за участие в УПФ и ППФ през годината са съответно 10 867 и 1 599 броя. Преобладаващата част от лицата, които подлежат на осигуряване във ФДЗПО и не са направили своя избор, се разпределят служебно между фондовете. През 2019 г. това са 82 659 лица, или 88,4% от общо постъпилите лица в УПФ, и съответно 11 650 лица, или 87.9% от общо постъпилите в ППФ.

От правото си да променят участието си от един в друг съответен ФДПО през годината са се възползвали общо 217 500 лица. В сравнение с предходната 2018 г. техният брой нараства с 20.1%.

Прехвърлените средства от индивидуалните партии на лицата, променили участието си във фондове за допълнително пенсионно осигуряване през 2019 г., се увеличават общо с 34.5% спрямо 2018 г. и са на стойност 722.3 млн.лв.

Динамиката на прехвърлените средства зависи както от броя на лицата, предприели действия по промяна на участието си във ФДПО в рамките на годината, така и от размера на средствата по техните индивидуални партии.

Увеличението основно се дължи на прехвърлените средства в УПФ, чийто размер е със 173.6 млн.лв. или с 36.3% по-голям от предходната година. При ППФ и ДПФ също е отчетен ръст на прехвърлените средства, съответно 19.8% и 23.8% спрямо предходната година. Размерите на прехвърлените средства в тези два вида фондове обаче са по-малки, като през 2019 г. нарастват в абсолютен размер съответно с 10.8 млн.лв. и 1.0 млн.лв.

Таблица 71. Прехвърлени средства от индивидуални партии

	2015	2016	2017	2018	2019
УПФ	349.7	405.7	456.6	478.1	651.7
ППФ	42.2	47.9	49.8	54.6	65.4
ДПФ	4.5	5.0	3.7	4.2	5.2
Общо	396.4	458.6	510.1	536.9	722.3

Бележка: Данните са в млн.лв., освен ако не е посочено друго.
Источник: КФН.

Абсолютната стойност на инвестираните средства на ФДПО в края на 2019 г. е 14.4 млрд.лв., което представлява 91.9% от балансовите им активи. Инвестициите на ФДПО през 2019 г. запазват тенденцията си на нарастване, като отчетеният ръст през годината е 18.7%. Структурното разделение на инвестираните средства по видове фондове не се променя съществено в сравнение с 2018 г., като с най-висок относителен дял отново са

УПФ (84.3%), следвани от ППФ (7.8%), ДПФ (7.8%) и ДПФПС (0.1%).

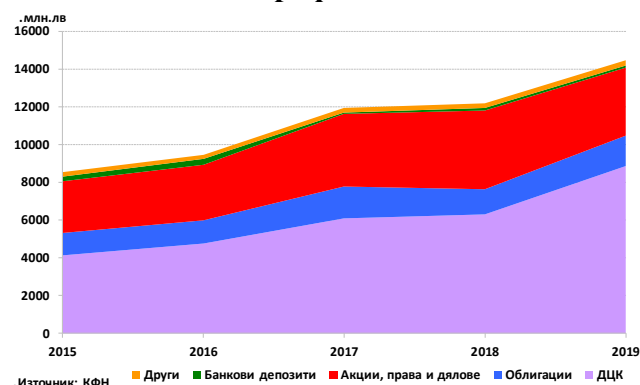
В периода 2015 г. – 2019 г. инвестиционните портфейли на ФДПО търпят своето развитие, следвайки динамиката на акумулиране на активи в сектора, натрупания инвестиционен опит и развитието на капиталовите пазари.

За петгодишен период се наблюдава трайна тенденция на нарастване на относителния дял на средствата, инвестирани в държавни ценни книжа, в портфейлите на ФДПО, като в края на 2019 г. той достига 61.2% от инвестициите. Спрямо началото на периода е налице увеличение на относителния дял с 12.9 пр.п.

Към края на 2019 г. относителните дялове на всички други категории инвестиционни инструменти в портфейлите на ФДПО са с по-ниски стойности в сравнение с началото на разглеждания период. Най-чувствително е намалението на относителния дял на инвестициите в инструменти с променлив доход. От 32.0% през 2015 г. и плавно нарастване до 34.1% през 2018 г., в края на петгодишния период този дял е 24.9% от инвестираните средства. Отчетеното намаление за периода 2015 г. – 2019 г. е 7.1 пр.п.

Макар и по-слаб и при останалите категории инструменти – облигации (корпоративни и общински) и банкови депозити – също се отчита спад в относителните им дялове в портфейлите на ФДПО. Инвестираните в облигации средства се свиват от 13.8% за 2015 г. до 11.1% за 2019 г., а банковите депозити, които през 2015 г. формират 2.7% от инвестициите на ФДПО, към края на 2019 г. представляват 0.9% от инвестиционния портфейл на пенсионните фондове.

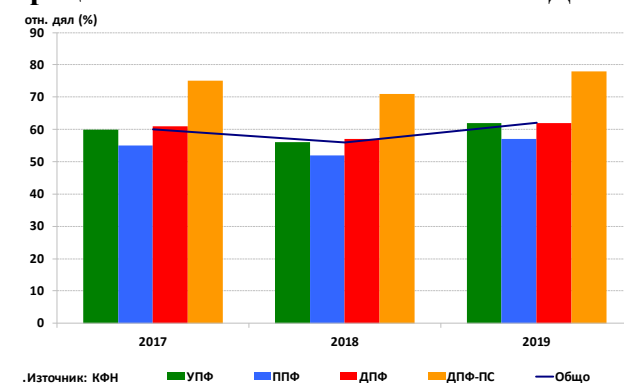
Графика 88. Структура на агрегирания инвестиционен портфейл

Относителният дял на инвестициите на ФДПО във финансови инструменти, издадени от емитенти извън Република България, към края на 2019 г. достига 61.7% от балансните им активи. В сравнение с края на предходната година се отчита увеличение в относителния дял на тези инвестициите с 6.0 пр. п.

Към края на 2019 г. в структурата на инвестициите във финансови инструменти, издадени от емитенти извън страната, преобладават държавните ценни книжа с дял от 70.2%. Ценните книжа с променлив доход формират 19.7% от инвестициите във финансови инструменти, издадени от емитенти извън страната, а останалите 10.1% са вложени в корпоративни и общински дългови ценни книжа.

Графика 89. Инвестиции в чужбина като процент от балансните активи на ФДПО

Основна цел на управлението на активите на пенсионните фондове е нарастването в дългосрочна перспектива на тяхната стойност чрез постигане на доходност от инвестирането им. Доходността от управлението на активите на ФДПО се влияе от тенденциите на капиталовите пазари, на които се инвестират активите, поради което са възможни и временни спадове в стойностите на показателя. След отчетената през 2018 г. отрицателна доходност, през 2019 г. ФДПО

регистрират високи стойности на среднопретеглена доходност.

Таблица 72. Среднопретеглена доходност

	2015	2016	2017	2018	2019
УПФ	1.5	4.1	6.3	-4.2	6.5
ППФ	1.8	4.5	6.5	-3.6	5.8
ДПФ	1.7	5.2	7.5	-4.6	6.5
ДФФС	0.8	4.8	9.3	-5.9	8.8

Бележка: Данните са в %, освен ако не е посочено друго.
Източник: КФН.

III. Организационна структура на КФН

